

Gids proportionaliteit en Aanbestedingsreglement Werken 2012, Ministerie van Economische Zaken

Deze publicatie van de Gids proportionaliteit en het Aanbestedingsreglement Werken 2012 geschiedt met het oog op het bepaalde in de artikelen 10, eerste lid, en 11, eerste lid, van het Aanbestedingsbesluit.

's-Gravenhage, 31 januari 2013

*De Minister van Economische Zaken,
namens deze,
A.J.I. van den Ende
directeur Mededinging en Consumenten*

Aanbestedingsreglement Werken 2012

Reglement voor het aanbesteden van opdrachten voor werken en aan werken gerelateerde leveringen en diensten

Staatscourant 2013, nr. 1...

Inhoudsopgave

Leeswijzer.....	3
Aanbestedingsreglement.....	4
Algemene bepalingen.....	5
Openbare procedure.....	11
Niet-openbare procedure.....	42
Concurrëntiegerichte dialoog.....	76
Onderhandelingsprocedure met aankondiging.....	107
Onderhandelingsprocedure zonder aankondiging.....	142
Meervoudig onderhandse procedure.....	169
Concessie.....	186
Raamovereenkomst met een enkele ondernemer.....	193
Raamovereenkomst met meerdere ondernemers.....	196
Prijsvraag voor ontwerpen.....	205
Ontwerp en bouw van een complex sociale woningen.....	212
Modellen.....	214
Algemene toelichting.....	218
Artikelsgewijze toelichting.....	227

Leeswijzer

Deze leeswijzer beschrijft de opzet van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 (ARW 2012). Het document bestaat uit vier delen die volgen op deze leeswijzer.

Deel I Aanbestedingsreglement

Het eerste deel bevat het eigenlijke reglement. Elke aanbestedingsprocedure is geheel uitgeschreven en kan onafhankelijk van de andere procedures worden geraadpleegd. De procedures zijn opgemaakt in kolommen waarin de artikelnummers, de artikelteksten voor de Europese aanbesteding en de artikelteksten voor de nationale aanbesteding zijn opgenomen. Indien zowel in de Europese als de nationale kolom tekst is opgenomen, is deze tekst gelijklopend. Indien een artikel alleen geldt voor de Europese respectievelijk de nationale aanbesteding, begint het artikel met 'Bij de Europese aanbesteding' respectievelijk 'Bij de nationale aanbesteding'. Door de gehanteerde methode is elke procedure, zonder verwijzing over en weer, leesbaar door alle artikelen in één kolom te volgen. De verschillen tussen de Europese en nationale procedure worden in een oogopslag duidelijk door het ontbreken of verspringen van artikelen van gelijke strekking in één van beide kolommen.

Op grond van de Aanbestedingswet 2012 en het Aanbestedingsreglement is een aanbestedende dienst verplicht om het ARW 2012 toe te passen voor overheidsopdrachten voor werken onder de Europese drempelwaarden volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. Deze verplichting geldt niet voor aan werken gerelateerde overheidsopdrachten voor levering en diensten. Het ARW 2012 richt zich tot de aanbestede. Dit begrip omvat mede een 'aanbestedende dienst' in de zin van de Aanbestedingswet 2012. De hierboven bedoelde verplichting om het ARW 2012 volgens het 'pas toe of leg uit'-principe toe te passen geldt alleen voor aanbestedende diensten in de zin van de Aanbestedingswet en niet voor andere aanbesteders (zie ook paragraaf 4.3 van de algemene toelichting).

Deel II Modellen

In deel II zijn enkele modellen opgenomen. Het gaat om het model voor de 'Verklaring omtrent rechtmatigheid inschrijving' (model K) en om voorbeeld modellen voor het inschrijvingsbiljet (model G) en het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen (model H). Er is voor gekozen om de formuleraanduiding (G, H, K) van het ARW 2005 te handhaven. In het ARW 2012 zijn geen aankondigingsformulieren opgenomen. Deze formulieren zijn te benaderen via het elektronisch systeem voor aanbestedingen.

Deel III Algemene toelichting

In deel III is een algemene toelichting opgenomen waarin wordt ingegaan op het juridisch kader en de opzet van het ARW 2012 en waarin de verschillende aanbestedingsprocedures en enkele inhoudelijke thema's worden toegelicht.

Deel IV Artikelsgewijze toelichting

In deel IV is een toelichting op het gebruik van en de overwegingen bij de artikelen opgenomen. De toelichting is opgezet per onderwerp, waarbij een verwijzing is opgenomen naar de van toepassing zijnde artikelen in de verschillende procedures. Klik in de elektronische versie van dit document op de artikelnummers om van tekst naar toelichting te gaan en vice versa.

Deel I

Aanbestedingsreglement

ARW 2012 | Aanbestedingsreglement | 4

1	Algemene bepalingen	1	Algemene bepalingen
	Europees		Nationaal
1.1	Aanduidingen, begripsbepalingen	1.1	Aanduidingen, begripsbepalingen
1.1.1	Dit reglement verstaat onder:	1.1.1	Dit reglement verstaat onder:
a.	aanbesteder: degene die voornemens is een opdracht te verlenen;	a.	aanbesteder: degene die voornemens is een opdracht te verlenen;
b.	bestek: een beschrijving van de opdracht, de daarbij behorende tekeningen en de voor die opdracht geldende voorwaarden;	b.	bestek: een beschrijving van de opdracht, de daarbij behorende tekeningen en de voor die opdracht geldende voorwaarden;
c.	eigen verklaring: de verklaring als bedoeld in artikel 2.84 van de Aanbestedingswet, waarin een ondernemer aangeeft of uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, of hij voldoet aan de geschiktheidseisen en, in voorkomend geval, op welke wijze hij voldoet aan de selectiecriteria;	c.	eigen verklaring: de verklaring, als bedoeld in artikel 2.84 van de Aanbestedingswet, waarin een ondernemer aangeeft of uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, of hij voldoet aan de geschiktheidseisen en, in voorkomend geval, op welke wijze hij voldoet aan de selectiecriteria;
d.	elektronische veiling: een zich herhalend elektronisch proces voor de presentatie van nieuwe, verlaagde prijzen of van nieuwe waarden voor bepaalde elementen van de inschrijvingen, dat plaatsvindt na de eerste volledige beoordeling van de inschrijvingen en dat klassering op basis van elektronische verwerking mogelijk maakt;	d.	elektronische veiling: een zich herhalend elektronisch proces voor de presentatie van nieuwe, verlaagde prijzen of van nieuwe waarden voor bepaalde elementen van de inschrijvingen, dat plaatsvindt na de eerste volledige beoordeling van de inschrijvingen en dat klassering op basis van elektronische verwerking mogelijk maakt;
e.	erkende organisatie: een testlaboratorium, een ijklaboratorium of inspectie- of certificatieorganisatie die voldoet aan de toepasselijke Europese normen;	e.	erkende organisatie: een testlaboratorium, een ijklaboratorium of inspectie- of certificatieorganisatie die voldoet aan de toepasselijke Europese normen;
f.	Europese aanbesteding: een aanbesteding voor het verlenen van opdrachten als	f.	Europese aanbesteding: een aanbesteding voor het verlenen van opdrachten als

- bedoeld in hoofdstuk 2.1 van de Aanbestedingswet;
- Europese technische goedkeuring: op de bevinding dat aan de essentiële eisen wordt voldaan gebaseerde, gunstig uitgevallen technische beoordeling waarbij een product, gezien zijn intrinsieke eigenschappen en de voor de toepassing en het gebruik ervan vastgestelde voorwaarden, geschikt wordt verklaard voor het gebruik voor bouwdoeleinden;
- gedragsverklaring aanbesteden: de verklaring als bedoeld in artikel 4.1 van de Aanbestedingswet;
- g. gegadigde: een ondernemer die bij toepassing van de niet-openbare procedure, de procedure van de concurrentiegerichte dialoog of de onderhandelingsprocedure met aankondiging heeft verzocht om toegelaten te worden tot de procedure;
- h. gemeenschappelijke technische specificatie: een technische specificatie die is opgesteld volgens een door de lidstaten van de Europese Unie erkende procedure die in het Publicatieblad van de Europese Unie wordt bekendgemaakt; gunningsbeslissing: de keuze van de aanbesteder voor de ondernemer aan wie hij voornemens is de opdracht te verlenen of de keuze om geen opdracht te verlenen;
- i. het elektronisch systeem voor aanbestedingen: TenderNed (www.tendermed.nl);
- inschrijver: een ondernemer die een inschrijving heeft ingediend;
- n. kopersprofiel: een op het internet gepubliceerde beschrijving van de aanbesteder en zijn inkoopbeleid;
- o. lidstaat: een lidstaat van de Europese Unie of een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte;
- p. nationale aanbesteding: een aanbesteding voor het verlenen van opdrachten als bedoeld in artikel 1.22 van de Aanbestedingswet;
- q. norm: een technische specificatie die door een erkende normalisatie-instelling voor herhaalde of voortdurende toepassing is goedgekeurd, waarvan de inachtneming niet verplicht is en die tot een van de volgende categorieën behoort:
1. internationale norm: een norm die door een internationale normalisatie-instelling wordt aangenomen en ter beschikking van het publiek wordt gesteld;
  2. Europese norm: een norm die door een Europese normalisatie-instelling wordt aangenomen en ter beschikking van het publiek wordt gesteld;
  3. nationale norm: een norm die door een nationale normalisatie-instelling wordt aangenomen en ter beschikking van het publiek wordt gesteld;
  - r. opdracht: een opdracht voor werken, een opdracht voor leveringen of een opdracht voor diensten of een raamovereenkomst;
  - s. opdracht voor werken: een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel die tussen een of meer ondernemers en de aanbesteder is gesloten en betrekking
- bedoeld in hoofdstuk 2.1 van de Aanbestedingswet;
- Europese technische goedkeuring: op de bevinding dat aan de essentiële eisen wordt voldaan gebaseerde, gunstig uitgevallen technische beoordeling waarbij een product, gezien zijn intrinsieke eigenschappen en de voor de toepassing en het gebruik ervan vastgestelde voorwaarden, geschikt wordt verklaard voor het gebruik voor bouwdoeleinden;
- gedragsverklaring aanbesteden: de verklaring als bedoeld in artikel 4.1 van de Aanbestedingswet;
- g. gegadigde: een ondernemer die bij toepassing van de niet-openbare procedure, de procedure van de concurrentiegerichte dialoog of de onderhandelingsprocedure met aankondiging heeft verzocht om toegelaten te worden tot de procedure;
- h. gemeenschappelijke technische specificatie: een technische specificatie die is opgesteld volgens een door de lidstaten van de Europese Unie erkende procedure die in het Publicatieblad van de Europese Unie wordt bekendgemaakt; gunningsbeslissing: de keuze van de aanbesteder voor de ondernemer aan wie hij voornemens is de opdracht te verlenen of de keuze om geen opdracht te verlenen;
- i. het elektronisch systeem voor aanbestedingen: TenderNed (www.tendermed.nl);
- inschrijver: een ondernemer die een inschrijving heeft ingediend;
- n. kopersprofiel: een op het internet gepubliceerde beschrijving van de aanbesteder en zijn inkoopbeleid;
- o. lidstaat: een lidstaat van de Europese Unie of een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte;
- p. nationale aanbesteding: een aanbesteding voor het verlenen van opdrachten als bedoeld in artikel 1.22 van de Aanbestedingswet;
- q. norm: een technische specificatie die door een erkende normalisatie-instelling voor herhaalde of voortdurende toepassing is goedgekeurd, waarvan de inachtneming niet verplicht is en die tot een van de volgende categorieën behoort:
1. internationale norm: een norm die door een internationale normalisatie-instelling wordt aangenomen en ter beschikking van het publiek wordt gesteld;
  2. Europese norm: een norm die door een Europese normalisatie-instelling wordt aangenomen en ter beschikking van het publiek wordt gesteld;
  3. nationale norm: een norm die door een nationale normalisatie-instelling wordt aangenomen en ter beschikking van het publiek wordt gesteld;
  - r. opdracht: een opdracht voor werken, een opdracht voor leveringen of een opdracht voor diensten of een raamovereenkomst;
  - s. opdracht voor werken: een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel die tussen een of meer ondernemers en de aanbesteder is gesloten en betrekking

- heeft op:
- 1. de uitvoering of het ontwerp en de uitvoering van werken in het kader van een van de werkzaamheden, genoemd in bijlage I van Richtlijn 2004/18/EG, de uitvoering of het ontwerp en de uitvoering van een werk, of
  - 2. de uitvoering of het ontwerp en de uitvoering van een werk, of
  - 3. het laten uitvoeren met welke middelen dan ook van een werk dat aan de door de aanbesteder vastgestelde eisen voldoet;
- t. opdracht voor leveringen: een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel die tussen één of meer ondernemers en de aanbesteder is gesloten en betrekking heeft op:
- 1. de aankoop, leasing, huur of huurkoop, met of zonder koopoptie, van producten, of
  - 2. de levering van producten die in ondergeschikte mate mede omvat de werkzaamheden voor het aanbrengen en installeren van die levering;
- u. opdracht voor diensten: een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel die tussen één of meer ondernemers en de aanbesteder is gesloten en betrekking heeft op:
- 1. het uitsluitend verrichten van de diensten als bedoeld in bijlage I van Richtlijn 2004/18/EG,
  - 2. het leveren van producten en het verrichten van de diensten als bedoeld onder 1, waarvan de waarde van die diensten hoger is dan de waarde van de te leveren producten, of
  - 3. het verrichten van de diensten als bedoeld onder 1, dat in ondergeschikte mate mede omvat werkzaamheden die in het kader van bijlage I van Richtlijn 2004/18/EG zijn aangewezen;
- v. proces-verbaal van aanwijzing: een verslag waarin de bij een aanwijzing ter plaatse verstrekte gegevens zijn vastgelegd;
- w. schriftelijk: elk uit woorden of cijfers bestaand geheel dat kan worden gelezen, kan worden gereproduceerd en vervolgens, al dan niet in de vorm van een elektronisch bericht met elektronische middelen, kan worden medegedeeld;
- x. verbonden onderneming: een onderneming:
- 1. waarop een concessiehouder direct of indirect een overheersende invloed kan uitoefenen,
  - 2. die een overheersende invloed kan uitoefenen op de concessiehouder, of
  - 3. die, tezamen met de concessiehouder, onderworpen is aan de overheersende invloed van een andere onderneming uit hoofde van eigendom, financiële deelneming of op haar van toepassing zijnde voorschriften;
- y. werk: het product van een geheel van bouwkundige of civieltechnische werken dat ertoe bestemd is als zodanig een economische of technische functie te vervullen.
- heeft op:
- 1. de uitvoering of het ontwerp en de uitvoering van werken in het kader van een van de werkzaamheden, genoemd in bijlage I van Richtlijn 2004/18/EG, de uitvoering of het ontwerp en de uitvoering van een werk, of
  - 2. de uitvoering of het ontwerp en de uitvoering van een werk, of
  - 3. het laten uitvoeren met welke middelen dan ook van een werk dat aan de door de aanbesteder vastgestelde eisen voldoet;
- t. opdracht voor leveringen: een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel die tussen één of meer ondernemers en de aanbesteder is gesloten en betrekking heeft op:
- 1. de aankoop, leasing, huur of huurkoop, met of zonder koopoptie, van producten, of
  - 2. de levering van producten die in ondergeschikte mate mede omvat de werkzaamheden voor het aanbrengen en installeren van die levering;
- u. opdracht voor diensten: een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel die tussen één of meer ondernemers en de aanbesteder is gesloten en betrekking heeft op:
- 1. het uitsluitend verrichten van de diensten als bedoeld in bijlage I van Richtlijn 2004/18/EG,
  - 2. het leveren van producten en het verrichten van de diensten als bedoeld onder 1, waarvan de waarde van die diensten hoger is dan de waarde van de te leveren producten, of
  - 3. het verrichten van de diensten als bedoeld onder 1, dat in ondergeschikte mate mede omvat werkzaamheden die in het kader van bijlage I van Richtlijn 2004/18/EG zijn aangewezen;
- v. proces-verbaal van aanwijzing: een verslag waarin de bij een aanwijzing ter plaatse verstrekte gegevens zijn vastgelegd;
- w. schriftelijk: elk uit woorden of cijfers bestaand geheel dat kan worden gelezen, kan worden gereproduceerd en vervolgens, al dan niet in de vorm van een elektronisch bericht met elektronische middelen, kan worden medegedeeld;
- x. verbonden onderneming: een onderneming:
- 1. waarop een concessiehouder direct of indirect een overheersende invloed kan uitoefenen,
  - 2. die een overheersende invloed kan uitoefenen op de concessiehouder, of
  - 3. die, tezamen met de concessiehouder, onderworpen is aan de overheersende invloed van een andere onderneming uit hoofde van eigendom, financiële deelneming of op haar van toepassing zijnde voorschriften;
- y. werk: het product van een geheel van bouwkundige of civieltechnische werken dat ertoe bestemd is als zodanig een economische of technische functie te vervullen.

1.2	Termijnen	1.2	Termijnen
1.2.1	Voor de toepassing van dit reglement wordt verstaan onder dag: kalenderdag.	1.2.1	Voor de toepassing van dit reglement wordt verstaan onder dag: kalenderdag.
1.2.2	Indien een in dit reglement in dagen genoemde termijn ingaat op het ogenblik waarop een gebeurtenis of handeling plaatsvindt, wordt de dag waarop deze gebeurtenis of handeling plaatsvindt niet in deze termijn begrepen.	1.2.2	Indien een in dit reglement in dagen genoemde termijn ingaat op het ogenblik waarop een gebeurtenis of handeling plaatsvindt, wordt de dag waarop deze gebeurtenis of handeling plaatsvindt niet in deze termijn begrepen.
1.2.3	Een in dit reglement genoemde termijn gaat in bij de aanvang van het eerste uur van de eerste dag ervan en eindigt bij het einde van het laatste uur van de laatste dag daarvan.	1.2.3	Een in dit reglement genoemde termijn gaat in bij de aanvang van het eerste uur van de eerste dag ervan en eindigt bij het einde van het laatste uur van de laatste dag daarvan.
1.2.4	Indien de laatste dag van een in dit reglement genoemde termijn op een algemeen in Nederland erkende of in voorkomend geval ter plaatse van het werk erkende, of door de Nederlandse overheid dan wel bij of krachtens een voor de aanbestede van belang zijnde Nederlandse collectieve arbeidsovereenkomst voorgeschreven rust- of feestdag, vakantiedag of andere niet-individuele vrije dag valt, eindigt de termijn bij het einde van het laatste uur van de eerstvolgende werkdag.	1.2.4	Indien de laatste dag van een in dit reglement genoemde termijn op een algemeen in Nederland erkende of in voorkomend geval ter plaatse van het werk erkende, of door de Nederlandse overheid dan wel bij of krachtens een voor de aanbestede van belang zijnde Nederlandse collectieve arbeidsovereenkomst voorgeschreven rust- of feestdag, vakantiedag of andere niet-individuele vrije dag valt, eindigt de termijn bij het einde van het laatste uur van de eerstvolgende werkdag.
1.3	Toepasselijkheid	1.3	Toepasselijkheid
1.3.1	Indien een aanbestedingsprocedure volgens dit reglement zal geschieden, wordt dit in de aankondiging, of, indien geen aankondiging plaatsvindt, in de uitnodiging vermeld.	1.3.1	Indien een aanbestedingsprocedure volgens dit reglement zal geschieden, wordt dit in de aankondiging, of, indien geen aankondiging plaatsvindt, in de uitnodiging vermeld.
1.3.2	Bij de Europese aanbesteding vermeldt de aanbestede tevens: <ul style="list-style-type: none"> a. dat hij kiest voor een Europese aanbesteding, en b. welke wijze van aanbesteding als bedoeld in artikel 1.4.1 hij toepast. 	1.3.2	Bij de nationale aanbesteding vermeldt de aanbestede tevens: <ul style="list-style-type: none"> a. dat hij kiest voor een nationale aanbesteding, en b. welke wijze van aanbesteding als bedoeld in artikel 1.4.2 hij toepast.
1.3.4	De aanbestede kan voor het verlenen van opdrachten die voldoen aan de omschrijving voor de nationale aanbesteding kiezen voor het toepassen van de Europese aanbesteding.	1.3.4	De aanbestede kan voor het verlenen van opdrachten die voldoen aan de omschrijving voor de nationale aanbesteding kiezen voor het toepassen van de Europese aanbesteding.
1.3.5	Indien een bepaling van dit reglement uitdrukkelijk verwijst naar hetzij de Europese, hetzij de nationale aanbesteding, is de bepaling alleen in die aanbesteding van toepassing. Indien een uitdrukkelijke verwijzing ontbreekt, is de desbetreffende bepaling van toepassing bij zowel de Europese als de nationale aanbesteding.	1.3.5	Indien een bepaling van dit reglement uitdrukkelijk verwijst naar hetzij de Europese, hetzij de nationale aanbesteding, is de bepaling alleen in die aanbesteding van toepassing. Indien een uitdrukkelijke verwijzing ontbreekt, is de desbetreffende bepaling van toepassing bij zowel de Europese als de nationale aanbesteding.

- 1.3.6 Indien toepassing is gegeven aan artikel 1.3.1, wordt degene die tegenover de aanbestedder blijk heeft gegeven dat hij deelneemt aan de aanbestedingsprocedure geacht te hebben ingestemd met de toepasselijkheid van dit reglement.
- 1.3.7 Op een aanbesteding die volgens dit reglement geschiedt, is het Nederlandse recht van toepassing.
- 1.3.6 Indien toepassing is gegeven aan artikel 1.3.1, wordt degene die tegenover de aanbestedder blijk heeft gegeven dat hij deelneemt aan de aanbestedingsprocedure geacht te hebben ingestemd met de toepasselijkheid van dit reglement.
- 1.3.7 Op een aanbesteding die volgens dit reglement geschiedt, is het Nederlandse recht van toepassing.

1.4 Wijze van aanbesteding

- 1.4.1 Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteding van een opdracht plaatsvinden door middel van een van de volgende procedures:
- EU
- GP3.4A
- openbare procedure;
  - niet-openbare procedure;
  - concurrentiegericht dialoog;
  - onderhandelingsprocedure met aankondiging;
  - onderhandelingsprocedure zonder aankondiging;
  - procedure voor een concessieovereenkomst;
  - procedure voor opdrachten gebaseerd op een raamovereenkomst met een enkele ondernemer;
  - procedure voor opdrachten gebaseerd op een raamovereenkomst met meerdere ondernemers;
  - prijsvraag voor ontwerpen.

1.4 Wijze van aanbesteding

- 1.4.2 Bij de nationale aanbesteding kan de aanbesteding van een opdracht plaatsvinden door middel van een van de volgende procedures:
- NL
- GP3.4A
- openbare procedure;
  - niet-openbare procedure;
  - concurrentiegericht dialoog;
  - onderhandelingsprocedure met aankondiging;
  - onderhandelingsprocedure zonder aankondiging;
  - meervoudig onderhandse procedure;
  - procedure voor een concessieovereenkomst;
  - procedure voor opdrachten gebaseerd op een raamovereenkomst met een enkele ondernemer;
  - procedure voor opdrachten gebaseerd op een raamovereenkomst met meerdere ondernemers;
  - prijsvraag voor ontwerpen.

- 1.5 Slotbepaling
- 1.5.1 Dit reglement wordt aangehaald als Aanbestedingsreglement Werken 2012.
- 1.5 Slotbepaling
- 1.5.1 Dit reglement wordt aangehaald als Aanbestedingsreglement Werken 2012.

2	Openbare procedure Europees	2	Openbare procedure Nationaal
2.1	Omschrijving	2.1	Omschrijving
2.1.1	Een aanbesteding volgens de openbare procedure is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt en waarbij alle ondernemers mogen inschrijven.	2.1.1	Een aanbesteding volgens de openbare procedure is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt en waarbij alle ondernemers mogen inschrijven.
2.2	Vooraankondiging		
2.2.1	Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder een vooraankondiging bekendmaken.		
EU			
2.2.2	Bij de Europese aanbesteding gebruikt de aanbesteder voor de vooraankondiging het formulier Bekendmaking van de vooraankondiging.		
EU			
2.2.3	Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de vooraankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen of maakt de vooraankondiging bekend via een kopersprofiel. Voorafgaand aan een bekendmaking via een kopersprofiel zendt de aanbesteder een kennisgeving daarvan aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De		
EU			

aanbesteder gebruikt voor de kennisgeving het formulier Kennisgeving van de bekendmaking via het kopersprofiel. De vooraankondiging op het kopersprofiel bevat de verzenddatum van de kennisgeving.

- 2.2.4
EU
- Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de vooraankondiging toe aan de Europese Commissie of maakt deze bekend via het kopersprofiel
- in geval van een opdracht voor werken zo spoedig mogelijk nadat de beslissing is genomen tot goedkeuring van het programma voor de opdrachten voor werken die de aanbesteder voornemens is te verlenen, en
  - in geval van een opdracht voor leveringen of diensten zo spoedig mogelijk na het begin van het begrotingsjaar.

- 2.2.5
EU
- Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Bekendmaking van de vooraankondiging of het formulier Kennisgeving van de bekendmaking via het kopersprofiel kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.

- 2.2.6
EU
- Bij de Europese aanbesteding vermeldt de aanbesteder in de vooraankondiging
- voor werken: de hoofdenmerken van de opdrachten en de geraamde waarde van de opdrachten of de bedragen waartussen de geraamde waarde van de opdrachten zich bevindt;
  - voor leveringen: het geraamde totale bedrag van de opdrachten of de raamovereenkomsten per productgroep die hij voornemens is in de loop van de komende 12 maanden te verlenen, indien dat bedrag € 750.000 (exclusief BTW) of meer bedraagt;
  - voor diensten: het geraamde totale bedrag van de opdrachten of raamovereenkomsten, voor elk van de in bijlage IIA van richtlijn nr. 2004/18/EG vermelde dienstencategorieën, die hij voornemens is in de loop van de komende 12 maanden te verlenen, indien dat bedrag € 750.000 (exclusief BTW) of meer bedraagt.

- 2.2.7
EU
- Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de vooraankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de vooraankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden of via een kopersprofiel is bekendgemaakt en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie dan wel de datum van de bekendmaking op het kopersprofiel. De aanbesteder publiceert de vooraankondiging of de inhoud ervan niet vóór de datum waarop de vooraankondiging of de kennisgeving aan de Europese Commissie is toegezonden.

2.2.8	Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder de vooraankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie. informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.		
EU			
2.2.9	Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden of via een kopersprofiel is bekendgemaakt en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie dan wel de datum van de bekendmaking op het kopersprofiel. De aanbesteder publiceert de kennisgeving of de inhoud ervan niet vóór de datum waarop de kennisgeving aan de Europese Commissie is toegezonden.		
EU			
2.3	Aankondiging	2.3	Aankondiging
2.3.1	De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.	2.3.1	De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.
2.3.2	De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier <u>Aankondiging van een opdracht</u> .	2.3.2	De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier <u>Aankondiging van een opdracht</u> .
2.3.3	Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een Europese procedure.		
EU			
2.3.4	Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een opdracht kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.		
EU			
2.3.5		2.3.5	Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder de aankondiging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een nationale procedure.
NL		NL	
2.3.6	Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.	2.3.6	Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.
2.3.7	Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 2.6 tot en met 2.10, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de	2.3.7	Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 2.6 tot en met 2.10, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de
GP3.5B GP3.5H		GP3.5B GP3.5H	

<p>opdracht. De aanbestedder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbestedder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbestedder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht, b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd, c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of d. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.	<p>opdracht. De aanbestedder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbestedder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbestedder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht, b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd, c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of d. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.
<p>2.3.8 De aanbestedder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbestedder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbestedder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbestedder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbestedder de toepassing van dat criterium in de aankondiging.</p>	<p>2.3.8 De aanbestedder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbestedder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbestedder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbestedder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbestedder de toepassing van dat criterium in de aankondiging.</p>
<p>2.3.9 Indien de aanbestedder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbestedder in de aankondiging welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. kwaliteit; b. prijs; c. technische waarde; d. esthetische en functionele kenmerken; e. milieukenmerken; f. gebruikskosten; g. rentabiliteit; h. klantenservice en technische bijstand; i. datum van levering; j. termijn voor de levering of uitvoering.	<p>2.3.9 Indien de aanbestedder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbestedder in de aankondiging welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. kwaliteit; b. prijs; c. technische waarde; d. esthetische en functionele kenmerken; e. milieukenmerken; f. gebruikskosten; g. rentabiliteit; h. klantenservice en technische bijstand; i. datum van levering; j. termijn voor de levering of uitvoering.
<p>2.3.10 De aanbestedder specificeert in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en</p>	<p>2.3.10 De aanbestedder specificeert in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en</p>

	maximum.	
2.3.11	Indien volgens de aanbesteding om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbesteding in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken de criteria in afnemende volgorde van belang.	2.3.11 Indien volgens de aanbesteding om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbesteding in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken de criteria in afnemende volgorde van belang.
2.3.12	Bij de Europese aanbesteding geeft de aanbesteding in de aankondiging of het bestek aan bij welk orgaan ondernemers informatie kunnen verkrijgen over verplichtingen ten aanzien van de bepalingen inzake belastingen, milieubescherming, arbeidsbescherming en arbeidsvoorwaarden die gelden in Nederland of, indien de verrichtingen buiten Nederland worden uitgevoerd, die gelden in het gebied of de plaats waar de verrichtingen worden uitgevoerd en die gedurende de uitvoering van de opdracht op die verrichtingen van toepassing zullen zijn.	2.3.12 Bij de Europese aanbesteding geeft de aanbesteding in de aankondiging of het bestek aan bij welk orgaan ondernemers informatie kunnen verkrijgen over verplichtingen ten aanzien van de bepalingen inzake belastingen, milieubescherming, arbeidsbescherming en arbeidsvoorwaarden die gelden in Nederland of, indien de verrichtingen buiten Nederland worden uitgevoerd, die gelden in het gebied of de plaats waar de verrichtingen worden uitgevoerd en die gedurende de uitvoering van de opdracht op die verrichtingen van toepassing zullen zijn.
2.3.13	Bij de Europese aanbesteding verzoekt de aanbesteding in de aankondiging of het bestek de inschrijvers aan te geven dat zij bij het opstellen van hun inschrijving rekening hebben gehouden met de verplichtingen uit hoofde van de bepalingen inzake de arbeidsbescherming en de arbeidsvoorwaarden die gelden op de plaats waar de verrichting wordt uitgevoerd.	2.3.13 Bij de Europese aanbesteding verzoekt de aanbesteding in de aankondiging of het bestek de inschrijvers aan te geven dat zij bij het opstellen van hun inschrijving rekening hebben gehouden met de verplichtingen uit hoofde van de bepalingen inzake de arbeidsbescherming en de arbeidsvoorwaarden die gelden op de plaats waar de verrichting wordt uitgevoerd.
2.3.14	Indien de aanbesteding gebruik maakt van de elektronische veiling, vermeldt hij dit in de aankondiging.	2.3.14 Indien de aanbesteding gebruik maakt van de elektronische veiling, vermeldt hij dit in de aankondiging.
2.3.15	Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteding de aankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de aankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteding publiceert de aankondiging en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.	2.3.15 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteding de aankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de aankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteding publiceert de aankondiging en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.
2.3.16	In de aankondiging neemt de aanbesteding ten minste de volgende informatie op: a. de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen; b. het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend; c. de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld; d. een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteding moeten worden ingediend ter staving van de door de inschrijvers verstrekte eigen verklaring; e. indien de gunningsbeslissing vooraf wordt gedaan door een elektronische veiling, de informatie als bedoeld in artikel 2.25.7;	2.3.16 In de aankondiging neemt de aanbesteding ten minste de volgende informatie op: a. de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen; b. het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend; c. de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld; d. een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteding moeten worden ingediend ter staving van de door de inschrijvers verstrekte eigen verklaring; e. indien de gunningsbeslissing vooraf wordt gedaan door een elektronische veiling, de informatie als bedoeld in artikel 2.25.7;

- f. op welke wijze inlichtingen zullen worden gegeven;
- g. waar en wanneer een eventuele aanwijzing ter plaatse wordt gehouden.
- 2.3.17 De aanbesteder vermeldt in de aankondiging:
- a. de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of het adres van de instantie waar het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- b. Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.
- 2.3.18 De aanbesteder geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
- 2.3.19 De aanbesteder kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 2.3.20 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteder publiceert de kennisgeving en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbestedingen aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 2.3.21 De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de aankondiging:
- a. de beslissing van de aanbesteder om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers,
- b. de beslissing van de aanbesteder om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren,
- c. de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en
- 2.3.17 De aanbesteder vermeldt in de aankondiging:
- a. de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of het adres van de instantie waar het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- b. Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.
- 2.3.18 De aanbesteder geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
- 2.3.19 De aanbesteder kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 2.3.21 De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de aankondiging:
- a. de beslissing van de aanbesteder om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers,
- b. de beslissing van de aanbesteder om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren,
- c. de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en

d.	de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.	d.	de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.
2.4	Technische specificaties	2.4	Technische specificaties
2.4.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het bestek. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.	2.4.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het bestek. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.
2.4.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan, - nationale normen, - nationale technische goedkeuringen dan wel - nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig'; b. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukennmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen, c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of d. door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.	2.4.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan, - nationale normen, - nationale technische goedkeuringen dan wel - nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig'; b. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukennmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen, c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of d. door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.
2.4.3	Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 2.4.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving met elk passend middel aantoonde dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de	2.4.3	Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 2.4.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving met elk passend middel aantoonde dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de

<p>eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.</p>	<p>eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.</p>
<p>2.4.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 2.4.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving niet af indien deze beantwoordt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. aan een nationale norm waarin een Europese norm is omgezet, b. aan een Europese technische goedkeuring, c. aan een gemeenschappelijke technische specificatie, d. aan een internationale norm, of e. aan een door een Europese normalisatie-instelling opgesteld technisch referentiesysteem, <p>indien deze specificaties betrekking hebben op de prestatie-eisen of functionele eisen die hij heeft voorgeschreven.</p>	<p>2.4.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 2.4.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving niet af indien deze beantwoordt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. aan een nationale norm waarin een Europese norm is omgezet, b. aan een Europese technische goedkeuring, c. aan een gemeenschappelijke technische specificatie, d. aan een internationale norm, of e. aan een door een Europese normalisatie-instelling opgesteld technisch referentiesysteem, <p>indien deze specificaties betrekking hebben op de prestatie-eisen of functionele eisen die hij heeft voorgeschreven.</p>
<p>2.4.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving met elk passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.</p>	<p>2.4.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving met elk passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.</p>
<p>2.4.6 De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 2.4.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft, b. de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens, c. de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieurorganisaties kunnen deelnemen, en d. de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.	<p>2.4.6 De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 2.4.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft, b. de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens, c. de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieurorganisaties kunnen deelnemen, en d. de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.
<p>2.4.7 De aanbesteder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het bestek en de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.</p>	<p>2.4.7 De aanbesteder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het bestek en de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.</p>

2.4.8	De aanbestedder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.	2.4.8	De aanbestedder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.
2.4.9	De aanbestedder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.	2.4.9	De aanbestedder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.
2.4.10	De aanbestedder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 2.4.9 opnemen in de technische specificaties indien: a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 2.4.2, en b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".	2.4.10	De aanbestedder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 2.4.9 opnemen in de technische specificaties indien: a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 2.4.2, en b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".
2.4.11	De aanbestedder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in de aankondiging of het bestek vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.	2.4.11	De aanbestedder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in de aankondiging of het bestek vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.
2.5	Uitsluitingsgronden	2.5	Uitsluitingsgronden
2.5.1	De aanbestedder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbestedder kennis heeft: a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad; c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap; d. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.	2.5.1	De aanbestedder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbestedder kennis heeft: a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad; c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap; d. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.

- 2.5.2 Als veroordelingen als bedoeld in artikel 2.5.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.
- 2.5.2 Als veroordelingen als bedoeld in artikel 2.5.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.
- 2.5.3 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 2.5.1 of 2.5.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.
- 2.5.3 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 2.5.1 of 2.5.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.
- 2.5.4 De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer:
- GP3.5A
- 2.5.4 GP3.5A
- die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving,
  - jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroepsgedragsregel,
  - die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,
  - die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of
  - die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.
- 2.5.5 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 2.5.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs:
- voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden,
  - voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar,
  - voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de
- 2.5.5 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 2.5.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs:
- voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden,
  - voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar,
  - voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de

	inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, en voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden.	d.	inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, en voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden.
2.5.6	De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 2.5.1, 2.5.2 en 2.5.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van de inschrijving onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 2.5.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.	2.5.6	De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 2.5.1, 2.5.2 en 2.5.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van de inschrijving onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 2.5.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.
2.5.7	De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 2.5.1 of 2.5.4: a. om dwingende redenen van algemeen belang, b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.	2.5.7	De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 2.5.1 of 2.5.4: a. om dwingende redenen van algemeen belang, b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.
2.5.8	De aanbesteder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 2.5.3 en 2.5.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.	2.5.8	De aanbesteder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 2.5.3 en 2.5.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.
2.6	Financiële en economische draagkracht	2.6	Financiële en economische draagkracht
2.6.1	Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen: a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's, b. overlegging van balans en of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balans voorschrijft, c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.	2.6.1	Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen: a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's, b. overlegging van balans en of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balans voorschrijft, c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.
2.6.2	De aanbesteder geeft in de aankondiging aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 2.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.	2.6.2	De aanbesteder geeft in de aankondiging aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 2.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.
2.6.3	Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbestede	2.6.3	Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbestede

<p>2.6.4</p> <p>gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbestede geschikt acht.</p>	<p>2.6.4</p> <p>Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbestede aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>
<p>2.6.5</p> <p>Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 2.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>2.6.5</p> <p>Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 2.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>
<p>2.7</p> <p>Technische bekwaamheid</p> <p>2.7.1</p> <p>GP3.5F GP3.5G</p> <p>Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <p>a. in geval van een opdracht voor werken:</p> <ol style="list-style-type: none"> aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbestede worden toegezonden; aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren; aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast; aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht; 	<p>2.7</p> <p>Technische bekwaamheid</p> <p>2.7.1</p> <p>GP3.5F GP3.5G</p> <p>Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <p>a. in geval van een opdracht voor werken:</p> <ol style="list-style-type: none"> aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbestede worden toegezonden; aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren; aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast; aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;

5. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
6. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
- b. in geval van een opdracht voor leveringen:
1. aan de hand van een lijst van de voornaamste leveringen die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De leveringen worden aangehouden in het geval van leveringen voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van leveringen voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer;
  2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  4. in het geval van complexe producten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedende dienst, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de productiecapaciteit van de leverancier en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  5. aan de hand van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestedende dienst kan worden aangehouden of aan de hand van certificaten die door een erkende organisatie zijn opgesteld, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan bepaalde specificaties of normen beantwoorden;
- c. in geval van een opdracht voor diensten:
1. aan de hand van een lijst van de voornaamste diensten die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De diensten worden aangehouden in het geval van diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het

<p>geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, eenvoudigweg door een verklaring van de ondernemer;</p>	<p>geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, eenvoudigweg door een verklaring van de ondernemer;</p>
<p>2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;</p>	<p>2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;</p>
<p>3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;</p>	<p>3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;</p>
<p>4. in het geval van complexe diensten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;</p>	<p>4. in het geval van complexe diensten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;</p>
<p>5. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast;</p>	<p>5. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast;</p>
<p>6. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;</p>	<p>6. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;</p>
<p>7. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;</p>	<p>7. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;</p>
<p>8. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;</p>	<p>8. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;</p>
<p>9. aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven;</p>	<p>9. aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven;</p>
<p>10. indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.</p>	<p>10. indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.</p>
<p>Een aanbestedder die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 2.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de</p>	<p>Een aanbestedder die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 2.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de</p>

2.7.3	aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn. De aanbesteder geeft in de aankondiging aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 2.7.1, hij verlangt.	2.7.3	aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn. De aanbesteder geeft in de aankondiging aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 2.7.1, hij verlangt.
2.7.4	Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen.	2.7.4	Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen.
2.7.5	Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 2.7.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.	2.7.5	Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 2.7.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.
2.7.6	De aanbesteder kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.	2.7.6	De aanbesteder kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.
2.8	Kwaliteitsbewaking	2.8	Kwaliteitsbewaking
2.8.1	De aanbesteder kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.	2.8.1	De aanbesteder kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.
2.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.	2.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.

2.9	Normen inzake milieubeheer	2.9	Normen inzake milieubeheer
2.9.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 2.7.1 onderdeel a.4 en onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.	2.9.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 2.7.1 onderdeel a.4 en onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.
2.9.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.	2.9.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.
2.10	Beroepsbevoegdheid	2.10	Beroepsbevoegdheid
2.10.1	De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.	2.10.1	De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.
2.10.2	De aanbesteder wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.	2.10.2	De aanbesteder wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.
2.10.3	De aanbesteder kan in geval van:	2.10.3	De aanbesteder kan in geval van:
a.	een opdracht voor werken,	a.	een opdracht voor werken,
b.	een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of	b.	een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of
c.	een opdracht voor diensten,	c.	een opdracht voor diensten,
van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.	van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.		
2.11	Termijnen inschrijving	2.11	Termijnen inschrijving
2.11.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van de inschrijving benodigde tijd. Deze termijn bedraagt	2.11.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van de inschrijving benodigde tijd. Deze termijn bedraagt
EU			

minimaal 45 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.

2.11.2	NL	<p>Bij de nationale aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van de inschrijving benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 32 dagen, te rekenen vanaf de publicatiedatum van de aankondiging.</p>
2.11.3		<p>De aanbesteder kan de termijn voor de ontvangst van inschrijvingen met 5 dagen verkorten indien hij vanaf de bekendmaking van de aankondiging met elektronische middelen vrije, rechtstreekse en volledige toegang biedt tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, en in de aankondiging het internetadres dat toegang biedt tot deze documenten vermeldt.</p>
2.11.3		<p>De aanbesteder kan de termijn voor de ontvangst van inschrijvingen met 5 dagen verkorten indien hij vanaf de bekendmaking van de aankondiging met elektronische middelen vrije, rechtstreekse en volledige toegang biedt tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, en in de aankondiging het internetadres dat toegang biedt tot deze documenten vermeldt.</p>
2.11.4	EU	<p>Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder, indien hij een vooraankondiging heeft bekendgemaakt, de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen in de regel verkorten tot 36 dagen, maar in geen geval tot minder dan 22 dagen. Deze termijn loopt vanaf de verzenddatum van de aankondiging.</p>
2.11.5	EU	<p>Bij de Europese aanbesteding is het verkorten van de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen als bedoeld in artikel 2.11.4 toegestaan, mits de vooraankondiging alle informatie bevat die in de aankondiging wordt verlangd, voor zover deze informatie beschikbaar is op het tijdstip dat de vooraankondiging wordt bekendgemaakt. De vooraankondiging dient minimaal 52 dagen en maximaal 12 maanden voor de verzenddatum van de aankondiging te zijn verzonden.</p>
2.11.6		<p>Indien de aanbesteder gebruik maakt van een elektronisch systeem door middel waarvan de inschrijvingen ingediend moeten worden, kan hij de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen verlengen wanneer zich een storing van het elektronische systeem voordoet waardoor het indienen van de inschrijving kort voor het verstrijken van de uiterste termijn niet mogelijk is, mits hij nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van enige inschrijving. De aanbesteder maakt deze verlenging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen en stelt ondernemers in de gelegenheid om hun inschrijving binnen de verlenging alsnog in te dienen, te wijzigen of aan te vullen.</p>
2.11.6		<p>Indien de aanbesteder gebruik maakt van een elektronisch systeem door middel waarvan de inschrijvingen ingediend moeten worden, kan hij de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen verlengen wanneer zich een storing van het elektronische systeem voordoet waardoor het indienen van de inschrijving kort voor het verstrijken van de uiterste termijn niet mogelijk is, mits hij nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van enige inschrijving. De aanbesteder maakt deze verlenging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen en stelt ondernemers in de gelegenheid om hun inschrijving binnen de verlenging alsnog in te dienen, te wijzigen of aan te vullen.</p>
2.12		<p>Eigen verklaring en bewijsmiddelen</p>
2.12.1		<p>De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken aan:</p> <ol style="list-style-type: none"> dat de ondernemer bij zijn inschrijving een door hem ingevulde eigen verklaring
2.12.1		<p>De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken aan:</p> <ol style="list-style-type: none"> dat de ondernemer bij zijn inschrijving een door hem ingevulde eigen verklaring

	moet indienen, welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en	moet indienen, welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en
	de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 2.12.5 uiterlijk door de aanbesteder moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.	de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 2.12.5 uiterlijk door de aanbesteder moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.
2.12.2	De aanbesteder verlangt niet dat een ondernemer bij zijn inschrijving gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.	2.12.2 De aanbesteder verlangt niet dat een ondernemer bij zijn inschrijving gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.
2.12.3	De aanbesteder kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 2.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.	2.12.3 De aanbesteder kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 2.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.
2.12.4	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de aankondiging gestelde geschiktheidseisen, en c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen.	2.12.4 Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de aankondiging gestelde geschiktheidseisen, en c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen.
2.12.5	De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de ondernemer wiens inschrijving voor opdrachtverlening in aanmerking komt. De aanbesteder kan de desbetreffende ondernemer verzoeken om onderbouwing van de inhoud van zijn eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.	2.12.5 De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de ondernemer wiens inschrijving voor opdrachtverlening in aanmerking komt. De aanbesteder kan de desbetreffende ondernemer verzoeken om onderbouwing van de inhoud van zijn eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.
2.12.6	De aanbesteder kan verlangen dat de ondernemers de uit hoofde van de artikelen 2.5 tot en met 2.10 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.	2.12.6 De aanbesteder kan verlangen dat de ondernemers de uit hoofde van de artikelen 2.5 tot en met 2.10 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.
2.12.7	In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de aanbesteder de betreffende ondernemer in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbesteder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbesteder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de ondernemer niet in aanmerking voor opdrachtverlening.	2.12.7 In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de aanbesteder de betreffende ondernemer in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbesteder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbesteder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de ondernemer niet in aanmerking voor opdrachtverlening.

2.13	Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving	2.13	Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving
2.13.1	Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbesteder verstrekt.	2.13.1	Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbesteder verstrekt.
2.13.2	De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbesteder eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingsfase'.	2.13.2	De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbesteder eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingsfase'.
2.13.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase opgemaakt.	2.13.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase opgemaakt.
2.13.4	Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 2.13.1 gestelde termijnen zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verleent de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.	2.13.4	Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 2.13.1 gestelde termijnen zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verleent de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.
2.13.5	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.	2.13.5	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.
2.14	Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang	2.14	Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang
2.14.1	Een ondernemer die voornemens is in te schrijven kan de aanbesteder gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbesteder, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de ondernemer. De aanbesteder mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbesteder in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken heeft gesteld. Het verstrekken van dergelijke inlichtingen mag niet leiden tot discriminatie van andere ondernemers die voornemens zijn in te schrijven.	2.14.1	Een ondernemer die voornemens is in te schrijven kan de aanbesteder gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbesteder, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de ondernemer. De aanbesteder mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbesteder in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken heeft gesteld. Het verstrekken van dergelijke inlichtingen mag niet leiden tot discriminatie van andere ondernemers die voornemens zijn in te schrijven.

2.14.2	Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 2.14.1.	2.14.2	Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 2.14.1.
2.14.3	De aanbesteder verstrekt aan de ondernemer een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.	2.14.3	De aanbesteder verstrekt aan de ondernemer een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.
2.14.4	In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.	2.14.4	In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.
2.15	Inschrijving	2.15	Inschrijving
2.15.1	De inschrijving geschiedt schriftelijk.	2.15.1	De inschrijving geschiedt schriftelijk.
2.15.2	Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbijlet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat: a. een korte aanduiding van de opdracht; b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver; c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer; d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen; e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro; g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar; h. de plaats en datum van ondertekening. Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de aankondiging, het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.	2.15.2	Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbijlet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat: a. een korte aanduiding van de opdracht; b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver; c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer; d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen; e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro; g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar; h. de plaats en datum van ondertekening. Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de aankondiging, het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.
2.15.3	De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbijlet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.	2.15.3	De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbijlet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.

2.15.4	Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbestede in de aankondiging heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbijlet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.	2.15.4	Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbestede in de aankondiging heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbijlet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.
2.15.5	De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de aankondiging vermelde inschrijvingsadres. De aanbestede bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.	2.15.5	De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de aankondiging vermelde inschrijvingsadres. De aanbestede bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.
2.15.6	Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbijlet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.	2.15.6	Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbijlet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.
2.15.7	Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, onderkende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbestede is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.	2.15.7	Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, onderkende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbestede is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.
2.16	Gezamenlijke inschrijving	2.16	Gezamenlijke inschrijving
2.16.1	De aanbestede verlangt voor de indiening van een inschrijving van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbestede kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.	2.16.1	De aanbestede verlangt voor de indiening van een inschrijving van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbestede kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.
2.16.2	Tenzij de aanbestede in de aankondiging anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.	2.16.2	Tenzij de aanbestede in de aankondiging anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.
2.17	Inlichtingen over eventuele onderaanneming	2.17	Inlichtingen over eventuele onderaanneming
2.17.1	In de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbestede een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.	2.17.1	In de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbestede een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.

2.18	Varianten van de inschrijver	2.18	Varianten van de inschrijver
2.18.1	De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.	2.18.1	De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.
2.18.2	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging of hij varianten toestaat.	2.18.2	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging of hij varianten toestaat.
2.18.3	De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.	2.18.3	De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.
2.18.4	Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbiljet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbiljet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbiljet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.	2.18.4	Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbiljet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbiljet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbiljet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.
2.18.5	Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor diensten dan tot een opdracht voor leveringen, dan wel veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.	2.18.5	Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor diensten dan tot een opdracht voor leveringen, dan wel veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.
2.19	Varianten van de aanbesteder	2.19	Varianten van de aanbesteder
2.19.1	Indien in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbesteder als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.	2.19.1	Indien in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbesteder als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.
2.19.2	Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbesteder waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.	2.19.2	Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbesteder waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.
2.20	Termijn van gestanddoening	2.20	Termijn van gestanddoening
2.20.1	Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 2.20.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken of, in voorkomend geval, de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de aankondiging of de voor inschrijving	2.20.1	Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 2.20.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken of, in voorkomend geval, de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de aankondiging of de voor inschrijving

	relevante stukken een andere termijn is gesteld.	relevante stukken een andere termijn is gesteld.
2.20.2	De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontfemen.	2.20.2 De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontfemen.
2.20.3	Indien een kort geding als bedoeld in artikel 2.27.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen.	2.20.3 Indien een kort geding als bedoeld in artikel 2.27.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen.
2.21	Opening van de inschrijvingen	Opening van de inschrijvingen
2.21.1	De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.	2.21.1 De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.
2.21.2	Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens: <ul style="list-style-type: none"> a. de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen; b. een korte aanduiding van de opdracht; c. de namen en de adressen van de inschrijvers; d. de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft; e. bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen; g. de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend; h. de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal. 	2.21.2 Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens: <ul style="list-style-type: none"> a. de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen; b. een korte aanduiding van de opdracht; c. de namen en de adressen van de inschrijvers; d. de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft; e. bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen; g. de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend; h. de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal.
2.21.3	Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.	2.21.3 Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.
2.21.4	Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen wordt uiterlijk twee werkdagen na de datum van opening van de inschrijvingen aan de inschrijvers toegezonden.	2.21.4 Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen wordt uiterlijk twee werkdagen na de datum van opening van de inschrijvingen aan de inschrijvers toegezonden.

2.22	Ongeldigheid van de inschrijving	2.22	Ongeldigheid van de inschrijving
2.22.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.	2.22.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.
2.22.2	Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.	2.22.2	Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.
2.22.3	De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.	2.22.3	De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.
2.23	Verduidelijking van de inschrijving	2.23	Verduidelijking van de inschrijving
2.23.1	Op verzoek van de aanbesteder kunnen besprekingen met inschrijvers plaatsvinden met het oog op een verduidelijking van de inhoud van hun inschrijving en van de eisen van de aanbesteder, voor zover dit niet strijdig is met de beginselen van het aanbestedingsrecht. Onderhandelingen met inschrijvers over fundamentele punten van de opdracht, waarvan de wijziging de mededinging kan vervalsen, en met name over de prijzen, zijn niet toegestaan.	2.23.1	Op verzoek van de aanbesteder kunnen besprekingen met inschrijvers plaatsvinden met het oog op een verduidelijking van de inhoud van hun inschrijving en van de eisen van de aanbesteder, voor zover dit niet strijdig is met de beginselen van het aanbestedingsrecht. Onderhandelingen met inschrijvers over fundamentele punten van de opdracht, waarvan de wijziging de mededinging kan vervalsen, en met name over de prijzen, zijn niet toegestaan.
2.24	Abnormaal lage inschrijving	2.24	Abnormaal lage inschrijving
2.24.1	Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.	2.24.1	Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.
2.24.2	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren,	2.24.2	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren,

<p>c. de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver, d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.</p>	<p>c. de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver, d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.</p>
<p>2.24.3</p> <p>Indien de aanbesteder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegelaten.</p>	<p>2.24.3</p> <p>Indien de aanbesteder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegelaten.</p>
<p>2.24.4</p> <p>Bij de Europese aanbesteding stel de aanbesteder die in een situatie als bedoeld in artikel 2.24.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.</p>	<p>2.24.4</p> <p>Bij de Europese aanbesteding stel de aanbesteder die in een situatie als bedoeld in artikel 2.24.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.</p>
<p>EU</p>	<p>EU</p>
<p>2.25</p> <p>Elektronische veiling</p>	<p>2.25</p> <p>Elektronische veiling</p>
<p>2.25.1</p> <p>De aanbesteder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling, indien nauwkeurige specificaties voor de opdracht worden opgesteld.</p>	<p>2.25.1</p> <p>De aanbesteder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling, indien nauwkeurige specificaties voor de opdracht worden opgesteld.</p>
<p>2.25.2</p> <p>Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.</p>	<p>2.25.2</p> <p>Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.</p>
<p>2.25.3</p> <p>De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken.</p>	<p>2.25.3</p> <p>De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken.</p>
<p>2.25.4</p> <p>Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de inschrijvingen aan de hand van de gunningscriteria en de wegging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.</p>	<p>2.25.4</p> <p>Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de inschrijvingen aan de hand van de gunningscriteria en de wegging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.</p>
<p>2.25.5</p> <p>De aanbesteder waarborgt dat alle inschrijvers die een aan de eisen beantwoordende inschrijving hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.</p>	<p>2.25.5</p> <p>De aanbesteder waarborgt dat alle inschrijvers die een aan de eisen beantwoordende inschrijving hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.</p>
<p>2.25.6</p> <p>De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte</p>	<p>2.25.6</p> <p>De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte</p>

elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de start van de elektronische veiling preciseert.		
2.25.7	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging of de voor de inschrijving relevante stukken ten minste de volgende informatie: a. de elementen waarvan de waarden vallen onder de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn zodat ze kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten; b. de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals zij voortvloeien uit de specificaties van het voorwerp van de opdracht; c. de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de deelnemers aan de elektronische veiling zal worden gesteld en het tijdstip waarop die informatie ter beschikking zal worden gesteld; d. relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling; e. de voorwaarden waaronder de deelnemers aan de elektronische veiling een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die voor de biedingen vereist zijn; f. of de aanbesteder tijdens de elektronische veiling ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedeelt als bedoeld in artikel 2.25.13; g. relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.	elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de start van de elektronische veiling preciseert.
2.25.8	De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.	De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.
2.25.9	De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.	De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.
2.25.10	Indien de aanbesteder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling: a. het resultaat van de volledige beoordeling van de inschrijving van de betreffende inschrijver, en b. de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.	Indien de aanbesteder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling: a. het resultaat van de volledige beoordeling van de inschrijving van de betreffende inschrijver, en b. de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.
2.25.11	In de formule als bedoeld in artikel 2.25.10, onderdeel b verwerkt de aanbesteder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen als bedoeld in artikel 2.3.10; daartoe moeten	In de formule als bedoeld in artikel 2.25.10, onderdeel b verwerkt de aanbesteder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen als bedoeld in artikel 2.3.10; daartoe moeten

	eventuele marges evenwel vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.	
2.25.12	Indien de aanbesteder varianten toestaat, verstrekt de aanbesteder een afzonderlijke formule voor elke variant.	2.25.12 Indien de aanbesteder varianten toestaat, verstrekt de aanbesteder een afzonderlijke formule voor elke variant.
2.25.13	Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbesteder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbesteder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.	2.25.13 Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbesteder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbesteder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.
2.25.14	De aanbesteder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.	2.25.14 De aanbesteder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.
2.25.15	De aanbesteder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.	2.25.15 De aanbesteder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.
2.25.16	De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten in een of meer van de volgende gevallen: <ul style="list-style-type: none"> a. bij het verstrijken van de datum en het tijdstip van sluiting; b. bij het uitblijven van nieuwe prijzen of nieuwe waarden die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dit geval preciseert de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling de termijn die hij na ontvangst van het laatste bod in acht zal nemen alvorens de veiling te sluiten; c. indien alle fasen van de elektronische veiling die in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling zijn vermeld, afgehandeld zijn. In dit geval vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling het tijdschema voor elk van de fasen van de veiling. 	2.25.16 De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten in een of meer van de volgende gevallen: <ul style="list-style-type: none"> a. bij het verstrijken van de datum en het tijdstip van sluiting; b. bij het uitblijven van nieuwe prijzen of nieuwe waarden die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dit geval preciseert de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling de termijn die hij na ontvangst van het laatste bod in acht zal nemen alvorens de veiling te sluiten; c. indien alle fasen van de elektronische veiling die in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling zijn vermeld, afgehandeld zijn. In dit geval vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling het tijdschema voor elk van de fasen van de veiling.
2.25.17	Na de sluiting van de elektronische veiling neemt de aanbesteder de gunningsbeslissing overeenkomstig artikel 2.26 op basis van de resultaten van de elektronische veiling.	2.25.17 Na de sluiting van de elektronische veiling neemt de aanbesteder de gunningsbeslissing overeenkomstig artikel 2.26 op basis van de resultaten van de elektronische veiling.
2.26	Gunningsbeslissing	2.26 Gunningsbeslissing
2.26.1	De aanbesteder legt inschrijvingen van inschrijvers waarop een uitsluitingsgrond van	2.26.1 De aanbesteder legt inschrijvingen van inschrijvers waarop een uitsluitingsgrond van

	toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen terzijde.		toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen terzijde.
2.26.2	De aanbesteder toetst de inschrijvingen of, in voorkomend geval, de resultaten van de veiling aan de door hem in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de inschrijvingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium.	2.26.2	De aanbesteder toetst de inschrijvingen of, in voorkomend geval, de resultaten van de veiling aan de door hem in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de inschrijvingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium.
2.26.3	Indien de inschrijvingen van twee of meer inschrijvers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende inschrijvers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.	2.26.3	Indien de inschrijvingen van twee of meer inschrijvers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende inschrijvers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.
2.26.4	Indien de prijs van de meest gerede inschrijving hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze inschrijving als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.	2.26.4	Indien de prijs van de meest gerede inschrijving hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze inschrijving als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.
2.26.5	De aanbesteder stelt de inschrijvers zo spoedig mogelijk gelijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 2.26.2 tot en met 2.26.4 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn als bedoeld in artikel 2.27.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 2.4.3 en 2.4.4 de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen. In voorkomend geval bevat deze mededeling de redenen die er toe hebben geleid dat de inschrijving terzijde is gelegd op grond van artikel 2.26.1.	2.26.5	De aanbesteder stelt de inschrijvers zo spoedig mogelijk gelijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 2.26.2 tot en met 2.26.4 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn als bedoeld in artikel 2.27.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 2.4.3 en 2.4.4 de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen. In voorkomend geval bevat deze mededeling de redenen die er toe hebben geleid dat de inschrijving terzijde is gelegd op grond van artikel 2.26.1.
2.26.6	De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.	2.26.6	De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.
2.26.7	De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn,	2.26.7	De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn,

	c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of	c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
	d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.	d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
2.27	Opdracht	2.27 Opdracht
2.27.1	De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.	2.27.1 De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.
2.27.2	De aanbesteder verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 2.26.5. Indien de aanbesteder slechts één inschrijving heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.	2.27.2 De aanbesteder verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 2.26.5. Indien de aanbesteder slechts één inschrijving heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.
2.27.3	Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 2.26.5 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteder, mag de aanbesteder niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.	2.27.3 Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 2.26.5 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteder, mag de aanbesteder niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.
2.27.4	Voor de opdracht komen alleen inschrijvers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de aankondiging en in de voor de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.	2.27.4 Voor de opdracht komen alleen inschrijvers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de aankondiging en in de voor de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.
2.27.5	Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.	2.27.5 Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.
2.27.6	De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 2.27.5.	2.27.6 De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 2.27.5.
2.27.7	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt:	2.27.7 Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt:
	a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekennprijzen,	a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekennprijzen,
	b. exemplaar van het bestek,	b. exemplaar van het bestek,
	c. afschrift van de nota van inlichtingen, en	c. afschrift van de nota van inlichtingen, en
	d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.	d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.
2.28	Proces-verbaal van opdrachtverlening	
2.28.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder een proces-verbaal van de opdrachtverlening op dat, indien van toepassing, ten minste het volgende bevat:	
EU	a. de naam en het adres van de aanbesteder,	
	b. het voorwerp en de waarde van de opdracht;	

- c. de namen van de uitgesloten en afgewezen inschrijvers met motivering van die uitsluiting of afwijzing;
- d. of er nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang zijn die inlichtingen inschrijvingsfase;
- e. de redenen voor de afwijzing van abnormaal laag bevonden inschrijvingen;
- f. de naam van de uitgekozen inschrijver en de motivering van de keuze voor zijn inschrijving, en, indien bekend, het gedeelte van de opdracht dat de uitgekozen inschrijver voornemens is aan derden in onderaanneming te geven;
- g. de redenen waarom de aanbesteder besloten heeft de opdracht niet te verlenen.

2.29 Bekendmakingen over de gevolgde procedure

2.29.1 Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend de Europese Commissie uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure toe via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.

2.29 Bekendmakingen over de gevolgde procedure

2.29.2 Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.

NL

2.29.3 Indien de aanbesteder beslist om de opdracht niet te verlenen, maakt hij deze beslissing en de redenen daartoe bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

2.29.3

Indien de aanbesteder beslist om de opdracht niet te verlenen, maakt hij deze beslissing en de redenen daartoe bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

2.29.4 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gevolgde procedure niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:

- a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
- b. met het openbaar belang in strijd zou zijn,
- c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
- d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.

2.29.4

De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gevolgde procedure niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:

- a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
- b. met het openbaar belang in strijd zou zijn,
- c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
- d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.

2.29.5 Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht kunnen aantonen. Dit kan met

EU

behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.

2.29.6 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de aankondiging van de gegunde opdracht of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan doet hij dit niet voor de datum waarop de aankondiging van de gegunde opdracht aan de Europese Commissie is toegezonden.

2.29.7 De aanbesteder kan de aankondiging van een gegunde opdracht aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

2.29.7 De aanbesteder kan de aankondiging van een gegunde opdracht aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

2.30 **Geschillen**

2.30.1 Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

2.30 **Geschillen**

2.30.1 Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

3 Niet-openbare procedure

3 Niet-openbare procedure

3 Niet-openbare procedure

Europees

3.1 Omschrijving

3.1.1 Een aanbesteding volgens de niet-openbare procedure is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt, waaraan alle ondernemers mogen verzoeken deel te nemen, maar waarbij alleen de door de aanbesteder uitgenodigde ondernemers mogen inschrijven.

3.1 Omschrijving

3.1.1 Een aanbesteding volgens de niet-openbare procedure is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt, waaraan alle ondernemers mogen verzoeken deel te nemen, maar waarbij alleen de door de aanbesteder uitgenodigde ondernemers mogen inschrijven.

Nationaal

Omschrijving

Een aanbesteding volgens de niet-openbare procedure is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt, waaraan alle ondernemers mogen verzoeken deel te nemen, maar waarbij alleen de door de aanbesteder uitgenodigde ondernemers mogen inschrijven.

3.2 Vooraankondiging

3.2.1 Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder een vooraankondiging bekendmaken.

EU

3.2.2 Bij de Europese aanbesteding gebruikt de aanbesteder voor de vooraankondiging het formulier Bekendmaking van de vooraankondiging.

EU

3.2.3 Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de vooraankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen of maakt de vooraankondiging bekend via een kopersprofiel. Voorafgaand aan een bekendmaking

EU

via een kopersprofiel zendt de aanbesteder een kennisgeving daarvan aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de kennisgeving het formulier Kennisgeving van de bekendmaking via het kopersprofiel. De vooraankondiging op het kopersprofiel bevat de verzenddatum van de kennisgeving.

3.2.4

EU

Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de vooraankondiging toe aan de Europese Commissie of maakt deze bekend via het kopersprofiel

a. in geval van een opdracht voor werken zo spoedig mogelijk nadat de beslissing is genomen tot goedkeuring van het programma voor de opdrachten voor werken die de aanbesteder voornemens is te verlenen, en

b. in geval van een opdracht voor leveringen of diensten zo spoedig mogelijk na het begin van het begrotingsjaar.

3.2.5

EU

Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Bekendmaking van de vooraankondiging of het formulier Kennisgeving van de bekendmaking via het kopersprofiel kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.

3.2.6

EU

Bij de Europese aanbesteding vermeldt de aanbesteder in de vooraankondiging

a. voor werken: de hoofdenmerken van de opdrachten en de geraamde waarde van de opdrachten of de bedragen waartussen de geraamde waarde van de opdrachten zich bevindt;

b. voor leveringen: het geraamde totale bedrag van de opdrachten of de raamovereenkomsten per productgroep die hij voornemens is in de loop van de komende 12 maanden te verlenen, indien dat bedrag € 750.000 (exclusief BTW) of meer bedraagt;

c. voor diensten: het geraamde totale bedrag van de opdrachten of raamovereenkomsten, voor elk van de in bijlage IIA van richtlijn nr. 2004/18/EG vermelde dienstencategorieën, die hij voornemens is in de loop van de komende 12 maanden te verlenen, indien dat bedrag € 750.000 (exclusief BTW) of meer bedraagt.

3.2.7

EU

Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de vooraankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de vooraankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden of via een kopersprofiel is bekendgemaakt en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie dan wel de datum van de bekendmaking op het kopersprofiel. De aanbesteder publiceert de vooraankondiging of de inhoud ervan niet vóór de datum waarop de

vooraankondiging of de kennisgeving aan de Europese Commissie is toegezonden.

3.2.8 EU Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder de vooraankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

3.2.9 EU Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden of via een kopersprofiel is bekendgemaakt en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie dan wel de datum van de bekendmaking op het kopersprofiel. De aanbesteder publiceert de kennisgeving of de inhoud ervan niet vóór de datum waarop de kennisgeving aan de Europese Commissie is toegezonden.

3.3 Aankondiging

3.3.1 De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.

3.3.2 De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een opdracht.

3.3.3 EU Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een Europese procedure.

3.3.4 EU Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een opdracht kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.

3.3.6 Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.

3.3.7 Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 3.6 tot en met 3.10,

3.3 Aankondiging

3.3.1 De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.

3.3.2 De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een opdracht.

3.3.5 NL Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder de aankondiging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een nationale procedure.

3.3.6 Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.

3.3.7 Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 3.6 tot en met 3.10,

GP3.5B GP3.5H	<p>houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbesteder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbesteder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbesteder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan:</p> <ol style="list-style-type: none"> driemaal de geraamde waarde van de opdracht, indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd, indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.	<p>houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbesteder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbesteder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbesteder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan:</p> <ol style="list-style-type: none"> driemaal de geraamde waarde van de opdracht, indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd, indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.
3.3.8 EU	<p>Bij de Europese aanbesteding vermeldt de aanbesteder in de aankondiging</p> <ol style="list-style-type: none"> dat hij alle gegadigden tot inschrijving uitnodigt die niet worden uitgesloten en die aan de geschiktheidseisen voldoen, of het aantal gegadigden dat hij voornemens is tot inschrijving uit te nodigen. Dit aantal moet in ieder geval groot genoeg zijn om een daadwerkelijke mededinging te waarborgen en dient ten minste vijf te bedragen. De aanbesteder vermeldt in de aankondiging de objectieve en niet-discriminerende regels, waaronder loting, of de objectieve en niet-discriminerende selectiecriteria en weging die hij voornemens is te gebruiken.	
3.3.9 NL		<p>Bij de nationale aanbesteding vermeldt de aanbesteder in de aankondiging</p> <ol style="list-style-type: none"> dat hij alle gegadigden tot inschrijving uitnodigt die niet worden uitgesloten en die aan de geschiktheidseisen voldoen, of het aantal gegadigden dat hij voornemens is tot inschrijving uit te nodigen. Dit aantal moet in ieder geval groot genoeg zijn om een daadwerkelijke mededinging te waarborgen en dient ten minste drie te bedragen. De aanbesteder vermeldt in de aankondiging de objectieve en niet-discriminerende regels, waaronder loting, of de objectieve en niet-discriminerende selectiecriteria en weging die hij voornemens is te gebruiken.
3.3.10	<p>De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbesteder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbesteder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbesteder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbesteder de toepassing van</p>	<p>De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbesteder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbesteder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbesteder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbesteder de toepassing van</p>

	dat criterium in de aankondiging.	dat criterium in de aankondiging.
3.3.11	Indien de aanbestedder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbestedder in de aankondiging welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen: a. kwaliteit; b. prijs; c. technische waarde; d. esthetische en functionele kenmerken; e. milieukeurmerken; f. gebruikskosten; g. rentabiliteit; h. klantenservice en technische bijstand; i. datum van levering; j. termijn voor de levering of uitvoering.	Indien de aanbestedder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbestedder in de aankondiging welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen: a. kwaliteit; b. prijs; c. technische waarde; d. esthetische en functionele kenmerken; e. milieukeurmerken; f. gebruikskosten; g. rentabiliteit; h. klantenservice en technische bijstand; i. datum van levering; j. termijn voor de levering of uitvoering.
3.3.12	De aanbestedder specificeert in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.	De aanbestedder specificeert in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.
3.3.13	Indien volgens de aanbestedder om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbestedder in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken de criteria in afnemende volgorde van belang.	Indien volgens de aanbestedder om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbestedder in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken de criteria in afnemende volgorde van belang.
3.3.14 EU	Bij de Europese aanbesteding geeft de aanbestedder in de aankondiging of het bestek aan bij welk orgaan ondernemers informatie kunnen verkrijgen over verplichtingen ten aanzien van de bepalingen inzake belastingen, milieubescherming, arbeidsbescherming en arbeidsvoorwaarden die gelden in Nederland of, indien de verrichtingen buiten Nederland worden uitgevoerd, die gelden in het gebied of de plaats waar de verrichtingen worden uitgevoerd en die gedurende de uitvoering van de opdracht op die verrichtingen van toepassing zullen zijn.	Bij de Europese aanbesteding geeft de aanbestedder in de aankondiging of het bestek aan bij welk orgaan ondernemers informatie kunnen verkrijgen over verplichtingen ten aanzien van de bepalingen inzake belastingen, milieubescherming, arbeidsbescherming en arbeidsvoorwaarden die gelden in Nederland of, indien de verrichtingen buiten Nederland worden uitgevoerd, die gelden in het gebied of de plaats waar de verrichtingen worden uitgevoerd en die gedurende de uitvoering van de opdracht op die verrichtingen van toepassing zullen zijn.
3.3.15 EU	Bij de Europese aanbesteding verzoekt de aanbestedder in de aankondiging of het bestek de inschrijvers aan te geven dat zij bij het opstellen van hun inschrijving rekening hebben gehouden met de verplichtingen uit hoofde van de bepalingen inzake arbeidsbescherming en de arbeidsvoorwaarden die gelden op de plaats waar de verrichting wordt uitgevoerd.	Bij de Europese aanbesteding verzoekt de aanbestedder in de aankondiging of het bestek de inschrijvers aan te geven dat zij bij het opstellen van hun inschrijving rekening hebben gehouden met de verplichtingen uit hoofde van de bepalingen inzake arbeidsbescherming en de arbeidsvoorwaarden die gelden op de plaats waar de verrichting wordt uitgevoerd.

- 3.3.16 Indien de aanbesteding gebruik maakt van de elektronische veiling, vermeldt hij dit in de aankondiging.
- 3.3.16 Indien de aanbesteding gebruik maakt van de elektronische veiling, vermeldt hij dit in de aankondiging.
- 3.3.17 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteding de aankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de aankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteding publiceert de aankondiging en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 3.3.18 De aanbesteding geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
- 3.3.18 De aanbesteding geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
- 3.3.19 De aanbesteding kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteding gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 3.3.19 De aanbesteding kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteding gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 3.3.20 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteding de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteding publiceert de kennisgeving en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 3.3.20 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteding de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteding publiceert de kennisgeving en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 3.3.21 De aanbesteding motiveert in voorkomend geval in de aankondiging:
- 3.3.21 De aanbesteding motiveert in voorkomend geval in de aankondiging:
- de beslissing van de aanbesteding om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers,
  - de beslissing van de aanbesteding om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren,
  - de beslissing van de aanbesteding om een opdracht niet in percelen op te delen, en
  - de beslissing van de aanbesteding om opdrachten samen te voegen.
- de beslissing van de aanbesteding om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers,
  - de beslissing van de aanbesteding om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren,
  - de beslissing van de aanbesteding om een opdracht niet in percelen op te delen, en
  - de beslissing van de aanbesteding om opdrachten samen te voegen.

3.4	Technische specificaties	3.4	Technische specificaties
3.4.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het bestek. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.	3.4.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het bestek. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.
3.4.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan, - nationale normen, - nationale technische goedkeuringen dan wel - nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig', b. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukennmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen, c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of d. door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.	3.4.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan, - nationale normen, - nationale technische goedkeuringen dan wel - nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig', b. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukennmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen, c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of d. door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.
3.4.3	Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 3.4.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving met elk passend middel aantoonst dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.	3.4.3	Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 3.4.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving met elk passend middel aantoonst dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.

- 3.4.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 3.4.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving niet af indien deze beantwoordt:
- aan een nationale norm waarin een Europese norm is omgezet,
  - aan een Europese technische goedkeuring,
  - aan een gemeenschappelijke technische specificatie,
  - aan een internationale norm, of
  - aan een door een Europese normalisatie-instelling opgesteld technisch referentiesysteem,
- indien deze specificaties betrekking hebben op de prestatie-eisen of functionele eisen die hij heeft voorgeschreven.
- 3.4.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving met elk passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.
- 3.4.6 De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 3.4.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:
- die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft,
  - de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens,
  - de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuroorganisaties kunnen deelnemen, en
  - de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.
- 3.4.7 De aanbesteder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het bestek en de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.
- 3.4.8 De aanbesteder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.
- 3.4.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 3.4.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving niet af indien deze beantwoordt:
- aan een nationale norm waarin een Europese norm is omgezet,
  - aan een Europese technische goedkeuring,
  - aan een gemeenschappelijke technische specificatie,
  - aan een internationale norm, of
  - aan een door een Europese normalisatie-instelling opgesteld technisch referentiesysteem,
- indien deze specificaties betrekking hebben op de prestatie-eisen of functionele eisen die hij heeft voorgeschreven.
- 3.4.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving met elk passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.
- 3.4.6 De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 3.4.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:
- die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft,
  - de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens,
  - de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuroorganisaties kunnen deelnemen, en
  - de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.
- 3.4.7 De aanbesteder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het bestek en de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.
- 3.4.8 De aanbesteder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.

3.4.9	De aanbesteder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.	3.4.9	De aanbesteder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.
3.4.10	De aanbesteder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 3.4.9 opnemen in de technische specificaties indien: a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 3.4.2, en b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".	3.4.10	De aanbesteder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 3.4.9 opnemen in de technische specificaties indien: a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 3.4.2, en b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".
3.4.11	De aanbesteder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in de aankondiging of het bestek vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.	3.4.11	De aanbesteder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in de aankondiging of het bestek vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.
3.5	Uitsluitingsgronden	3.5	Uitsluitingsgronden
3.5.1	De aanbesteder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer, jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbesteder kennis heeft: a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad; c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap; d. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.	3.5.1	De aanbesteder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer, jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbesteder kennis heeft: a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad; c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap; d. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.
3.5.2	Als veroordelingen als bedoeld in artikel 3.5.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van	3.5.2	Als veroordelingen als bedoeld in artikel 3.5.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van

Strafrecht.			
3.5.3	De aanbestedder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 3.5.1 of 3.5.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbestedder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.	3.5.3	De aanbestedder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 3.5.1 of 3.5.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbestedder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.
3.5.4	De aanbestedder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer: a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving, b. jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroepsgebedsregel, c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbestedder aanmerkelijk kan worden gemaakt, d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbestedder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.	3.5.4 GP3.5A	De aanbestedder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer: a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving, b. jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroepsgebedsregel, c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbestedder aanmerkelijk kan worden gemaakt, d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbestedder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.
3.5.5	De aanbestedder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 3.5.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbestedder als voldoende bewijs: a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden, b. voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, en d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen	3.5.5	De aanbestedder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 3.5.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbestedder als voldoende bewijs: a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden, b. voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, en d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen

	van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden.		van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden.
3.5.6	De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 3.5.1, 3.5.2 en 3.5.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 3.5.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.	3.5.6	De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 3.5.1, 3.5.2 en 3.5.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 3.5.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.
3.5.7	De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 3.5.1 of 3.5.4: a. om dwingende redenen van algemeen belang, b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.	3.5.7	De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 3.5.1 of 3.5.4: a. om dwingende redenen van algemeen belang, b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.
3.5.8	De aanbesteder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 3.5.3 en 3.5.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.	3.5.8	De aanbesteder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 3.5.3 en 3.5.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.
3.6	Financiële en economische draagkracht	3.6	Financiële en economische draagkracht
3.6.1	Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen: a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's; b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft; c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.	3.6.1	Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen: a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's; b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft; c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.
3.6.2	De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 3.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.	3.6.2	De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 3.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.
3.6.3	Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbesteder gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische	3.6.3	Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbesteder gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische

<p>3.6.4</p> <p>Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbesteding aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbesteding geschikt acht.</p>
<p>3.6.5</p> <p>Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 3.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>3.6.5</p> <p>Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 3.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>
<p>3.7 Technische bekwaamheid</p>	<p>3.7 Technische bekwaamheid</p>
<p>3.7.1</p> <p>GP3.5F GP3.5G</p>	<p>3.7.1</p> <p>GP3.5F GP3.5G</p>
<p>Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteding worden toegezonden; 2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren; 3. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast; 4. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht; 5. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse 	<p>Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteding worden toegezonden; 2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren; 3. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast; 4. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht; 5. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse

- personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
- aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
- b. in geval van een opdracht voor leveringen:
- aan de hand van een lijst van de voornaamste leveringen die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De leveringen worden aangehouden in het geval van leveringen voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertkend of, in het geval van leveringen voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer;
  - aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  - aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek; in het geval van complexe producten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestede of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de productiecapaciteit van de leverancier en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  - aan de hand van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestede of echtheid kan worden aangehouden of aan de hand van certificaten die door een erkende organisatie zijn opgesteld, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan bepaalde specificaties of normen beantwoorden;
- c. in geval van een opdracht voor diensten:
- aan de hand van een lijst van de voornaamste diensten die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De diensten worden aangehouden in het geval van diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertkend of, in het geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de ondernemer;
  - aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  - aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek; in het geval van complexe producten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestede of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de productiecapaciteit van de leverancier en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  - aan de hand van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestede of echtheid kan worden aangehouden of aan de hand van certificaten die door een erkende organisatie zijn opgesteld, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan bepaalde specificaties of normen beantwoorden;
- c. in geval van een opdracht voor diensten:
- aan de hand van een lijst van de voornaamste diensten die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De diensten worden aangehouden in het geval van diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertkend of, in het geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de

- afnemer of, bij ontstentenis daarvan, eenvoudigweg door een verklaring van de ondernemer;
2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  4. in het geval van complexe diensten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbesteder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  5. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast;
  6. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
  7. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
  8. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
  9. aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven;
  10. indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.
- 3.7.2 Een aanbesteder die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 3.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn.
- 3.7.2 Een aanbesteder die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 3.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn.

3.7.3	De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 3.7.1, hij verlangt.	3.7.3	De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 3.7.1, hij verlangt.
3.7.4	Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen.	3.7.4	Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen.
3.7.5	Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 3.7.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.	3.7.5	Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 3.7.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.
3.7.6	De aanbesteder kan in geval van: <ul style="list-style-type: none"> a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.	3.7.6	De aanbesteder kan in geval van: <ul style="list-style-type: none"> a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.
3.8	Kwaliteitsbewaking	3.8	Kwaliteitsbewaking
3.8.1	De aanbesteder kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.	3.8.1	De aanbesteder kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.
3.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.	3.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.
3.9	Normen inzake milieubeheer	3.9	Normen inzake milieubeheer
3.9.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 3.7.1 onderdeel a.4 en	3.9.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 3.7.1 onderdeel a.4 en

<p>onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.</p>	<p>onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.</p>
<p>3.9.2 De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.</p>	<p>3.9.2 De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.</p>
<p>3.10 Beroepsbevoegdheid</p>	<p>3.10 Beroepsbevoegdheid</p>
<p>3.10.1 De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.</p>	<p>3.10.1 De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.</p>
<p>3.10.2 De aanbesteder wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.</p>	<p>3.10.2 De aanbesteder wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.</p>
<p>3.10.3 De aanbesteder kan in geval van:</p> <ol style="list-style-type: none"> een opdracht voor werken, een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of een opdracht voor diensten, <p>van rechtspersonen verlangen dat deze in hun verzoek tot deelneming de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.</p>	<p>3.10.3 De aanbesteder kan in geval van:</p> <ol style="list-style-type: none"> een opdracht voor werken, een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of een opdracht voor diensten, <p>van rechtspersonen verlangen dat deze in hun verzoek tot deelneming de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.</p>
<p>3.11 Termijnen bij aanmelding als gegadigde</p>	<p>3.11 Termijnen bij aanmelding als gegadigde</p>
<p>3.11.1 Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de de verzoeken tot deelneming vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van het verzoek benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 30 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.</p>	<p>3.11.1 Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de de verzoeken tot deelneming vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van het verzoek benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 30 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.</p>

3.11.2	NL	Bij de nationale aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de de verzoeken tot deelneming vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van het verzoek benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 17 dagen, te rekenen vanaf de publicatiedatum van de aankondiging.
3.11.3	NL	De gegadigde dient zijn verzoek tot deelneming in per brief, fax of elektronisch bericht. De aanbesteder kan echter in de aankondiging een nadere keuze maken voor een of meer van deze middelen. Daarenboven kan de aanbesteder in de aankondiging aangeven dat telefonische aanmelding is toegestaan. Wanneer het verzoek tot deelneming telefonisch wordt gedaan, zendt de aanbesteder vóór het verstrijken van de ontvangstermijn een schriftelijke bevestiging.
3.11.3	NL	De gegadigde dient zijn verzoek tot deelneming in per brief, fax of elektronisch bericht. De aanbesteder kan echter in de aankondiging een nadere keuze maken voor een of meer van deze middelen. Daarenboven kan de aanbesteder in de aankondiging aangeven dat telefonische aanmelding is toegestaan. Wanneer het verzoek tot deelneming telefonisch wordt gedaan, zendt de aanbesteder vóór het verstrijken van de ontvangstermijn een schriftelijke bevestiging.
3.11.4	EU	Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder, indien het om dringende redenen niet haalbaar is de minimumtermijn in acht te nemen, de termijn voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming vaststellen op minimaal 10 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.
3.11.5	NL	Bij de nationale aanbesteding kan de aanbesteder, indien het om dringende redenen niet haalbaar is de minimumtermijn in acht te nemen, de termijn voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming vaststellen op minimaal 10 dagen, te rekenen vanaf de publicatiedatum van de aankondiging.
3.12	NL	Nadere inlichtingen ten behoeve van de aanmelding
3.12.1	NL	Nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming door de aanbesteder verstrekt. In het geval van een versnelde procedure als bedoeld in artikel 3.11.4 bedraagt deze termijn 4 dagen.
3.12.2	NL	De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen aanmeldingsfase'.
3.12.3	NL	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase opgemaakt.

3.12.4	Indien nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 3.12.1 gestelde termijnen zijn verstrekt, verlegt de aanbestede de termijn voor de ontvangst van verzoeken tot deelneming zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de verzoeken tot deelneming kennis kunnen nemen.	3.12.4	Indien nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 3.12.1 gestelde termijnen zijn verstrekt, verlegt de aanbestede de termijn voor de ontvangst van verzoeken tot deelneming zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de verzoeken tot deelneming kennis kunnen nemen.
3.12.5	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen aanmeldingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase, voor elke gegadigde bindend.	3.12.5	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen aanmeldingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase, voor elke gegadigde bindend.
3.13	Eigen verklaring en bewijsmiddelen	3.13	Eigen verklaring en bewijsmiddelen
3.13.1	De aanbestede geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan: a. dat de ondernemer bij zijn verzoek tot deelneming een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen, b. welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en c. de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 3.13.5 uiterlijk door de aanbestede moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.	3.13.1	De aanbestede geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan: a. dat de ondernemer bij zijn verzoek tot deelneming een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen, b. welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en c. de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 3.13.5 uiterlijk door de aanbestede moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.
3.13.2	De aanbestede verlangt niet dat een ondernemer bij zijn verzoek tot deelneming gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.	3.13.2	De aanbestede verlangt niet dat een ondernemer bij zijn verzoek tot deelneming gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.
3.13.3	De aanbestede kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 3.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.	3.13.3	De aanbestede kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 3.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.
3.13.4	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken gestelde geschiktheidseisen, c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen, en d. op welke wijze hij voldoet aan de selectiecriteria.	3.13.4	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken gestelde geschiktheidseisen, c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen, en d. op welke wijze hij voldoet aan de selectiecriteria.

- 3.13.5 De aanbestedder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de gegadigden die hij wil uitnodigen om een inschrijving in te dienen. De aanbestedder kan de desbetreffende gegadigden verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.
- 3.13.6 De aanbestedder kan verlangen dat de ondernemers de uit hoofde van de artikelen 3.5 tot en met 3.10 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.
- 3.13.7 In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de aanbestedder de betreffende ondernemer in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbestedder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbestedder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de ondernemer niet in aanmerking voor een uitnodiging tot inschrijving.
- 3.14 **Uitnodiging tot inschrijving**
- 3.14.1 Tenzij de aanbestedder besluit geen van de gegadigden een uitnodiging tot inschrijving te zenden of tenzij de aanbestedder in de aankondiging heeft vermeld dat hij alle niet-uitgesloten, geschikte gegadigden tot inschrijving zal uitnodigen, handelt hij als volgt:
- a. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet hoger is dan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, selecteert hij de gegadigden met behulp van de in de aankondiging vermelde regels of selectiecriteria en weging en nodigt deze tot inschrijving uit;
- b. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet lager is dan of gelijk is aan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, zet de aanbestedder de procedure voort door deze gegadigde of gegadigden tot inschrijving uit te nodigen.
- 3.14.2 De aanbestedder nodigt geen ondernemers uit die niet om deelneming hebben verzocht, en evenmin gegadigden waarop een uitsluitingsgrond van toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen.
- 3.14.3 De aanbestedder deelt de uitsluiting of afwijzing van gegadigden schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De
- 3.13.5 De aanbestedder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de gegadigden die hij wil uitnodigen om een inschrijving in te dienen. De aanbestedder kan de desbetreffende gegadigden verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.
- 3.13.6 De aanbestedder kan verlangen dat de ondernemers de uit hoofde van de artikelen 3.5 tot en met 3.10 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.
- 3.13.7 In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de aanbestedder de betreffende ondernemer in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbestedder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbestedder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de ondernemer niet in aanmerking voor een uitnodiging tot inschrijving.
- 3.14 **Uitnodiging tot inschrijving**
- 3.14.1 Tenzij de aanbestedder besluit geen van de gegadigden een uitnodiging tot inschrijving te zenden of tenzij de aanbestedder in de aankondiging heeft vermeld dat hij alle niet-uitgesloten, geschikte gegadigden tot inschrijving zal uitnodigen, handelt hij als volgt:
- a. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet hoger is dan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, selecteert hij de gegadigden met behulp van de in de aankondiging vermelde regels of selectiecriteria en weging en nodigt deze tot inschrijving uit;
- b. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet lager is dan of gelijk is aan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, zet de aanbestedder de procedure voort door deze gegadigde of gegadigden tot inschrijving uit te nodigen.
- 3.14.2 De aanbestedder nodigt geen ondernemers uit die niet om deelneming hebben verzocht, en evenmin gegadigden waarop een uitsluitingsgrond van toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen.
- 3.14.3 De aanbestedder deelt de uitsluiting of afwijzing van gegadigden schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De

aanbesteder doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot inschrijving verzendt.	aanbesteder doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot inschrijving verzendt.
3.14.4 Indien een uitgesloten of afgewezen gegadigde bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbesteder gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzending van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.	3.14.4 Indien een uitgesloten of afgewezen gegadigde bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbesteder gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzending van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.
3.14.5 De aanbesteder die een mededeling als bedoeld in artikel 3.14.3 doet, verstrekt daarbij geen gegevens voor zover dat: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.	3.14.5 De aanbesteder die een mededeling als bedoeld in artikel 3.14.3 doet, verstrekt daarbij geen gegevens voor zover dat: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
3.14.6 In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op: a. een verwijzing naar de aankondiging; b. de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen; c. het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend; d. de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld; e. een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteder moeten worden ingediend ter staving van de door de gegadigden verstrekte eigen verklaring; f. het relatieve gewicht van de gunningscriteria van de opdracht of, in voorkomend geval, de afnemende volgorde van belangrijkheid van de criteria, indien deze niet in de aankondiging of het bestek is vermeld; g. indien de gunningsbeslissing vooraf wordt gegaan door een elektronische veiling, de informatie als bedoeld in artikel 3.28.7; h. op welke wijze inlichtingen zullen worden gegeven; i. waar en wanneer een eventuele aanwijzing ter plaatse wordt gehouden.	3.14.6 In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op: a. een verwijzing naar de aankondiging; b. de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen; c. het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend; d. de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld; e. een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteder moeten worden ingediend ter staving van de door de gegadigden verstrekte eigen verklaring; f. het relatieve gewicht van de gunningscriteria van de opdracht of, in voorkomend geval, de afnemende volgorde van belangrijkheid van de criteria, indien deze niet in de aankondiging of het bestek is vermeld; g. indien de gunningsbeslissing vooraf wordt gegaan door een elektronische veiling, de informatie als bedoeld in artikel 3.28.7; h. op welke wijze inlichtingen zullen worden gegeven; i. waar en wanneer een eventuele aanwijzing ter plaatse wordt gehouden.
3.14.7 De aanbesteder kan voor opdrachten voor diensten, voor opdrachten voor werken en voor opdrachten voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.	3.14.7 De aanbesteder kan voor opdrachten voor diensten, voor opdrachten voor werken en voor opdrachten voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.
3.14.8 De aanbesteder nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen gegadigden gelijktijdig en schriftelijk uit tot inschrijving.	3.14.8 De aanbesteder nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen gegadigden gelijktijdig en schriftelijk uit tot inschrijving.

- 3.14.9 De uitnodiging tot inschrijving bevat ten minste:
- een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht,
  - de vermelding van de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of
  - het adres van de instantie waar een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.
- 3.14.9 De uitnodiging tot inschrijving bevat ten minste:
- een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht,
  - de vermelding van de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of
  - het adres van de instantie waar een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.
- 3.15 **Termijnen inschrijving**
- 3.15.1 Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van de inschrijving benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 40 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de uitnodiging tot inschrijving.
- EU
- 3.15.3 Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder, indien hij een vooraankondiging heeft bekendgemaakt, de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen in de regel verkorten tot 36 dagen, maar in geen geval tot minder dan 22 dagen. Deze termijn loopt vanaf de verzenddatum van de uitnodiging tot inschrijving.
- EU
- 3.15.4 Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen als bedoeld in artikel 3.15.3 verkorten, mits de vooraankondiging alle informatie bevat die in de aankondiging wordt verlangd, voor zover deze informatie beschikbaar is op het tijdstip dat de vooraankondiging wordt bekendgemaakt. De vooraankondiging dient minimaal 52 dagen en maximaal 12 maanden voor de verzenddatum van de aankondiging te zijn verzonden.
- EU
- 3.15.2 Bij de nationale aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van de inschrijving benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 21 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de uitnodiging tot inschrijving.
- NL

3.15.5	De aanbestede kan de termijn voor de ontvangst van inschrijvingen met 5 dagen verkorten indien hij vanaf de bekendmaking van de aankondiging met elektronische middelen vrije, rechtstreekse en volledige toegang biedt tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, en in de aankondiging het internetadres dat toegang biedt tot deze documenten vermeldt.	3.15.5	De aanbestede kan de termijn voor de ontvangst van inschrijvingen met 5 dagen verkorten indien hij vanaf de bekendmaking van de aankondiging met elektronische middelen vrije, rechtstreekse en volledige toegang biedt tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, en in de aankondiging het internetadres dat toegang biedt tot deze documenten vermeldt.
3.15.6	Indien het om dringende redenen niet haalbaar is de minimumtermijnen in acht te nemen, kan de aanbestede de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vaststellen op minimaal 10 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de uitnodiging tot inschrijving.	3.15.6	Indien het om dringende redenen niet haalbaar is de minimumtermijnen in acht te nemen, kan de aanbestede de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vaststellen op minimaal 10 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de uitnodiging tot inschrijving.
3.15.7	Indien de aanbestede gebruik maakt van een elektronisch systeem door middel waarvan de inschrijvingen ingediend moeten worden, kan hij de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen verlengen indien zich een storing van het elektronische systeem voordoet waardoor het indienen van de inschrijving kort voor het verstrijken van de uiterste termijn niet mogelijk is, mits hij nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van enige inschrijving. Alle tot inschrijving uitgenodigde gegadigden worden door de aanbestede in kennis gesteld van de verlenging en krijgen de gelegenheid om hun inschrijving binnen de verlenging alsnog in te dienen, te wijzigen of aan te vullen.	3.15.7	Indien de aanbestede gebruik maakt van een elektronisch systeem door middel waarvan de inschrijvingen ingediend moeten worden, kan hij de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen verlengen indien zich een storing van het elektronische systeem voordoet waardoor het indienen van de inschrijving kort voor het verstrijken van de uiterste termijn niet mogelijk is, mits hij nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van enige inschrijving. Alle tot inschrijving uitgenodigde gegadigden worden door de aanbestede in kennis gesteld van de verlenging en krijgen de gelegenheid om hun inschrijving binnen de verlenging alsnog in te dienen, te wijzigen of aan te vullen.
3.16	Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving	3.16	Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving
3.16.1	Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbestede aan alle tot inschrijving uitgenodigde gegadigden verstrekt. In het geval van een versnelde procedure als bedoeld in artikel 3.15.6 bedraagt deze termijn 4 dagen.	3.16.1	Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbestede aan alle tot inschrijving uitgenodigde gegadigden verstrekt. In het geval van een versnelde procedure als bedoeld in artikel 3.15.6 bedraagt deze termijn 4 dagen.
3.16.2	De aanbestede maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbestede eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingfase'.	3.16.2	De aanbestede maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbestede eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingfase'.
3.16.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbestede een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingfase opgemaakt.	3.16.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbestede een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingfase opgemaakt.
3.16.4	Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante	3.16.4	Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante

<p>stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 3.16.1 gestelde termijnen zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verlegt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.</p>	<p>stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 3.16.1 gestelde termijnen zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verlegt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.</p>
<p>3.16.5 Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.</p>	<p>Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.</p>
<p>3.17 Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang</p>	<p>3.17 Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang</p>
<p>3.17.1 Een gegadigde kan de aanbesteder gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbesteder, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de gegadigde. De aanbesteder mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbesteder in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken heeft gesteld. Het verstrekken van dergelijke inlichtingen mag niet leiden tot discriminatie van andere gegadigden of potentiële gegadigden.</p>	<p>3.17.1 Een gegadigde kan de aanbesteder gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbesteder, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de gegadigde. De aanbesteder mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbesteder in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken heeft gesteld. Het verstrekken van dergelijke inlichtingen mag niet leiden tot discriminatie van andere gegadigden of potentiële gegadigden.</p>
<p>3.17.2 Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 3.17.1.</p>	<p>3.17.2 Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 3.17.1.</p>
<p>3.17.3 De aanbesteder verstrekt aan de gegadigde een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.</p>	<p>3.17.3 De aanbesteder verstrekt aan de gegadigde een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.</p>
<p>3.17.4 In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.</p>	<p>3.17.4 In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.</p>
<p>3.18 Inschrijving</p>	<p>3.18 Inschrijving</p>
<p>3.18.1 De inschrijving geschiedt schriftelijk.</p>	<p>3.18.1 De inschrijving geschiedt schriftelijk.</p>
<p>3.18.2 Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat: a. een korte aanduiding van de opdracht;</p>	<p>3.18.2 Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat: a. een korte aanduiding van de opdracht;</p>

- b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver;
- c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer;
- d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen;
- e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen;
- f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro;
- g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar;
- h. de plaats en datum van ondertekening.
- Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de aankondiging, het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.
- 3.18.3 De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbiljet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.
- 3.18.4 Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbesteder in de aankondiging heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbiljet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.
- 3.18.5 De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de aankondiging vermelde inschrijvingsadres. De aanbesteder bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.
- 3.18.6 Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbiljet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.
- 3.18.7 Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbesteder is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.
- b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver;
- c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer;
- d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen;
- e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen;
- f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro;
- g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar;
- h. de plaats en datum van ondertekening.
- Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de aankondiging, het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.
- 3.18.3 De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbiljet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.
- 3.18.4 Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbesteder in de aankondiging heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbiljet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.
- 3.18.5 De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de aankondiging vermelde inschrijvingsadres. De aanbesteder bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.
- 3.18.6 Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbiljet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.
- 3.18.7 Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbesteder is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.

3.19	Gezamenlijke inschrijving	3.19	Gezamenlijke inschrijving
3.19.1	De aanbesteder verlangt voor de indiening van een inschrijving of een verzoek tot deelneming van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbesteder kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.	3.19.1	De aanbesteder verlangt voor de indiening van een inschrijving of een verzoek tot deelneming van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbesteder kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.
3.19.2	Tenzij de aanbesteder in de aankondiging anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.	3.19.2	Tenzij de aanbesteder in de aankondiging anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.
3.20	Inlichtingen over eventuele onderaanneming	3.20	Inlichtingen over eventuele onderaanneming
3.20.1	In de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbesteder een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.	3.20.1	In de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbesteder een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.
3.21	Varianten van de inschrijver	3.21	Varianten van de inschrijver
3.21.1	De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.	3.21.1	De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.
3.21.2	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging of hij varianten toestaat.	3.21.2	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging of hij varianten toestaat.
3.21.3	De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.	3.21.3	De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.
3.21.4	Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbiljet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbiljet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbiljet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.	3.21.4	Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbiljet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbiljet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbiljet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.
3.21.5	Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor diensten dan tot een opdracht voor leveringen, dan wel	3.21.5	Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor diensten dan tot een opdracht voor leveringen, dan wel

	veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.		veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.
3.22	Varianten van de aanbestede	3.22	Varianten van de aanbestede
3.22.1	Indien in de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbestede als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.	3.22.1	Indien in de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbestede als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.
3.22.2	Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbestede waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.	3.22.2	Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbestede waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.
3.23	Termijn van gestanddoening	3.23	Termijn van gestanddoening
3.23.1	Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 3.23.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken of, in voorkomend geval, de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de aankondiging of de voor inschrijving relevante stukken een andere termijn is gesteld.	3.23.1	Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 3.23.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken of, in voorkomend geval, de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de aankondiging of de voor inschrijving relevante stukken een andere termijn is gesteld.
3.23.2	De aanbestede kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbestede zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontlenen.	3.23.2	De aanbestede kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbestede zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontlenen.
3.23.3	Indien een kort geding als bedoeld in artikel 3.30.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen.	3.23.3	Indien een kort geding als bedoeld in artikel 3.30.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen.
3.24	Opening van de inschrijvingen	3.24	Opening van de inschrijvingen
3.24.1	De aanbestede opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.	3.24.1	De aanbestede opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.
3.24.2	Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens: <ul style="list-style-type: none"> a. de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen; 	3.24.2	Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens: <ul style="list-style-type: none"> a. de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen;

	<ul style="list-style-type: none"> b. een korte aanduiding van de opdracht; c. de namen en de adressen van de inschrijvers; d. de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft; e. bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen; g. de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend; h. de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal. 	<ul style="list-style-type: none"> b. een korte aanduiding van de opdracht; c. de namen en de adressen van de inschrijvers; d. de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft; e. bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen; g. de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend; h. de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal.
3.24.3	Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.	3.24.3 Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.
3.24.4	Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen wordt uiterlijk twee werkdagen na de datum van opening van de inschrijvingen aan de inschrijvers toegezonden.	3.24.4 Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen wordt uiterlijk twee werkdagen na de datum van opening van de inschrijvingen aan de inschrijvers toegezonden.
3.25	Ongeldigheid van de inschrijving	3.25 Ongeldigheid van de inschrijving
3.25.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.	3.25.1 Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.
3.25.2	Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.	3.25.2 Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.
3.25.3	De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K_dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.	3.25.3 De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K_dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.
3.26	Verduidelijking van de inschrijving	3.26 Verduidelijking van de inschrijving
3.26.1	Op verzoek van de aanbesteder kunnen besprekingen met inschrijvers plaatsvinden met het oog op een verduidelijking van de inhoud van hun inschrijving en van de	3.26.1 Op verzoek van de aanbesteder kunnen besprekingen met inschrijvers plaatsvinden met het oog op een verduidelijking van de inhoud van hun inschrijving en van de

eisen van de aanbestedder, voor zover dit niet strijdig is met de beginselen van het aanbestedingsrecht. Onderhandelingen met inschrijvers over fundamentele punten van de opdracht, waarvan de wijziging de mededinging kan vervalsen, en met name over de prijzen, zijn niet toegestaan.	eisen van de aanbestedder, voor zover dit niet strijdig is met de beginselen van het aanbestedingsrecht. Onderhandelingen met inschrijvers over fundamentele punten van de opdracht, waarvan de wijziging de mededinging kan vervalsen, en met name over de prijzen, zijn niet toegestaan.
3.27 3.27.1	3.27 3.27.1
Abnormaal lage inschrijving Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbestedder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbestedder onderzoekt in overleg met de inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.	Abnormaal lage inschrijving Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbestedder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbestedder onderzoekt in overleg met de inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.
3.27.2	3.27.2
De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren, c. de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver, d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren, c. de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver, d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.
3.27.3	3.27.3
Indien de aanbestedder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbestedder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.	Indien de aanbestedder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbestedder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.
3.27.4 EU	3.27.4 EU
Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbestedder die in een situatie als bedoeld in artikel 3.27.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbestedder die in een situatie als bedoeld in artikel 3.27.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.
3.28 3.28.1	3.28 3.28.1
Elektronische veiling De aanbestedder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling, indien nauwkeurige specificaties voor de opdracht worden opgesteld.	Elektronische veiling De aanbestedder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling, indien nauwkeurige specificaties voor de opdracht worden opgesteld.

- 3.28.2 Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.
- 3.28.2 Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.
- 3.28.3 De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken.
- 3.28.3 De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken.
- 3.28.4 Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de inschrijvingen aan de hand van de gunningscriteria en de wegging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.
- 3.28.4 Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de inschrijvingen aan de hand van de gunningscriteria en de wegging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.
- 3.28.5 De aanbesteder waarborgt dat alle inschrijvers die een aan de eisen beantwoordende inschrijving hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.
- 3.28.5 De aanbesteder waarborgt dat alle inschrijvers die een aan de eisen beantwoordende inschrijving hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.
- 3.28.6 De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de start van de elektronische veiling preciseert.
- 3.28.6 De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de start van de elektronische veiling preciseert.
- 3.28.7 De aanbesteder verstrekt bij de uitnodiging tot inschrijving ten minste de volgende informatie:
- 3.28.7 De aanbesteder verstrekt bij de uitnodiging tot inschrijving ten minste de volgende informatie:
- de elementen waarvan de waarden vallen onder de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn zodat ze kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten;
  - de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals zij voortvloeien uit de specificaties van het voorwerp van de opdracht;
  - de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de deelnemers aan de elektronische veiling zal worden gesteld en het tijdstip waarop die informatie ter beschikking zal worden gesteld;
  - relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling;
  - de voorwaarden waaronder de deelnemers aan de elektronische veiling een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die voor de biedingen vereist zijn;
  - of de aanbesteder tijdens de elektronische veiling ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedeelt als bedoeld in artikel 3.28.13;
  - relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de
- de elementen waarvan de waarden vallen onder de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn zodat ze kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten;
  - de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals zij voortvloeien uit de specificaties van het voorwerp van de opdracht;
  - de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de deelnemers aan de elektronische veiling zal worden gesteld en het tijdstip waarop die informatie ter beschikking zal worden gesteld;
  - relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling;
  - de voorwaarden waaronder de deelnemers aan de elektronische veiling een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die voor de biedingen vereist zijn;
  - of de aanbesteder tijdens de elektronische veiling ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedeelt als bedoeld in artikel 3.28.13;
  - relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de

	nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.	nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.
3.28.8	De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.	3.28.8 De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.
3.28.9	De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.	3.28.9 De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.
3.28.10	Indien de aanbesteder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling: a. het resultaat van de volledige beoordeling van de inschrijving van de betreffende inschrijver, en b. de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.	3.28.10 Indien de aanbesteder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling: a. het resultaat van de volledige beoordeling van de inschrijving van de betreffende inschrijver, en b. de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.
3.28.11	In de formule als bedoeld in artikel 3.28.10, onderdeel b verwerkt de aanbesteder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen als bedoeld in artikel 3.3.12; daartoe moeten eventuele marges evenwel vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.	3.28.11 In de formule als bedoeld in artikel 3.28.10, onderdeel b verwerkt de aanbesteder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen als bedoeld in artikel 3.3.12; daartoe moeten eventuele marges evenwel vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.
3.28.12	Indien de aanbesteder varianten toestaat, verstrekt de aanbesteder een afzonderlijke formule voor elke variant.	3.28.12 Indien de aanbesteder varianten toestaat, verstrekt de aanbesteder een afzonderlijke formule voor elke variant.
3.28.13	Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbesteder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbesteder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.	3.28.13 Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbesteder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbesteder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.
3.28.14	De aanbesteder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.	3.28.14 De aanbesteder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.
3.28.15	De aanbesteder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.	3.28.15 De aanbesteder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.
3.28.16	De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten	3.28.16 De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten

	<p>in een of meer van de volgende gevallen:</p> <p>a. bij het verstrijken van de datum en het tijdstip van sluiting;</p> <p>b. bij het uitblijven van nieuwe prijzen of nieuwe waarden die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dit geval preciseert de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling de termijn die hij na ontvangst van het laatste bod in acht zal nemen alvorens de veiling te sluiten;</p> <p>c. indien alle fasen van de elektronische veiling die in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling zijn vermeld, afgehandeld zijn. In dit geval vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling het tijdschema voor elk van de fasen van de veiling.</p>	
3.28.17	<p>Na de sluiting van de elektronische veiling neemt de aanbesteder de gunningsbeslissing overeenkomstig artikel 3.29 op basis van de resultaten van de elektronische veiling.</p>	
3.29	Gunningsbeslissing	3.29
3.29.1	<p>De aanbesteder toetst de inschrijvingen of, in voorkomend geval, de resultaten van de veiling aan de door hem in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de inschrijvingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium.</p>	3.29.1
3.29.2	<p>Indien de inschrijvingen van twee of meer inschrijvers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende inschrijvers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.</p>	3.29.2
3.29.3	<p>Indien de prijs van de meest gerede inschrijving hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze inschrijving als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.</p>	3.29.3
3.29.4	<p>De aanbesteder stelt de tot inschrijving uitgenodigde gegadigden zo spoedig mogelijk gelijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 3.29.1 tot en met 3.29.3 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de</p>	3.29.4

<p>kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn als bedoeld in artikel 3.30.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 3.4.3 en 3.4.4 de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.</p>	<p>kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn als bedoeld in artikel 3.30.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 3.4.3 en 3.4.4 de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.</p>
<p>3.29.5 De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.</p>	<p>3.29.5 De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.</p>
<p>3.29.6 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen. 	<p>3.29.6 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
<p>3.30 Opdracht</p>	<p>3.30 Opdracht</p>
<p>3.30.1 De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.</p>	<p>3.30.1 De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.</p>
<p>3.30.2 De aanbesteder verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 3.29.4. Indien de aanbesteder slechts één inschrijving heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.</p>	<p>3.30.2 De aanbesteder verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 3.29.4. Indien de aanbesteder slechts één inschrijving heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.</p>
<p>3.30.3 Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 3.29.4 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteder, mag de aanbesteder niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.</p>	<p>3.30.3 Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 3.29.4 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteder, mag de aanbesteder niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.</p>
<p>3.30.4 Voor de opdracht komen alleen inschrijvers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de aankondiging en in de voor de aanmelding en voor de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.</p>	<p>3.30.4 Voor de opdracht komen alleen inschrijvers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de aankondiging en in de voor de aanmelding en voor de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.</p>
<p>3.30.5 Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.</p>	<p>3.30.5 Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.</p>
<p>3.30.6 De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in</p>	<p>3.30.6 De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in</p>

artikel 3.30.5.		artikel 3.30.5.	
3.30.7	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt:	3.30.7	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt:
a.	afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekennprijzen,	a.	afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekennprijzen,
b.	exemplaar van het bestek,	b.	exemplaar van het bestek,
c.	afschrift van de nota van inlichtingen, en	c.	afschrift van de nota van inlichtingen, en
d.	afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.	d.	afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.
3.31	Proces-verbaal van opdrachtverlening	3.31	Proces-verbaal van opdrachtverlening
3.31.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder een proces-verbaal van de opdrachtverlening op dat, indien van toepassing, ten minste het volgende bevat:	3.31.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder een proces-verbaal van de opdrachtverlening op dat, indien van toepassing, ten minste het volgende bevat:
EU		EU	
a.	de naam en het adres van de aanbesteder,	a.	de naam en het adres van de aanbesteder,
b.	het voorwerp en de waarde van de opdracht;	b.	het voorwerp en de waarde van de opdracht;
c.	de namen van de uitgenodigde gegadigden, met motivering van die keuze;	c.	de namen van de uitgenodigde gegadigden, met motivering van die keuze;
d.	de namen van de uitgesloten en afgewezen gegadigden en inschrijvers met motivering van die uitsluiting of afwijzing;	d.	de namen van de uitgesloten en afgewezen gegadigden en inschrijvers met motivering van die uitsluiting of afwijzing;
e.	of er nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang zijn die op verzoek van een ondernemer geen deel hebben uitgemaakt van de nota van inlichtingen inschrijvingsfase;	e.	of er nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang zijn die op verzoek van een ondernemer geen deel hebben uitgemaakt van de nota van inlichtingen inschrijvingsfase;
f.	de redenen voor de afwijzing van abnormaal laag bevonden inschrijvingen;	f.	de redenen voor de afwijzing van abnormaal laag bevonden inschrijvingen;
g.	de naam van de uitgekozen inschrijver en de motivering van de keuze voor zijn inschrijving, en, indien bekend, het gedeelte van de opdracht dat de uitgekozen inschrijver voornemens is aan derden in onderaanneming te geven;	g.	de naam van de uitgekozen inschrijver en de motivering van de keuze voor zijn inschrijving, en, indien bekend, het gedeelte van de opdracht dat de uitgekozen inschrijver voornemens is aan derden in onderaanneming te geven;
h.	de redenen waarom de aanbesteder besloten heeft de opdracht niet te verlenen.	h.	de redenen waarom de aanbesteder besloten heeft de opdracht niet te verlenen.
3.32	Bekendmakingen over de gevolgde procedure	3.32	Bekendmakingen over de gevolgde procedure
3.32.1	Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend de Europese Commissie uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure toe via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.	3.32.1	Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.
EU		NL	

- 3.32.3 Indien de aanbestede besliss om de opdracht niet te verlenen, maakt hij deze beslissing en de redenen daartoe bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbestede gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 3.32.4 De aanbestede deelt bepaalde gegevens betreffende de gevolgde procedure niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:
- met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
  - met het openbaar belang in strijd zou zijn,
  - de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
  - afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
- 3.32.5 Bij de Europese aanbesteding moet de aanbestede de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.
- 3.32.6 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbestede de aankondiging van de gegunde opdracht of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan doet hij dit niet voor de datum waarop de aankondiging van de gegunde opdracht aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 3.32.7 De aanbestede kan de aankondiging van een gegunde opdracht aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbestede gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 3.33 **Geschillen**
- 3.33.1 Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.
- 3.33.1 Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

4	Concurrentiegerichte dialoog Europees	4	Concurrentiegerichte dialoog Nationaal
4.1	Omschrijving	4.1	Omschrijving
4.1.1	Een aanbesteding volgens de concurrentiegerichte dialoog is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt, waaraan ondernemers mogen verzoeken deel te nemen en waarbij de aanbesteder een dialoog voert met de tot de procedure toegelaten ondernemers, ten einde een of meer oplossingen te zoeken die aan de behoeften van de aanbesteder beantwoorden en op grond waarvan een of meer van deze ondernemers zullen worden uitgenodigd om in te schrijven.	4.1.1	Een aanbesteding volgens de concurrentiegerichte dialoog is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt, waaraan ondernemers mogen verzoeken deel te nemen en waarbij de aanbesteder een dialoog voert met de tot de procedure toegelaten ondernemers, ten einde een of meer oplossingen te zoeken die aan de behoeften van de aanbesteder beantwoorden en op grond waarvan de een of meer van deze ondernemers zullen worden uitgenodigd om in te schrijven.
4.1.2	Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder kan procedure van de concurrentiegerichte dialoog toepassen indien het naar zijn oordeel niet mogelijk is door toepassing van de openbare procedure of de niet-openbare procedure een bijzonder complexe opdracht te verlenen.		
4.1.3	Bij de Europese aanbesteding geldt dat een opdracht bijzonder complex is indien de aanbesteder objectief gezien niet is staats: a. de technische middelen te bepalen waarmee aan de behoeften of het doel kan worden tegemoet gekomen, of		

- b. de juridische of financiële voorwaarden van een project te specificeren.
- 4.1.4 De aanbestede kan prijzen of betalingen toekennen aan de deelnemers aan de dialoog. 4.1.4 De aanbestede kan prijzen of betalingen toekennen aan de deelnemers aan de dialoog.
- 4.2 Vooraankondiging**
- 4.2.1 Bij de Europese aanbesteding kan de aanbestede een vooraankondiging bekendmaken. EU
- 4.2.2 Bij de Europese aanbesteding gebruikt de aanbestede voor de vooraankondiging het formulier Bekendmaking van de vooraankondiging. EU
- 4.2.3 Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbestede de vooraankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen of maakt de vooraankondiging bekend via een kopersprofiel. Voorafgaand aan een bekendmaking via een kopersprofiel zendt de aanbestede een kennisgeving daarvan aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbestede gebruikt voor de kennisgeving het formulier Kennisgeving van de bekendmaking via het kopersprofiel. De vooraankondiging op het kopersprofiel bevat de verzenddatum van de kennisgeving. EU
- 4.2.4 Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbestede de vooraankondiging toe aan de Europese Commissie of maakt deze bekend via het kopersprofiel
- a. in geval van een opdracht voor werken zo spoedig mogelijk nadat de beslissing is genomen tot goedkeuring van het programma voor de opdrachten voor werken die de aanbestede voornemens is te verlenen, en
- b. in geval van een opdracht voor leveringen of diensten zo spoedig mogelijk na het begin van het begrotingsjaar. EU
- 4.2.5 Bij de Europese aanbesteding moet de aanbestede de verzenddatum van het formulier Bekendmaking van de vooraankondiging of het formulier Kennisgeving van de bekendmaking via het kopersprofiel kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie. EU
- 4.2.6 Bij de Europese aanbesteding vermeldt de aanbestede in de vooraankondiging
- a. voor werken: de hoofkenmerken van de opdrachten en de geraamde waarde van de opdrachten of de bedragen waartussen de geraamde waarde van de opdrachten zich bevindt;
- b. voor leveringen: het geraamde totale bedrag van de opdrachten of de

raamovereenkomsten per productgroep die hij voornemens is in de loop van de komende 12 maanden te verlenen, indien dat bedrag € 750.000 (exclusief BTW) of meer bedraagt;

c. voor diensten: het geraamde totale bedrag van de opdrachten of raamovereenkomsten, voor elk van de in bijlage IIA van richtlijn nr. 2004/18/EG vermelde dienstencategorieën, die hij voornemens is in de loop van de komende 12 maanden te verlenen, indien dat bedrag € 750.000 (exclusief BTW) of meer bedraagt.

4.2.7
EU
Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de vooraankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de vooraankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden of via een kopersprofiel is bekendgemaakt en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie dan wel de datum van de bekendmaking op het kopersprofiel. De aanbesteder publiceert de vooraankondiging of de inhoud ervan niet vóór de datum waarop de vooraankondiging of de kennisgeving aan de Europese Commissie is toegezonden.

4.2.8
EU
Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder de vooraankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure, of rectificatie.

4.2.9
EU
Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden of via een kopersprofiel is bekendgemaakt en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie dan wel de datum van de bekendmaking op het kopersprofiel. De aanbesteder publiceert de kennisgeving of de inhoud ervan niet vóór de datum waarop de kennisgeving aan de Europese Commissie is toegezonden.

4.3 Aankondiging

4.3.1 De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.

4.3.2 De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een opdracht.

4.3.1 De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.

4.3.2 De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een opdracht.

4.3.3	Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een Europese procedure.	4.3.5	Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder de aankondiging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een nationale procedure.
EU		NL	
4.3.4	Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een opdracht kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.	4.3.6	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging de behoeften en eisen die in het beschrijvend document worden uitgewerkt.
EU		4.3.7	Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.
4.3.6	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging de behoeften en eisen die in het beschrijvend document worden uitgewerkt.	4.3.8	Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 4.6 tot en met 4.10, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbesteder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbesteder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbesteder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan:
4.3.7	Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.	GP3.5B GP3.5H	
4.3.8	Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 4.6 tot en met 4.10, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbesteder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbesteder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbesteder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan:		
GP3.5B GP3.5H			
	a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht,		a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht,
	b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd,		b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd,
	c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of		c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of
	d. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.		d. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.
4.3.9	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging	4.3.9	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging
	a. dat hij alle gegadigden tot deelneming aan de dialoog uitnodigt die niet worden uitgesloten en die aan de geschiktheidseisen voldoen, of		a. dat hij alle gegadigden tot deelneming aan de dialoog uitnodigt die niet worden uitgesloten en die aan de geschiktheidseisen voldoen, of
	b. het aantal gegadigden dat hij voornemens is tot deelneming aan de dialoog uit te nodigen. Dit aantal moet in ieder geval groot genoeg zijn om een daadwerkelijke		b. het aantal gegadigden dat hij voornemens is tot deelneming aan de dialoog uit te nodigen. Dit aantal moet in ieder geval groot genoeg zijn om een daadwerkelijke

	mededinging te waarborgen en dient ten minste drie te bedragen. De aanbestedder vermeldt in de aankondiging de objectieve en niet-discriminerende regels, waaronder loting, of de objectieve en niet-discriminerende selectiecriteria en weging die hij voornemens is te gebruiken.	
4.3.10	De aanbestedder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbestedder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbestedder economisch meest voordelige inschrijving.	4.3.10 De aanbestedder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbestedder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbestedder economisch meest voordelige inschrijving.
4.3.11	De aanbestedder vermeldt in de aankondiging welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen: a. kwaliteit; b. prijs; c. technische waarde; d. esthetische en functionele kenmerken; e. milieukenmerken; f. gebruikskosten; g. rentabiliteit; h. klantenservice en technische bijstand; i. datum van levering; j. termijn voor de levering of uitvoering.	4.3.11 De aanbestedder vermeldt in de aankondiging welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen: a. kwaliteit; b. prijs; c. technische waarde; d. esthetische en functionele kenmerken; e. milieukenmerken; f. gebruikskosten; g. rentabiliteit; h. klantenservice en technische bijstand; i. datum van levering; j. termijn voor de levering of uitvoering.
4.3.12	De aanbestedder specificeert in de aankondiging of in de voor de dialoog relevante stukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.	4.3.12 De aanbestedder specificeert in de aankondiging of in de voor de dialoog relevante stukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.
4.3.13	Indien volgens de aanbestedder om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbestedder in de aankondiging of in de voor de dialoog relevante stukken de criteria in afnemende volgorde van belang.	4.3.13 Indien volgens de aanbestedder om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbestedder in de aankondiging of in de voor de dialoog relevante stukken de criteria in afnemende volgorde van belang.
4.3.14 EU	Bij de Europese aanbesteding geeft de aanbestedder in de aankondiging of het beschrijvend document aan bij welk orgaan ondernemers informatie kunnen verkrijgen over verplichtingen ten aanzien van de bepalingen inzake belastingen, milieubescherming, arbeidsbescherming en arbeidsvoorwaarden die gelden in Nederland of, indien de verplichtingen buiten Nederland worden uitgevoerd, die gelden in het gebied of de plaats waar de verrichtingen worden uitgevoerd en die gedurende	

de uitvoering van de opdracht op die verrichtingen van toepassing zullen zijn.

4.3.15 Bij de Europese aanbesteding verzoekt de aanbesteder in de aankondiging of het beschrijvend document de inschrijvers aan te geven dat zij bij het opstellen van hun inschrijving rekening hebben gehouden met de verplichtingen uit hoofde van de bepalingen inzake de arbeidsbescherming en de arbeidsvoorwaarden die gelden op de plaats waar de verrichting wordt uitgevoerd.

4.3.16 De aanbesteder kan bepalen dat de procedure in opeenvolgende fasen verloopt, zodat het aantal in de dialoofase te bespreken oplossingen kan worden beperkt aan de hand van de gunningscriteria. Indien de dialoog in opeenvolgende fasen verloopt, vermeldt de aanbesteder dit in de aankondiging of in de uitnodiging tot deelname aan de dialoog.

4.3.17 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de aankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de aankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteder publiceert de aankondiging en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.

4.3.18 De aanbesteder geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.

4.3.19 De aanbesteder kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

4.3.20 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteder publiceert de kennisgeving en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.

4.3.16 De aanbesteder kan bepalen dat de procedure in opeenvolgende fasen verloopt, zodat het aantal in de dialoofase te bespreken oplossingen kan worden beperkt aan de hand van de gunningscriteria. Indien de dialoog in opeenvolgende fasen verloopt, vermeldt de aanbesteder dit in de aankondiging of in de uitnodiging tot deelname aan de dialoog.

4.3.18 De aanbesteder geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.

4.3.19 De aanbesteder kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

4.3.21	De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de aankondiging: a. de beslissing van de aanbesteder om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers, b. de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en c. de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.	De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de aankondiging: a. de beslissing van de aanbesteder om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers, b. de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en c. de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.
4.4	Technische specificaties	Technische specificaties
4.4.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het beschrijvend document. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het beschrijvend document. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.
4.4.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan, - nationale normen, - nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig', b. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukennmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen, c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan, - nationale normen, - nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig', b. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukennmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen, c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.

- 4.4.3 Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 4.4.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving met elk passend middel aantoont dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.
- 4.4.3 Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 4.4.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving met elk passend middel aantoont dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.
- 4.4.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 4.4.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving niet af indien deze beantwoordt:
- 4.4.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 4.4.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving niet af indien deze beantwoordt:
- aan een nationale norm waarin een Europese norm is omgezet,
  - aan een Europese technische goedkeuring,
  - aan een gemeenschappelijke technische specificatie,
  - aan een internationale norm, of
  - aan een door een Europese normalisatie-instelling opgesteld technisch referentiesysteem,
- indien deze specificaties betrekking hebben op de prestatie-eisen of functionele eisen die hij heeft voorgeschreven.
- 4.4.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving met elk passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.
- 4.4.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving met elk passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.
- 4.4.6 De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 4.4.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:
- 4.4.6 De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 4.4.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:
- die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft,
  - de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens,
  - de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuorganisaties kunnen deelnemen, en
  - de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.
- die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft,
  - de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens,
  - de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuorganisaties kunnen deelnemen, en
  - de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.

4.4.7	De aanbestedder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het beschrijvend document en de nota van inlichtingen dialogofase. De aanbestedder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.	4.4.7	De aanbestedder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het beschrijvend document en de nota van inlichtingen dialogofase. De aanbestedder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.
4.4.8	De aanbestedder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.	4.4.8	De aanbestedder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.
4.4.9	De aanbestedder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een oecotoof of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.	4.4.9	De aanbestedder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een oecotoof of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.
4.4.10	De aanbestedder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 4.4.9 opnemen in de technische specificaties indien: a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 4.4.2, en b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".	4.4.10	De aanbestedder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 4.4.9 opnemen in de technische specificaties indien: a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 4.4.2, en b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".
4.4.11	De aanbestedder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in de aankondiging of het beschrijvend document vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.	4.4.11	De aanbestedder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in de aankondiging of het beschrijvend document vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.
4.5	Uitsluitingsgronden	4.5	Uitsluitingsgronden
4.5.1	De aanbestedder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer, jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbestedder kennis heeft: a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad;	4.5.1	De aanbestedder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer, jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbestedder kennis heeft: a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad;

c.	<p>fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap;</p> <p>d. wittassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het wittassen van geld.</p>	<p>c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap;</p> <p>d. wittassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het wittassen van geld.</p>
4.5.2	<p>Als veroordelingen als bedoeld in artikel 4.5.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.</p>	<p>Als veroordelingen als bedoeld in artikel 4.5.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.</p>
4.5.3	<p>De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 4.5.1 of 4.5.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelname of de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.</p>	<p>De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 4.5.1 of 4.5.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelname of de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.</p>
4.5.4	<p>De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer:</p> <p>a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving,</p> <p>b. jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroeps gedragsregel,</p> <p>c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,</p> <p>d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of</p> <p>e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.</p>	<p>De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer:</p> <p>a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving,</p> <p>b. jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroeps gedragsregel,</p> <p>c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,</p> <p>d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of</p> <p>e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.</p>
4.5.5	<p>De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 4.5.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs:</p>	<p>De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 4.5.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs:</p>

<p>a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden,</p> <p>b. voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar,</p> <p>c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, en</p> <p>d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden.</p>	<p>a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden,</p> <p>b. voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar,</p> <p>c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, en</p> <p>d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden.</p>
<p>4.5.6</p> <p>De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 4.5.1, 4.5.2 en 4.5.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 4.5.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.</p>	<p>4.5.6</p> <p>De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 4.5.1, 4.5.2 en 4.5.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 4.5.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.</p>
<p>4.5.7</p> <p>De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 4.5.1 of 4.5.4:</p> <p>a. om dwingende redenen van algemeen belang,</p> <p>b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of</p> <p>c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.</p>	<p>4.5.7</p> <p>De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 4.5.1 of 4.5.4:</p> <p>a. om dwingende redenen van algemeen belang,</p> <p>b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of</p> <p>c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.</p>
<p>4.5.8</p> <p>De aanbesteder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 4.5.3 en 4.5.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.</p>	<p>4.5.8</p> <p>De aanbesteder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 4.5.3 en 4.5.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.</p>
<p>4.6</p> <p>Financiële en economische draagkracht</p> <p>4.6.1</p> <p>Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen:</p> <p>a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's;</p> <p>b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft;</p> <p>c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de</p>	<p>4.6</p> <p>Financiële en economische draagkracht</p> <p>4.6.1</p> <p>Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen:</p> <p>a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's;</p> <p>b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft;</p> <p>c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de</p>

4.6.2	<p>ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.</p>	<p>ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.</p>	<p>ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.</p>
4.6.2	<p>De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 4.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.</p>	<p>De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 4.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.</p>	<p>De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 4.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.</p>
4.6.3	<p>Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbesteder gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbesteder geschikt acht.</p>	<p>Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbesteder gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbesteder geschikt acht.</p>	<p>Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbesteder gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbesteder geschikt acht.</p>
4.6.4	<p>Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>
4.6.5	<p>Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 4.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 4.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 4.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>
4.7	<p>Technische bekwaamheid</p>	<p>Technische bekwaamheid</p>	<p>Technische bekwaamheid</p>
4.7.1	<p>GP3.5F GP3.5G</p> <p>Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <p>a. in geval van een opdracht voor werken:</p> <ol style="list-style-type: none"> aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteder worden toegezonden; aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de 	<p>GP3.5F GP3.5G</p> <p>Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <p>a. in geval van een opdracht voor werken:</p> <ol style="list-style-type: none"> aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteder worden toegezonden; aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de 	<p>GP3.5F GP3.5G</p> <p>Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <p>a. in geval van een opdracht voor werken:</p> <ol style="list-style-type: none"> aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteder worden toegezonden; aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de

- ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren; aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast;
4. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
5. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
6. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
- b. in geval van een opdracht voor leveringen:
1. aan de hand van een lijst van de voornaamste leveringen die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De leveringen worden aangehouden in het geval van leveringen voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van leveringen voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer;
  2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  4. in het geval van complexe producten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbesteder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de productiecapaciteit van de leverancier en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  5. aan de hand van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbesteder de echtheid kan worden aangetoond of aan de hand van certificaten die door een erkende organisatie zijn opgesteld, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan
- ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren; aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast;
4. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
5. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
6. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
- b. in geval van een opdracht voor leveringen:
1. aan de hand van een lijst van de voornaamste leveringen die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De leveringen worden aangehouden in het geval van leveringen voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van leveringen voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer;
  2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  4. in het geval van complexe producten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbesteder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de productiecapaciteit van de leverancier en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  5. aan de hand van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbesteder de echtheid kan worden aangetoond of aan de hand van certificaten die door een erkende organisatie zijn opgesteld, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan

- bepaalde specificaties of normen beantwoorden;
- c. in geval van een opdracht voor diensten:
- aan de hand van een lijst van de voornaamste diensten die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De diensten worden aangegeven in het geval van diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, eenvoudigweg door een verklaring van de ondernemer;
  - aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  - aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek; moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedende dienst, in het geval van complexe diensten of indien deze aan een bijzonder doel of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  - aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast;
  - aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
  - aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
  - aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
  - aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven;
  - indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het
- bepaalde specificaties of normen beantwoorden;
- c. in geval van een opdracht voor diensten:
- aan de hand van een lijst van de voornaamste diensten die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De diensten worden aangegeven in het geval van diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, eenvoudigweg door een verklaring van de ondernemer;
  - aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  - aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek; moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedende dienst, in het geval van complexe diensten of indien deze aan een bijzonder doel of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  - aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast;
  - aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
  - aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
  - aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
  - aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven;
  - indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het

	land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.	land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.
4.7.2	Een aanbestede die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 4.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn.	4.7.2 Een aanbestede die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 4.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn.
4.7.3	De aanbestede geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 4.7.1, hij verlangt.	4.7.3 De aanbestede geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 4.7.1, hij verlangt.
4.7.4	Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbestede aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen.	4.7.4 Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbestede aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen.
4.7.5	Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 4.7.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.	4.7.5 Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 4.7.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.
4.7.6	De aanbestede kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.	4.7.6 De aanbestede kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.
4.8	Kwaliteitsbewaking	4.8 Kwaliteitsbewaking
4.8.1	De aanbestede kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.	4.8.1 De aanbestede kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.

4.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.	4.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.
4.9	Normen inzake milieubeheer	4.9	Normen inzake milieubeheer
4.9.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 4.7.1, onderdeel a.4 en onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.	4.9.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 4.7.1, onderdeel a.4 en onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.
4.9.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.	4.9.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.
4.10	Beroepsbevoegdheid	4.10	Beroepsbevoegdheid
4.10.1	De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.	4.10.1	De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.
4.10.2	De aanbesteder wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.	4.10.2	De aanbesteder wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.
4.10.3	De aanbesteder kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of c. een opdracht voor diensten, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun verzoek tot deelneming de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de	4.10.3	De aanbesteder kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of c. een opdracht voor diensten, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun verzoek tot deelneming de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de

	opdracht worden belast.	opdracht worden belast.
4.11	Termijnen bij aanmelding als gegadigde	4.11
4.11.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de de verzoeken tot deelneming vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van het verzoek benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 30 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.	4.11.2
EU		NL
4.11.3	De gegadigde dient zijn verzoek tot deelneming in per brief, fax of elektronisch bericht. De aanbesteder kan echter in de aankondiging een nadere keuze maken voor een of meer van deze middelen. Daarenboven kan de aanbesteder in de aankondiging aangeven dat telefonische aanmelding is toegestaan. Wanneer het verzoek tot deelneming telefonisch wordt gedaan, zendt de aanbesteder vóór het verstrijken van de ontvangstermijn een schriftelijke bevestiging.	4.11.3
4.11.4	Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder, indien het om dringende redenen niet haalbaar is de minimumtermijn in acht te nemen, de termijn voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming vaststellen op minimaal 10 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.	4.11.5
EU		NL
4.12	Nadere inlichtingen ten behoeve van de aanmelding	4.12
4.12.1	Nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming door de aanbesteder verstrekt.	4.12.1
4.12.2	De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen	4.12.2

aanmeldingsfase'.		aanmeldingsfase'.
4.12.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbestede een proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase opgemaakt.	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbestede een proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase opgemaakt.
4.12.4	Indien nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 4.12.1 gestelde termijn zijn verstrekt, verlengt de aanbestede de termijn voor de ontvangst van verzoeken tot deelneming zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de verzoeken tot deelneming kennis kunnen nemen.	Indien nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 4.12.1 gestelde termijn zijn verstrekt, verlengt de aanbestede de termijn voor de ontvangst van verzoeken tot deelneming zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de verzoeken tot deelneming kennis kunnen nemen.
4.12.5	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen aanmeldingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase, voor elke gegadigde bindend.	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen aanmeldingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase, voor elke gegadigde bindend.
4.13	Eigen verklaring en bewijsmiddelen	Eigen verklaring en bewijsmiddelen
4.13.1	De aanbestede geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan:	De aanbestede geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan:
a.	dat de ondernemer bij zijn verzoek tot deelneming een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen,	a. dat de ondernemer bij zijn verzoek tot deelneming een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen,
b.	welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en	b. welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en
c.	de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 4.13.5 uiterlijk door de aanbestede moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.	c. de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 4.13.5 uiterlijk door de aanbestede moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.
4.13.2	De aanbestede verlangt niet dat een ondernemer bij zijn verzoek tot deelneming gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.	De aanbestede verlangt niet dat een ondernemer bij zijn verzoek tot deelneming gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.
4.13.3	De aanbestede kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 4.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.	De aanbestede kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 4.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.
4.13.4	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de aankondiging of de voor de aanmelding relevante stukken gestelde geschiktheidseisen.	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de aankondiging of de voor de aanmelding relevante stukken gestelde geschiktheidseisen.

<p>c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen, en</p> <p>d. op welke wijze hij voldoet aan de selectiecriteria.</p>	<p>c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen, en</p> <p>d. op welke wijze hij voldoet aan de selectiecriteria.</p>
<p>4.13.5</p>	<p>4.13.5</p>
<p>De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de gegadigden die hij wil uitnodigen tot deelneming aan de dialoog. De aanbesteder kan de desbetreffende gegadigden verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.</p>	<p>De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de gegadigden die hij wil uitnodigen tot deelneming aan de dialoog. De aanbesteder kan de desbetreffende gegadigden verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.</p>
<p>4.13.6</p>	<p>4.13.6</p>
<p>De aanbesteder kan verlangen dat de ondernemers de uit hoofde van de artikelen 4.5 tot en met 4.10 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.</p>	<p>De aanbesteder kan verlangen dat de ondernemers de uit hoofde van de artikelen 4.5 tot en met 4.10 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.</p>
<p>4.13.7</p>	<p>4.13.7</p>
<p>In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de aanbesteder de betreffende ondernemer in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbesteder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbesteder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de ondernemer niet in aanmerking voor een uitnodiging tot inschrijving.</p>	<p>In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de aanbesteder de betreffende ondernemer in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbesteder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbesteder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de ondernemer niet in aanmerking voor een uitnodiging tot inschrijving.</p>
<p>4.14</p>	<p>4.14</p>
<p>Uitnodiging tot deelneming aan de dialoog</p>	<p>Uitnodiging tot deelneming aan de dialoog</p>
<p>4.14.1</p>	<p>4.14.1</p>
<p>Tenzij de aanbesteder besluit geen van de gegadigden een uitnodiging tot deelneming aan de dialoog te zenden of tenzij de aanbesteder in de aankondiging heeft vermeld dat hij alle niet-uitgesloten, geschikte gegadigden tot deelneming aan de dialoog zal uitnodigen, handelt hij als volgt:</p> <p>a. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet hoger is dan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, selecteert hij de gegadigden met behulp van de in de deelneming aan de dialoog uit;</p> <p>b. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet lager is dan of gelijk is aan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, zet de aanbesteder de procedure voort door deze gegadigde of gegadigden tot deelneming aan de dialoog uit te nodigen.</p>	<p>Tenzij de aanbesteder besluit geen van de gegadigden een uitnodiging tot deelneming aan de dialoog te zenden of tenzij de aanbesteder in de aankondiging heeft vermeld dat hij alle niet-uitgesloten, geschikte gegadigden tot deelneming aan de dialoog zal uitnodigen, handelt hij als volgt:</p> <p>a. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet hoger is dan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, selecteert hij de gegadigden met behulp van de in de deelneming aan de dialoog uit;</p> <p>b. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet lager is dan of gelijk is aan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, zet de aanbesteder de procedure voort door deze gegadigde of gegadigden tot deelneming aan de dialoog uit te nodigen.</p>
<p>4.14.2</p>	<p>4.14.2</p>
<p>De aanbesteder nodigt geen ondernemers uit die niet om deelneming hebben</p>	<p>De aanbesteder nodigt geen ondernemers uit die niet om deelneming hebben</p>

4.14.3	verzoekt, en evenmin gegadigden waarop een uitsluitingsgrond van toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen.	4.14.3	verzoekt, en evenmin gegadigden waarop een uitsluitingsgrond van toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen.
4.14.3	De aanbestedeër deelt de uitsluiting of afwijzing van gegadigden schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De aanbestedeër doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot inschrijving verzendt.	4.14.3	De aanbestedeër deelt de uitsluiting of afwijzing van gegadigden schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De aanbestedeër doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot inschrijving verzendt.
4.14.4	Indien een uitgesloten of afgewezen gegadigde bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbestedeër gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzenddatum van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.	4.14.4	Indien een uitgesloten of afgewezen gegadigde bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbestedeër gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzenddatum van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.
4.14.5	De aanbestedeër die een mededeling als bedoeld in artikel 4.14.3 doet, verstrekt daarbij geen gegevens voor zover dat: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.	4.14.5	De aanbestedeër die een mededeling als bedoeld in artikel 4.14.3 doet, verstrekt daarbij geen gegevens voor zover dat: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
4.14.6	In de uitnodiging tot deelneming aan de dialoog neemt de aanbestedeër ten minste de volgende informatie op: a. een verwijzing naar de aankondiging; b. de datum en het adres van de eerste raadgeving; c. de te gebruiken taal of talen; d. een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbestedeër moeten worden ingediend ter staving van de door de gegadigden verstrekte eigen verklaring; e. het relatieve gewicht van de gunningscriteria van de opdracht of, in voorkomend geval, de afnemende volgorde van belangrijkheid van de criteria, indien deze niet in de aankondiging of het het beschrijvend document is vermeld.	4.14.6	In de uitnodiging tot deelneming aan de dialoog neemt de aanbestedeër ten minste de volgende informatie op: a. een verwijzing naar de aankondiging; b. de datum en het adres van de eerste raadgeving; c. de te gebruiken taal of talen; d. een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbestedeër moeten worden ingediend ter staving van de door de gegadigden verstrekte eigen verklaring; e. het relatieve gewicht van de gunningscriteria van de opdracht of, in voorkomend geval, de afnemende volgorde van belangrijkheid van de criteria, indien deze niet in de aankondiging of het het beschrijvend document is vermeld.
4.14.7	De aanbestedeër nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen gegadigden gelijktijdig en schriftelijk uit tot inschrijving.	4.14.7	De aanbestedeër nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen gegadigden gelijktijdig en schriftelijk uit tot inschrijving.
4.14.8	De uitnodiging tot deelneming aan de dialoog bevat ten minste: a. een exemplaar van het beschrijvend document en alle overige voor de dialoog relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht, de vermelding van de kosteloze toegang tot het beschrijvend document en alle overige voor de dialoog relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of	4.14.8	De uitnodiging tot deelneming aan de dialoog bevat ten minste: a. een exemplaar van het beschrijvend document en alle overige voor de dialoog relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht, de vermelding van de kosteloze toegang tot het beschrijvend document en alle overige voor de dialoog relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of

- c. het adres van de instantie waar het beschrijvend document en alle overige voor de dialoog relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het beschrijvend document en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.

- c. het adres van de instantie waar het beschrijvend document en alle overige voor de dialoog relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het beschrijvend document en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.

4.15	Nadere inlichtingen ten behoeve van de dialoog	4.15	Nadere inlichtingen ten behoeve van de dialoog
4.15.1	Nadere inlichtingen over het beschrijvend document en de overige voor de dialoog relevante stukken worden door de aanbesteder aan alle deelnemers aan de dialoog verstrekt.	4.15.1	Nadere inlichtingen over het beschrijvend document en de overige voor de dialoog relevante stukken worden door de aanbesteder aan alle deelnemers aan de dialoog verstrekt.
4.15.2	De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het beschrijvend document en de overige voor de dialoog relevante stukken. In deze nota neemt de aanbesteder eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen dialooffase'.	4.15.2	De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het beschrijvend document en de overige voor de dialoog relevante stukken. In deze nota neemt de aanbesteder eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen dialooffase'.
4.15.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing dialooffase opgemaakt.	4.15.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing dialooffase opgemaakt.
4.15.4	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen dialooffase en in het proces-verbaal van aanwijzing dialooffase voor elke deelnemer aan de dialoog bindend.	4.15.4	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen dialooffase en in het proces-verbaal van aanwijzing dialooffase voor elke deelnemer aan de dialoog bindend.
4.16	Dialoog	4.16	Dialoog
4.16.1	De aanbesteder opent met de niet-uitgesloten en niet-afgevozen gegadigden een dialoog met het doel te bepalen welke middelen geschikt zijn om zo goed mogelijk aan de behoefte van de aanbesteder te voldoen.	4.16.1	De aanbesteder opent met de niet-uitgesloten en niet-afgevozen gegadigden een dialoog met het doel te bepalen welke middelen geschikt zijn om zo goed mogelijk aan de behoefte van de aanbesteder te voldoen.
4.16.2	Tijdens de dialoog kan de aanbesteder met de deelnemers aan de dialoog alle aspecten van de opdracht bespreken.	4.16.2	Tijdens de dialoog kan de aanbesteder met de deelnemers aan de dialoog alle aspecten van de opdracht bespreken.
4.16.3	Tijdens de dialoog waarborgt de aanbesteder de gelijke behandeling van alle deelnemers aan de dialoog en verstrekt hij geen informatie die een of meer deelnemers aan de dialoog kan bevoordelen boven andere.	4.16.3	Tijdens de dialoog waarborgt de aanbesteder de gelijke behandeling van alle deelnemers aan de dialoog en verstrekt hij geen informatie die een of meer deelnemers aan de dialoog kan bevoordelen boven andere.

4.16.4	De aanbesteder maakt van de dialoog met iedere deelnemer een afzonderlijk proces-verbaal op dat door beide partijen wordt ondertekend. De aanbesteder verstrekt de desbetreffende deelnemer aan de dialoog een afschrift van het proces-verbaal.	4.16.4	De aanbesteder maakt van de dialoog met iedere deelnemer een afzonderlijk proces-verbaal op dat door beide partijen wordt ondertekend. De aanbesteder verstrekt de desbetreffende deelnemer aan de dialoog een afschrift van het proces-verbaal.
4.16.5	De aanbesteder deelt de voorgestelde oplossingen of andere door een deelnemer aan de dialoog verstrekte vertrouwelijke inlichtingen niet aan de andere deelnemers mee zonder de instemming van de desbetreffende deelnemer.	4.16.5	De aanbesteder deelt de voorgestelde oplossingen of andere door een deelnemer aan de dialoog verstrekte vertrouwelijke inlichtingen niet aan de andere deelnemers mee zonder de instemming van de desbetreffende deelnemer.
4.16.6	De aanbesteder zet de dialoog voort totdat hij, zo nodig na vergelijking, kan aangeven welke oplossing of oplossingen aan zijn behoeften kunnen voldoen.	4.16.6	De aanbesteder zet de dialoog voort totdat hij, zo nodig na vergelijking, kan aangeven welke oplossing of oplossingen aan zijn behoeften kunnen voldoen.
4.16.7	Indien de aanbesteder heeft bepaald dat de dialoog in fasen verloopt, draagt hij er zorg voor dat na afsluiting van de dialoog het aantal oplossingen zodanig is dat daadwerkelijke mededinging kan worden gegarandeerd, voor zover er een voldoende aantal geschikte oplossingen of gegadigden is.	4.16.7	Indien de aanbesteder heeft bepaald dat de dialoog in fasen verloopt, draagt hij er zorg voor dat na afsluiting van de dialoog het aantal oplossingen zodanig is dat daadwerkelijke mededinging kan worden gegarandeerd, voor zover er een voldoende aantal geschikte oplossingen of gegadigden is.
4.17	Uitnodiging tot inschrijving	4.17	Uitnodiging tot inschrijving
4.17.1	Nadat de aanbesteder de dialoog heeft beëindigd en de deelnemers daarvan op de hoogte heeft gesteld, verzoekt hij de resterende deelnemers gelijktijdig schriftelijk om hun definitieve inschrijving in te dienen op basis van de tijdens de dialoog voorgelegde en gespecificeerde oplossingen. Indien de aanbesteder een deelnemer verzoekt om in te schrijven op een of meer oplossingen die niet of niet geheel van hem afkomstig zijn, laat hij de uitnodiging vergezeld gaan van de specificaties van deze oplossing of oplossingen.	4.17.1	Nadat de aanbesteder de dialoog heeft beëindigd en de deelnemers daarvan op de hoogte heeft gesteld, verzoekt hij de resterende deelnemers gelijktijdig schriftelijk om hun definitieve inschrijving in te dienen op basis van de tijdens de dialoog voorgelegde en gespecificeerde oplossingen. Indien de aanbesteder een deelnemer verzoekt om in te schrijven op een of meer oplossingen die niet of niet geheel van hem afkomstig zijn, laat hij de uitnodiging vergezeld gaan van de specificaties van deze oplossing of oplossingen.
4.17.2	In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op: a. de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen; b. het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend; c. de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld.	4.17.2	In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op: a. de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen; b. het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend; c. de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld.
4.17.3	De aanbesteder kan voor opdrachten voor diensten, voor opdrachten voor werken en voor opdrachten voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.	4.17.3	De aanbesteder kan voor opdrachten voor diensten, voor opdrachten voor werken en voor opdrachten voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.
4.17.4	De uitnodiging tot inschrijving gaat vergezeld van het proces-verbaal of de processen-	4.17.4	De uitnodiging tot inschrijving gaat vergezeld van het proces-verbaal of de processen-

<p>4.17.5</p>	<p>verbaal van de dialoog met de desbetreffende gegadigde en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.</p>	<p>verbaal van de dialoog met de desbetreffende gegadigde en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.</p>
<p>4.17.5</p>	<p>Indien de aanbesteder gebruik maakt van een elektronisch systeem door middel waarvan de inschrijvingen ingediend moeten worden, kan hij de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen verlengen wanneer zich een storing van het elektronische systeem voordoet waardoor het indienen van de inschrijving kort voor het verstrijken van de uiterste termijn niet mogelijk is, mits hij nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van enige inschrijving. Alle tot inschrijving uitgenodigde gegadigden worden door de aanbesteder in kennis gesteld van de verlenging en krijgen de gelegenheid om hun inschrijving binnen de verlenging alsnog in te dienen, te wijzigen of aan te vullen.</p>	<p>Indien de aanbesteder gebruik maakt van een elektronisch systeem door middel waarvan de inschrijvingen ingediend moeten worden, kan hij de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen verlengen wanneer zich een storing van het elektronische systeem voordoet waardoor het indienen van de inschrijving kort voor het verstrijken van de uiterste termijn niet mogelijk is, mits hij nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van enige inschrijving. Alle tot inschrijving uitgenodigde gegadigden worden door de aanbesteder in kennis gesteld van de verlenging en krijgen de gelegenheid om hun inschrijving binnen de verlenging alsnog in te dienen, te wijzigen of aan te vullen.</p>
<p>4.18</p>	<p>Inschrijving De inschrijving geschiedt schriftelijk. De inschrijver voorziet er in dat de inschrijving alle vereiste en noodzakelijke elementen voor de uitvoering van het project bevat.</p>	<p>Inschrijving De inschrijving geschiedt schriftelijk. De inschrijver voorziet er in dat de inschrijving alle vereiste en noodzakelijke elementen voor de uitvoering van het project bevat.</p>
<p>4.18.1</p>	<p>Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat:</p>	<p>Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat:</p>
<p>4.18.2</p>	<p>a. een korte aanduiding van de opdracht; b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver; c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer; d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen; e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro; g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar; h. de plaats en datum van ondertekening.</p>	<p>a. een korte aanduiding van de opdracht; b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver; c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer; d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen; e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro; g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar; h. de plaats en datum van ondertekening.</p>
<p>4.18.2</p>	<p>Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de aankondiging, het beschrijvend document en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.</p>	<p>Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de aankondiging, het beschrijvend document en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.</p>

4.18.3	De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbiljet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.	4.18.3	De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbiljet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.
4.18.4	Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbestede in de aankondiging heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbiljet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.	4.18.4	Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbestede in de aankondiging heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbiljet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.
4.18.5	De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de aankondiging vermelde inschrijvingsadres. De aanbestede bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.	4.18.5	De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de aankondiging vermelde inschrijvingsadres. De aanbestede bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.
4.18.6	Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbiljet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.	4.18.6	Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbiljet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.
4.18.7	Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbestede is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.	4.18.7	Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbestede is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.
4.19	Gezamenlijke inschrijving	4.19	Gezamenlijke inschrijving
4.19.1	De aanbestede verlangt voor de indiening van een inschrijving of een verzoek tot deelneming van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbestede kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.	4.19.1	De aanbestede verlangt voor de indiening van een inschrijving of een verzoek tot deelneming van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbestede kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.
4.19.2	Tenzij de aanbestede in de aankondiging anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.	4.19.2	Tenzij de aanbestede in de aankondiging anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.
4.20	Inlichtingen over eventuele onderaanneming	4.20	Inlichtingen over eventuele onderaanneming
4.20.1	In de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbestede een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in	4.20.1	In de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbestede een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in

<p>4.21 4.21.1</p>	<p>Varianten van de inschrijver Inschrijving met varianten op oplossingen is niet toegestaan.</p>	<p>onderaanmerking te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.</p>
<p>4.21 4.21.1</p>	<p>Varianten van de inschrijver Inschrijving met varianten op oplossingen is niet toegestaan.</p>	<p>onderaanmerking te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.</p>
<p>4.22 4.22.1</p>	<p>Termijn van gestanddoening Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 4.22.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken, tenzij in de aankondiging of de voor de dialoog relevante stukken een andere termijn is gesteld.</p>	<p>4.22.1 4.22.2</p> <p>Termijn van gestanddoening Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 4.22.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken, tenzij in de aankondiging of de voor de dialoog relevante stukken een andere termijn is gesteld.</p> <p>De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontlenen.</p>
<p>4.22 4.22.1</p>	<p>Termijn van gestanddoening Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 4.22.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken, tenzij in de aankondiging of de voor de dialoog relevante stukken een andere termijn is gesteld.</p>	<p>4.22.1 4.22.2</p> <p>Termijn van gestanddoening Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 4.22.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken, tenzij in de aankondiging of de voor de dialoog relevante stukken een andere termijn is gesteld.</p> <p>De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontlenen.</p>
<p>4.22 4.22.1</p>	<p>Termijn van gestanddoening Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 4.22.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken, tenzij in de aankondiging of de voor de dialoog relevante stukken een andere termijn is gesteld.</p>	<p>4.22.1 4.22.2</p> <p>Termijn van gestanddoening Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 4.22.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken, tenzij in de aankondiging of de voor de dialoog relevante stukken een andere termijn is gesteld.</p> <p>De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontlenen.</p>
<p>4.22.3</p>	<p>Indien een kort geding als bedoeld in artikel 4.28.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen</p>	<p>4.22.3</p> <p>Indien een kort geding als bedoeld in artikel 4.28.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen</p>
<p>4.23 4.23.1</p>	<p>Opening van de inschrijvingen De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.</p>	<p>4.23 4.23.1</p> <p>Opening van de inschrijvingen De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.</p>
<p>4.23.2</p>	<p>Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens:</p> <ol style="list-style-type: none"> de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen; een korte aanduiding van de opdracht; de namen en de adressen van de inschrijvers; de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft; eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen; de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend; de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal. 	<p>4.23.2</p> <p>Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens:</p> <ol style="list-style-type: none"> de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen; een korte aanduiding van de opdracht; de namen en de adressen van de inschrijvers; de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft; eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen; de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend; de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal.

4.23.3	Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.	4.23.3	Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.
4.23.4	Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen wordt uiterlijk twee werkdagen na de datum van opening van de inschrijvingen aan de inschrijvers toegezonden.	4.23.4	Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen wordt uiterlijk twee werkdagen na de datum van opening van de inschrijvingen aan de inschrijvers toegezonden.
4.24	Ongeldigheid van de inschrijving	4.24	Ongeldigheid van de inschrijving
4.24.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de aankondiging en de voor de aanmelding, de dialoog en de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.	4.24.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de aankondiging en de voor de aanmelding, de dialoog en de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.
4.24.2	Een inschrijving waaraan andere voorwaarden zijn verbonden dan die waarover tijdens de dialoog overeenstemming is bereikt, is ongeldig.	4.24.2	Een inschrijving waaraan andere voorwaarden zijn verbonden dan die waarover tijdens de dialoog overeenstemming is bereikt, is ongeldig.
4.24.3	De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.	4.24.3	De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.
4.25	Verduidelijking van de inschrijving	4.25	Verduidelijking van de inschrijving
4.25.1	De aanbesteder kan inschrijvers verzoeken om hun inschrijving toe te lichten of te preciseren. Die toelichtingen en preciseringen mogen de basiselementen van de inschrijving of de oproep tot mededinging evenwel niet wezenlijk wijzigen.	4.25.1	De aanbesteder kan inschrijvers verzoeken om hun inschrijving toe te lichten of te preciseren. Die toelichtingen en preciseringen mogen de basiselementen van de inschrijving of de oproep tot mededinging evenwel niet wezenlijk wijzigen.
4.26	Abnormaal lage inschrijving	4.26	Abnormaal lage inschrijving
4.26.1	Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de	4.26.1	Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de

	inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.	inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.
4.26.2	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren, c. de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver, d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.	4.26.2 De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren, c. de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver, d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.
4.26.3	Indien de aanbesteder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.	4.26.3 Indien de aanbesteder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.
4.26.4	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder die in een situatie als bedoeld in artikel 4.26.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.	
EU		
4.27	Gunningsbeslissing	4.27 Gunningsbeslissing
4.27.1	De aanbesteder toetst de inschrijvingen aan de door hem in de aankondiging en de voor de dialoog en inschrijving relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de inschrijvingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium.	4.27.1 De aanbesteder toetst de inschrijvingen aan de door hem in de aankondiging en de voor de dialoog en inschrijving relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de inschrijvingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium.
4.27.2	De aanbesteder kan de inschrijver waarvan de inschrijving is aangewezen als de economisch meest voordelige inschrijving, verzoeken aspecten van zijn inschrijving te verduidelijken of in de inschrijving opgenomen verbintenissen te bevestigen, mits dit de inhoudelijke aspecten van de inschrijving of van de oproep tot mededinging ongewijzigd laat en niet leidt of dreigt te leiden tot concurrentievervalsing of discriminatie.	4.27.2 De aanbesteder kan de inschrijver waarvan de inschrijving is aangewezen als de economisch meest voordelige inschrijving, verzoeken aspecten van zijn inschrijving te verduidelijken of in de inschrijving opgenomen verbintenissen te bevestigen, mits dit de inhoudelijke aspecten van de inschrijving of van de oproep tot mededinging ongewijzigd laat en niet leidt of dreigt te leiden tot concurrentievervalsing of discriminatie.
4.27.3	Indien de inschrijvingen van twee of meer inschrijvers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie	4.27.3 Indien de inschrijvingen van twee of meer inschrijvers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie

4.27.4	van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende inschrijvers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.	van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende inschrijvers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.
4.27.4	Indien de prijs van de meest gerede inschrijving hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze inschrijving als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.	Indien de prijs van de meest gerede inschrijving hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze inschrijving als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.
4.27.5	De aanbesteder stelt de tot inschrijving uitgenodigde gegadigden zo spoedig mogelijk gelijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 4.29.1 tot en met 4.29.4 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn als bedoeld in artikel 4.28.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 4.4.3 en 4.4.4 de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.	De aanbesteder stelt de tot inschrijving uitgenodigde gegadigden zo spoedig mogelijk gelijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 4.29.1 tot en met 4.29.4 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn als bedoeld in artikel 4.28.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 4.4.3 en 4.4.4 de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.
4.27.6	De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.	De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.
4.27.7	De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.	De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
4.28	Opdracht	Opdracht
4.28.1	De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.	De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.
4.28.2	De aanbesteder verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 4.27.5. Indien de aanbesteder slechts één inschrijving heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.	De aanbesteder verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 4.27.5. Indien de aanbesteder slechts één inschrijving heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.

- 4.28.3 Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 4.27.5 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteder, mag de aanbesteder niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.
- 4.28.4 Voor de opdracht komen alleen inschrijvers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de aankondiging en in de voor de aanmelding, de dialoog en de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.
- 4.28.5 Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.
- 4.28.6 De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 4.28.5.
- 4.28.7 Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt:
- afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekenspreken;
  - exemplaar van het bestek;
  - afschrift van de nota van inlichtingen, en
  - afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.
- 4.29 **Proces-verbaal van opdrachtverlening**
- 4.29.1 Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder een proces-verbaal van de opdrachtverlening op dat, indien van toepassing, ten minste het volgende bevat:
- EU
- de naam en het adres van de aanbesteder;
  - het voorwerp en de waarde van de opdracht;
  - de namen van de uitgenodigde gegadigden, met motivering van die keuze;
  - de namen van de uitgesloten en afgewezen gegadigden en inschrijvers met motivering van die uitsluiting of afwijzing;
  - de redenen voor de afwijzing van abnormaal laag bevonden inschrijvingen;
  - de naam van de uitgekozen inschrijver en de motivering van de keuze voor zijn inschrijving, en, indien bekend, het gedeelte van de opdracht dat de uitgekozen inschrijver voornemens is aan derden in onderaanneming te geven;
  - de omstandigheden als bedoeld in artikel 4.1.2 die de toepassing van deze procedure rechtvaardigen;
  - de redenen waarom de aanbesteder besloten heeft de opdracht niet te verlenen.

4.30 Bekendmakingen over de gevolgde procedure

4.30 Bekendmakingen over de gevolgde procedure

- 4.30.1 Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend de Europese Commissie uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure toe via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.
- 4.30.2 Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.
- 4.30.3 Indien de aanbesteder beslist om de opdracht niet te verlenen, maakt hij deze beslissing en de redenen daartoe bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie...informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 4.30.4 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gevolgde procedure niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:
- met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
  - met het openbaar belang in strijd zou zijn,
  - de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
  - afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
- 4.30.5 Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.
- 4.30.6 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de aankondiging van de gegunde opdracht of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan doet hij dit niet voor de datum waarop de aankondiging van de gegunde opdracht aan de Europese Commissie is togezonden.
- 4.30.7 De aanbesteder kan de aankondiging van een gegunde opdracht aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier
- 4.30.7 De aanbesteder kan de aankondiging van een gegunde opdracht aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier

Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

4.31
4.31.1
Geschillen
Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

4.31
4.31.1
Geschillen
Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

5 Onderhandelingsprocedure met aankondiging

5

5 Onderhandelingsprocedure met aankondiging

5

5.1 Omschrijving	5.1 Omschrijving	5.1 Omschrijving
5.1.1 Een aanbesteding volgens de onderhandelingsprocedure met aankondiging is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt en waaraan ondernemers mogen verzoeken deel te nemen, waarna de aanbesteder met door hem uitgenodigde ondernemers overleg pleegt en door onderhandelingen met een of meer van hen de voorwaarden van de opdracht vaststelt.	5.1.1 Een aanbesteding volgens de onderhandelingsprocedure met aankondiging is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt en waaraan ondernemers mogen verzoeken deel te nemen, waarna de aanbesteder met door hem uitgenodigde ondernemers overleg pleegt en door onderhandelingen met een of meer van hen de voorwaarden van de opdracht vaststelt.	5.1.1 Een aanbesteding volgens de onderhandelingsprocedure met aankondiging is een aanbesteding die algemeen bekend wordt gemaakt en waaraan ondernemers mogen verzoeken deel te nemen, waarna de aanbesteder met door hem uitgenodigde ondernemers overleg pleegt en door onderhandelingen met een of meer van hen de voorwaarden van de opdracht vaststelt.
5.1.2 De aanbesteder kan de onderhandelingsprocedure met aankondiging toepassen: a. indien bij toepassing van een openbare of niet-openbare procedure, een concurrentiegerichte dialoog of een meervoudig onderhandse procedure inschrijvingen zijn gedaan die onregelmatig zijn of indien inschrijvingen zijn gedaan die onaanvaardbaar zijn mits de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht niet wezenlijk worden gewijzigd, b. in buitengewone gevallen, indien het werken, leveringen of diensten betreft waarvan de aard en de onzekere omstandigheden het vaststellen vooraf van de totale prijs niet mogelijk maken, c. indien het een opdracht voor diensten als bedoeld in Bijlage II, onderdeel A,	5.1.2 De aanbesteder kan de onderhandelingsprocedure met aankondiging toepassen: a. indien bij toepassing van een openbare of niet-openbare procedure, een concurrentiegerichte dialoog of een meervoudig onderhandse procedure inschrijvingen zijn gedaan die onregelmatig zijn of indien inschrijvingen zijn gedaan die onaanvaardbaar zijn mits de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht niet wezenlijk worden gewijzigd, b. in buitengewone gevallen, indien het werken, leveringen of diensten betreft waarvan de aard en de onzekere omstandigheden het vaststellen vooraf van de totale prijs niet mogelijk maken, c. indien het een opdracht voor diensten als bedoeld in Bijlage II, onderdeel A,	5.1.2 De aanbesteder kan de onderhandelingsprocedure met aankondiging toepassen: a. indien bij toepassing van een openbare of niet-openbare procedure, een concurrentiegerichte dialoog of een meervoudig onderhandse procedure inschrijvingen zijn gedaan die onregelmatig zijn of indien inschrijvingen zijn gedaan die onaanvaardbaar zijn mits de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht niet wezenlijk worden gewijzigd, b. in buitengewone gevallen, indien het werken, leveringen of diensten betreft waarvan de aard en de onzekere omstandigheden het vaststellen vooraf van de totale prijs niet mogelijk maken, c. indien het een opdracht voor diensten als bedoeld in Bijlage II, onderdeel A,

	<p>categorie 6 van richtlijn nr. 2004/18/EG of intellectuele diensten betreft, waarvoor vanwege de aard van de te verlenen diensten de specificaties voor de opdracht niet voldoende nauwkeurig kunnen worden vastgesteld om de opdracht door toepassing van de openbare procedure of de niet-openbare procedure door de keuze van de beste inschrijving te verlenen, of</p> <p>d. indien het een opdracht voor werken betreft die worden uitgevoerd ten behoeve van onderzoek, proefneming of ontwikkeling, en zonder het doel winst te maken of de kosten van onderzoek en ontwikkeling te dekken.</p>	<p>categorie 6 van richtlijn nr. 2004/18/EG of intellectuele diensten betreft, waarvoor vanwege de aard van de te verlenen diensten de specificaties voor de opdracht niet voldoende nauwkeurig kunnen worden vastgesteld om de opdracht door toepassing van de openbare procedure of de niet-openbare procedure door de keuze van de beste inschrijving te verlenen, of</p> <p>d. indien het een opdracht voor werken betreft die worden uitgevoerd ten behoeve van onderzoek, proefneming of ontwikkeling, en zonder het doel winst te maken of de kosten van onderzoek en ontwikkeling te dekken.</p>
5.1.3	<p>Indien het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a zich voordoet en de aanbesteding overeenkomstig artikel 5.3.1 besluit om af te zien van het plaatsen van een aankondiging, wordt de procedure gevolgd met de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen.</p>	<p>5.1.3 Indien het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a zich voordoet en de aanbesteding overeenkomstig artikel 5.3.1 besluit om af te zien van het plaatsen van een aankondiging, wordt de procedure gevolgd met de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen.</p>
5.2	Voor aankondiging	
5.2.1	<p>Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder een voor aankondiging bekendmaken.</p>	
EU		
5.2.2	<p>Bij de Europese aanbesteding gebruikt de aanbesteder voor de voor aankondiging het formulier <u>Bekendmaking van de voor aankondiging</u>.</p>	
EU		
5.2.3	<p>Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de voor aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen of maakt de voor aankondiging bekend via een kopersprofiel. Voorafgaand aan een bekendmaking via een kopersprofiel zendt de aanbesteder een kennisgeving daarvan aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de kennisgeving het formulier <u>Kennisgeving van de bekendmaking via het kopersprofiel</u>. De voor aankondiging op het kopersprofiel bevat de verzenddatum van de kennisgeving.</p>	
EU		
5.2.4	<p>Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de voor aankondiging toe aan de Europese Commissie of maakt deze bekend via het kopersprofiel</p> <p>a. in geval van een opdracht voor werken zo spoedig mogelijk nadat de beslissing is genomen tot goedkeuring van het programma voor de opdrachten voor werken die de aanbesteder voornemens is te verlenen, en</p> <p>b. in geval van een opdracht voor leveringen of diensten zo spoedig mogelijk na het begin van het begrotingsjaar.</p>	
EU		
5.2.5	<p>Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het</p>	

- EU formulier Bekendmaking van de vooraankondiging of het formulier Kennisgeving van de bekendmaking via het kopersprofiel kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.
- 5.2.6 Bij de Europese aanbesteding vermeldt de aanbesteder in de vooraankondiging
- EU a. voor werken: de hoofdenmerken van de opdrachten en de geraamde waarde van de opdrachten of de bedragen waartussen de geraamde waarde van de opdrachten zich bevindt;
- b. voor leveringen: het geraamde totale bedrag van de opdrachten of de raamovereenkomsten per productgroep die hij voornemens is in de loop van de komende 12 maanden te verlenen, indien dat bedrag € 750.000 (exclusief BTW) of meer bedraagt;
- c. voor diensten: het geraamde totale bedrag van de opdrachten of raamovereenkomsten, voor elk van de in bijlage IIA van richtlijn nr. 2004/18/EG vermelde dienstencategorieën, die hij voornemens is in de loop van de komende 12 maanden te verlenen, indien dat bedrag € 750.000 (exclusief BTW) of meer bedraagt.
- 5.2.7 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de vooraankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de vooraankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden of via een kopersprofiel is bekendgemaakt en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie dan wel de datum van de bekendmaking op het kopersprofiel. De aanbesteder publiceert de vooraankondiging of de inhoud ervan niet vóór de datum waarop de vooraankondiging of de kennisgeving aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 5.2.8 Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder de vooraankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- EU
- 5.2.9 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden of via een kopersprofiel is bekendgemaakt en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie dan wel de datum van de bekendmaking op het kopersprofiel. De aanbesteder publiceert de kennisgeving of de inhoud ervan niet vóór de datum waarop de de kennisgeving aan de Europese

Commissie is toegezonden.

5.3	Aankondiging	5.3	Aankondiging
5.3.1	De aanbesteder maakt een aankondiging bekend. De aanbesteder kan in het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a afzien van het plaatsen van een aankondiging, indien hij alleen de inschrijvers betreft die aan de formele eisen van de voorafgaande procedure als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a voldoen en die gedurende die procedure inschrijvingen hebben ingediend die aan de formele eisen van die procedure voldoen.	5.3.1	De aanbesteder maakt een aankondiging bekend. De aanbesteder kan in het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a afzien van het plaatsen van een aankondiging, indien hij alleen de inschrijvers betreft die aan de formele eisen van de voorafgaande procedure als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a voldoen en die gedurende die procedure inschrijvingen hebben ingediend die aan de formele eisen van die procedure voldoen.
5.3.2	De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier <u>Aankondiging van een opdracht</u> .	5.3.2	De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier <u>Aankondiging van een opdracht</u> .
5.3.3	Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een Europese procedure.	5.3.5	Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder de aankondiging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een nationale procedure.
5.3.4	Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een opdracht kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.	5.3.6	Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.
5.3.6	Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.	5.3.6	Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.
5.3.7 GP3.5B GP3.5H	Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 5.6 tot en met 5.10, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbesteder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbesteder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbesteder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan: a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht; b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd.	5.3.7 GP3.5B GP3.5H	Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 5.6 tot en met 5.10, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbesteder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbesteder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbesteder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan: a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht; b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd.

- c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of
- d. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.
- 5.3.8** De aanbesteder vermeldt in de aankondiging
- a. dat hij alle gegadigden tot inschrijving uitnodigt die niet worden uitgesloten en die aan de geschiktheidseisen voldoen, of
- b. het aantal gegadigden dat hij voornemens is tot inschrijving uit te nodigen. Dit aantal moet in ieder geval groot genoeg zijn om een daadwerkelijke mededinging te waarborgen en dient ten minste drie te bedragen. De aanbesteder vermeldt in de aankondiging de objectieve en niet-discriminerende regels, waaronder loting, of de objectieve en niet-discriminerende selectiecriteria en weging die hij voornemens is te gebruiken.
- 5.3.9** De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbesteder geeft een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbesteder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbesteder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbesteder de toepassing van dat criterium in de aankondiging.
- 5.3.10** Indien de aanbesteder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbesteder in de aankondiging welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen:
- a. kwaliteit;
- b. prijs;
- c. technische waarde;
- d. esthetische en functionele kenmerken;
- e. milieukenmerken;
- f. gebruikskosten;
- g. rentabiliteit;
- h. klantenservice en technische bijstand;
- i. datum van levering;
- j. termijn voor de levering of uitvoering.
- 5.3.11** De aanbesteder specificeert in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de
- c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of
- d. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.
- 5.3.8** De aanbesteder vermeldt in de aankondiging
- a. dat hij alle gegadigden tot inschrijving uitnodigt die niet worden uitgesloten en die aan de geschiktheidseisen voldoen, of
- b. het aantal gegadigden dat hij voornemens is tot inschrijving uit te nodigen. Dit aantal moet in ieder geval groot genoeg zijn om een daadwerkelijke mededinging te waarborgen en dient ten minste drie te bedragen. De aanbesteder vermeldt in de aankondiging de objectieve en niet-discriminerende regels, waaronder loting, of de objectieve en niet-discriminerende selectiecriteria en weging die hij voornemens is te gebruiken.
- 5.3.9** De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbesteder geeft een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbesteder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbesteder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbesteder de toepassing van dat criterium in de aankondiging.
- 5.3.10** Indien de aanbesteder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbesteder in de aankondiging welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen:
- a. kwaliteit;
- b. prijs;
- c. technische waarde;
- d. esthetische en functionele kenmerken;
- e. milieukenmerken;
- f. gebruikskosten;
- g. rentabiliteit;
- h. klantenservice en technische bijstand;
- i. datum van levering;
- j. termijn voor de levering of uitvoering.
- 5.3.11** De aanbesteder specificeert in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de

- bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.
- 5.3.12 Indien volgens de aanbesteding om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbesteding in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken de criteria in afnemende volgorde van belang.
- 5.3.13 Bij de Europese aanbesteding geeft de aanbesteding in de aankondiging of het bestek aan bij welk orgaan ondernemers informatie kunnen verkrijgen over verplichtingen ten aanzien van de bepalingen inzake belastingen, milieubescherming, arbeidsbescherming en arbeidsvoorwaarden die gelden in Nederland of, indien de verrichtingen buiten Nederland worden uitgevoerd, die gelden in het gebied of de plaats waar de verrichtingen worden uitgevoerd en die gedurende de uitvoering van de opdracht op die verrichtingen van toepassing zullen zijn.
- 5.3.14 EU Bij de Europese aanbesteding verzoekt de aanbesteding in de aankondiging of het bestek de inschrijvers aan te geven dat zij bij het opstellen van hun inschrijving rekening hebben gehouden met de verplichtingen uit hoofde van de bepalingen inzake arbeidsbescherming en de arbeidsvoorwaarden die gelden op de plaats waar de verrichting wordt uitgevoerd.
- 5.3.15 De aanbesteding kan bepalen dat de procedure in opeenvolgende fasen verloopt, zodat het aantal inschrijvingen waarover onderhandeld wordt, door toepassing van de gunningscriteria verminderd wordt. Indien de procedure in opeenvolgende fasen verloopt, vermeldt de aanbesteding dit in de aankondiging of in de uitnodiging tot inschrijving. De aanbesteding waarborgt dat, voor zover er een voldoende aantal geschikte gegadigden is, het aantal inschrijvingen waarover wordt onderhandeld in de slotfase zodanig is dat daadwerkelijke mededinging kan worden gegarandeerd.
- 5.3.16 EU Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteding de aankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de aankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteding publiceert de aankondiging en de inhoud ervan niet voor de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbestedingen aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 5.3.17 De aanbesteding geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post
- bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.
- 5.3.12 Indien volgens de aanbesteding om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbesteding in de aankondiging of in de voor de inschrijving relevante stukken de criteria in afnemende volgorde van belang.
- 5.3.15 De aanbesteding kan bepalen dat de procedure in opeenvolgende fasen verloopt, zodat het aantal inschrijvingen waarover onderhandeld wordt, door toepassing van de gunningscriteria verminderd wordt. Indien de procedure in opeenvolgende fasen verloopt, vermeldt de aanbesteding dit in de aankondiging of in de uitnodiging tot inschrijving. De aanbesteding waarborgt dat, voor zover er een voldoende aantal geschikte gegadigden is, het aantal inschrijvingen waarover wordt onderhandeld in de slotfase zodanig is dat daadwerkelijke mededinging kan worden gegarandeerd.
- 5.3.17 De aanbesteding geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post

	of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.		of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
5.3.18	De aanbesteder kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie. Informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.	5.3.18	De aanbesteder kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie. Informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
5.3.19	Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbesteder publiceert de kennisgeving en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.		
EU			
5.3.20	De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de aankondiging: a. de beslissing van de aanbesteder om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers, b. de beslissing van de aanbesteder om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren, c. de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en d. de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.	5.3.20	De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de aankondiging: a. de beslissing van de aanbesteder om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers, b. de beslissing van de aanbesteder om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren, c. de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en d. de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.
5.4	Technische specificaties	5.4	Technische specificaties
5.4.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het bestek. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.	5.4.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het bestek. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.
5.4.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische	5.4.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische

<p>referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan,</p> <ul style="list-style-type: none"> - nationale normen, - nationale technische goedkeuringen dan wel nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, <p>waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig', in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukennmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen,</p> <p>c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of</p> <p>d. door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.</p>	<p>referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan,</p> <ul style="list-style-type: none"> - nationale normen, - nationale technische goedkeuringen dan wel nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, <p>waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig', in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukennmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen,</p> <p>c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of</p> <p>d. door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.</p>
<p>5.4.3 Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 5.4.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving of aanbidding niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving, of de deelnemer in zijn aanbidding, met elk passend middel aantoonde dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.</p>	<p>5.4.3 Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 5.4.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving of aanbidding niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving, of de deelnemer in zijn aanbidding, met elk passend middel aantoonde dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.</p>
<p>5.4.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 5.4.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving of aanbidding niet af indien deze beantwoordt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. aan een nationale norm waarin een Europese norm is omgezet, b. aan een Europese technische goedkeuring, c. aan een gemeenschappelijke technische specificatie, d. aan een internationale norm, of e. aan een door een Europese normalisatie-instelling opgesteld technisch referentiesysteem, <p>indien deze specificaties betrekking hebben op de prestatie-eisen of functionele eisen die hij heeft voorgeschreven.</p>	<p>5.4.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 5.4.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving of aanbidding niet af indien deze beantwoordt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. aan een nationale norm waarin een Europese norm is omgezet, b. aan een Europese technische goedkeuring, c. aan een gemeenschappelijke technische specificatie, d. aan een internationale norm, of e. aan een door een Europese normalisatie-instelling opgesteld technisch referentiesysteem, <p>indien deze specificaties betrekking hebben op de prestatie-eisen of functionele eisen die hij heeft voorgeschreven.</p>
<p>5.4.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving, of een deelnemer in zijn aanbidding, met elk</p>	<p>5.4.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving, of een deelnemer in zijn aanbidding, met elk</p>

	<p>5.4.6</p> <p>passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.</p>	
<p>5.4.6</p> <p>De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 5.4.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft, b. de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens, c. de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuoorganisaties kunnen deelnemen, en d. de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.	<p>5.4.6</p> <p>De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 5.4.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft, b. de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens, c. de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuoorganisaties kunnen deelnemen, en d. de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.	
<p>5.4.7</p> <p>De aanbesteder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het bestek en de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.</p>	<p>5.4.7</p> <p>De aanbesteder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het bestek en de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.</p>	
<p>5.4.8</p> <p>De aanbesteder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.</p>	<p>5.4.8</p> <p>De aanbesteder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.</p>	
<p>5.4.9</p> <p>De aanbesteder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.</p>	<p>5.4.9</p> <p>De aanbesteder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.</p>	
<p>5.4.10</p> <p>De aanbesteder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 5.4.9 opnemen in de technische specificaties indien:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 5.4.2, en b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".	<p>5.4.10</p> <p>De aanbesteder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 5.4.9 opnemen in de technische specificaties indien:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 5.4.2, en b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".	

5.4.11	De aanbesteder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in de aankondiging of het bestek vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.	5.4.11	De aanbesteder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in de aankondiging of het bestek vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.
5.5	Uitsluitingsgronden	5.5	Uitsluitingsgronden
5.5.1	De aanbesteder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbesteder kennis heeft: <ul style="list-style-type: none"> a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad; c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap; d. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld. 	5.5.1	De aanbesteder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbesteder kennis heeft: <ul style="list-style-type: none"> a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad; c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap; d. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.
5.5.2	Als veroordelingen als bedoeld in artikel 5.5.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.	5.5.2	Als veroordelingen als bedoeld in artikel 5.5.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.
5.5.3	De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 5.5.1 of 5.5.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.	5.5.3	De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 5.5.1 of 5.5.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.
5.5.4 GP3.5A	De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer: <ul style="list-style-type: none"> a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een 	5.5.4 GP3.5A	De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer: <ul style="list-style-type: none"> a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een

- soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving,
- b. jens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroepsgedragsregel,
- c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,
- d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of
- e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.
- 5.5.5 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 5.5.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs:
- a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden,
- b. voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar,
- c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, en
- d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden.
- 5.5.6 De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 5.5.1, 5.5.2 en 5.5.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 5.5.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.
- 5.5.7 De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 5.5.1 of 5.5.4:
- a. om dwingende redenen van algemeen belang,
- b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of
- c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het
- soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving,
- b. jens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroepsgedragsregel,
- c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,
- d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of
- e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.
- 5.5.5 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 5.5.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs:
- a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden,
- b. voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar,
- c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, en
- d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden.
- 5.5.6 De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 5.5.1, 5.5.2 en 5.5.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 5.5.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.
- 5.5.7 De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 5.5.1 of 5.5.4:
- a. om dwingende redenen van algemeen belang,
- b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of
- c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het

	voorwerp van de opdracht.		voorwerp van de opdracht.
5.5.8	De aanbestede aanvraagt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 5.5.3 en 5.5.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.	5.5.8	De aanbestede aanvraagt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 5.5.3 en 5.5.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.
5.6	Financiële en economische draagkracht	5.6	Financiële en economische draagkracht
5.6.1	Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen:	5.6.1	Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen:
	a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's;		a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's;
	b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft;		b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft;
	c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.		c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.
5.6.2	De aanbestede geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 5.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.	5.6.2	De aanbestede geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 5.6.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.
5.6.3	Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbestede gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbestede geschikt acht.	5.6.3	Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbestede gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbestede geschikt acht.
5.6.4	Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbestede aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.	5.6.4	Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbestede aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.
5.6.5	Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 5.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.	5.6.5	Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 5.6.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.

5.7	Technische bekwaamheid	5.7	Technische bekwaamheid
5.7.1	Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:	5.7.1	Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:
GP3.5F		GP3.5F	
GP3.5G		GP3.5G	
a.	in geval van een opdracht voor werken:	a.	in geval van een opdracht voor werken:
1.	aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteder worden toegezonden;	1.	aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteder worden toegezonden;
2.	aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren;	2.	aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren;
3.	aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast;	3.	aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast;
4.	aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;	4.	aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
5.	aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;	5.	aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
6.	aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;	6.	aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
b.	in geval van een opdracht voor leveringen:	b.	in geval van een opdracht voor leveringen:
1.	aan de hand van een lijst van de voornaamste leveringen die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De leveringen worden aangehouden in het geval van leveringen voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van leveringen voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer;	1.	aan de hand van een lijst van de voornaamste leveringen die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De leveringen worden aangehouden in het geval van leveringen voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van leveringen voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer;

2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  4. in het geval van complexe producten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de productiecapaciteit van de leverancier en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  5. aan de hand van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestedder de echtheid kan worden aangetoond of aan de hand van certificaten die door een erkende organisatie zijn opgesteld, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan bepaalde specificaties of normen beantwoorden;
- c. in geval van een opdracht voor diensten:
1. aan de hand van een lijst van de voornaamste diensten die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De diensten worden aangetoond in het geval van diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, eenvoudigweg door een verklaring van de ondernemer;
  2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  4. in het geval van complexe diensten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;

5. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast; 6. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht; 7. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar; 8. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt; 9. aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven; 10. indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.	5. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast; 6. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht; 7. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar; 8. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt; 9. aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven; 10. indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.	5.7.2 5.7.2 5.7.3 5.7.4 5.7.5	Een aanbesteder die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 5.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn. De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 5.7.1, hij verlangt. Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen. Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 5.7.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.	Een aanbesteder die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 5.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn. De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 5.7.1, hij verlangt. Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen. Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 5.7.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.

5.7.6	De aanbesteder kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.	5.7.6	De aanbesteder kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.
5.8	Kwaliteitsbewaking	5.8	Kwaliteitsbewaking
5.8.1	De aanbesteder kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.	5.8.1	De aanbesteder kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.
5.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.	5.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.
5.9	Normen inzake milieubeheer	5.9	Normen inzake milieubeheer
5.9.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 5.7.1 onderdeel a.4 en onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.	5.9.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 5.7.1 onderdeel a.4 en onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.
5.9.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.	5.9.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.

5.10	Beroepsbevoegdheid	Beroepsbevoegdheid
5.10.1	De aanbestede kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.	De aanbestede kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.
5.10.2	De aanbestede wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.	De aanbestede wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.
5.10.3	De aanbestede kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of c. een opdracht voor diensten, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun verzoek tot deelneming de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.	De aanbestede kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of c. een opdracht voor diensten, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun verzoek tot deelneming de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.
5.11	Termijnen bij aanmelding als gegadigde	Termijnen bij aanmelding als gegadigde
5.11.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbestede de termijn voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van het verzoek benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 30 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.	Bij de nationale aanbesteding stelt de aanbestede de termijn voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van het verzoek benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 17 dagen, te rekenen vanaf de publicatiedatum van de aankondiging.
5.11.2	NL	NL
5.11.3	De gegadigde dient zijn verzoek tot deelneming in per brief, fax of elektronisch bericht. De aanbestede kan echter in de aankondiging een nadere keuze maken voor een of meer van deze middelen. Daarenboven kan de aanbestede in de aankondiging aangeven dat telefonische aanmelding is toegestaan. Wanneer het verzoek tot deelneming telefonisch wordt gedaan, zendt de aanbestede vóór het	De gegadigde dient zijn verzoek tot deelneming in per brief, fax of elektronisch bericht. De aanbestede kan echter in de aankondiging een nadere keuze maken voor een of meer van deze middelen. Daarenboven kan de aanbestede in de aankondiging aangeven dat telefonische aanmelding is toegestaan. Wanneer het verzoek tot deelneming telefonisch wordt gedaan, zendt de aanbestede vóór het

5.11.4 EU	<p>verstrijken van de ontvangststermijn een schriftelijke bevestiging.</p> <p>Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder, indien het om dringende redenen niet haalbaar is de minimumtermijn in acht te nemen, de termijn voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming vaststellen op minimaal 10 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.</p>	<p>verstrijken van de ontvangststermijn een schriftelijke bevestiging.</p>
5.11.5 NL		<p>Bij de nationale aanbesteding kan de aanbesteder, indien het om dringende redenen niet haalbaar is de minimumtermijn in acht te nemen, de termijn voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming vaststellen op minimaal 10 dagen, te rekenen vanaf de publicatiedatum van de aankondiging.</p>
5.12	<p>Nadere inlichtingen ten behoeve van de aanmelding</p>	<p>Nadere inlichtingen ten behoeve van de aanmelding</p>
5.12.1	<p>Nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming door de aanbesteder verstrekt. In het geval van een versnelde procedure als bedoeld in artikel 5.11.4 bedraagt deze termijn 4 dagen.</p>	<p>Nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de verzoeken tot deelneming door de aanbesteder verstrekt. In het geval van een versnelde procedure als bedoeld in artikel 5.11.4 bedraagt deze termijn 4 dagen.</p>
5.12.2	<p>De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen aanmeldingsfase'.</p>	<p>De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen aanmeldingsfase'.</p>
5.12.3	<p>Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase opgemaakt.</p>	<p>Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase opgemaakt.</p>
5.12.4	<p>Indien nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 5.12.1 gestelde termijnen zijn verstrekt, verlengt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van verzoeken tot deelneming zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de verzoeken tot deelneming kennis kunnen nemen.</p>	<p>Indien nadere inlichtingen over de aankondiging en de voor de aanmelding relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 5.12.1 gestelde termijnen zijn verstrekt, verlengt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van verzoeken tot deelneming zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de verzoeken tot deelneming kennis kunnen nemen.</p>
5.12.5	<p>Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen aanmeldingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase, voor elke gegadigde bindend.</p>	<p>Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen aanmeldingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing aanmeldingsfase, voor elke gegadigde bindend.</p>

5.13	Eigen verklaring en bewijsmiddelen	5.13	Eigen verklaring en bewijsmiddelen
5.13.1	De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan:	5.13.1	De aanbesteder geeft in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken aan:
	a. dat de ondernemer bij zijn verzoek tot deelname een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen,	a.	dat de ondernemer bij zijn verzoek tot deelname een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen,
	b. welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en	b.	welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en
	c. de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 5.13.5 uiterlijk door de aanbesteder moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.	c.	de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 5.13.5 uiterlijk door de aanbesteder moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.
5.13.2	De aanbesteder verlangt niet dat een ondernemer bij zijn verzoek tot deelname gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.	5.13.2	De aanbesteder verlangt niet dat een ondernemer bij zijn verzoek tot deelname gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.
5.13.3	De aanbesteder kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 5.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.	5.13.3	De aanbesteder kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 5.7.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.
5.13.4	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan:	5.13.4	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan:
	a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn,	a.	of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn,
	b. of hij voldoet aan de in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken gestelde geschiktheidseisen,	b.	of hij voldoet aan de in de aankondiging of in de voor de aanmelding relevante stukken gestelde geschiktheidseisen,
	c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen, en	c.	of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen, en
	d. op welke wijze hij voldoet aan de selectiecriteria.	d.	op welke wijze hij voldoet aan de selectiecriteria.
5.13.5	De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de gegadigden die hij wil uitnodigen om een inschrijving in te dienen. De aanbesteder kan de desbetreffende gegadigden verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.	5.13.5	De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de gegadigden die hij wil uitnodigen om een inschrijving in te dienen. De aanbesteder kan de desbetreffende gegadigden verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.
5.13.6	De aanbesteder kan verlangen dat de ondernemers de uit hoofde van de artikelen 5.5 tot en met 5.10 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.	5.13.6	De aanbesteder kan verlangen dat de ondernemers de uit hoofde van de artikelen 5.5 tot en met 5.10 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.
5.13.7	In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de	5.13.7	In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de

	<p>aanbesteder de betreffende ondernemer in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbesteder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbesteder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de ondernemer niet in aanmerking voor een uitnodiging tot inschrijving.</p>	
5.14	Uitnodiging tot inschrijving	Uitnodiging tot inschrijving
5.14.1	<p>Tenzij de aanbesteder besluit geen van de gegadigden een uitnodiging tot inschrijving te zenden of tenzij de aanbesteder in de aankondiging heeft vermeld dat hij alle niet-uitgesloten, geschikte gegadigden tot inschrijving zal uitnodigen, handelt hij als volgt:</p> <p>a. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet hoger is dan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, selecteert hij de gegadigden met behulp van de in de inschrijving uit;</p> <p>b. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet lager is dan of gelijk is aan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, zet de aanbesteder de procedure voort door deze gegadigde of gegadigden tot inschrijving uit te nodigen.</p>	<p>Tenzij de aanbesteder besluit geen van de gegadigden een uitnodiging tot inschrijving te zenden of tenzij de aanbesteder in de aankondiging heeft vermeld dat hij alle niet-uitgesloten, geschikte gegadigden tot inschrijving zal uitnodigen, handelt hij als volgt:</p> <p>a. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet hoger is dan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, selecteert hij de gegadigden met behulp van de in de inschrijving uit;</p> <p>b. indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen voldoet lager is dan of gelijk is aan het aantal zoals vermeld in de aankondiging, zet de aanbesteder de procedure voort door deze gegadigde of gegadigden tot inschrijving uit te nodigen.</p>
5.14.2	<p>De aanbesteder nodigt geen ondernemers uit die niet om deelneming hebben verzocht, en evenmin gegadigden waarop een uitsluitingsgrond van toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen.</p>	<p>De aanbesteder nodigt geen ondernemers uit die niet om deelneming hebben verzocht, en evenmin gegadigden waarop een uitsluitingsgrond van toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen.</p>
5.14.3	<p>De aanbesteder deelt de uitsluiting of afwijzing van gegadigden schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De aanbesteder doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot inschrijving verzendt.</p>	<p>De aanbesteder deelt de uitsluiting of afwijzing van gegadigden schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De aanbesteder doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot inschrijving verzendt.</p>
5.14.4	<p>Indien een uitgesloten of afgewezen gegadigde bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbesteder gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzenddatum van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.</p>	<p>Indien een uitgesloten of afgewezen gegadigde bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbesteder gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzenddatum van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.</p>
5.14.5	<p>De aanbesteder die een mededeling als bedoeld in artikel 5.14.3 doet, verstrekt daarbij geen gegevens voor zover dat:</p> <p>a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,</p> <p>b. met het openbaar belang in strijd zou zijn,</p> <p>c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of</p>	<p>De aanbesteder die een mededeling als bedoeld in artikel 5.14.3 doet, verstrekt daarbij geen gegevens voor zover dat:</p> <p>a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,</p> <p>b. met het openbaar belang in strijd zou zijn,</p> <p>c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of</p>

- d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
- 5.14.6 In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op:
- een verwijzing naar de aankondiging;
  - de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen;
  - het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend;
  - de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld;
  - een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteder moeten worden ingediend ter staving van de door de gegadigden verstrekte eigen verklaring;
  - het relatieve gewicht van de gunningscriteria van de opdracht of, in voorkomend geval, de afnemende volgorde van belangrijkheid van de criteria, indien deze niet in de aankondiging of het bestek is vermeld;
  - indien de gunningsbeslissing vooraf wordt gegaan door een elektronische veiling, de informatie als bedoeld in artikel 5.28.7;
  - op welke wijze inlichtingen zullen worden gegeven;
  - waar en wanneer een eventuele aanwijzing ter plaatse wordt gehouden.
- 5.14.7 De aanbesteder kan voor opdrachten voor diensten, voor opdrachten voor werken en voor opdrachten voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.
- 5.14.8 De aanbesteder nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen gegadigden gelijktijdig en schriftelijk uit tot inschrijving.
- 5.14.9 De uitnodiging tot inschrijving bevat ten minste:
- een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht,
  - de vermelding van de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of
  - het adres van de instantie waar een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor
- d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
- 5.14.6 In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op:
- een verwijzing naar de aankondiging;
  - de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen;
  - het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend;
  - de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld;
  - een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteder moeten worden ingediend ter staving van de door de gegadigden verstrekte eigen verklaring;
  - het relatieve gewicht van de gunningscriteria van de opdracht of, in voorkomend geval, de afnemende volgorde van belangrijkheid van de criteria, indien deze niet in de aankondiging of het bestek is vermeld;
  - indien de gunningsbeslissing vooraf wordt gegaan door een elektronische veiling, de informatie als bedoeld in artikel 5.28.7;
  - op welke wijze inlichtingen zullen worden gegeven;
  - waar en wanneer een eventuele aanwijzing ter plaatse wordt gehouden.
- 5.14.7 De aanbesteder kan voor opdrachten voor diensten, voor opdrachten voor werken en voor opdrachten voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.
- 5.14.8 De aanbesteder nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen gegadigden gelijktijdig en schriftelijk uit tot inschrijving.
- 5.14.9 De uitnodiging tot inschrijving bevat ten minste:
- een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht,
  - de vermelding van de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of
  - het adres van de instantie waar een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor

	de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.		
5.15	Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving	5.15	Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving
5.15.1	Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbestede aan alle tot inschrijving uitgenodigde gegadigden verstrekt.	5.15.1	Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbestede aan alle tot inschrijving uitgenodigde gegadigden verstrekt.
5.15.2	De aanbestede maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbestede eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingsfase'.	5.15.2	De aanbestede maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbestede eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingsfase'.
5.15.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbestede een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase opgemaakt.	5.15.3	Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbestede een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase opgemaakt.
5.15.4	Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 5.15.1 gestelde termijn zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verengt de aanbestede de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.	5.15.4	Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 5.15.1 gestelde termijn zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verengt de aanbestede de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.
5.15.5	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.	5.15.5	Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.
5.16	Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang	5.16	Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang
5.16.1	Een gegadigde kan de aanbestede gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbestede kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbestede, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de gegadigde. De aanbestede mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbestede in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken heeft	5.16.1	Een gegadigde kan de aanbestede gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbestede kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbestede, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de gegadigde. De aanbestede mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbestede in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken heeft

<p>5.16.2 Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 5.16.1.</p> <p>5.16.3 De aanbesteder verstrekt aan de gegadigde een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.</p> <p>5.16.4 In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.</p>	<p>gesteld. Het verstrekken van dergelijke inlichtingen mag niet leiden tot discriminatie van andere gegadigden of potentiële gegadigden.</p> <p>Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 5.16.1.</p> <p>De aanbesteder verstrekt aan de gegadigde een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.</p> <p>In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.</p>
<p>5.17 Inschrijving</p> <p>5.17.1 De inschrijving geschiedt schriftelijk.</p> <p>5.17.2 Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat:</p> <p>a. een korte aanduiding van de opdracht;</p> <p>b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver;</p> <p>c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer;</p> <p>d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen;</p> <p>e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen;</p> <p>f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro;</p> <p>g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar;</p> <p>h. de plaats en datum van ondertekening.</p> <p>Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de aankondiging, het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.</p>	<p>5.17 Inschrijving</p> <p>5.17.1 De inschrijving geschiedt schriftelijk.</p> <p>5.17.2 Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat:</p> <p>a. een korte aanduiding van de opdracht;</p> <p>b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver;</p> <p>c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer;</p> <p>d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen;</p> <p>e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen;</p> <p>f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro;</p> <p>g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar;</p> <p>h. de plaats en datum van ondertekening.</p> <p>Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de aankondiging, het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.</p>
<p>5.17.3 De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbiljet op welke opdracht de inschrijving</p>	<p>5.17.3 De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbiljet op welke opdracht de inschrijving</p>

5.17.4	Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbesteding heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbijlet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.	5.17.4	Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbesteding in de aankondiging heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbijlet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.
5.17.5	De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de aankondiging vermelde inschrijvingsadres. De aanbesteder bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.	5.17.5	De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de aankondiging vermelde inschrijvingsadres. De aanbesteder bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.
5.17.6	Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbijlet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.	5.17.6	Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbijlet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.
5.17.7	Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbesteder is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.	5.17.7	Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbesteder is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.
5.18	Gezamenlijke inschrijving	5.18	Gezamenlijke inschrijving
5.18.1	De aanbesteder verlangt voor de indiening van een inschrijving of een verzoek tot deelneming van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbesteder kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.	5.18.1	De aanbesteder verlangt voor de indiening van een inschrijving of een verzoek tot deelneming van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbesteder kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.
5.18.2	Tenzij de aanbesteder in de aankondiging anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.	5.18.2	Tenzij de aanbesteder in de aankondiging anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.
5.19	Inlichtingen over eventuele onderaanneming	5.19	Inlichtingen over eventuele onderaanneming
5.19.1	In de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbesteder een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.	5.19.1	In de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbesteder een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.

5.20	Varianten van de inschrijver	Varianten van de inschrijver
5.20.1	De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.	De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.
5.20.2	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging of hij varianten toestaat.	De aanbesteder vermeldt in de aankondiging of hij varianten toestaat.
5.20.3	De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.	De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.
5.20.4	Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbiljet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbiljet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbiljet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.	Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbiljet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbiljet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbiljet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.
5.20.5	Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.	Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor diensten dan tot een opdracht voor leveringen, dan wel veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.
5.21	Varianten van de aanbesteder	Varianten van de aanbesteder
5.21.1	Indien in de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbesteder als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.	Indien in de aankondiging of in de voor de aanmelding of voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbesteder als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.
5.21.2	Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbesteder waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.	Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbesteder waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.
5.22	Opening van de inschrijvingen	Opening van de inschrijvingen
5.22.1	De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.	De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.

<p>5.22.2</p>	<p>Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen; b. een korte aanduiding van de opdracht; c. de namen en de adressen van de inschrijvers; d. de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft; e. bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen; g. de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend; h. de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal.	<p>5.22.2</p>	<p>Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen; b. een korte aanduiding van de opdracht; c. de namen en de adressen van de inschrijvers; d. de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft; e. bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen; f. eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen; g. de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend; h. de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal.
<p>5.22.3</p>	<p>Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving duidelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.</p>	<p>5.22.3</p>	<p>Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving duidelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.</p>
<p>5.23</p>	<p>Ongeldigheid van de inschrijving</p>	<p>5.23</p>	<p>Ongeldigheid van de inschrijving</p>
<p>5.23.1</p>	<p>Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.</p>	<p>5.23.1</p>	<p>Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.</p>
<p>5.24</p>	<p>Uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen</p>	<p>5.24</p>	<p>Uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen</p>
<p>5.24.1</p>	<p>Tenzij de aanbesteder besluit geen van de inschrijvers een uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen te zenden, nodigt hij uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. in het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a: de inschrijvers die een aan de formele eisen beantwoordende inschrijving bij de voorafgaande procedure hebben gedaan; b. in de gevallen als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdelen b en c: de voor de onderhandelingen in aanmerking komende inschrijvers die een inschrijving hebben gedaan overeenkomstig de voorgaande artikelen.	<p>5.24.1</p>	<p>Tenzij de aanbesteder besluit geen van de inschrijvers een uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen te zenden, nodigt hij uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. in het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a: de inschrijvers die een aan de formele eisen beantwoordende inschrijving bij de voorafgaande procedure hebben gedaan; b. in de gevallen als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdelen b en c: de voor de onderhandelingen in aanmerking komende inschrijvers die een inschrijving hebben gedaan overeenkomstig de voorgaande artikelen.
<p>5.24.2</p>	<p>De aanbesteder deelt de uitsluiting of afwijzing van inschrijver schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De aanbesteder doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen verzendt.</p>	<p>5.24.2</p>	<p>De aanbesteder deelt de uitsluiting of afwijzing van inschrijver schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De aanbesteder doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen verzendt.</p>

- 5.24.3 Indien een uitgesloten of afgewezen inschrijver bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbesteder gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzenddatum van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.
- 5.24.4 De aanbesteder nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen inschrijvers gelijktijdig schriftelijk uit tot deelneming aan de onderhandelingen.
- 5.24.5 In de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op:
- de datum en het adres van de eerste onderhandeling;
  - de te gebruiken taal of talen;
  - in het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a: het relatieve gewicht van de gunningscriteria of, in voorkomend geval, de afnemende volgorde van belangrijkheid van de criteria.
- 5.25 Onderhandelingen**
- 5.25.1 De aanbesteder onderhandelt met de deelnemers aan de onderhandelingen over de door de deelnemers ingediende inschrijvingen, teneinde deze aan te passen aan de eisen die hij in de aankondiging en de voor de onderhandelingen relevante stukken heeft gesteld en op basis van de gunningscriteria het beste bod te zoeken.
- 5.25.2 Als basis voor de onderhandelingen dienen:
- in het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a: de bij de voorafgaande procedure ingediende inschrijvingen;
  - in de gevallen als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdelen b en c: de overeenkomstig de voorgaande artikelen gedane inschrijvingen.
- 5.25.3 Tijdens de onderhandelingen waarborgt de aanbesteder de gelijke behandeling van alle deelnemers aan de onderhandelingen, en verstrekt geen informatie, waardoor bepaalde deelnemers boven andere deelnemers bevoordeeld kunnen worden.
- 5.25.4 De aanbesteder maakt van de onderhandelingen met iedere deelnemer een afzonderlijk proces-verbaal op dat door beide partijen wordt ondertekend. De aanbesteder verstrekt de desbetreffende deelnemer aan de onderhandelingen een afschrift van het proces-verbaal.
- 5.25.5 Bij ondertekening van het laatste proces-verbaal dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, de deelnemer aan de onderhandelingen een verklaring over te leggen dat het resultaat van de onderhandelingen niet tot stand is gekomen onder

<p>invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de deelnemer rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de deelnemer een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de deelnemer een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De aanbieder, zijnde het resultaat van de onderhandelingen, is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.</p>	<p>invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de deelnemer rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de deelnemer een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de deelnemer een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De aanbieder, zijnde het resultaat van de onderhandelingen, is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.</p>
<p>5.25.9 Een aanbieder waaraan andere voorwaarden zijn verbonden dan die waarover tijdens de onderhandelingen overeenstemming is bereikt, is ongeldig.</p>	<p>5.25.6 Een aanbieder waaraan andere voorwaarden zijn verbonden dan die waarover tijdens de onderhandelingen overeenstemming is bereikt, is ongeldig.</p>
<p>5.26 Termijn van gestanddoening 5.26.1 Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 5.26.3 moet de deelnemer aan de onderhandelingen zijn aanbieder, zijnde het resultaat van de met hem gevoerde onderhandelingen, gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop alle onderhandelingen zijn afgerond of, in voorkomend geval de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de aankondiging of in de voor de onderhandelingen relevante stukken een andere termijn is gesteld. De aanbieder stelt zo spoedig mogelijk na afronding van alle onderhandelingen de deelnemers aan de onderhandelingen geïktijdig schriftelijk op de hoogte van de dag waarop de onderhandelingen zijn afgerond.</p>	<p>5.26 Termijn van gestanddoening 5.26.1 Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 5.26.3 moet de deelnemer aan de onderhandelingen zijn aanbieder, zijnde het resultaat van de met hem gevoerde onderhandelingen, gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop alle onderhandelingen zijn afgerond of, in voorkomend geval de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de aankondiging of in de voor de onderhandelingen relevante stukken een andere termijn is gesteld. De aanbieder stelt zo spoedig mogelijk na afronding van alle onderhandelingen de deelnemers aan de onderhandelingen geïktijdig schriftelijk op de hoogte van de dag waarop de onderhandelingen zijn afgerond.</p>
<p>5.26.2 De aanbieder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de deelnemer aan de onderhandelingen die naar het oordeel van de aanbieder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De deelnemer aan de onderhandelingen kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontlenen.</p>	<p>5.26.2 De aanbieder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de deelnemer aan de onderhandelingen die naar het oordeel van de aanbieder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De deelnemer aan de onderhandelingen kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontlenen.</p>
<p>5.26.3 Indien een kort geding als bedoeld in artikel 5.30.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen.</p>	<p>5.26.3 Indien een kort geding als bedoeld in artikel 5.30.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen.</p>
<p>5.27 Abnormaal lage aanbieder 5.27.1 Indien een aanbieder is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbieder, voordat hij deze aanbieder kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de aanbieder. De aanbieder onderzoekt in overleg met de</p>	<p>5.27 Abnormaal lage aanbieder 5.27.1 Indien een aanbieder is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbieder, voordat hij deze aanbieder kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de aanbieder. De aanbieder onderzoekt in overleg met de</p>

	deelnemer aan de onderhandelingen de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.	deelnemer aan de onderhandelingen de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.
5.27.2	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de deelnemer aan de onderhandelingen bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren, c. de originaliteit van het ontwerp van de deelnemer aan de onderhandelingen, de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en d. arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de deelnemer aan de onderhandelingen.	5.27.2 De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de deelnemer aan de onderhandelingen bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren, c. de originaliteit van het ontwerp van de deelnemer aan de onderhandelingen, de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en d. arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de deelnemer aan de onderhandelingen.
5.27.3	Indien de aanbesteder constateert dat een aanbidding abnormaal laag is omdat de deelnemer aan de onderhandelingen staatssteun heeft gekregen, kan de aanbidding uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de deelnemer desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.	5.27.3 Indien de aanbesteder constateert dat een aanbidding abnormaal laag is omdat de deelnemer aan de onderhandelingen staatssteun heeft gekregen, kan de aanbidding uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de deelnemer desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.
5.27.4	Bij de Europese aanbesteding stel de aanbesteder die in een situatie als bedoeld in artikel 5.27.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.	
EU		
5.28	Elektronische veiling	Elektronische veiling
5.28.1	De aanbesteder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling indien: a. nauwkeurige specificaties voor de opdracht zijn opgesteld, b. sprake is van het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a, en c. de toepassing van een elektronische veiling is vermeld in de aankondiging van de voorafgaande procedure.	5.28.1 De aanbesteder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling indien: a. nauwkeurige specificaties voor de opdracht zijn opgesteld, b. sprake is van het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a, en c. de toepassing van een elektronische veiling is vermeld in de aankondiging van de voorafgaande procedure.
5.28.2	Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.	5.28.2 Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.
5.28.3	De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of	5.28.3 De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of

5.28.4	om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken.	om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de aankondiging en de voor de inschrijving relevante stukken.
5.28.5	Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de aanbiedingen aan de hand van de gunningscriteria en de wegging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.	Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de aanbiedingen aan de hand van de gunningscriteria en de wegging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.
5.28.6	De aanbesteder waarborgt dat alle deelnemers aan de onderhandelingen die een aan de eisen beantwoordende aanbidding hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.	De aanbesteder waarborgt dat alle deelnemers aan de onderhandelingen die een aan de eisen beantwoordende aanbidding hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.
5.28.7	De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de start van de elektronische veiling preciseert.	De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de start van de elektronische veiling preciseert.
5.28.8	De aanbesteder verstrekt bij de uitnodiging tot inschrijving ten minste de volgende informatie: a. de elementen waarvan de waarden vallen onder de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn zodat ze kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten; b. de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals zij voortvloeien uit de specificaties van het voorwerp van de opdracht; c. de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de deelnemers aan de elektronische veiling zal worden gesteld en het tijdstip waarop die informatie ter beschikking zal worden gesteld; d. relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling; e. de voorwaarden waaronder de deelnemers aan de elektronische veiling een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die voor de biedingen vereist zijn; f. of de aanbesteder tijdens de elektronische veiling ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedeelt als bedoeld in artikel 5.28.13; g. relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.	De aanbesteder verstrekt bij de uitnodiging tot inschrijving ten minste de volgende informatie: a. de elementen waarvan de waarden vallen onder de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn zodat ze kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten; b. de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals zij voortvloeien uit de specificaties van het voorwerp van de opdracht; c. de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de deelnemers aan de elektronische veiling zal worden gesteld en het tijdstip waarop die informatie ter beschikking zal worden gesteld; d. relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling; e. de voorwaarden waaronder de deelnemers aan de elektronische veiling een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die voor de biedingen vereist zijn; f. of de aanbesteder tijdens de elektronische veiling ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedeelt als bedoeld in artikel 5.28.13; g. relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.
5.28.9	De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.	De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.
5.28.9	De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de	De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de

- uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.
- 5.28.10 Indien de aanbesteder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling:
- het resultaat van de volledige beoordeling van de aanbidding van de betreffende deelnemer aan de onderhandelingen, en
  - de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.
- 5.28.11 In de formule als bedoeld in artikel 5.28.10, onderdeel b verwerkt de aanbesteder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen als bedoeld in artikel 5.3.11; daartoe moeten eventuele marges evenwel vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.
- 5.28.12 Indien de aanbesteder varianten toestaat, verstrekt de aanbesteder een afzonderlijke formule voor elke variant.
- 5.28.13 Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbesteder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbesteder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.
- 5.28.14 De aanbesteder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.
- 5.28.15 De aanbesteder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.
- 5.28.16 De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten in een of meer van de volgende gevallen:
- bij het verstrijken van de datum en het tijdstip van sluiting;
  - bij het uitblijven van nieuwe prijzen of nieuwe waarden die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dit geval preciseert de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling de
- uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.
- 5.28.10 Indien de aanbesteder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling:
- het resultaat van de volledige beoordeling van de aanbidding van de betreffende deelnemer aan de onderhandelingen, en
  - de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.
- 5.28.11 In de formule als bedoeld in artikel 5.28.10, onderdeel b verwerkt de aanbesteder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen als bedoeld in artikel 5.3.11; daartoe moeten eventuele marges evenwel vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.
- 5.28.12 Indien de aanbesteder varianten toestaat, verstrekt de aanbesteder een afzonderlijke formule voor elke variant.
- 5.28.13 Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbesteder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbesteder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.
- 5.28.14 De aanbesteder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.
- 5.28.15 De aanbesteder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.
- 5.28.16 De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten in een of meer van de volgende gevallen:
- bij het verstrijken van de datum en het tijdstip van sluiting;
  - bij het uitblijven van nieuwe prijzen of nieuwe waarden die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dit geval preciseert de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling de

	termijn die hij na ontvangst van het laatste bod in acht zal nemen alvorens de veiling te sluiten;	termijn die hij na ontvangst van het laatste bod in acht zal nemen alvorens de veiling te sluiten;
	c. indien alle fasen van de elektronische veiling die in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling zijn vermeld, afgehandeld zijn. In dit geval vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling het tijdschema voor elk van de fasen van de veiling.	c. indien alle fasen van de elektronische veiling die in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling zijn vermeld, afgehandeld zijn. In dit geval vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling het tijdschema voor elk van de fasen van de veiling.
5.28.17	Na de sluiting van de elektronische veiling neemt de aanbesteder de gunningsbeslissing overeenkomstig artikel 5.29 op basis van de resultaten van de elektronische veiling.	5.28.17 Na de sluiting van de elektronische veiling neemt de aanbesteder de gunningsbeslissing overeenkomstig artikel 5.29 op basis van de resultaten van de elektronische veiling.
5.29	Gunningsbeslissing	5.29 Gunningsbeslissing
5.29.1	De aanbesteder toetst de aanbiedingen, zijnde de resultaten van de onderhandelingen of, in voorkomend geval, van de veiling aan de door hem in de aankondiging en de voor de inschrijving en onderhandeling relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de aanbiedingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium. In het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a gelden de gunningscriteria die in de voorafgaande procedure zijn vastgesteld.	5.29.1 De aanbesteder toetst de aanbiedingen, zijnde de resultaten van de onderhandelingen of, in voorkomend geval, van de veiling aan de door hem in de aankondiging en de voor de inschrijving en onderhandeling relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de aanbiedingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium. In het geval als bedoeld in artikel 5.1.2 onderdeel a gelden de gunningscriteria die in de voorafgaande procedure zijn vastgesteld.
5.29.2	Indien de aanbiedingen van twee of meer deelnemers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende deelnemers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.	5.29.2 Indien de aanbiedingen van twee of meer deelnemers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende deelnemers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.
5.29.3	Indien de prijs van de meest gereede aanbidding hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze aanbidding als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.	5.29.3 Indien de prijs van de meest gereede aanbidding hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze aanbidding als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.
5.29.4	De aanbesteder stelt de tot deelneming aan de onderhandelingen uitgenodigde inschrijvers zo spoedig mogelijk schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 5.29.1 tot en met 5.29.3 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen aanbidding, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de	5.29.4 De aanbesteder stelt de tot deelneming aan de onderhandelingen uitgenodigde inschrijvers zo spoedig mogelijk schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 5.29.1 tot en met 5.29.3 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen aanbidding, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de

5.29.5	opochtortende termijn als bedoeld in artikel 5.30.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 5.4.3 en 5.4.4 de redenen voor zijn beslissing dat de aanbidding niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.	5.29.5	opochtortende termijn als bedoeld in artikel 5.30.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 5.4.3 en 5.4.4 de redenen voor zijn beslissing dat de aanbidding niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.
5.29.5	De mededeling van de aanbesteding van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een deelnemer.	5.29.5	De mededeling van de aanbesteding van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een deelnemer.
5.29.6	De aanbesteding deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.	5.29.6	De aanbesteding deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens: a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
5.30	Opricht	5.30	Opricht
5.30.1	De aanbesteding is niet verplicht de opdracht te verlenen.	5.30.1	De aanbesteding is niet verplicht de opdracht te verlenen.
5.30.2	De aanbesteding verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 5.29.4. Indien de aanbesteding slechts één aanbidding heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.	5.30.2	De aanbesteding verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 5.29.4. Indien de aanbesteding slechts één aanbidding heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.
5.30.3	Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 5.29.4 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteding, mag de aanbesteding niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.	5.30.3	Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 5.29.4 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteding, mag de aanbesteding niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.
5.30.4	Voor de opdracht komen alleen deelnemers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de aankondiging en in de voor de aanmelding, de inschrijving en de onderhandeling relevante stukken zijn vermeld.	5.30.4	Voor de opdracht komen alleen deelnemers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de aankondiging en in de voor de aanmelding, de inschrijving en de onderhandeling relevante stukken zijn vermeld.
5.30.5	Indien de aanbesteding de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.	5.30.5	Indien de aanbesteding de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.
5.30.6	De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 5.30.5.	5.30.6	De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 5.30.5.

5.30.7	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt: a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekenspraken, b. exemplaar van het bestek, c. afschrift van de nota van inlichtingen, en d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.	5.30.7	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt: a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekenspraken, b. exemplaar van het bestek, c. afschrift van de nota van inlichtingen, en d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.
5.31	Proces-verbaal van opdrachtverlening	5.32	Bekendmakingen over de gevolgde procedure
5.31.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder een proces-verbaal van de opdrachtverlening op dat, indien van toepassing, ten minste het volgende bevat: a. de naam en het adres van de aanbesteder; b. het voorwerp en de waarde van de opdracht; c. de namen van de uitgenodigde gegadigden, met motivering van die keuze; d. de namen van de uitgesloten en afgewezen gegadigden, inschrijvers en deelnemers met motivering van die uitsluiting of afwijzing; e. of er nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang zijn die op verzoek van een ondernemer geen deel hebben uitgemaakt van de nota van inlichtingen inschrijvingsfase; f. de redenen voor de afwijzing van abnormaal laag bevonden aanbiedingen; g. de naam van de uitgekozen deelnemer en de motivering van de keuze voor zijn aanbesteding, en, indien bekend, het gedeelte van de opdracht dat de uitgekozen deelnemer voornemens is aan derden in onderaanneming te geven; h. de omstandigheden als bedoeld in artikel 5.1.2 die de toepassing van deze procedure rechtvaardigen; i. de redenen waarom de aanbesteder besloten heeft de opdracht niet te verlenen.	5.32.1	Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteding wordt gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.
5.32	Bekendmakingen over de gevolgde procedure	5.32.2	Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteding wordt gebruikt voor de bekendmaking van de aanbestedingen. De aanbesteding wordt gebruikt voor de bekendmaking van de aanbestedingen.
5.32.1	Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend de Europese Commissie uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure toe via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteding wordt gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.	NL	NL

aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.

Indien de aanbesteder beslist om de opdracht niet te verlenen, maakt hij deze beslissing en de redenen daartoe bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

5.32.3 Indien de aanbesteder beslist om de opdracht niet te verlenen, maakt hij deze beslissing en de redenen daartoe bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gevolgde procedure niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:

- met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
- met het openbaar belang in strijd zou zijn,
- de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
- afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.

5.32.4 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gevolgde procedure niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:

- met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
- met het openbaar belang in strijd zou zijn,
- de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
- afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.

5.32.5 Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.

5.32.6 Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de aankondiging van de gegunde opdracht of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan doet hij dit niet voor de datum waarop de aankondiging van de gegunde opdracht aan de Europese Commissie is toegezonden.

5.32.7 De aanbesteder kan de aankondiging van een gegunde opdracht aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

5.32.7 De aanbesteder kan de aankondiging van een gegunde opdracht aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.

5.33

5.33.1

Geschillen

Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

5.33

5.33.1

Geschillen

Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

6	Onderhandelingsprocedure zonder aankondiging Europees	6	Onderhandelingsprocedure zonder aankondiging Nationaal
6.1	Omschrijving	6.1	Omschrijving
6.1.1	Een aanbesteding volgens de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging is een aanbesteding waarbij de aanbesteder met door hem gekozen ondernemers overleg pleegt en door onderhandelingen met een of meer van hen de voorwaarden van de opdracht vaststelt.	6.1.1	Een aanbesteding volgens de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging is een aanbesteding waarbij de aanbesteder met door hem gekozen ondernemers overleg pleegt en door onderhandelingen met een of meer van hen de voorwaarden van de opdracht vaststelt.
6.1.2	De aanbesteder kan de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen: a. indien, in het kader van een openbare of niet-openbare procedure, een concurrentiegerichte dialoog of een meervoudig onderhandse procedure, geen of geen geschikte inschrijvingen of geen verzoeken om een uitnodiging tot deelneming zijn ingediend, mits de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht niet wezenlijk worden gewijzigd en de Commissie op haar verzoek een verslag wordt overgelegd, b. indien de opdracht om technische of artistieke redenen of om redenen van bescherming van exclusieve rechten slechts aan een bepaalde ondernemer kan worden toevertrouwd, of c. voor zover zulks strikt noodzakelijk is, ingeval de termijnen voor de openbare	6.1.2	De aanbesteder kan de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen: a. indien, in het kader van een openbare of niet-openbare procedure, een concurrentiegerichte dialoog of een meervoudig onderhandse procedure, geen of geen geschikte inschrijvingen of geen verzoeken om een uitnodiging tot deelneming zijn ingediend, mits de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht niet wezenlijk worden gewijzigd en de Commissie op haar verzoek een verslag wordt overgelegd, b. indien de opdracht om technische of artistieke redenen of om redenen van bescherming van exclusieve rechten slechts aan een bepaalde ondernemer kan worden toevertrouwd, of c. voor zover zulks strikt noodzakelijk is, ingeval de termijnen voor de openbare

<p>procedure of de niet-openbare procedure dan wel voor de onderhandelingsprocedure met aankondiging wegens dwingende spoed, als gevolg van gebeurtenissen die door de aanbestede niet konden worden voorzien en niet aan de aanbestede te wijten zijn, niet in acht kunnen worden genomen.</p>	<p>procedure of de niet-openbare procedure dan wel voor de onderhandelingsprocedure met aankondiging wegens dwingende spoed, als gevolg van gebeurtenissen die door de aanbestede niet konden worden voorzien en niet aan de aanbestede te wijten zijn, niet in acht kunnen worden genomen.</p>
<p>6.1.3 De aanbestede kan voor opdrachten voor leveringen de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen:</p> <p>a. indien het product betreft die uitsluitend voor onderzoek, proefneming, studie of ontwikkeling worden vervaardigd en waarvan de productie niet in grote hoeveelheden plaatsvindt met het doel de commerciële haalbaarheid van het product vast te stellen of de kosten van onderzoek en ontwikkeling te deigen, voor door de oorspronkelijke leverancier verrichte aanvullende leveringen die bestemd zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. voor gedeeltelijke vernieuwing van leveringen of installaties voor courant gebruik, of 2. voor de uitbreiding van bestaande leveringen of installaties, indien verandering van leverancier de aanbestede ertoe zou verplichten apparatuur aan te schaffen met andere technische eigenschappen, die niet verenigbaar zijn met de technische eigenschappen van reeds geleverde apparatuur of zich bij gebruik en onderhoud van de aan te schaffen apparatuur onevenredige technische moeilijkheden voordoen, mits de looptijd van deze opdrachten voor leveringen en nabestellingen niet langer is dan drie jaar, 3. voor op een grondstoffenmarkt genoteerde en aangekochte leveringen, of 4. voor de aankoop van leveringen tegen bijzonder gunstige voorwaarden bij een leverancier die definitief zijn handelsactiviteit stopzet, bij curatoren of vereffenaars van een faillissement of een vonnis of bij de toepassing van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen of een in andere nationale regelgeving bestaande vergelijkbare procedure.	<p>6.1.3 De aanbestede kan voor opdrachten voor leveringen de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen:</p> <p>a. indien het product betreft die uitsluitend voor onderzoek, proefneming, studie of ontwikkeling worden vervaardigd en waarvan de productie niet in grote hoeveelheden plaatsvindt met het doel de commerciële haalbaarheid van het product vast te stellen of de kosten van onderzoek en ontwikkeling te deigen, voor door de oorspronkelijke leverancier verrichte aanvullende leveringen die bestemd zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. voor gedeeltelijke vernieuwing van leveringen of installaties voor courant gebruik, of 2. voor de uitbreiding van bestaande leveringen of installaties, indien verandering van leverancier de aanbestede ertoe zou verplichten apparatuur aan te schaffen met andere technische eigenschappen, die niet verenigbaar zijn met de technische eigenschappen van reeds geleverde apparatuur of zich bij gebruik en onderhoud van de aan te schaffen apparatuur onevenredige technische moeilijkheden voordoen, mits de looptijd van deze opdrachten voor leveringen en nabestellingen niet langer is dan drie jaar, 3. voor op een grondstoffenmarkt genoteerde en aangekochte leveringen, of 4. voor de aankoop van leveringen tegen bijzonder gunstige voorwaarden bij een leverancier die definitief zijn handelsactiviteit stopzet, bij curatoren of vereffenaars van een faillissement of een vonnis of bij de toepassing van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen of een in andere nationale regelgeving bestaande vergelijkbare procedure.
<p>6.1.4 De aanbestede kan voor opdrachten voor diensten de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen indien die opdracht voortvloeit uit een procedure van een prijsvraag en volgens de toepasselijke voorschriften aan de winnaar of aan een van de winnaars van die prijsvraag dient te worden verleend en de aanbestede alle winnaars van de prijsvraag tot de onderhandelingen uitnodigt.</p>	<p>6.1.4 De aanbestede kan voor opdrachten voor diensten de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen indien die opdracht voortvloeit uit een procedure van een prijsvraag en volgens de toepasselijke voorschriften aan de winnaar of aan een van de winnaars van die prijsvraag dient te worden verleend en de aanbestede alle winnaars van de prijsvraag tot de onderhandelingen uitnodigt.</p>
<p>6.1.5 De aanbestede kan voor aanvullende opdrachten voor werken of diensten de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen voor zover die werken of diensten noch in het oorspronkelijk opgedragen ontwerp, noch in de oorspronkelijk verleende opdracht waren opgenomen en technisch of economisch niet los van de</p>	<p>6.1.5 De aanbestede kan voor aanvullende opdrachten voor werken of diensten de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen voor zover die werken of diensten noch in het oorspronkelijk opgedragen ontwerp, noch in de oorspronkelijk verleende opdracht waren opgenomen en technisch of economisch niet los van de</p>

<p>oorspronkelijke opdracht kunnen worden uitgevoerd zonder overwegende bezwaren voor de aanbestede dan wel, de aanvullende opdrachten strikt noodzakelijk zijn om de oorspronkelijke opdracht te vervullen en:</p> <p>a. de aanvullende opdrachten ten gevolge van een onvoorzien omstandigheid voor de uitvoering van deze opdracht noodzakelijk zijn geworden,</p> <p>b. de opdrachtverlening geschiedt aan de ondernemer die de oorspronkelijke opdracht uitvoert, en</p> <p>c. het totale bedrag van de aanvullende opdrachten niet hoger is dan 50 procent van het bedrag van de oorspronkelijke opdracht.</p>	<p>oorspronkelijke opdracht kunnen worden uitgevoerd zonder overwegende bezwaren voor de aanbestede dan wel, de aanvullende opdrachten strikt noodzakelijk zijn om de oorspronkelijke opdracht te vervullen en:</p> <p>a. de aanvullende opdrachten ten gevolge van een onvoorzien omstandigheid voor de uitvoering van deze opdracht noodzakelijk zijn geworden,</p> <p>b. de opdrachtverlening geschiedt aan de ondernemer die de oorspronkelijke opdracht uitvoert, en</p> <p>c. het totale bedrag van de aanvullende opdrachten niet hoger is dan 50 procent van het bedrag van de oorspronkelijke opdracht.</p>
<p>6.1.6 De aanbestede kan voor nieuwe opdrachten voor werken of diensten gedurende een periode van 3 jaar volgend op de verlening van de oorspronkelijke opdracht de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen voor zover deze werken of diensten bestaan uit herhaling van soortgelijke werken of diensten die door dezelfde aanbestede worden toevertrouwd aan de ondernemer waaraan de oorspronkelijke opdracht werd verleend, en:</p> <p>a. deze werken of diensten overeenstemmen met een basisproject dat het voorwerp vormde van de oorspronkelijke opdracht die met toepassing van de openbare procedure of de niet-openbare procedure is verleend,</p> <p>b. de aanbestede reeds in de aankondiging van de aanbesteding van het basisproject vermeldde dat een procedure zonder aankondiging kan worden toegepast, en</p> <p>c. de aanbestede bij de aanbesteding van het basisproject voor de toepassing van de drempelwaarden eveneens het totale voor de volgende werken of diensten geraamde bedrag in aanmerking neemt.</p>	<p>6.1.6 De aanbestede kan voor nieuwe opdrachten voor werken of diensten gedurende een periode van 3 jaar volgend op de verlening van de oorspronkelijke opdracht de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging toepassen voor zover deze werken of diensten bestaan uit herhaling van soortgelijke werken of diensten die door dezelfde aanbestede worden toevertrouwd aan de ondernemer waaraan de oorspronkelijke opdracht werd verleend, en:</p> <p>a. deze werken of diensten overeenstemmen met een basisproject dat het voorwerp vormde van de oorspronkelijke opdracht die met toepassing van de openbare procedure of de niet-openbare procedure is verleend,</p> <p>b. de aanbestede reeds in de aankondiging van de aanbesteding van het basisproject vermeldde dat een procedure zonder aankondiging kan worden toegepast, en</p> <p>c. de aanbestede bij de aanbesteding van het basisproject voor de toepassing van de drempelwaarden eveneens het totale voor de volgende werken of diensten geraamde bedrag in aanmerking neemt.</p>
<p>6.2 Uitnodiging tot inschrijving</p> <p>6.2.1 Indien de aanbestede inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 6.5 tot en met 6.9, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbestede vermeldt deze geschiktheidseisen in of voorafgaande aan de uitnodiging tot inschrijving. Indien de aanbestede geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbestede dit met zwaarwegende argumenten motiveert in of voorafgaande aan de uitnodiging tot inschrijving. In dat geval is die eis niet hoger dan:</p> <p>a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht,</p> <p>b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd,</p> <p>c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal</p>	<p>6.2 Uitnodiging tot inschrijving</p> <p>6.2.1 Indien de aanbestede inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden als bedoeld in de artikelen 6.5 tot en met 6.9, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbestede vermeldt deze geschiktheidseisen in of voorafgaande aan de uitnodiging tot inschrijving. Indien de aanbestede geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbestede dit met zwaarwegende argumenten motiveert in of voorafgaande aan de uitnodiging tot inschrijving. In dat geval is die eis niet hoger dan:</p> <p>a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht,</p> <p>b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd,</p> <p>c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal</p>

	de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.	d.	de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd, of indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.
6.2.2	De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de uitnodiging tot inschrijving. De aanbesteder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbesteder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbesteder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbesteder de toepassing van dat criterium in de uitnodiging tot inschrijving.	6.2.2	De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de uitnodiging tot inschrijving. De aanbesteder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbesteder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbesteder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbesteder de toepassing van dat criterium in de uitnodiging tot inschrijving.
6.2.3	Indien de aanbesteder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen:	6.2.3	Indien de aanbesteder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium. De nadere criteria kunnen onder meer betreffen:
	a. kwaliteit;	a.	kwaliteit;
	b. prijs;	b.	prijs;
	c. technische waarde;	c.	technische waarde;
	d. esthetische en functionele kenmerken;	d.	esthetische en functionele kenmerken;
	e. milieukenmerken;	e.	milieukenmerken;
	f. gebruikskosten;	f.	gebruikskosten;
	g. rentabiliteit;	g.	rentabiliteit;
	h. klantenservice en technische bijstand;	h.	klantenservice en technische bijstand;
	i. datum van levering;	i.	datum van levering;
	j. termijn voor de levering of uitvoering.	j.	termijn voor de levering of uitvoering.
6.2.4	De aanbesteder specificeert in de uitnodiging tot inschrijving het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.	6.2.4	De aanbesteder specificeert in de uitnodiging tot inschrijving het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.
6.2.5	Indien volgens de aanbesteder om aantoonbare redenen geen wegging mogelijk is, vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving de criteria in afnemende volgorde van belang.	6.2.5	Indien volgens de aanbesteder om aantoonbare redenen geen wegging mogelijk is, vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving de criteria in afnemende volgorde van belang.
6.2.6	Bij de Europese aanbesteding geeft de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving aan bij welk orgaan ondernemers informatie kunnen verkrijgen over verplichtingen ten aanzien van de bepalingen inzake belastingen, milieubescherming, arbeidsbescherming en arbeidsvoorwaarden die gelden in Nederland of, indien de	EU	

verrichtingen buiten Nederland worden uitgevoerd, die gelden in het gebied of de plaats waar de verrichtingen worden uitgevoerd en die gedurende de uitvoering van de opdracht op die verrichtingen van toepassing zullen zijn.

- 6.2.7
EU
- Bij de Europese aanbesteding verzoekt de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving of het bestek de inschrijvers aan te geven dat zij bij het opstellen van hun inschrijving rekening hebben gehouden met de verplichtingen uit hoofde van de bepalingen inzake de arbeidsbescherming en de arbeidsvoorwaarden die gelden op de plaats waar de verrichting wordt uitgevoerd.

- 6.2.8
- In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op:
- de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen;
  - het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend;
  - de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld;
  - een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteder moeten worden ingediend ter staving van de door de inschrijvers verstrekte eigen verklaring;
  - op welke wijze inlichtingen zullen worden gegeven;
  - waar en wanneer een eventuele aanwijzing ter plaatse wordt gehouden.

- 6.2.9
- De uitnodiging tot inschrijving bevat ten minste:
- een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht;
  - de vermelding van de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of
  - het adres van de instantie waar een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.

- 6.2.10
- De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.

- 6.2.8
- In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op:
- de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen;
  - het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend;
  - de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld;
  - een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteder moeten worden ingediend ter staving van de door de inschrijvers verstrekte eigen verklaring;
  - op welke wijze inlichtingen zullen worden gegeven;
  - waar en wanneer een eventuele aanwijzing ter plaatse wordt gehouden.

- 6.2.9
- De uitnodiging tot inschrijving bevat ten minste:
- een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht;
  - de vermelding van de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of
  - het adres van de instantie waar een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.

- 6.2.10
- De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.

6.2.11	De aanbesteder nodigt de ondernemers gelijktijdig schriftelijk uit tot inschrijving.	6.2.11	De aanbesteder nodigt de ondernemers gelijktijdig schriftelijk uit tot inschrijving.
6.2.12	De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de uitnodiging tot inschrijving: a. de beslissing van de aanbesteder om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers, b. de beslissing van de aanbesteder om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren, c. de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en d. de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.	6.2.12	De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de uitnodiging tot inschrijving: a. de beslissing van de aanbesteder om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers, b. de beslissing van de aanbesteder om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren, c. de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en d. de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.
6.3	Technische specificaties	6.3	Technische specificaties
6.3.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het bestek. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.	6.3.1	De aanbesteder neemt de technische specificaties op in het bestek. De technische specificaties bieden de ondernemers gelijke toegang en leiden niet tot ongerechtvaardigde belemmeringen in de openstelling van opdrachten voor mededinging.
6.3.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan, - nationale normen, - nationale technische goedkeuringen dan wel - nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig'; b. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukeurmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen, c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele	6.3.2	De aanbesteder formuleert de technische specificaties: a. door verwijzing naar: - technische specificaties en naar nationale normen waarin Europese normen zijn omgezet, - Europese technische goedkeuringen, - gemeenschappelijke technische specificaties, - internationale normen, - andere door de Europese normalisatie-instellingen opgestelde technische referentiesystemen, of, bij ontstentenis daarvan, - nationale normen, - nationale technische goedkeuringen dan wel - nationale technische specificaties inzake het ontwerpen, het berekenen en het uitvoeren van werken en het gebruik van producten, waarbij iedere verwijzing vergezeld gaat van de woorden 'of gelijkwaardig'; b. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen, die milieukeurmerken kunnen bevatten, waarbij de eisen zodanig nauwkeurig zijn bepaald dat de ondernemers het voorwerp van de opdracht kunnen bepalen en de aanbesteder de opdracht kan verlenen, c. in termen van prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b, waarbij onder vermoeden van overeenstemming met deze prestatie-eisen en functionele

- eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.
- d. eisen wordt verwezen naar de specificaties als bedoeld onder a, of door verwijzing naar de specificaties als bedoeld onder a voor bepaalde kenmerken, en verwijzing naar de prestatie-eisen en functionele eisen als bedoeld onder b voor andere kenmerken.
- 6.3.3 Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 6.3.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving of aanbidding niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving, of de deelnemer in zijn aanbidding, met elk passend middel aantoont dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.
- 6.3.3 Indien de aanbesteder verwijst naar de specificaties als bedoeld in artikel 6.3.2 onderdeel a, kan hij een inschrijving of aanbidding niet afwijzen met de reden dat de aangeboden producten en diensten niet beantwoorden aan de specificaties waarnaar hij heeft verwezen, indien de inschrijver in zijn inschrijving, of de deelnemer in zijn aanbidding, met elk passend middel aantoont dat de door hem voorgestelde oplossingen op gelijkwaardige wijze voldoen aan de eisen die in de technische specificaties zijn bepaald. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant zijn of een testverslag van een erkende organisatie.
- 6.3.4 De aanbesteder wijst, indien hij gebruik maakt van de in artikel 6.3.2 onderdelen b en c geboden mogelijkheid prestatie-eisen of functionele eisen te stellen, een inschrijving of aanbidding niet af indien deze beantwoordt:
- aan een nationale norm waarin een Europese norm is omgezet,
  - aan een Europese technische goedkeuring,
  - aan een gemeenschappelijke technische specificatie,
  - aan een internationale norm, of
  - aan een door een Europese normalisatie-instelling opgesteld technisch referentiesysteem,
- indien deze specificaties betrekking hebben op de prestatie-eisen of functionele eisen die hij heeft voorgeschreven.
- 6.3.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving, of een deelnemer in zijn aanbidding, met elk passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.
- 6.3.5 Een inschrijver toont in zijn inschrijving, of een deelnemer in zijn aanbidding, met elk passend middel aan dat het product, de dienst of het werk in overeenstemming is met de norm en voldoet aan de functionele en prestatie-eisen van de aanbesteder. Een passend middel kan een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie zijn.
- 6.3.6 De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 6.3.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:
- die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft,
  - de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens,
- 6.3.6 De aanbesteder die milieukeurmerken voorschrijft door verwijzing naar prestatie-eisen of functionele eisen als bedoeld in artikel 6.3.2 onderdeel b kan gebruik maken van de gedetailleerde specificaties of van gedeelten daarvan, zoals vastgesteld in milieukeurmerken, voor zover:
- die geschikt zijn voor de omschrijving van de kenmerken van de leveringen of diensten waarop de opdracht betrekking heeft,
  - de vereisten voor de keurmerken zijn ontwikkeld op grond van wetenschappelijke gegevens,

<p>c. de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuorganisaties kunnen deelnemen, en</p> <p>d. de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.</p>	<p>c. de milieukeurmerken zijn aangenomen via een proces waaraan alle betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuorganisaties kunnen deelnemen, en</p> <p>d. de keurmerken toegankelijk zijn voor alle betrokken partijen.</p>
<p>6.3.7 De aanbesteder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het bestek en de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.</p>	<p>6.3.7 De aanbesteder kan aangeven dat de van een milieukeurmerk voorziene producten of diensten worden geacht te voldoen aan de technische specificaties van het bestek en de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder aanvaardt hierbij elk ander passend bewijsmiddel, zoals een technisch dossier van de fabrikant of een testverslag van een erkende organisatie.</p>
<p>6.3.8 De aanbesteder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.</p>	<p>6.3.8 De aanbesteder aanvaardt certificaten van in andere lidstaten gevestigde erkende organisaties.</p>
<p>6.3.9 De aanbesteder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.</p>	<p>6.3.9 De aanbesteder maakt in de technische specificaties geen melding van een bepaald fabricaat, een bepaalde herkomst of een bijzondere werkwijze, noch van een verwijzing naar een merk, keurmerk of certificaat betreffende duurzaamheid, milieu of dierenwelzijn, dan wel gebaseerd op sociale overwegingen, een octrooi of een type, een bepaalde oorsprong of een bepaalde productie, waardoor bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of uitgesloten, tenzij dit door het voorwerp van de opdracht gerechtvaardigd is.</p>
<p>6.3.10 De aanbesteder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 6.3.9 opnemen in de technische specificaties indien:</p> <p>a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 6.3.2, en</p> <p>b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".</p>	<p>6.3.10 De aanbesteder kan de melding of verwijzing als bedoeld in artikel 6.3.9 opnemen in de technische specificaties indien:</p> <p>a. een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke beschrijving van het voorwerp van de opdracht niet mogelijk is door toepassing van artikel 6.3.2, en</p> <p>b. deze melding of verwijzing vergezeld gaat van de woorden "of gelijkwaardig".</p>
<p>6.3.11 De aanbesteder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in het bestek vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.</p>	<p>6.3.11 De aanbesteder kan bijzondere voorwaarden verbinden aan de uitvoering van de opdracht, mits dergelijke voorwaarden met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verenigbaar zijn en in het bestek vermeld zijn. Deze voorwaarden kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen.</p>
<p>6.4 Uitsluitingsgronden</p> <p>6.4.1 De aanbesteder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer/jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbesteder kennis heeft:</p> <p>a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van</p>	<p>6.4 Uitsluitingsgronden</p> <p>6.4.1 De aanbesteder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer/jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbesteder kennis heeft:</p> <p>a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van</p>

- Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad;
- b. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap;
- c. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.
- 6.4.2 Als veroordelingen als bedoeld in artikel 6.4.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.
- 6.4.3 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 6.4.1 of 6.4.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.
- 6.4.4 De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer:
- a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving,
- b. jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroeps gedragsregel,
- c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,
- d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of
- e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.
- Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad; omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad;
- b. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap;
- c. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.
- 6.4.2 Als veroordelingen als bedoeld in artikel 6.4.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.
- 6.4.3 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 6.4.1 of 6.4.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.
- 6.4.4 De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer:
- a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving,
- b. jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroeps gedragsregel,
- c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,
- d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of
- e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.

6.4.5	De aanbestedder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 6.4.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbestedder als voldoende bewijs:	6.4.5	De aanbestedder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 6.4.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbestedder als voldoende bewijs:
	a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden,		a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden,
	b. voor b een gedragingsverklaring aanbestedden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar,		b. voor b een gedragingsverklaring aanbestedden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar,
	c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragingsverklaring aanbestedden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, en		c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragingsverklaring aanbestedden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, en
	d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden.		d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden.
6.4.6	De aanbestedder betreft bij de toepassing van de artikelen 6.4.1, 6.4.2 en 6.4.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van de inschrijving onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 6.4.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.	6.4.6	De aanbestedder betreft bij de toepassing van de artikelen 6.4.1, 6.4.2 en 6.4.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van de inschrijving onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 6.4.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.
6.4.7	De aanbestedder kan afzien van toepassing van artikel 6.4.1 of 6.4.4:	6.4.7	De aanbestedder kan afzien van toepassing van artikel 6.4.1 of 6.4.4:
	a. om dwingende redenen van algemeen belang,		a. om dwingende redenen van algemeen belang,
	b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbestedder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of		b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbestedder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of
	c. indien naar het oordeel van de aanbestedder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.		c. indien naar het oordeel van de aanbestedder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.
6.4.8	De aanbestedder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 6.4.3 en 6.4.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.	6.4.8	De aanbestedder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 6.4.3 en 6.4.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.
6.5	Financiële en economische draagkracht	6.5	Financiële en economische draagkracht
6.5.1	Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen:	6.5.1	Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende bewijsmiddelen:
	a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's;		a. passende bankverklaringen of het bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's;
	b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft.		b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft.

<p>c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.</p>	<p>c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, over ten hoogste de laatste 3 beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.</p>
<p>6.5.2 De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 6.5.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.</p>	<p>6.5.2 De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan welke bewijsmiddelen, genoemd in artikel 6.5.1, en andere bewijsmiddelen overgelegd dienen te worden.</p>
<p>6.5.3 Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbesteder gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbesteder geschikt acht.</p>	<p>6.5.3 Indien een ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbesteder gevraagde bewijsmiddelen over te leggen, kan hij zijn financiële en economische draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbesteder geschikt acht.</p>
<p>6.5.4 Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>6.5.4 Een ondernemer kan zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. Een ondernemer toont in dat geval bij de aanbesteder aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen van die natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>
<p>6.5.5 Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 6.5.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>6.5.5 Onder dezelfde voorwaarden als bedoeld in artikel 6.5.4 kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de financiële en economische draagkracht van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>
<p>6.6 Technische bekwaamheid</p> <p>6.6.1 Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <p>a. in geval van een opdracht voor werken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteder worden toegezonden; 2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de 	<p>6.6 Technische bekwaamheid</p> <p>6.6.1 Ondernemers tonen hun technische bekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht:</p> <p>a. in geval van een opdracht voor werken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aan de hand van een lijst van de werken die de afgelopen 5 jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste opdrachten naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de opdracht, de plaats en het tijdstip waarop ze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de opdracht volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbesteder worden toegezonden; 2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de

- ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren;
- aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast;
  - aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
  - aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
  - aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
- b. in geval van een opdracht voor leveringen:
- aan de hand van een lijst van de voornaamste leveringen die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De leveringen worden aangegeven in het geval van leveringen voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van leveringen voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer;
  - aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  - aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek; in het geval van complexe producten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de productiecapaciteit van de leverancier en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  - aan de hand van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestedder de echtheid kan worden aangetoond of aan de hand van
- ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en van die welke de ondernemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren;
- aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de leiding van de werken zijn belast;
  - aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
  - aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
  - aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
- b. in geval van een opdracht voor leveringen:
- aan de hand van een lijst van de voornaamste leveringen die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De leveringen worden aangegeven in het geval van leveringen voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van leveringen voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer;
  - aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  - aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek; in het geval van complexe producten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbestedder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de productiecapaciteit van de leverancier en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  - aan de hand van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestedder de echtheid kan worden aangetoond of aan de hand van

certificaten die door een erkende organisatie zijn opgesteld, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan bepaalde specificaties of normen beantwoorden;

- c. in geval van een opdracht voor diensten:
1. aan de hand van een lijst van de voornaamste diensten die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De diensten worden aangegeven in het geval van diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, eenvoudigweg door een verklaring van de ondernemer;
  2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  4. in het geval van complexe diensten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbesteder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  5. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast;
  6. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
  7. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
  8. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
  9. aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven;

certificaten die door een erkende organisatie zijn opgesteld, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan bepaalde specificaties of normen beantwoorden;

- c. in geval van een opdracht voor diensten:
1. aan de hand van een lijst van de voornaamste diensten die gedurende de afgelopen 3 jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. De diensten worden aangegeven in het geval van diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit of de aanbestedende dienst heeft afgegeven of medeondertekend of, in het geval van diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, eenvoudigweg door een verklaring van de ondernemer;
  2. aan de hand van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole;
  3. aan de hand van een beschrijving van de technische uitrusting van de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  4. in het geval van complexe diensten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, aan de hand van een controle door de aanbesteder of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan; deze controle heeft betrekking op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  5. aan de hand van de beroepskwalificaties waaronder studie- en beroepsdiploma's van de ondernemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening zijn belast;
  6. aan de hand van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht;
  7. aan de hand van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de ondernemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste 3 jaar;
  8. aan de hand van een verklaring die de outillage, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de ondernemer voor het verlenen van de opdracht beschikt;
  9. aan de hand van de omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven;

<p>10. indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.</p>	<p>10. indien de ondernemer over een bijzondere vergunning dient te beschikken of indien de ondernemer lid van een bepaalde organisatie dient te zijn om in het land van herkomst de betrokken dienst te kunnen verlenen, aan de hand van een bewijs dat de ondernemer over een bijzondere vergunning beschikt, of lid van een bepaalde organisatie is.</p>
<p>6.6.2 Een aanbestede die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 6.6.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn.</p>	<p>6.6.2 Een aanbestede die als geschiktheidseis stelt dat de ondernemer eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in artikel 6.6.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn.</p>
<p>6.6.3 De aanbestede geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 6.6.1, hij verlangt.</p>	<p>6.6.3 De aanbestede geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan welke van de bewijsmiddelen, genoemd in artikel 6.6.1, hij verlangt.</p>
<p>6.6.4 Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbestede aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen.</p>	<p>6.6.4 Een ondernemer kan zich beroepen op de technische bekwaamheid van andere natuurlijke personen of rechtspersonen, ongeacht de juridische aard van zijn banden met die natuurlijke personen of rechtspersonen. In dat geval toont hij de aanbestede aan dat hij kan beschikken over de voor de uitvoering van de opdracht noodzakelijke middelen.</p>
<p>6.6.5 Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 6.6.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>	<p>6.6.5 Onder de voorwaarden, genoemd in artikel 6.6.4, kan een samenwerkingsverband van ondernemers zich beroepen op de technische bekwaamheid van de deelnemers aan het samenwerkingsverband of van andere natuurlijke personen of rechtspersonen.</p>
<p>6.6.6 De aanbestede kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.</p>	<p>6.6.6 De aanbestede kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen waarvoor plaatsings- of installatiewerkzaamheden nodig zijn, of c. een opdracht voor diensten, de geschiktheid van ondernemers om die werken of installatiewerkzaamheden uit te voeren of die diensten te verlenen, beoordelen op grond van met name hun praktische vaardigheden, technische kennis, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid.</p>
<p>6.7 Kwaliteitsbewaking 6.7.1 De aanbestede kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese</p>	<p>6.7 Kwaliteitsbewaking 6.7.1 De aanbestede kan overlegging verlangen van door onafhankelijke instanties opgestelde verklaringen dat de ondernemer aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval verwijst hij naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese</p>

normenreeksen op dit terrein zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door instanties die voldoen aan de Europese normenreeks voor certificering.	
6.7.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.
6.7.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. De aanbesteder aanvaardt eveneens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van de kwaliteitsbewaking van ondernemers.
6.8	Normen inzake milieubeheer
6.8.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 6.6.1 onderdeel a.4 en onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.
6.8.1	De aanbesteder kan in de gevallen als bedoeld in artikel 6.6.1 onderdeel a.4 en onderdeel c.6 overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de ondernemer aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. In dat geval verwijst hij naar het communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door erkende organisaties of organisaties die beantwoorden of aan de relevante Europese of internationale normen voor certificering.
6.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.
6.8.2	De aanbesteder erkent gelijkwaardige certificaten van in andere lidstaten gevestigde instanties. Hij aanvaardt tevens andere bewijzen inzake gelijkwaardige maatregelen op het gebied van milieubeheer die de ondernemers overleggen.
6.9	Beroepsbevoegdheid
6.9.1	De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.
6.9.1	De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.
6.9.2	De aanbesteder wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.
6.9.2	De aanbesteder wijst ondernemers die, krachtens de wetgeving van de lidstaat waarin zij zijn gevestigd, gerechtigd zijn de desbetreffende verrichting uit te voeren, niet af louter op grond van het feit dat zij een natuurlijke persoon of een rechtspersoon zijn.
6.9.3	De aanbesteder kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of c. een opdracht voor diensten,
6.9.3	De aanbesteder kan in geval van: a. een opdracht voor werken, b. een opdracht voor leveringen die bijkomende diensten of installatiewerkzaamheden inhouden, of c. een opdracht voor diensten,

van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.		van rechtspersonen verlangen dat deze in hun inschrijving de namen en de beroepskwalificaties vermelden van de personen die met de uitvoering van de opdracht worden belast.
6.10 Eigen verklaring en bewijsmiddelen	6.10 Eigen verklaring en bewijsmiddelen	6.10 Eigen verklaring en bewijsmiddelen
6.10.1	6.10.1	6.10.1
De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan: a. dat de ondernemer bij zijn inschrijving een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen, b. welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en c. de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 6.10.5 uiterlijk door de aanbesteder moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.	De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan: a. dat de ondernemer bij zijn inschrijving een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen, b. welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en c. de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 6.10.5 uiterlijk door de aanbesteder moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.	De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan: a. dat de ondernemer bij zijn inschrijving een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen, b. welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en c. de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen als bedoeld in artikel 6.10.5 uiterlijk door de aanbesteder moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.
6.10.2	6.10.2	6.10.2
De aanbesteder verlangt niet dat een ondernemer bij zijn inschrijving gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.	De aanbesteder verlangt niet dat een ondernemer bij zijn inschrijving gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.	De aanbesteder verlangt niet dat een ondernemer bij zijn inschrijving gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.
6.10.3	6.10.3	6.10.3
De aanbesteder kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 6.6.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.	De aanbesteder kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 6.6.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.	De aanbesteder kan een ondernemer uitsluitend verzoeken bewijsmiddelen bij de door hem ingediende eigen verklaring te voegen indien het de bewijsmiddelen betreft die genoemd zijn in artikel 6.6.1 onderdeel a.1, onderdeel b.1 en onderdeel c.1.
6.10.4	6.10.4	6.10.4
Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de uitnodiging tot inschrijving gestelde geschiktheidseisen, en c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen.	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de uitnodiging tot inschrijving gestelde geschiktheidseisen, en c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen.	Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan: a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, b. of hij voldoet aan de in de uitnodiging tot inschrijving gestelde geschiktheidseisen, en c. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen.
6.10.5	6.10.5	6.10.5
De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de inschrijvers. De aanbesteder kan de desbetreffende inschrijvers verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.	De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de inschrijvers. De aanbesteder kan de desbetreffende inschrijvers verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.	De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de inschrijvers. De aanbesteder kan de desbetreffende inschrijvers verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.
6.10.6	6.10.6	6.10.6
De aanbesteder kan verlangen dat de inschrijvers de uit hoofde van de artikelen 6.4 tot en met 6.9 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.	De aanbesteder kan verlangen dat de inschrijvers de uit hoofde van de artikelen 6.4 tot en met 6.9 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.	De aanbesteder kan verlangen dat de inschrijvers de uit hoofde van de artikelen 6.4 tot en met 6.9 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.
6.10.7	6.10.7	6.10.7
In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de	In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de	In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de

<p>aanbesteder de betreffende inschrijver in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbesteder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbesteder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de inschrijver niet in aanmerking voor een uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen.</p>	<p>aanbesteder de betreffende inschrijver in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbesteder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbesteder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de inschrijver niet in aanmerking voor een uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen.</p>
<p>6.11 6.11.1</p> <p>Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbesteder aan alle tot inschrijving uitgenodigde ondernemers verstrekt.</p>	<p>6.11 6.11.1</p> <p>Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbesteder aan alle tot inschrijving uitgenodigde ondernemers verstrekt.</p>
<p>6.11.2</p> <p>De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbesteder eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingsfase'.</p>	<p>6.11.2</p> <p>De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbesteder eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingsfase'.</p>
<p>6.11.3</p> <p>Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase opgemaakt.</p>	<p>6.11.3</p> <p>Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase opgemaakt.</p>
<p>6.11.4</p> <p>Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 6.11.1 gestelde termijn zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verlengt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.</p>	<p>6.11.4</p> <p>Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 6.11.1 gestelde termijn zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verlengt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.</p>
<p>6.11.5</p> <p>Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.</p>	<p>6.11.5</p> <p>Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.</p>
<p>6.12 6.12.1</p> <p>Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang Een ondernemer kan de aanbesteder gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De</p>	<p>6.12 6.12.1</p> <p>Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang Een ondernemer kan de aanbesteder gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De</p>

<p>aanbesteder kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbesteder, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de ondernemer. De aanbesteder mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbesteder in de voor de inschrijving relevante stukken heeft gesteld. Het verstrekken van dergelijke inlichtingen mag niet leiden tot discriminatie van andere ondernemers.</p>	<p>aanbesteder kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbesteder, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de ondernemer. De aanbesteder mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbesteder in de voor de inschrijving relevante stukken heeft gesteld. Het verstrekken van dergelijke inlichtingen mag niet leiden tot discriminatie van andere ondernemers.</p>
<p>6.12.2 Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 6.12.1.</p>	<p>6.12.2 Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 6.12.1.</p>
<p>6.12.3 De aanbesteder verstrekt aan de ondernemer een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.</p>	<p>6.12.3 De aanbesteder verstrekt aan de ondernemer een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.</p>
<p>6.12.4 In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.</p>	<p>6.12.4 In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.</p>
<p>6.13 Inschrijving 6.13.1 De inschrijving geschiedt schriftelijk.</p>	<p>6.13 Inschrijving 6.13.1 De inschrijving geschiedt schriftelijk.</p>
<p>6.13.2 Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat:</p>	<p>6.13.2 Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat:</p>
<p>a. een korte aanduiding van de opdracht;</p>	<p>a. een korte aanduiding van de opdracht;</p>
<p>b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver;</p>	<p>b. bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver;</p>
<p>c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer;</p>	<p>c. bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer;</p>
<p>d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen;</p>	<p>d. in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen;</p>
<p>e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen;</p>	<p>e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen;</p>
<p>f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro;</p>	<p>f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro;</p>
<p>g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar;</p>	<p>g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar;</p>
<p>h. de plaats en datum van ondertekening.</p>	<p>h. de plaats en datum van ondertekening.</p>
<p>Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan</p>	<p>Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan</p>

overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.	overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.
6.13.3 De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbijlet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.	6.13.3 De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbijlet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.
6.13.4 Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbestede in de uitnodiging tot inschrijving heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbijlet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.	6.13.4 Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbestede in de uitnodiging tot inschrijving heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbijlet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.
6.13.5 De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de uitnodiging tot inschrijving vermelde inschrijvingsadres. De aanbestede bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.	6.13.5 De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de uitnodiging tot inschrijving vermelde inschrijvingsadres. De aanbestede bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.
6.13.6 Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbijlet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.	6.13.6 Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbijlet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.
6.13.7 Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbestede is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.	6.13.7 Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbestede is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.
6.14 Gezamenlijke inschrijving	6.14 Gezamenlijke inschrijving
6.14.1 De aanbestede verlangt voor de indiening van een inschrijving van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbestede kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.	6.14.1 De aanbestede verlangt voor de indiening van een inschrijving van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbestede kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.
6.14.2 Tenzij de aanbestede in de uitnodiging tot inschrijving anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.	6.14.2 Tenzij de aanbestede in de uitnodiging tot inschrijving anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.
6.15 Inlichtingen over eventuele onderaanneming	6.15 Inlichtingen over eventuele onderaanneming
6.15.1 In de uitnodiging tot inschrijving of in de voor de inschrijving relevante stukken kan de	6.15.1 In de uitnodiging tot inschrijving of in de voor de inschrijving relevante stukken kan de

			aanbesteder een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.
			aanbesteder een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.
6.16	Varianten van de inschrijver	6.16	Varianten van de inschrijver
6.16.1	De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.	6.16.1	De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.
6.16.2	De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot inschrijving of hij varianten toestaat.	6.16.2	De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot inschrijving of hij varianten toestaat.
6.16.3	De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de uitnodiging tot inschrijving of in de voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.	6.16.3	De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de uitnodiging tot inschrijving of in de voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.
6.16.4	Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbiljet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbiljet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbiljet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.	6.16.4	Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbiljet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbiljet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbiljet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.
6.16.5	Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor diensten dan tot een opdracht voor leveringen, dan wel veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.	6.16.5	Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor diensten dan tot een opdracht voor leveringen, dan wel veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.
6.17	Varianten van de aanbesteder	6.17	Varianten van de aanbesteder
6.17.1	Indien in de uitnodiging tot inschrijving of in de overige voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbesteder als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.	6.17.1	Indien in de uitnodiging tot inschrijving of in de overige voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbesteder als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.
6.17.2	Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbesteder waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.	6.17.2	Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbesteder waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.

6.18	Opening van de inschrijvingen		
6.18.1	De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.	6.18	Opening van de inschrijvingen
6.18.1	De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.	6.18.1	De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.
6.18.2	Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens:	6.18.2	Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens:
a.	de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen;	a.	de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen;
b.	een korte aanduiding van de opdracht;	b.	een korte aanduiding van de opdracht;
c.	de namen en de adressen van de inschrijvers;	c.	de namen en de adressen van de inschrijvers;
d.	de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft;	d.	de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft;
e.	bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen;	e.	bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen;
f.	eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen;	f.	eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen;
g.	de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend;	g.	de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend;
h.	de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal.	h.	de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal.
6.18.3	Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.	6.18.3	Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.
6.19	Ongeldigheid van de inschrijving		Ongeldigheid van de inschrijving
6.19.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de uitnodiging tot inschrijving en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.	6.19	Ongeldigheid van de inschrijving
6.19.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de uitnodiging tot inschrijving en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.	6.19.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de uitnodiging tot inschrijving en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.
6.20	Uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen		Uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen
6.20.1	Tenzij de aanbesteder besluit geen van de inschrijvers een uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen te zenden, nodigt hij de voor de onderhandelingen in aanmerking komende inschrijver of inschrijvers die een inschrijving hebben gedaan overeenkomstig de voorgaande artikelen uit.	6.20	Uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen
6.20.1	Tenzij de aanbesteder besluit geen van de inschrijvers een uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen te zenden, nodigt hij de voor de onderhandelingen in aanmerking komende inschrijver of inschrijvers die een inschrijving hebben gedaan overeenkomstig de voorgaande artikelen uit.	6.20.1	Tenzij de aanbesteder besluit geen van de inschrijvers een uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen te zenden, nodigt hij de voor de onderhandelingen in aanmerking komende inschrijver of inschrijvers die een inschrijving hebben gedaan overeenkomstig de voorgaande artikelen uit.
6.20.2	De aanbesteder deelt de uitsluiting of afwijzing van inschrijver schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De aanbesteder doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen verzendt.	6.20.2	De aanbesteder deelt de uitsluiting of afwijzing van inschrijver schriftelijk mee inclusief de redenen die er toe hebben geleid dat zij niet zijn uitgenodigd. De aanbesteder doet deze mededeling zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan het moment waarop hij de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen verzendt.

- 6.20.3 Indien een uitgesloten of afgewezen inschrijver bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbesteder gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzenddatum van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.
- 6.20.4 De aanbesteder nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen inschrijvers gelijktijdig schriftelijk uit tot deelneming aan de onderhandelingen.
- 6.20.5 In de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op:
- de datum en het adres van de eerste onderhandeling;
  - de te gebruiken taal of talen.
- 6.21 Onderhandelingen**
- 6.21.1 De aanbesteder onderhandelt met de deelnemers aan de onderhandelingen over de door de deelnemers ingediende inschrijvingen, teneinde deze aan te passen aan de eisen die hij de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen en de overige voor de onderhandelingen relevante stukken heeft gesteld en op basis van de gunningscriteria het beste bod te zoeken.
- 6.21.2 Tijdens de onderhandelingen waarborgt de aanbesteder de gelijke behandeling van alle deelnemers aan de onderhandelingen, en verstrekt geen informatie, waardoor bepaalde deelnemers boven andere deelnemers bevoordeeld kunnen worden.
- 6.21.3 De aanbesteder maakt van de onderhandelingen met iedere deelnemer een afzonderlijk proces-verbaal op dat door beide partijen wordt ondertekend. De aanbesteder verstrekt de desbetreffende deelnemer aan de onderhandelingen een afschrift van het proces-verbaal.
- 6.21.4 Bij ondertekening van het laatste proces-verbaal dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, de deelnemer aan de onderhandelingen een verklaring over te leggen dat het resultaat van de onderhandelingen niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de deelnemer rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de deelnemer een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de deelnemer een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De aanbidding, zijnde het resultaat van de onderhandelingen, is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.
- 6.20.3 Indien een uitgesloten of afgewezen inschrijver bezwaar heeft tegen de uitsluiting of afwijzing maakt hij dit bij de aanbesteder gemotiveerd schriftelijk kenbaar binnen 7 dagen na de verzenddatum van de mededeling van uitsluiting of afwijzing.
- 6.20.4 De aanbesteder nodigt de niet-uitgesloten en niet-afgewezen inschrijvers gelijktijdig schriftelijk uit tot deelneming aan de onderhandelingen.
- 6.20.5 In de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op:
- de datum en het adres van de eerste onderhandeling;
  - de te gebruiken taal of talen.
- 6.21 Onderhandelingen**
- 6.21.1 De aanbesteder onderhandelt met de deelnemers aan de onderhandelingen over de door de deelnemers ingediende inschrijvingen, teneinde deze aan te passen aan de eisen die hij de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen en de overige voor de onderhandelingen relevante stukken heeft gesteld en op basis van de gunningscriteria het beste bod te zoeken.
- 6.21.2 Tijdens de onderhandelingen waarborgt de aanbesteder de gelijke behandeling van alle deelnemers aan de onderhandelingen, en verstrekt geen informatie, waardoor bepaalde deelnemers boven andere deelnemers bevoordeeld kunnen worden.
- 6.21.3 De aanbesteder maakt van de onderhandelingen met iedere deelnemer een afzonderlijk proces-verbaal op dat door beide partijen wordt ondertekend. De aanbesteder verstrekt de desbetreffende deelnemer aan de onderhandelingen een afschrift van het proces-verbaal.
- 6.21.4 Bij ondertekening van het laatste proces-verbaal dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, de deelnemer aan de onderhandelingen een verklaring over te leggen dat het resultaat van de onderhandelingen niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de deelnemer rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de deelnemer een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de deelnemer een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De aanbidding, zijnde het resultaat van de onderhandelingen, is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.

6.21.5	Een aanbieding waaraan andere voorwaarden zijn verbonden dan die waarover tijdens de onderhandelingen overeenstemming is bereikt, is ongeldig.	6.21.5	Een aanbieding waaraan andere voorwaarden zijn verbonden dan die waarover tijdens de onderhandelingen overeenstemming is bereikt, is ongeldig.
6.22	Termijn van gestanddoening	6.22	Termijn van gestanddoening
6.22.1	Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 6.22.3 moet de deelnemer aan de onderhandelingen zijn aanbieding, zijnde het resultaat van de met hem gevoerde onderhandelingen, gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop alle onderhandelingen zijn afgerond, tenzij in de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen of in de overige voor de onderhandelingen relevante stukken een andere termijn is gesteld. De aanbesteder stelt zo spoedig mogelijk na afronding van alle onderhandelingen de deelnemers aan de onderhandelingen schriftelijk op de hoogte van de dag waarop de onderhandelingen zijn afgerond.	6.22.1	Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 6.22.3 moet de deelnemer aan de onderhandelingen zijn aanbieding, zijnde het resultaat van de met hem gevoerde onderhandelingen, gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop alle onderhandelingen zijn afgerond, tenzij in de uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen of in de overige voor de onderhandelingen relevante stukken een andere termijn is gesteld. De aanbesteder stelt zo spoedig mogelijk na afronding van alle onderhandelingen de deelnemers aan de onderhandelingen schriftelijk op de hoogte van de dag waarop de onderhandelingen zijn afgerond.
6.22.2	De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de deelnemer aan de onderhandelingen die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De deelnemer aan de onderhandelingen kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontfanen.	6.22.2	De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de deelnemer aan de onderhandelingen die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De deelnemer aan de onderhandelingen kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontfanen.
6.22.3	Indien een kort geding als bedoeld in artikel 6.25.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen.	6.22.3	Indien een kort geding als bedoeld in artikel 6.25.3 aanhangig is gemaakt, eindigt de termijn van gestanddoening 8 dagen na de dag waarop in kort geding vonnis is gewezen.
6.23	Abnormaal lage aanbieding	6.23	Abnormaal lage aanbieding
6.23.1	Indien een aanbieding is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze aanbieding kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de aanbieding. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de deelnemer aan de onderhandelingen de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.	6.23.1	Indien een aanbieding is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze aanbieding kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de aanbieding. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de deelnemer aan de onderhandelingen de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.
6.23.2	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de deelnemer aan de onderhandelingen bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan	6.23.2	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de deelnemer aan de onderhandelingen bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan

	<p>profiteren,</p> <p>c. de originaliteit van het ontwerp van de deelnemer aan de onderhandelingen,</p> <p>d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en</p> <p>e. de ontvangst van staatssteun door de deelnemer aan de onderhandelingen.</p>	<p>c. de originaliteit van het ontwerp van de deelnemer aan de onderhandelingen,</p> <p>d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en</p> <p>e. de ontvangst van staatssteun door de deelnemer aan de onderhandelingen.</p>
6.23.3	<p>Indien de aanbesteder constateert dat een aanbieder abnormaal laag is omdat de deelnemer aan de onderhandelingen staatssteun heeft gekregen, kan de aanbieder uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de deelnemer desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.</p>	<p>6.23.3 Indien de aanbesteder constateert dat een aanbieder abnormaal laag is omdat de deelnemer aan de onderhandelingen staatssteun heeft gekregen, kan de aanbieder uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de deelnemer desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.</p>
6.23.4	<p>Bij de Europese aanbesteding stel de aanbesteder die in een situatie als bedoeld in artikel 6.23.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.</p>	<p>6.23.4 Bij de Europese aanbesteding stel de aanbesteder die in een situatie als bedoeld in artikel 6.23.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.</p>
EU		
6.24	Gunningsbeslissing	Gunningsbeslissing
6.24.1	<p>De aanbesteder toetst de aanbiedingen, zijnde de resultaten van de onderhandelingen aan de door hem in de voor de inschrijving en onderhandeling relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de aanbiedingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium.</p>	<p>6.24.1 De aanbesteder toetst de aanbiedingen, zijnde de resultaten van de onderhandelingen aan de door hem in de voor de inschrijving en onderhandeling relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de aanbiedingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium.</p>
6.24.2	<p>Indien de aanbiedingen van twee of meer deelnemers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende deelnemers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.</p>	<p>6.24.2 Indien de aanbiedingen van twee of meer deelnemers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende deelnemers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.</p>
6.24.3	<p>Indien de prijs van de meest gerede aanbieder hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze aanbieder als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.</p>	<p>6.24.3 Indien de prijs van de meest gerede aanbieder hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze aanbieder als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.</p>
6.24.4	<p>De aanbesteder stelt de tot deelneming aan de onderhandelingen uitgenodigde inschrijvers zo spoedig mogelijk gelijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 6.24.1 tot en met 6.24.3 en, in voorkomend geval, de beslissing om de</p>	<p>6.24.4 De aanbesteder stelt de tot deelneming aan de onderhandelingen uitgenodigde inschrijvers zo spoedig mogelijk gelijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 6.24.1 tot en met 6.24.3 en, in voorkomend geval, de beslissing om de</p>

<p>opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen aanbieder, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn als bedoeld in artikel 6.25.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 6.3.3 en 6.3.4 de redenen voor zijn beslissing dat de aanbieder niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.</p>	<p>opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen aanbieder, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn als bedoeld in artikel 6.25.2. Deze mededeling bevat tevens voor de gevallen als bedoeld in de artikelen 6.3.3 en 6.3.4 de redenen voor zijn beslissing dat de aanbieder niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.</p>
<p>6.24.5 De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een deelnemer.</p>	<p>6.24.5 De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een deelnemer.</p>
<p>6.24.6 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.	<p>6.24.6 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
<p>6.25 Opdracht</p>	<p>6.25 Opdracht</p>
<p>6.25.1 De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.</p>	<p>6.25.1 De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.</p>
<p>6.25.2 De aanbesteder verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 6.24.4. Indien de aanbesteder slechts één aanbieder heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.</p>	<p>6.25.2 De aanbesteder verleent de opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 6.24.4. Indien de aanbesteder slechts één aanbieder heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.</p>
<p>6.25.3 Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 6.24.4 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteder, mag de aanbesteder niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.</p>	<p>6.25.3 Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 6.24.4 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbesteder, mag de aanbesteder niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.</p>
<p>6.25.4 Voor de opdracht komen alleen deelnemers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de uitnodiging tot inschrijving en de overige voor de inschrijving en de onderhandeling relevante stukken zijn vermeld.</p>	<p>6.25.4 Voor de opdracht komen alleen deelnemers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de uitnodiging tot inschrijving en de overige voor de inschrijving en de onderhandeling relevante stukken zijn vermeld.</p>
<p>6.25.5 Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.</p>	<p>6.25.5 Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.</p>

6.25.6	De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling, bedoeld in artikel 6.25.5.	6.25.6	De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling, bedoeld in artikel 6.25.5.
6.25.7	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt: a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekenspraken, b. exemplaar van het bestek, c. afschrift van de nota van inlichtingen, en d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.	6.25.7	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt: a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekenspraken, b. exemplaar van het bestek, c. afschrift van de nota van inlichtingen, en d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.
6.26	Proces-verbaal van opdrachtverlening	6.27	Bekendmakingen over de gevolgde procedure
6.26.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder een proces-verbaal van de opdrachtverlening op dat, indien van toepassing, ten minste het volgende bevat: EU a. de naam en het adres van de aanbesteder; b. het voorwerp en de waarde van de opdracht; c. de namen van de gekozen ondernemers, met motivering van die keuze; d. de namen van de uitgesloten en afgewezen gegadigden, inschrijvers en deelnemers met motivering van die uitsluiting of afwijzing; e. of er nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang zijn die op verzoek van een ondernemer geen deel hebben uitgemaakt van de nota van inlichtingen inschrijvingsfase; f. de redenen voor de afwijzing van abnormaal laag bevonden aanbiedingen; g. de naam van de uitgekozen deelnemer en de motivering van de keuze voor zijn aanbesteding, en, indien bekend, het gedeelte van de opdracht dat de uitgekozen deelnemer voornemens is aan derden in onderaanneming te geven; h. de omstandigheden als bedoeld in de artikelen 6.1.2 tot en met 6.1.6 die de toepassing van deze procedure rechtvaardigen; i. de redenen waarom de aanbesteder besloten heeft de opdracht niet te verlenen.	6.27.1	Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend de Europese Commissie uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure toe via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.

6.27.2 Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder die een opdracht heeft verleend

NL	<p>een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure uiterlijk 48 dagen na verlening van de opdracht bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht.</p>	
6.27.3	<p>Indien de aanbesteder beslist om de opdracht niet te verlenen, maakt hij deze beslissing en de redenen daartoe bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.</p>	
6.27.4	<p>De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gevolgde procedure niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen. 	
6.27.5	<p>Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een gegunde opdracht kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.</p>	EU
6.27.6	<p>Indien bij de Europese aanbesteding de aanbesteder de aankondiging van de gegunde opdracht of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan doet hij dit niet voor de datum waarop de aankondiging van de gegunde opdracht aan de Europese Commissie is toegezonden.</p>	EU
6.27.7	<p>De aanbesteder kan de aankondiging van een gegunde opdracht aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.</p>	6.27.7
6.28	<p>Geschillen</p>	6.28
6.28.1	<p>Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.</p>	6.28.1

7 Meervoudig onderhandse procedure

Nationaal

7.1 Omschrijving

7.1.1 Een aanbesteding volgens de meervoudig onderhandse procedure is een aanbesteding waarvoor een beperkt aantal van ten minste drie ondernemers tot inschrijving wordt uitgenodigd, met dien verstande dat het uit te nodigen aantal in de regel niet meer bedraagt dan vijf.

GP3.4B

7.2 Uitnodiging tot inschrijving

7.2.1 De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de uitnodiging tot inschrijving. De aanbesteder gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbesteder economisch meest voordelige inschrijving. De aanbesteder kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbesteder de toepassing van dat criterium in de uitnodiging tot inschrijving.

7.2.2

Indien de aanbesteder het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit gunningscriterium.

De nadere criteria kunnen onder meer betreffen:

- a. kwaliteit;
- b. prijs;
- c. technische waarde;
- d. esthetische en functionele kenmerken;
- e. milieukeurmerken;
- f. gebruikskosten;
- g. rentabiliteit;
- h. klantenservice en technische bijstand;
- i. datum van levering;
- j. termijn voor de levering of uitvoering.

7.2.3

De aanbesteder specificceert in de uitnodiging tot inschrijving het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.

7.2.4

Indien volgens de aanbesteder om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving de criteria in afnemende volgorde van belang.

7.2.5

Indien de aanbesteder gebruik maakt van de elektronische veiling, vermeldt hij dit in de uitnodiging tot inschrijving

7.2.6

In de uitnodiging tot inschrijving neemt de aanbesteder ten minste de volgende informatie op:

- a. de uiterste datum en tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen;
- b. het adres waar de inschrijvingen moeten worden ingediend;
- c. de taal of talen waarin de inschrijvingen dienen te worden gesteld;
- d. een eventuele opgave van de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbesteder moeten worden ingediend ter staving van de door de inschrijvers verstrekte eigen verklaring;
- e. indien de gunningsbeslissing vooraf wordt gegaan door een elektronische veiling, de informatie als bedoeld in artikel 7.19.7;
- f. op welke wijze inlichtingen zullen worden gegeven;
- g. waar en wanneer een eventuele aanwijzing ter plaatse wordt gehouden.

7.2.7

De uitnodiging tot inschrijving bevat ten minste:

- a. een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, zonder dat daarvoor kosten in rekening worden gebracht;

- b. de vermelding van de kosteloze toegang tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, indien deze rechtstreeks langs elektronische weg toegankelijk zijn, of
- c. het adres van de instantie waar een exemplaar van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken kunnen worden aangevraagd en de uiterste datum voor deze aanvraag. Deze instantie zendt de documentatie zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen 6 dagen na ontvangst van de aanvraag, kosteloos aan de ondernemer toe.
- Indien de aanbesteder aanvullende exemplaren van het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken ter beschikking stelt, is hij gerechtigd om de ondernemer die daarom verzoekt de kosten in rekening te brengen.
- 7.2.8** De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
- 7.2.9** De aanbesteder nodigt de ondernemers gelijktijdig schriftelijk uit tot inschrijving.
- 7.2.10** De aanbesteder motiveert in voorkomend geval in de uitnodiging tot inschrijving:
- de beslissing van de aanbesteder om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren,
  - de beslissing van de aanbesteder om een opdracht niet in percelen op te delen, en
  - de beslissing van de aanbesteder om opdrachten samen te voegen.
- 7.3** **Uitsluitingsgronden**
- 7.3.1** De aanbesteder sluit van deelneming aan een opdracht of een aanbestedingsprocedure uit iedere ondernemer jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbesteder kennis heeft:
- deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad;
  - omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad;
  - fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap;
  - witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de

Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.

7.3.2 Als veroordelingen als bedoeld in artikel 7.3.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.

7.3.3 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 7.3.1 of 7.3.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.

7.3.4 De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer: die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of

- a. regelgeving,
- b. jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroepsgeodragsregel,
- c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,
- d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of
- e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd, of die inlichtingen niet heeft verstrekt.

7.3.5 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 7.3.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs:

- a. voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden,
- b. voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar,

- c. voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 2 jaar, en
- d. voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van de inschrijving niet ouder is dan 6 maanden.

7.3.6

De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 7.3.1, 7.3.2 en 7.3.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van de inschrijving onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 7.3.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.

7.3.7

De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 7.3.1 of 7.3.4:

- a. om dwingende redenen van algemeen belang,
- b. indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of
- c. indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.

7.3.8

De aanbesteder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 7.3.3 en 7.3.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.

7.4 Beroepsbevoegdheid

7.4.1

De aanbesteder kan een ondernemer die aan een opdracht wenst deel te nemen, verzoeken om aan te tonen dat hij volgens de voorschriften van de lidstaat waar hij is gevestigd, in het beroepsregister of in het handelsregister is ingeschreven, of om een verklaring onder ede of een attest te verstrekken.

7.5 Termijnen inschrijving

7.5.1

De aanbesteder stelt de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van de inschrijving benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 21 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de uitnodiging tot inschrijving.

7.5.2

De aanbesteder kan de termijn voor de ontvangst van inschrijvingen met 2 dagen verkorten indien hij vanaf de verzenddatum van de uitnodiging met elektronische

middelen vrije, rechtstreekse en volledige toegang biedt tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken, en in de uitnodiging het internetadres dat toegang biedt tot deze documenten vermeldt.

7.5.3 Indien het om dringende redenen niet haalbaar is de minimumtermijnen in acht te nemen, kan de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vaststellen op minimaal 10 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de uitnodiging.

7.5.4 Indien de aanbesteder gebruik maakt van een elektronisch systeem door middel waarvan de inschrijvingen ingediend moeten worden, kan hij de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen verlengen wanneer zich een storing van het elektronische systeem voordoet waardoor het indienen van de inschrijving kort voor het verstrijken van de uiterste termijn niet mogelijk is, mits hij nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van enige inschrijving. De aanbesteder maakt deze verlenging bekend aan de uitgenodigde ondernemers en stelt hen in de gelegenheid om hun inschrijving binnen de verlenging alsnog in te dienen, te wijzigen of aan te vullen.

7.6 Eigen verklaring en bewijsmiddelen

7.6.1 De aanbesteder geeft in de uitnodiging tot inschrijving aan:

- a. of de ondernemer bij zijn inschrijving een door hem ingevulde eigen verklaring moet indienen,
- b. welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt, en
- c. de termijn waarbinnen de bewijsmiddelen bedoeld in artikel 7.6.4 uiterlijk door de aanbesteder moeten zijn ontvangen, te rekenen vanaf de verzenddatum van het verzoek tot indienen van de bewijsmiddelen.

7.6.2 De aanbesteder verlangt niet dat een ondernemer bij zijn inschrijving gegevens en inlichtingen op andere wijze verstrekt, indien deze gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring gevraagd kunnen worden.

7.6.3 Met een eigen verklaring geeft de ondernemer aan:

- a. of de uitsluitingsgronden op hem van toepassing zijn, en
- b. of hij voldoet of zal voldoen aan de technische specificaties en uitvoeringsvoorwaarden die milieu en dierenwelzijn betreffen of die gebaseerd zijn op sociale overwegingen.

- 7.6.4 De aanbesteder kan de juistheid nagaan van een of meer gegevens of inlichtingen in de eigen verklaring van de inschrijvers. De aanbesteder kan de desbetreffende inschrijvers verzoeken om onderbouwing van de inhoud van hun eigen verklaring en geeft daarbij aan welke bewijsmiddelen moeten worden overgelegd.
- 7.6.5 De aanbesteder kan verlangen dat de inschrijvers de uit hoofde van de artikelen 7.3 en 7.4 overgelegde verklaringen en bescheiden aanvullen of nader toelichten.
- 7.6.6 In het geval van een gebrek in de eigen verklaring of de bewijsmiddelen stelt de aanbesteder de betreffende ondernemer in de gelegenheid om het gebrek te herstellen binnen een termijn van 2 werkdagen, te rekenen vanaf de dag van verzending van een verzoek daartoe. De aanbesteder verzendt dit bericht per fax of elektronisch bericht. Indien de aanbesteder het gevraagde niet binnen de daartoe gestelde termijn heeft ontvangen of indien het gebrek niet door het antwoord is hersteld, komt de ondernemer niet in aanmerking voor opdrachtverlening.
- 7.7 Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving**
- 7.7.1 Nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de aanbesteder aan alle tot inschrijving uitgenodigde ondernemers verstrekt. In het geval van een versnelde procedure als bedoeld in artikel 7.5.3 bedraagt deze termijn 4 dagen.
- 7.7.2 De aanbesteder maakt een nota op van de nadere inlichtingen die dienen tot verduidelijking, aanvulling of wijziging van het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken. In deze nota neemt de aanbesteder eveneens de vragen op die schriftelijk of tijdens een inlichtingenbijeenkomst mondeling zijn gesteld. Deze nota wordt aangeduid als 'nota van inlichtingen inschrijvingsfase'.
- 7.7.3 Van een gehouden aanwijzing ter plaatse wordt door of namens de aanbesteder een proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase opgemaakt.
- 7.7.4 Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 7.7.1 gestelde termijn zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verleent de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.

- 7.7.5** Alle nadere inlichtingen zijn, voor zover die nadere inlichtingen zijn opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase en in het proces-verbaal van aanwijzing inschrijvingsfase, voor elke inschrijver bindend.
- 7.8 Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang**
- 7.8.1** Een ondernemer kan de aanbesteder gemotiveerd verzoeken om nadere inlichtingen die niet worden opgenomen in de nota van inlichtingen inschrijvingsfase. De aanbesteder kan dergelijke inlichtingen verstrekken voor zover het opnemen daarvan, naar het oordeel van de aanbesteder, in deze nota schade kan toebrengen aan de rechtmatige commerciële belangen van de ondernemer. De aanbesteder mag deze inlichtingen alleen geven indien deze dienen ter verduidelijking van de eisen die de aanbesteder in de voor de inschrijving relevante stukken heeft gesteld. Het verstrekken van dergelijke inlichtingen mag niet leiden tot discriminatie van andere ondernemers.
- 7.8.2** Bij strijdigheid prevaleren het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken boven de verstrekte nadere inlichtingen als bedoeld in artikel 7.8.1.
- 7.8.3** De aanbesteder verstrekt aan de ondernemer een proces-verbaal van de door hem gestelde vragen en de daarop gegeven antwoorden.
- 7.8.4** In het geval van een gerechtelijke procedure waarbij de desbetreffende nadere inlichtingen onderwerp van geschil zijn, is de aanbesteder gerechtigd de verstrekte inlichtingen in de procedure in te brengen.
- 7.9 Inschrijving**
- 7.9.1** De inschrijving geschiedt schriftelijk.
- 7.9.2** Elke inschrijving dient te zijn voorzien van een inschrijvingsbiljet dat is ondertekend door de inschrijver en dat ten minste de volgende gegevens bevat:
- een korte aanduiding van de opdracht;
  - bij een natuurlijk persoon, de naam, voornaam en het volledige adres van de inschrijver;
  - bij een rechtspersoon, de statutaire naam, het volledige vestigingsadres en, indien beschikbaar, het KVK nummer;
  - in geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers, de bovenstaande gegevens van elk van de deelnemers aan het

- samenwerkingsverband en de aanduiding van de ondernemer die optreedt als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen;
- e. de inschrijvingsom in cijfers en in letters, in euro, de omzetbelasting daarin niet begrepen;
  - f. de omzetbelasting in cijfers en letters, in euro;
  - g. de naam, voorletters en functie van de ondertekenaar;
  - h. de plaats en datum van ondertekening.
- Door ondertekening verklaart de inschrijver dat de inschrijving wordt gedaan overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement Werken 2012 met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken.
- 7.9.3 De inschrijver vermeldt op het inschrijvingsbiljet op welke opdracht de inschrijving betrekking heeft, alsmede, in geval van verdeling van de opdracht in percelen, op welk perceel of op welke combinatie van percelen.
- 7.9.4 Indien de opdracht in percelen is verdeeld en de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving heeft vermeld dat een inschrijver op meerdere percelen in kan schrijven, moet voor elke inschrijving een afzonderlijk inschrijvingsbiljet met de daarbij behorende bescheiden worden ingediend.
- 7.9.5 De inschrijver dient zijn inschrijving in op het in de uitnodiging tot inschrijving vermelde inschrijvingsadres. De aanbesteder bewaart de inschrijvingen op een plaats die slechts voor bevoegden toegankelijk is.
- 7.9.6 Een inschrijving is slechts geldig indien het inschrijvingsbiljet en alle gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van de inschrijving uiterlijk op het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen zijn ingediend.
- 7.9.7 Een inschrijver kan tot het tijdstip voor de ontvangst van de inschrijvingen door middel van een duidelijke, ondertekende verklaring, waarmee op dezelfde wijze dient te worden gehandeld als met de inschrijving, zijn inschrijving intrekken. De aanbesteder is niet verplicht de ingetrokken inschrijving te retourneren.
- 7.10 Gezamenlijke inschrijving**
- 7.10.1 De aanbesteder verlangt voor de indiening van een inschrijving van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het een bepaalde rechtsvorm heeft. De aanbesteder kan van het samenwerkingsverband waaraan de opdracht

wordt verleend, eisen dat het een bepaalde rechtsvorm aanneemt, mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.

7.10.2 Tenzij de aanbesteder in de uitnodiging tot inschrijving anders bepaalt, zijn twee of meer ondernemers die gezamenlijk inschrijven hoofdelijk aansprakelijk voor de nakoming van alle uit de overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.

7.11 Inlichtingen over eventuele onderaanneming

7.11.1 In de uitnodiging tot inschrijving of in de voor de inschrijving relevante stukken kan de aanbesteder een inschrijver verzoeken om in zijn inschrijving aan te geven welk gedeelte van de opdracht hij voornemens is aan derden in onderaanneming te geven en welke onderaannemers hij voorstelt. Deze opgave laat de aansprakelijkheid van de inschrijver onverlet.

7.12 Varianten van de inschrijver

7.12.1 De aanbesteder kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving wordt gehanteerd.

7.12.2 De aanbesteder vermeldt in de uitnodiging tot inschrijving of hij varianten toestaat.

7.12.3 De aanbesteder die varianten toestaat, vermeldt in de uitnodiging tot inschrijving of in de voor de inschrijving relevante stukken aan welke minimumeisen deze varianten ten minste dienen te voldoen, en hoe zij worden ingediend.

7.12.4 Een variant wordt ingediend op een afzonderlijk inschrijvingsbijlet waarop duidelijk is aangegeven dat het inschrijvingsbijlet betrekking heeft op een variant. Het inschrijvingsbijlet gaat vergezeld van een duidelijke omschrijving van hetgeen de variant inhoudt.

7.12.5 Bij opdrachten voor leveringen of diensten wijst de aanbesteder die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze, indien deze werd gekozen, veeleer tot een opdracht voor diensten dan tot een opdracht voor leveringen, dan wel veeleer tot een opdracht voor leveringen dan tot een opdracht voor diensten zou leiden.

- 7.13 Varianten van de aanbesteder**
7.13.1 Indien in de uitnodiging tot inschrijving of in de overige voor de inschrijving relevante stukken varianten van de aanbesteder als zodanig worden omschreven, staat het een inschrijver vrij om op een of meer varianten in te schrijven, tenzij inschrijving op alle varianten verplicht is gesteld.
- 7.13.2 Een inschrijver dient voor elke variant van de aanbesteder waarop hij inschrijft, een afzonderlijk inschrijvingsbiljet in. De inschrijver geeft op het inschrijvingsbiljet duidelijk aan op welke variant de inschrijving betrekking heeft.
- 7.14 Termijn van gestanddoening**
7.14.1 De inschrijver moet zijn inschrijving gestand doen gedurende 30 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken of, in voorkomend geval, de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de uitnodiging tot inschrijving of de overige voor inschrijving relevante stukken een andere termijn is gesteld.
- 7.14.2 De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontnemen.
- 7.15 Opening van de inschrijvingen**
7.15.1 De aanbesteder opent de inschrijvingen niet voor het tijdstip waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken.
- 7.15.2 Van het openen van de inschrijvingen wordt proces-verbaal opgemaakt. Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen bevat ten minste de volgende gegevens:
- de plaats en de datum van het openen van de inschrijvingen;
  - een korte aanduiding van de opdracht;
  - de namen en de adressen van de inschrijvers;
  - de aanduiding van het perceel, de percelen of het totaal waar de inschrijver op inschrijft;
  - bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs, de inschrijvingsassommen, de omzetbelasting daarin niet begrepen;
  - eventuele in het oog springende onregelmatigheden in de inschrijvingen;
  - de naam, functie en handtekening van degene die de inschrijvingen heeft

- geopend;
h. de plaats en de datum van ondertekening van het proces-verbaal.
- 7.15.3 Indien bedragen in cijfers en in letters niet overeenkomen, geldt het bedrag in letters, tenzij uit de inschrijving klaarblijkelijk is af te leiden dat het bedrag in cijfers heeft te gelden.
- 7.15.4 Bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs deelt de aanbesteder zo spoedig mogelijk en in ieder geval niet later dan 2 werkdagen na opening van de inschrijvingen aan alle inschrijvers hun voorlopige positie in de rangorde op grond van de inschrijvingsommen mee.
- 7.15.5 Het proces-verbaal van opening van de inschrijvingen wordt uiterlijk twee werkdagen na de datum van opening van de inschrijvingen aan de inschrijvers toegezonden.
- 7.16 Ongeldigheid van de inschrijving**
- 7.16.1 Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen gesteld in dit reglement, de uitnodiging tot inschrijving en de voor de inschrijving relevante stukken, is ongeldig.
- 7.16.2 Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.
- 7.16.3 De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.
- 7.17 Verduidelijking van de inschrijving**
- 7.17.1 Op verzoek van de aanbesteder kunnen besprekingen met inschrijvers plaatsvinden met het oog op een verduidelijking van de inhoud van hun inschrijving en van de eisen van de aanbesteder, voor zover dit niet strijdig is met de beginselen van het aanbestedingsrecht. Onderhandelingen met inschrijvers over fundamentele punten van de opdracht, waarvan de wijziging de mededinging kan vervalsen, en met name over de prijzen, zijn niet toegestaan.

- 7.18 Abnormaal lage inschrijving**
- 7.18.1 Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.
- 7.18.2 De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met:
- de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening,
  - de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren,
  - de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver,
  - de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en
  - de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.
- 7.18.3 Indien de aanbesteder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.
- 7.19 Elektronische veiling**
- 7.19.1 De aanbesteder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling, indien nauwkeurige specificaties voor de opdracht worden opgesteld.
- 7.19.2 Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.
- 7.19.3 De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de uitnodiging tot inschrijving en de overige voor de inschrijving relevante stukken.

- 7.19.4 Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de aanbiedingen aan de hand van de gunningscriteria en de weging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.
- 7.19.5 De aanbesteder waarborgt dat alle inschrijvers die een aan de eisen beantwoordende inschrijving hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.
- 7.19.6 De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de start van de elektronische veiling preciseert.
- 7.19.7 De aanbesteder verstrekt bij de uitnodiging tot inschrijving ten minste de volgende informatie:
- de elementen waarvan de waarden vallen onder de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn zodat ze kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten;
  - de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals zij voortvloeien uit de specificaties van het voorwerp van de opdracht;
  - de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de deelnemers aan de elektronische veiling zal worden gesteld en het tijdstip waarop die informatie ter beschikking zal worden gesteld;
  - relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling;
  - de voorwaarden waaronder de deelnemers aan de elektronische veiling een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die voor de biedingen vereist zijn;
  - of de aanbesteder tijdens de elektronische veiling ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedeelt als bedoeld in artikel 7.19.13;
  - relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.
- 7.19.8 De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.
- 7.19.9 De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.

- 7.19.10 Indien de aanbestedder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling:
- het resultaat van de volledige beoordeling van de aanbidding van de betreffende deelnemer aan de onderhandelingen, en
  - de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.
- 7.19.11 In de formule als bedoeld in artikel 7.19.10, onderdeel b verwerkt de aanbestedder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen als bedoeld in artikel 7.2.3; daartoe moeten eventuele marges evenwel vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.
- 7.19.12 Indien de aanbestedder varianten toestaat, verstrekt de aanbestedder een afzonderlijke formule voor elke variant.
- 7.19.13 Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbestedder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbestedder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.
- 7.19.14 De aanbestedder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.
- 7.19.15 De aanbestedder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.
- 7.19.16 De aanbestedder vermeidt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten in een of meer van de volgende gevallen:
- bij het verstrijken van de datum en het tijdstip van sluiting;
  - bij het uitblijven van nieuwe prijzen of nieuwe waarden die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dit geval preciseert de aanbestedder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling de termijn die hij na ontvangst van het laatste bod in acht zal nemen alvorens de veiling te sluiten;

- c. indien alle fasen van de elektronische veiling die in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling zijn vermeld, afgehandeld zijn. In dit geval vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling het tijdschema voor elk van de fasen van de veiling.

7.19.17 Na de sluiting van de elektronische veiling neemt de aanbesteder de gunningsbeslissing overeenkomstig artikel 7.20 op basis van de resultaten van de elektronische veiling.

7.20 Gunningbeslissing

7.20.1 De aanbesteder legt inschrijvingen van inschrijvers waarop een uitsluitingsgrond van toepassing is terzijde.

7.20.2 De aanbesteder toetst de inschrijvingen of, in voorkomend geval, de resultaten van de veiling aan de door hem in de uitnodiging tot inschrijving en in de overige voor de inschrijving relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de inschrijvingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium.

7.20.3 Indien de inschrijvingen van twee of meer inschrijvers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende inschrijvers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.

7.20.4 Indien de prijs van de meest gereede inschrijving hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbesteder, kan de aanbesteder deze inschrijving als onaanvaardbaar aanmerken en de procedure vervolgen met de onderhandelingsprocedure met aankondiging.

7.20.5 De aanbesteder stelt de inschrijvers zo spoedig mogelijk geijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 7.20.2 tot en met 7.20.4, en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, en de naam van de begunstigde. Deze mededeling bevat tevens de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen. In voorkomend geval bevat deze mededeling de redenen die er toe hebben geleid dat de inschrijving terzijde is gelegd

op grond van artikel 7.20.1.

- 7.20.6 De mededeling van de aanbesteder van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.
- 7.20.7 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:
- met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
  - met het openbaar belang in strijd zou zijn,
  - de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
  - afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.

7.21 Optracht

- 7.21.1 De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.
- 7.21.2 Voor de opdracht komen alleen inschrijvers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de uitnodiging tot inschrijving en de overige voor de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.
- 7.21.3 Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.
- 7.21.4 De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 7.21.3.
- 7.21.5 Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt:
- afschrift van zijn inschrijvingsbiljet met de eventuele staat van verrekenspreken,
  - exemplaar van het bestek,
  - afschrift van de nota van inlichtingen, en
  - afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.

7.22 Geschillen

- 7.22.1 Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

8	Concessie Europees	8	Concessie Nationaal
8.1	Omschrijving	8.1	Omschrijving
8.1.1	Een concessieovereenkomst voor openbare werken is een overeenkomst met dezelfde kenmerken als een opdracht voor werken, waarbij de tegenprestatie voor de uit te voeren werken in ieder geval bestaat uit het recht het werk te exploiteren, al dan niet gecombineerd met een betaling.	8.1.1	Een concessieovereenkomst voor openbare werken is een overeenkomst met dezelfde kenmerken als een opdracht voor werken, waarbij de tegenprestatie voor de uit te voeren werken in ieder geval bestaat uit het recht het werk te exploiteren, al dan niet gecombineerd met een betaling.
8.1.2	Deze procedure is niet van toepassing op aanvullende werken die noch in het aanvankelijk overwogen ontwerp van de concessie, noch in de oorspronkelijk gesloten overeenkomst waren opgenomen en die als gevolg van onvoorziene omstandigheden voor de uitvoering van het werk zoals dat daarin is beschreven en dat door de aanbestede aan de concessiehouder wordt opgedragen, noodzakelijk zijn geworden: a. indien deze aanvullende werken uit technisch of economisch oogpunt niet los van de gesloten concessieovereenkomst kunnen worden uitgevoerd zonder de aanbestede grote ongemakken te bezorgen, en zij worden gegund aan de ondernemer met wie de concessieovereenkomst is gesloten, of b. indien deze werken, hoewel zij van de uitvoering van de oorspronkelijke opdracht	8.1.2	Deze procedure is niet van toepassing op aanvullende werken die noch in het aanvankelijk overwogen ontwerp van de concessie, noch in de oorspronkelijk gesloten overeenkomst waren opgenomen en die als gevolg van onvoorziene omstandigheden voor de uitvoering van het werk zoals dat daarin is beschreven en dat door de aanbestede aan de concessiehouder wordt opgedragen, noodzakelijk zijn geworden: a. indien deze aanvullende werken uit technisch of economisch oogpunt niet los van de gesloten concessieovereenkomst kunnen worden uitgevoerd zonder de aanbestede grote ongemakken te bezorgen, en zij worden gegund aan de ondernemer met wie de concessieovereenkomst is gesloten, of b. indien deze werken, hoewel zij van de uitvoering van de oorspronkelijke opdracht

<p>8.1.3</p> <p>8.2</p> <p>8.2.1</p> <p>8.2.2</p> <p>8.2.3</p> <p>EU</p> <p>8.2.4</p> <p>EU</p> <p>8.2.6</p> <p>8.2.7</p> <p>GP3.5B</p> <p>GP3.5H</p>	<p>kunnen worden gescheiden, voor de vervolmaking ervan strikt noodzakelijk zijn.</p> <p>Het totale bedrag van de aanvullende opdrachten mag niet hoger zijn dan 50% van het bedrag van het hoofdwerk waarvoor de concessie is verleend.</p> <p>Aankondiging</p> <p>De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.</p> <p>De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Concessieovereenkomst voor openbare werken.</p> <p>Bij de Europese aanbesteding zendt de aanbesteder de aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een Europese procedure.</p> <p>Bij de Europese aanbesteding moet de aanbesteder de verzenddatum van het formulier Concessieovereenkomst voor openbare werken kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.</p> <p>Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.</p> <p>Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbesteder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbesteder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbesteder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan:</p> <p>a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht, of</p> <p>b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd.</p> <p>De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbesteder</p>	<p>8.1.3</p> <p>8.2</p> <p>8.2.1</p> <p>8.2.2</p> <p>8.2.3</p> <p>EU</p> <p>8.2.4</p> <p>EU</p> <p>8.2.6</p> <p>8.2.7</p> <p>GP3.5B</p> <p>GP3.5H</p>	<p>kunnen worden gescheiden, voor de vervolmaking ervan strikt noodzakelijk zijn.</p> <p>Het totale bedrag van de aanvullende opdrachten mag niet hoger zijn dan 50% van het bedrag van het hoofdwerk waarvoor de concessie is verleend.</p> <p>Aankondiging</p> <p>De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.</p> <p>De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Concessieovereenkomst voor openbare werken.</p> <p>Bij de nationale aanbesteding maakt de aanbesteder de aankondiging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een nationale procedure.</p> <p>Indien de aanbesteder de opdracht voorbehoudt aan sociale werkplaatsen of programma's voor beschermde arbeid, vermeldt hij dit in de aankondiging.</p> <p>Indien de aanbesteder inlichtingen vraagt of geschiktheidseisen stelt inzake draagkracht en bekwaamheden, houden deze verband met en staan ze in redelijke verhouding tot het voorwerp van de opdracht. De aanbesteder vermeldt deze geschiktheidseisen in de aankondiging. Indien de aanbesteder geschiktheidseisen stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de opdracht is, tenzij de aanbesteder dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aankondiging. In dat geval is die eis niet hoger dan:</p> <p>a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht, of</p> <p>b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd.</p> <p>De aanbesteder vermeldt het gunningscriterium in de aankondiging. De aanbesteder</p>	<p>8.1.3</p> <p>8.2</p> <p>8.2.1</p> <p>8.2.2</p> <p>8.2.3</p> <p>NL</p> <p>8.2.6</p> <p>8.2.7</p> <p>GP3.5B</p> <p>GP3.5H</p>
--	--	--	--	---

- gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbestede economisch meest voordelige inschrijving. De aanbestede kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbestede de toepassing van dat criterium in de aankondiging.
- 8.2.9 EU Indien bij de Europese aanbesteding de aanbestede de aankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de aankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbestede publiceert de aankondiging en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 8.2.10 De aanbestede geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
- 8.2.11 De aanbestede kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbestede gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie. Informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 8.2.12 EU Indien bij de Europese aanbesteding de aanbestede de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbestede publiceert de kennisgeving en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 8.2.13 De aanbestede motiveert in voorkomend geval in de aankondiging:
- de beslissing van de aanbestede om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers,
  - de beslissing van de aanbestede om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren,
  - de beslissing van de aanbestede om een opdracht niet in percelen op te delen, en
  - de beslissing van de aanbestede om opdrachten samen te voegen.
- gunt een opdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbestede economisch meest voordelige inschrijving. De aanbestede kan, in afwijking hiervan, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbestede de toepassing van dat criterium in de aankondiging.
- 8.2.10 De aanbestede geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
- 8.2.11 De aanbestede kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbestede gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie. Informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 8.2.13 De aanbestede motiveert in voorkomend geval in de aankondiging:
- de beslissing van de aanbestede om geschiktheidseisen te stellen die zien op omzet van ondernemers,
  - de beslissing van de aanbestede om het gunningscriterium van de laagste prijs te hanteren,
  - de beslissing van de aanbestede om een opdracht niet in percelen op te delen, en
  - de beslissing van de aanbestede om opdrachten samen te voegen.

8.3	Termijnen inschrijving	8.3	Termijnen inschrijving
8.3.1	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van de inschrijving benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 45 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.	NL	Bij de nationale aanbesteding stelt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht en de voor de voorbereiding van de inschrijving benodigde tijd. Deze termijn bedraagt minimaal 32 dagen, te rekenen vanaf de publicatiedatum van de aankondiging.
8.3.3	Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de gestelde termijnen zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verlengt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.	8.3.3	Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de gestelde termijnen zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verlengt de aanbesteder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.
8.4	Inschrijving	8.4	Inschrijving
8.4.1	De inschrijver voegt bij de inschrijving een volledige lijst van verbonden ondernemingen en deelt de aanbesteder de wijzigingen in deze lijst van verbonden ondernemingen steeds onverwijld mee.	8.4.1	De inschrijver voegt bij de inschrijving een volledige lijst van verbonden ondernemingen en deelt de aanbesteder de wijzigingen in deze lijst van verbonden ondernemingen steeds onverwijld mee.
8.5	Verplichtingen voor de concessiehouder	8.5	Verplichtingen voor de concessiehouder
8.5.1	De aanbesteder kan: a. hetzij de houder van een concessie verplichten ten minste 30 procent van de totale waarde van de werken waarvoor een concessie wordt verleend, aan derden uit te besteden. Dit minimumpercentage dient in de concessieovereenkomst te worden vermeld; b. hetzij de gegadigden of inschrijvers voor de concessie verzoeken zelf in hun inschrijvingen aan te geven welk percentage van de totale waarde van de werken waarvoor de concessie wordt verleend, zij aan derden denken uit te besteden.	8.5.1	De aanbesteder kan: a. hetzij de houder van een concessie verplichten ten minste 30 procent van de totale waarde van de werken waarvoor een concessie wordt verleend, aan derden uit te besteden. Dit minimumpercentage dient in de concessieovereenkomst te worden vermeld; b. hetzij de gegadigden of inschrijvers voor de concessie verzoeken zelf in hun inschrijvingen aan te geven welk percentage van de totale waarde van de werken waarvoor de concessie wordt verleend, zij aan derden denken uit te besteden.
8.5.2	Een houder van een concessie die zelf geen aanbestedende dienst is en die een opdracht aan een derde wenst te gunnen, geeft zijn voornemen hiertoe in een aankondiging te kennen. Een samenwerkingsverband van ondernemingen dat	8.5.2	Een houder van een concessie die zelf geen aanbestedende dienst is en die een opdracht aan een derde wenst te gunnen, geeft zijn voornemen hiertoe in een aankondiging te kennen. Een samenwerkingsverband van ondernemingen dat

- gevormd is om de concessie te verwerven, of met dit samenwerkingsverband verbonden ondernemingen, worden niet als derden beschouwd.
- 8.5.3 De concessiehouder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een opdracht door een concessiehouder voor openbare werken.
- 8.5.4 Bij de Europese aanbesteding zendt de concessiehouder de aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen.
- 8.5.5 Bij de Europese aanbesteding moet de concessiehouder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een opdracht door een concessiehouder voor openbare werken kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.
- 8.5.6 Bij de nationale aanbesteding maakt de concessiehouder de aankondiging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen.
- 8.5.7 Bij de Europese aanbesteding bedraagt, bij opdrachten die worden gegund door een houder van een concessie die zelf geen aanbestedende dienst is, de door de concessiehouder vast te stellen termijn voor de ontvangst van de aanvragen tot deelneming minimaal 30 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht, en de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen minimaal 40 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht of van de uitnodiging tot inschrijving.
- 8.5.8 Bij de nationale aanbesteding bedraagt, bij opdrachten die worden gegund door een houder van een concessie die zelf geen aanbestedende dienst is, de door de concessiehouder vast te stellen termijn voor de ontvangst van de aanvragen tot deelneming minimaal 17 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht, en de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen minimaal 21 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht of van de uitnodiging tot inschrijving.
- 8.5.9 De concessiehouder kan de termijn voor de ontvangst van inschrijvingen met 5 dagen verkorten indien hij vanaf de bekendmaking van de aankondiging met elektronische middelen vrije, rechtstreekse en volledige toegang biedt tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken en in de aankondiging het internetadres dat toegang biedt tot deze documenten vermeldt.
- 8.5.3 De concessiehouder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een concessiehouder voor openbare werken.
- 8.5.4 Bij de Europese aanbesteding zendt de concessiehouder de aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen.
- 8.5.5 Bij de Europese aanbesteding moet de concessiehouder de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een concessiehouder voor openbare werken kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.
- 8.5.6 Bij de nationale aanbesteding maakt de concessiehouder de aankondiging bekend via het elektronische systeem voor aanbestedingen.
- 8.5.7 Bij de Europese aanbesteding bedraagt, bij opdrachten die worden gegund door een houder van een concessie die zelf geen aanbestedende dienst is, de door de concessiehouder vast te stellen termijn voor de ontvangst van de aanvragen tot deelneming minimaal 30 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht, en de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen minimaal 40 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht of van de uitnodiging tot inschrijving.
- 8.5.8 Bij de nationale aanbesteding bedraagt, bij opdrachten die worden gegund door een houder van een concessie die zelf geen aanbestedende dienst is, de door de concessiehouder vast te stellen termijn voor de ontvangst van de aanvragen tot deelneming minimaal 17 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht, en de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen minimaal 21 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de opdracht of van de uitnodiging tot inschrijving.
- 8.5.9 De concessiehouder kan de termijn voor de ontvangst van inschrijvingen met 5 dagen verkorten indien hij vanaf de bekendmaking van de aankondiging met elektronische middelen vrije, rechtstreekse en volledige toegang biedt tot het bestek en alle overige voor de inschrijving relevante stukken en in de aankondiging het internetadres dat toegang biedt tot deze documenten vermeldt.

- 8.5.10** Naderere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de concessiehouder verstrekt.
- 8.5.10** Naderere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken worden, mits tijdig aangevraagd, uiterlijk 6 dagen voor de uiterste datum voor de ontvangst van de inschrijvingen door de concessiehouder verstrekt.
- 8.5.11** Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 8.5.10 gestelde termijn zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verlangt de concessiehouder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.
- 8.5.11** Indien nadere inlichtingen over het bestek en de overige voor de inschrijving relevante stukken tijdig zijn aangevraagd, maar om enigerlei reden niet binnen de in artikel 8.5.10 gestelde termijn zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij het bestek behorende stukken kunnen worden gedaan, verlangt de concessiehouder de termijn voor de ontvangst van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.
- 8.5.12** De concessiehouder is niet gehouden tot aankondiging van een uit te besteden opdracht indien deze opdracht aan één of meer van de volgende voorwaarden voldoet:
- 8.5.12** De concessiehouder is niet gehouden tot aankondiging van een uit te besteden opdracht indien deze opdracht aan één of meer van de volgende voorwaarden voldoet:
- indien, in het kader van een openbare of niet-openbare procedure, een concurrentiegerichte dialoog of een meervoudig onderhandse procedure, geen of geen geschikte inschrijvingen of geen verzoeken om een uitnodiging tot deelneming zijn ingediend, mits de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht niet wezenlijk worden gewijzigd en de Commissie op haar verzoek een verslag wordt overgelegd;
  - indien de opdracht om technische of artistieke redenen of om redenen van bescherming van exclusieve rechten slechts aan een bepaalde ondernemer kan worden toevertrouwd;
  - voor zover zulks strikt noodzakelijk is, ingeval de termijnen voor de openbare procedure of de niet-openbare procedure dan wel voor de onderhandelingsprocedure met aankondiging wegens dwingende spoed, als gevolg van gebeurtenissen die door de concessiehouder niet konden worden voorzien en niet aan de concessiehouder te wijten zijn, niet in acht kunnen worden genomen;
  - voor aanvullende opdrachten voor werken of diensten die noch in het oorspronkelijk opgedragen ontwerp, noch in de oorspronkelijk verleende opdracht waren opgenomen en technisch of economisch niet los van de oorspronkelijke opdracht kunnen worden uitgevoerd zonder overwegende bezwaren voor de aanbesteder dan wel, de aanvullende opdrachten strikt noodzakelijk zijn om de oorspronkelijke opdracht te vervolmaken en:
    - de aanvullende opdrachten ten gevolge van een onvoorziene omstandigheid voor de uitvoering van deze opdracht noodzakelijk zijn geworden;
    - de opdrachtverlening geschiedt aan de ondernemer die de oorspronkelijke opdracht uitvoert, en
    - het totale bedrag van de aanvullende opdrachten niet hoger is dan 50
- indien, in het kader van een openbare of niet-openbare procedure, een concurrentiegerichte dialoog of een meervoudig onderhandse procedure, geen of geen geschikte inschrijvingen of geen verzoeken om een uitnodiging tot deelneming zijn ingediend, mits de oorspronkelijke voorwaarden van de opdracht niet wezenlijk worden gewijzigd en de Commissie op haar verzoek een verslag wordt overgelegd;
  - indien de opdracht om technische of artistieke redenen of om redenen van bescherming van exclusieve rechten slechts aan een bepaalde ondernemer kan worden toevertrouwd;
  - voor zover zulks strikt noodzakelijk is, ingeval de termijnen voor de openbare procedure of de niet-openbare procedure dan wel voor de onderhandelingsprocedure met aankondiging wegens dwingende spoed, als gevolg van gebeurtenissen die door de concessiehouder niet konden worden voorzien en niet aan de concessiehouder te wijten zijn, niet in acht kunnen worden genomen;
  - voor aanvullende opdrachten voor werken of diensten die noch in het oorspronkelijk opgedragen ontwerp, noch in de oorspronkelijk verleende opdracht waren opgenomen en technisch of economisch niet los van de oorspronkelijke opdracht kunnen worden uitgevoerd zonder overwegende bezwaren voor de aanbesteder dan wel, de aanvullende opdrachten strikt noodzakelijk zijn om de oorspronkelijke opdracht te vervolmaken en:
    - de aanvullende opdrachten ten gevolge van een onvoorziene omstandigheid voor de uitvoering van deze opdracht noodzakelijk zijn geworden;
    - de opdrachtverlening geschiedt aan de ondernemer die de oorspronkelijke opdracht uitvoert, en
    - het totale bedrag van de aanvullende opdrachten niet hoger is dan 50

<p>e. voor nieuwe opdrachten voor werken of diensten tot 3 jaar volgend op de verlening van de oorspronkelijke opdracht voor zover deze werken of diensten bestaan uit herhaling van soortgelijke werken of diensten die door dezelfde concessiehouder worden toevertrouwd aan de ondernemer waaraan de oorspronkelijke opdracht werd verleend, en:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. deze werken of diensten overeenstemmen met een basisproject dat het voorwerp vormde van de oorspronkelijke opdracht die met toepassing van de openbare procedure of de niet-openbare procedure is verleend, 2. de concessiehouder reeds in de aankondiging van de aanbesteding van het basisproject vermeldde dat een procedure zonder aankondiging kan worden toegepast, en 3. de concessiehouder bij de aanbesteding van het basisproject voor de toepassing van de drempelwaarden eveneens het totale voor de volgende werken of diensten geraamde bedrag in aanmerking neemt. 	<p>procent van het bedrag van de oorspronkelijke opdracht;</p> <p>e. voor nieuwe opdrachten voor werken of diensten tot 3 jaar volgend op de verlening van de oorspronkelijke opdracht voor zover deze werken of diensten bestaan uit herhaling van soortgelijke werken of diensten die door dezelfde concessiehouder worden toevertrouwd aan de ondernemer waaraan de oorspronkelijke opdracht werd verleend, en:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. deze werken of diensten overeenstemmen met een basisproject dat het voorwerp vormde van de oorspronkelijke opdracht die met toepassing van de openbare procedure of de niet-openbare procedure is verleend, 2. de concessiehouder reeds in de aankondiging van de aanbesteding van het basisproject vermeldde dat een procedure zonder aankondiging kan worden toegepast, en 3. de concessiehouder bij de aanbesteding van het basisproject voor de toepassing van de drempelwaarden eveneens het totale voor de volgende werken of diensten geraamde bedrag in aanmerking neemt.
<p>8.6 8.6.1</p>	<p>8.6 Opdracht De aanbestede of in voorkomend geval de concessiehouder is niet verplicht een opdracht te verlenen.</p>
<p>8.6.2</p>	<p>8.6.2 De aanbestede of in voorkomend geval de concessiehouder verleent een opdracht niet eerder dan 20 dagen na de verzenddatum van de gunningsbeslissing. Indien de aanbestede of in voorkomend geval de concessiehouder slechts één inschrijving heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.</p>
<p>8.6.3</p>	<p>8.6.3 Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de gunningsbeslissing een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de gunningsbeslissing van de aanbestede of in voorkomend geval de concessiehouder mag de aanbestede of in voorkomend geval de concessiehouder niet overgaan tot het verlenen van de opdracht, voordat in kort geding vonnis is gewezen.</p>
<p>8.7 8.7.1</p>	<p>8.7 Geschillen Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.</p>
<p>8.7</p>	<p>8.7 Geschillen Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.</p>

9 Raamovereenkomst met een enkele ondernemer   **9 Raamovereenkomst met een enkele ondernemer**

Europees

Nationaal

<p>9.1 Omschrijving</p> <p>9.1.1 Een raamovereenkomst met een enkele ondernemer is een overeenkomst tussen een of meer aanbesteders en een ondernemer met het doel gedurende een bepaalde periode de voorwaarden inzake te verlenen opdrachten vast te leggen.</p> <p>GP3.3A</p> <p>9.1.2 Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder die, met gebruikmaking van een van de procedures beschreven in de hoofdstukken 2 tot en met 6 en 8 van dit reglement, een raamovereenkomst sluit met een enkele ondernemer, op basis van die raamovereenkomst opdrachten verlenen overeenkomstig de procedure voor de raamovereenkomst met een enkele ondernemer.</p> <p>EU</p>	<p>9.1 Omschrijving</p> <p>9.1.1 Een raamovereenkomst met een enkele ondernemer is een overeenkomst tussen een of meer aanbesteders en een ondernemer met het doel gedurende een bepaalde periode de voorwaarden inzake te verlenen opdrachten vast te leggen.</p> <p>GP3.3A</p>	<p>9.1.3 Bij de nationale aanbesteding kan de aanbesteder die, met gebruikmaking van een van de procedures beschreven in de hoofdstukken 2 tot en met 8 van dit reglement, een raamovereenkomst sluit met een enkele ondernemer, op basis van die raamovereenkomst opdrachten verlenen overeenkomstig de procedure voor de raamovereenkomst met een enkele ondernemer.</p> <p>NL</p>
--	--	---

9.2	Algemene bepalingen	9.2	Algemene bepalingen
9.2.1	Deze procedure kan uitsluitend worden toegepast tussen de aanbestede en de ondernemer die oorspronkelijk bij de raamovereenkomst partij waren.	9.2.1	Deze procedure kan uitsluitend worden toegepast tussen de aanbestede en de ondernemer die oorspronkelijk bij de raamovereenkomst partij waren.
9.2.2	Bij de verlening van opdrachten die op de raamovereenkomst zijn gebaseerd mogen de partijen geen substantiële wijzigingen aanbrengen in de in de raamovereenkomst gestelde voorwaarden.	9.2.2	Bij de verlening van opdrachten die op de raamovereenkomst zijn gebaseerd mogen de partijen geen substantiële wijzigingen aanbrengen in de in de raamovereenkomst gestelde voorwaarden.
9.2.3	De looptijd van een raamovereenkomst is niet langer dan 4 jaar, behalve in uitzonderlijke gevallen die deugdelijk gemotiveerd zijn, met name op grond van het voorwerp van de raamovereenkomst.	9.2.3	De looptijd van een raamovereenkomst is niet langer dan 4 jaar, behalve in uitzonderlijke gevallen die deugdelijk gemotiveerd zijn, met name op grond van het voorwerp van de raamovereenkomst.
9.2.4	De aanbestede gebruikt een raamovereenkomst niet om de mededinging te hinderen, te beperken of te vervalsen en maakt geen oneigenlijk gebruik van een raamovereenkomst.	9.2.4	De aanbestede gebruikt een raamovereenkomst niet om de mededinging te hinderen, te beperken of te vervalsen en maakt geen oneigenlijk gebruik van een raamovereenkomst.
9.3	Opdrachten op basis van een raamovereenkomst	9.3	Opdrachten op basis van een raamovereenkomst
9.3.1	De opdracht op basis van een raamovereenkomst met een enkele ondernemer wordt verleend volgens de in de raamovereenkomst gestelde voorwaarden.	9.3.1	De opdracht op basis van een raamovereenkomst met een enkele ondernemer wordt verleend volgens de in de raamovereenkomst gestelde voorwaarden.
9.3.2	De opdracht wordt verleend door de ondernemer schriftelijk te raadplegen en hem indien nodig te verzoeken zijn inschrijving aan te vullen.	9.3.2	De opdracht wordt verleend door de ondernemer schriftelijk te raadplegen en hem indien nodig te verzoeken zijn inschrijving aan te vullen.
9.4	Termijn van gestanddoening	9.4	Termijn van gestanddoening
9.4.1	De inschrijver moet zijn inschrijving gestand doen gedurende 30 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken, tenzij in de uitnodiging tot inschrijving een andere termijn is gesteld.	9.4.1	De inschrijver moet zijn inschrijving gestand doen gedurende 30 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken, tenzij in de uitnodiging tot inschrijving een andere termijn is gesteld.
9.5	Ongeldigheid van de inschrijving	9.5	Ongeldigheid van de inschrijving
9.5.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen, gesteld in dit reglement of de raamovereenkomst is ongeldig.	9.5.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen, gesteld in dit reglement of de raamovereenkomst is ongeldig.
9.5.2	Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.	9.5.2	Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.

9.6	Opricht	9.6	Opricht
9.6.1	De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.	9.6.1	De aanbesteder is niet verplicht de opdracht te verlenen.
9.6.2	De inschrijver komt alleen voor de opdracht in aanmerking indien hij zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoet aan de eisen die in de raamovereenkomst en de overige voor de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.	9.6.2	De inschrijver komt alleen voor de opdracht in aanmerking indien hij zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoet aan de eisen die in de raamovereenkomst en de overige voor de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.
9.6.3	Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.	9.6.3	Indien de aanbesteder de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.
9.6.4	De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 9.6.3.	9.6.4	De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 9.6.3.
9.6.5	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever geaarmerkt: a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekenneprijzen, b. exemplaar van het bestek, c. afschrift van de nota van inlichtingen, en d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.	9.6.5	Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever geaarmerkt: a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekenneprijzen, b. exemplaar van het bestek, c. afschrift van de nota van inlichtingen, en d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing.
9.7	Geschillen	9.7	Geschillen
9.7.1	Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.	9.7.1	Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

10	Raamovereenkomst met meerdere ondernemers Europees	10	Raamovereenkomst met meerdere ondernemers Nationaal
10.1	Omschrijving	10.1	Omschrijving
10.1.1	Een raamovereenkomst met meerdere ondernemers is een overeenkomst tussen een of meer aanbesteders en meerdere ondernemers met het doel gedurende een bepaalde periode de voorwaarden inzake te verlenen opdrachten vast te leggen.	10.1.1	Een raamovereenkomst met meerdere ondernemers is een overeenkomst tussen een of meer aanbesteders en meerdere ondernemers met het doel gedurende een bepaalde periode de voorwaarden inzake te verlenen opdrachten vast te leggen.
GP3.3A		GP3.3A	
10.1.2	Een raamovereenkomst met meerdere ondernemers wordt gesloten met ten minste drie ondernemers, voor zover het aantal ondernemers dat aan de geschiktheidseisen voldoet, of het aantal inschrijvingen dat aan de gunningscriteria voldoet, voldoende groot is.	10.1.2	Een raamovereenkomst met meerdere ondernemers wordt gesloten met ten minste drie ondernemers, voor zover het aantal ondernemers dat aan de geschiktheidseisen voldoet, of het aantal inschrijvingen dat aan de gunningscriteria voldoet, voldoende groot is.
10.1.3	Bij de Europese aanbesteding kan de aanbesteder die, met gebruikmaking van een van de procedures beschreven in de hoofdstukken 2 tot en met 6 en 8 van dit reglement, een raamovereenkomst sluit met meerdere ondernemers, op basis van die raamovereenkomst opdrachten verlenen overeenkomstig de procedure voor de raamovereenkomst met meerdere ondernemers.		
EU			
		10.1.4	Bij de nationale aanbesteding kan de aanbesteder die, met gebruikmaking van een

NL van de procedures beschreven in de hoofdstukken 2 tot en met 8 van dit reglement, een raamovereenkomst sluit met meerdere ondernemers, op basis van die raamovereenkomst opdrachten verlenen overeenkomstig de procedure voor de raamovereenkomst met meerdere ondernemers.

10.2 Algemene bepalingen	
10.2.1	Deze procedure kan uitsluitend worden toegepast tussen de aanbestede en de ondernemers die oorspronkelijk bij de raamovereenkomst partij waren.
10.2.2	Bij de verlening van opdrachten die op de raamovereenkomst zijn gebaseerd mogen de partijen geen substantiële wijzigingen aanbrengen in de in de raamovereenkomst gestelde voorwaarden.
10.2.3	De looptijd van een raamovereenkomst is niet langer dan 4 jaar, behalve in uitzonderlijke gevallen die deugdelijk gemotiveerd zijn, met name op grond van het voorwerp van de raamovereenkomst.
10.2.4	De aanbestede gebruikt een raamovereenkomst niet om de mededinging te hinderen, te beperken of te vervalsen en maakt geen oneigenlijk gebruik van een raamovereenkomst.
10.3 Opdrachten op basis van een raamovereenkomst	
10.3.1	De opdracht op basis van een raamovereenkomst met meerdere ondernemers wordt gegund:
GP3.3B	a. door toepassing van de in de raamovereenkomst bepaalde voorwaarden, zonder de partijen opnieuw tot mededinging op te roepen, of
	b. indien niet alle voorwaarden in de raamovereenkomst zijn bepaald, door de partijen opnieuw tot mededinging op te roepen
	1. op basis van dezelfde voorwaarden die indien nodig worden gepreciseerd,
	2. en, zo nodig, op basis van andere voorwaarden waarvan in het bestek van de raamovereenkomst een indicatie is gegeven
	volgens de onderstaande procedure:
	1. de aanbestede nodigd geïntegreerd schriftelijk de ondernemers uit die in staat zijn de opdracht uit te voeren;
	2. de aanbestede stelt een voldoende lange termijn vast voor de indiening van inschrijvingen waarbij hij rekening houdt met elementen zoals de complexiteit van het voorwerp van de opdracht en de benodigde tijd voor de toezending van de inschrijvingen;

3. de inschrijvingen worden schriftelijk ingediend en de inhoud ervan blijft vertrouwelijk totdat de vastgestelde indieningstermijn is verstreken;
4. de aanbesteder gunt de opdracht aan de inschrijver die op grond van de in het bestek van de raamovereenkomst vastgestelde gunningscriteria de beste inschrijving heeft ingediend.

3. de inschrijvingen worden schriftelijk ingediend en de inhoud ervan blijft vertrouwelijk totdat de vastgestelde indieningstermijn is verstreken;
4. de aanbesteder gunt de opdracht aan de inschrijver die op grond van de in het bestek van de raamovereenkomst vastgestelde gunningscriteria de beste inschrijving heeft ingediend.

10.4	Termijn van gestanddoening	10.4	Termijn van gestanddoening
10.4.1	Onverlet heigeen is bepaald in artikel 10.4.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken of, in voorkomend geval, de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de uitnodiging tot inschrijving een andere termijn is gesteld.	10.4.1	Onverlet hetgeen is bepaald in artikel 10.4.3 moet de inschrijver zijn inschrijving gestand doen gedurende 50 dagen na de dag waarop de uiterste termijn voor het indienen van de inschrijvingen is verstreken of, in voorkomend geval, de dag waarop de elektronische veiling is afgesloten, tenzij in de uitnodiging tot inschrijving een andere termijn is gesteld.
10.4.2	De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontfenen.	10.4.2	De aanbesteder kan verzoeken de termijn van gestanddoening te verlengen. Het verzoek tot verlenging van de termijn van gestanddoening wordt niet gedaan aan de inschrijver die naar het oordeel van de aanbesteder zeer waarschijnlijk niet in aanmerking komt voor de opdracht. De inschrijver kan aan een zodanig verzoek geen recht op de opdracht ontfenen.
10.5	Ongeldigheid van de inschrijving	10.5	Ongeldigheid van de inschrijving
10.5.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen, gesteld in dit reglement, de raamovereenkomst of de uitnodiging tot inschrijving is ongeldig.	10.5.1	Een inschrijving die niet voldoet aan de eisen, gesteld in dit reglement, de raamovereenkomst of de uitnodiging tot inschrijving is ongeldig.
10.5.2	Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.	10.5.2	Een inschrijving waaraan voorwaarden zijn verbonden, is ongeldig.
10.5.3	De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, in het geval als bedoeld in artikel 10.3.1 onderdeel b bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.	10.5.3	De inschrijver dient, indien de aanbesteder dat heeft voorgeschreven, in het geval als bedoeld in artikel 10.3.1 onderdeel b bij de inschrijving een verklaring over te leggen dat de inschrijving niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht. Deze verklaring, ingericht volgens het in Deel II opgenomen Model K, dient ondertekend te zijn door een bestuurder die ter zake de inschrijver rechtsgeldig vertegenwoordigt. In het geval de inschrijver een samenwerkingsverband van ondernemers is, verstrekt de inschrijver een dergelijke verklaring van een bestuurder van iedere ondernemer. De inschrijving is ongeldig indien een vereiste verklaring ontbreekt of niet naar waarheid is ingevuld.

10.6 10.6.1	Verduidelijking van de inschrijving Op verzoek van de aanbesteder kunnen besprekingen met inschrijvers plaatsvinden met het oog op een verduidelijking van de inhoud van hun inschrijving en van de eisen van de aanbesteder, voor zover dit niet strijdig is met de beginselen van het aanbestedingsrecht. Onderhandelingen met inschrijvers over fundamentele punten van de opdracht, waarvan de wijziging de mededinging kan vervalsen, en met name over de prijzen, zijn niet toegestaan.	10.6 10.6.1	Verduidelijking van de inschrijving Op verzoek van de aanbesteder kunnen besprekingen met inschrijvers plaatsvinden met het oog op een verduidelijking van de inhoud van hun inschrijving en van de eisen van de aanbesteder, voor zover dit niet strijdig is met de beginselen van het aanbestedingsrecht. Onderhandelingen met inschrijvers over fundamentele punten van de opdracht, waarvan de wijziging de mededinging kan vervalsen, en met name over de prijzen, zijn niet toegestaan.
10.7 10.7.1	Abnormaal lage inschrijving Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.	10.7 10.7.1	Abnormaal lage inschrijving Indien een inschrijving is gedaan die in verhouding tot de te verrichten opdracht abnormaal laag lijkt, verzoekt de aanbesteder, voordat hij deze inschrijving kan afwijzen, schriftelijk om de door hem nodig geachte verduidelijkingen over de samenstelling van de inschrijving. De aanbesteder onderzoekt in overleg met de inschrijver de samenstelling aan de hand van de ontvangen toelichtingen.
10.7.2	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren, c. de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver, d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.	10.7.2	De verduidelijkingen kunnen onder meer verband houden met: a. de doelmatigheid van het bouwproces, van het productieproces van de producten of van de dienstverlening, b. de gekozen technische oplossingen of uitzonderlijk gunstige omstandigheden waarvan de inschrijver bij de uitvoering van de werken, de levering van de producten of het verlenen van de diensten kan profiteren, c. de originaliteit van het ontwerp van de inschrijver, d. de naleving van de bepalingen inzake arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden die gelden op de plaats waar de opdracht wordt uitgevoerd, en e. de ontvangst van staatssteun door de inschrijver.
10.7.3	Indien de aanbesteder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.	10.7.3	Indien de aanbesteder constateert dat een inschrijving abnormaal laag is omdat de inschrijver staatssteun heeft gekregen, kan de inschrijving uitsluitend op enkel die grond worden afgewezen, indien de inschrijver desgevraagd niet binnen een door de aanbesteder bepaalde voldoende lange termijn kan aantonen dat de betrokken steun niet in strijd met de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is toegekend.
10.7.4 EU	Bij de Europese aanbesteding stelt de aanbesteder die in een situatie als bedoeld in artikel 10.7.3 een inschrijving afwijst, de Europese Commissie daarvan in kennis.		

10.8	Elektronische veiling	10.8	Elektronische veiling
10.8.1	De aanbesteder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling indienen. a. nauwkeurige specificaties voor de opdracht zijn opgesteld, b. sprake is van het geval als bedoeld in artikel 10.3.1 onderdeel b, en c. de toepassing van de elektronische veiling is vermeld in de raamovereenkomst.	10.8.1	De aanbesteder kan de gunningsbeslissing vooraf laten gaan door een elektronische veiling indienen. a. nauwkeurige specificaties voor de opdracht zijn opgesteld, b. sprake is van het geval als bedoeld in artikel 10.3.1 onderdeel b, en c. de toepassing van de elektronische veiling is vermeld in de raamovereenkomst.
10.8.2	Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.	10.8.2	Een elektronische veiling is niet toegestaan bij werken of diensten voor intellectuele prestaties.
10.8.3	De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de raamovereenkomst en de overige voor de inschrijving relevante stukken.	10.8.3	De aanbesteder maakt geen misbruik van de methode van elektronische veiling, noch gebruikt hij de methode om concurrentie te beletten, te beperken of te vervalsen of om wezenlijke wijzigingen aan te brengen in het voorwerp van de opdracht zoals omschreven in de raamovereenkomst en de overige voor de inschrijving relevante stukken.
10.8.4	Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de inschrijvingen aan de hand van de gunningscriteria en de wegging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.	10.8.4	Indien de aanbesteder de gunningsbeslissing vooraf laat gaan door een elektronische veiling, verricht hij een eerste, volledige beoordeling van de inschrijvingen aan de hand van de gunningscriteria en de wegging daarvan, zoals die zijn vastgesteld.
10.8.5	De aanbesteder waarborgt dat alle inschrijvers die een aan de eisen beantwoordende inschrijving hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.	10.8.5	De aanbesteder waarborgt dat alle inschrijvers die een aan de eisen beantwoordende inschrijving hebben gedaan, tegelijkertijd langs elektronische weg worden uitgenodigd tot deelneming aan de elektronische veiling om nieuwe prijzen of nieuwe waarden in te dienen.
10.8.6	De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de elektronische veiling preciseerd.	10.8.6	De aanbesteder waarborgt dat de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling alle relevante informatie bevat voor de individuele verbinding met het gebruikte elektronische systeem en de datum en het tijdstip van de elektronische veiling preciseerd.
10.8.7	De aanbesteder verstrekt bij de uitnodiging tot inschrijving ten minste de volgende informatie: a. de elementen waarvan de waarden vallen onder de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn zodat ze kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten; b. de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals zij voortvloeien uit de specificaties van het voorwerp van de opdracht; c. de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de inschrijvers zal worden gesteld en het tijdstip waarop die informatie ter	10.8.7	De aanbesteder verstrekt bij de uitnodiging tot inschrijving ten minste de volgende informatie: a. de elementen waarvan de waarden vallen onder de elektronische veiling, voor zover deze elementen kwantificeerbaar zijn zodat ze kunnen worden uitgedrukt in cijfers of procenten; b. de eventuele limieten van de waarden die kunnen worden ingediend, zoals zij voortvloeien uit de specificaties van het voorwerp van de opdracht; c. de informatie die tijdens de elektronische veiling ter beschikking van de inschrijvers zal worden gesteld en het tijdstip waarop die informatie ter

- beschikking zal worden gesteld;
relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling;
de voorwaarden waaronder de deelnemers aan de elektronische veiling een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die voor de biedingen vereist zijn;
- d. of de aanbesteder tijdens de elektronische veiling ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedeelt als bedoeld in artikel 10.8.12;
- e. relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.
- 10.8.8 De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.
- 10.8.9 De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.
- 10.8.10 Indien de aanbesteder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling:
- a. het resultaat van de volledige beoordeling van de inschrijving van de betreffende inschrijver, en
- b. de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.
- 10.8.11 In de formule als bedoeld in artikel 10.8.10, onderdeel b verwerkt de aanbesteder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen; daartoe moeten eventuele marges evenwel vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.
- 10.8.12 Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbesteder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbesteder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.
- 10.8.13 De aanbesteder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.
- beschikking zal worden gesteld;
relevante informatie betreffende het verloop van de elektronische veiling;
de voorwaarden waaronder de deelnemers aan de elektronische veiling een bod kunnen doen en met name de minimumverschillen die voor de biedingen vereist zijn;
- d. of de aanbesteder tijdens de elektronische veiling ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedeelt als bedoeld in artikel 10.8.12;
- e. relevante informatie betreffende het gebruikte elektronische systeem en de nadere technische bepalingen en specificaties voor de verbinding.
- 10.8.8 De aanbesteder kan de elektronische veiling in verschillende fasen laten verlopen.
- 10.8.9 De elektronische veiling kan op zijn vroegst 2 werkdagen na de verzenddatum van de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling beginnen.
- 10.8.10 Indien de aanbesteder het gunningscriterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert, voegt hij bij de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling:
- a. het resultaat van de volledige beoordeling van de inschrijving van de betreffende inschrijver, en
- b. de wiskundige formule die tijdens de elektronische veiling de automatische herklasseringen naar gelang van de ingediende nieuwe prijzen of nieuwe waarden zal bepalen.
- 10.8.11 In de formule als bedoeld in artikel 10.8.10, onderdeel b verwerkt de aanbesteder het gewicht dat aan alle vastgestelde criteria is toegekend om de economisch meest voordelige inschrijving te bepalen; daartoe moeten eventuele marges evenwel vooraf in een bepaalde waarde worden uitgedrukt.
- 10.8.12 Tijdens alle fasen van de elektronische veiling deelt de aanbesteder onverwijld aan alle deelnemers aan de elektronische veiling ten minste de informatie mee die de deelnemers aan de elektronische veiling de mogelijkheid biedt op elk moment hun respectieve klassering te kennen. Indien dat in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling vermeld is, kan de aanbesteder ook andere informatie betreffende door de andere deelnemers aan de elektronische veiling ingediende prijzen of waarden meedelen.
- 10.8.13 De aanbesteder kan tevens op ieder ogenblik meedelen hoeveel deelnemers aan de elektronische veiling aan de fase van de veiling deelnemen.

10.8.14	De aanbesteder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.	10.8.14	De aanbesteder deelt tijdens het verloop van de fasen van de elektronische veiling in geen geval de identiteit van de deelnemers aan de elektronische veiling mee.
10.8.15	De aanbesteder meldt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten in een of meer van de volgende gevallen: a. bij het verstrijken van de datum en het tijdstip van sluiting; b. bij het uitblijven van nieuwe prijzen of nieuwe waarden die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dit geval preciseert de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling de termijn die hij na ontvangst van het laatste bod in acht zal nemen alvorens de veiling te sluiten; c. indien alle fasen van de elektronische veiling die in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling zijn vermeld, afgehandeld zijn. In dit geval vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling het tijdschema voor elk van de fasen van de veiling.	10.8.15	De aanbesteder meldt in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling op welke manier hij de veiling sluit. De elektronische veiling kan slechts sluiten in een of meer van de volgende gevallen: a. bij het verstrijken van de datum en het tijdstip van sluiting; b. bij het uitblijven van nieuwe prijzen of nieuwe waarden die beantwoorden aan de vereisten betreffende de minimumverschillen. In dit geval preciseert de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling de termijn die hij na ontvangst van het laatste bod in acht zal nemen alvorens de veiling te sluiten; c. indien alle fasen van de elektronische veiling die in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling zijn vermeld, afgehandeld zijn. In dit geval vermeldt de aanbesteder in de uitnodiging tot deelneming aan de elektronische veiling het tijdschema voor elk van de fasen van de veiling.
10.8.16	Na de sluiting van de elektronische veiling neemt de aanbesteder de gunningsbeslissing overeenkomstig artikel 10.9 op basis van de resultaten van de elektronische veiling.	10.8.16	Na de sluiting van de elektronische veiling neemt de aanbesteder de gunningsbeslissing overeenkomstig artikel 10.9 op basis van de resultaten van de elektronische veiling.
10.9	Gunningsbeslissing 10.9.1 De aanbesteder toetst de inschrijvingen of, in voorkomend geval, de resultaten van de veiling aan de door hem in de raamovereenkomst en de overige voor de inschrijving relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de inschrijvingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium. 10.9.2 Indien de inschrijvingen van twee of meer inschrijvers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende inschrijvers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.	10.9	Gunningsbeslissing 10.9.1 De aanbesteder toetst de inschrijvingen of, in voorkomend geval, de resultaten van de veiling aan de door hem in de raamovereenkomst en de overige voor de inschrijving relevante stukken gestelde normen, functionele eisen en prestatie-eisen en beoordeelt de inschrijvingen op grond van het vastgestelde gunningscriterium. 10.9.2 Indien de inschrijvingen van twee of meer inschrijvers na toepassing van het gunningscriterium als beste worden beoordeeld, bepaalt het lot ten gunste van wie van hen de gunningsbeslissing uitvalt. De desbetreffende inschrijvers worden er tijdig van in kennis gesteld, dat een loting zal plaatsvinden en waar, wanneer en door wie de loting zal worden gehouden. Zij zijn bevoegd daarbij in persoon of bij gemachtigde tegenwoordig te zijn.
10.9.3	De aanbesteder stelt de deelnemers aan de raamovereenkomst zo spoedig mogelijk gelijkijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 10.9.1 en 10.9.2 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling	10.9.3	De aanbesteder stelt de deelnemers aan de raamovereenkomst zo spoedig mogelijk gelijkijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van de beslissingen die zijn genomen op grond van de artikelen 10.9.1 en 10.9.2 en, in voorkomend geval, de beslissing om de opdracht niet te verlenen. Deze mededeling

<p>10.9.4 De mededeling van de aanbesteding van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.</p> <p>10.9.5 De aanbesteding deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen. 	<p>bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving en de naam van de begunstigde. Deze mededeling bevat tevens de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.</p>
<p>10.10 Opricht</p> <p>10.10.1 De aanbesteding is niet verplicht de opdracht te verlenen.</p> <p>10.10.2 Voor de opdracht komen alleen inschrijvers in aanmerking die zowel op de dag van inschrijving als op de dag van opdrachtverlening voldoen aan de eisen die in de raamovereenkomst en de overige voor de inschrijving relevante stukken zijn vermeld.</p> <p>10.10.3 Indien de aanbesteding de opdracht verleent, doet hij dit door middel van een ondertekende schriftelijke mededeling.</p> <p>10.10.4 De datum van de opdracht is die van de verzending van de mededeling als bedoeld in artikel 10.10.3.</p> <p>10.10.5 Tegelijk met of zo spoedig mogelijk na de schriftelijke mededeling wordt aan de opdrachtnemer toegezonden en door of namens de opdrachtgever gewaarmerkt:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. afschrift van zijn inschrijvingsbijlet met de eventuele staat van verrekenneprijzen, b. exemplaar van het bestek, c. afschrift van de nota van inlichtingen, en d. afschrift van het proces-verbaal van aanwijzing. 	<p>10.9.4 De mededeling van de aanbesteding van een gunningsbeslissing houdt geen aanvaarding in als bedoeld in artikel 217, eerste lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek van een aanbod van een inschrijver.</p> <p>10.9.5 De aanbesteding deelt bepaalde gegevens betreffende de gunningsbeslissing niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn, b. met het openbaar belang in strijd zou zijn, c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
<p>10.11 Geschillen</p> <p>10.11.1 Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van</p>	<p>bevat ten minste de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving en de naam van de begunstigde. Deze mededeling bevat tevens de redenen voor zijn beslissing dat de inschrijving niet gelijkwaardig is aan of niet voldoet aan de functionele en prestatie-eisen.</p>

de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

11 Prijsvraag voor ontwerpen Europees

11.1 Omschrijving

11.1.1 Een prijsvraag voor ontwerpen is een procedure die tot doel heeft de aanbesteder een plan of een ontwerp te verschaffen dat na een oproep tot mededinging door een jury wordt geselecteerd, al dan niet met toekenning van prijzen.

11.2 Aankondiging

11.2.1 De aanbesteder maakt een aankondiging bekend.

11.2.2 De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Aankondiging van een prijsvraag voor ontwerpen.

11.2.3 De aanbesteder zendt de aankondiging aan de Europese Commissie via het elektronische systeem voor aanbestedingen door in dit systeem te kiezen voor een Europese procedure.

11.2.4 De aanbesteder moet de verzenddatum van het formulier Aankondiging van een

- prijsvraag voor ontwerpen kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.
- 11.2.5 Indien de aanbestede het aantal ondernemers dat hij uitnodigt tot deelneming aan de prijsvraag voor ontwerpen wil beperken, stelt de aanbestede duidelijke en niet-discriminerende criteria vast. Dit aantal moet in ieder geval groot genoeg zijn om een daadwerkelijke mededinging te waarborgen.
- 11.2.6 Indien de aanbestede de aankondiging of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de aankondiging die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbestede publiceert de aankondiging en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 11.2.7 De aanbestede geeft in de aankondiging aan of de mededelingen en uitwisseling van informatie met betrekking tot deze procedure gedaan worden door middel van de post of de fax, langs elektronische weg, of door middel van een combinatie van deze middelen.
- 11.2.8 De aanbestede kan de aankondiging aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbestede gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie. Informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 11.2.9 Indien de aanbestede de kennisgeving of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan bevat deze publicatie geen andere informatie dan de informatie in de kennisgeving die aan de Europese Commissie is toegezonden en bevat deze in ieder geval de datum van toezending aan de Europese Commissie. De aanbestede publiceert de kennisgeving en de inhoud ervan niet vóór de datum waarop zij via het elektronische systeem voor aanbesteden aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 11.3 Uitsluitingsgronden**
- 11.3.1 De aanbestede sluit van deelneming aan de prijsvraag voor ontwerpen uit iedere ondernemer jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling om een of meer van de hieronder opgegeven redenen is uitgesproken waarvan de aanbestede kennis heeft:

- a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/773/JBZ van de Raad;
  - b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997, respectievelijk artikel 3, lid 1, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/JBZ van de Raad;
  - c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap;
  - d. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld.
- 11.3.2 Als veroordelingen als bedoeld in artikel 11.3.1 worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.
- 11.3.3 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 11.3.1 of 11.3.2 genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs: een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of het indienen van het ontwerp niet ouder is dan 2 jaar, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft.
- 11.3.4 De aanbesteder kan van deelneming aan de procedure uitsluiten iedere ondernemer:
- a. die in staat van faillissement of van liquidatie verkeert, wiens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens wie een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord geldt, of die in een andere vergelijkbare toestand verkeert ingevolge een soortgelijke procedure die voortkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving,
  - b. jegens wie een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving van een lidstaat wegens overtreding van een voor hem relevante beroeps gedragsregel,
  - c. die in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout heeft begaan die door de aanbesteder aanmerkelijk kan worden gemaakt,
  - d. die niet aan verplichtingen heeft voldaan op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen, of
  - e. die zich in ernstige mate schuldig heeft gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbesteder van hem waren verlangd,

of die inlichtingen niet heeft verstrekt.

- 11.3.5 De aanbesteder kan een ondernemer verzoeken om bewijsmiddelen waaruit blijkt dat hij niet verkeert in een van de in artikel 11.3.4 onderdelen a, b, c en d genoemde omstandigheden. Daarbij aanvaardt de aanbesteder als voldoende bewijs:
- voor a, een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of het indienen van het ontwerp niet ouder is dan 6 maanden,
  - voor b een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of het indienen van het ontwerp niet ouder is dan 2 jaar,
  - voor c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 2 jaar, en
  - voor d, een verklaring van de belastingdienst die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming niet ouder is dan 6 maanden.
- 11.3.6 De aanbesteder betreft bij de toepassing van de artikelen 11.3.1, 11.3.2 en 11.3.4 onderdeel b uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de 4 jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming onherroepelijk zijn geworden en bij toepassing van artikel 11.3.4 onderdeel c uitsluitend ernstige fouten die zich in de 4 jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.
- 11.3.7 De aanbesteder kan afzien van toepassing van artikel 11.3.1 of 11.3.4:
- om dwingende redenen van algemeen belang,
  - indien de ondernemer naar het oordeel van de aanbesteder voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen, of
  - indien naar het oordeel van de aanbesteder uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de prijsvraag voor ontwerpen.
- 11.3.8 De aanbesteder aanvaardt ook bewijsmiddelen als bedoeld in de artikelen 11.3.3 en 11.3.5 uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen.
- 11.4 **Samenstelling van de jury**
- 11.4.1 De jury is onafhankelijk.
- 11.4.2 De aanbesteder waarborgt dat de jury bestaat uit natuurlijke personen die

onafhankelijk van de deelnemers aan de prijsvraag zijn.

11.4.3 Indien de aanbestedder van de deelnemers aan de prijsvraag voor ontwerpen een bijzondere beroepskwalificatie eist, waarborgt hij dat ten minste een derde van de juryleden dezelfde kwalificatie of een gelijkwaardige kwalificatie heeft.

11.5 Beoordeling

11.5.1 De jury neemt na afloop van de voor de indiening van plannen en ontwerpen gestelde termijn kennis van de inhoud daarvan.

11.5.2 De jury onderzoekt de projecten op basis van door de deelnemers aan de prijsvraag voor ontwerpen aaniem voorgelegde ontwerpen en op grond van de criteria die in de aankondiging van de prijsvraag zijn vermeld.

11.5.3 De jury stelt een door haar leden ondertekend verslag op met de door haar op basis van de merites van elk project vastgestelde rangorde van de projecten, vergezeld van haar opmerkingen en eventuele punten die verduidelijking behoeven.

11.5.4 De anonimiteit van de deelnemers aan de prijsvraag voor ontwerpen wordt geëerbiedigd totdat het oordeel van de jury bekend is gemaakt.

11.5.5 Zo nodig kan de aanbestedder op verzoek van de jury deelnemers aan de prijsvraag uitnodigen om door de jury in haar notulen vermelde vragen te beantwoorden teneinde duidelijkheid te verschaffen omtrent bepaalde aspecten van de projecten.

11.5.6 De aanbestedder waarborgt dat van de dialoog tussen de leden van de jury en de deelnemers aan de prijsvraag voor ontwerpen volledige notulen worden opgesteld.

11.6 Resultaten van de prijsvraag voor ontwerpen

11.6.1 De aanbestedder kan uit de procedure van de prijsvraag voor ontwerpen een opdracht voor diensten laten voortvloeien door toepassing van de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging indien de opdracht volgens de toepasselijke voorschriften aan de winnaar of aan een van de winnaars van die prijsvraag dient te worden verleend en de aanbestedder alle winnaars van de prijsvraag tot de onderhandelingen uitnodigt.

11.6.2 De aanbestedder stelt de deelnemers aan de prijsvraag voor ontwerpen zo spoedig mogelijk gelijktijdig schriftelijk, in elk geval per fax of elektronisch bericht, in kennis van het oordeel van de jury en hoe hij met de resultaten van de prijsvraag voor

ontwerpen om zal gaan en, in voorkomend geval, de beslissing om de om de procedure van de prijsvraag voor ontwerpen niet af te ronden. Deze mededeling bevat ten minste de gronden van deze beslissingen, waaronder de kenmerken en voordelen van het ontwerp van de winnaar of winnaars, en de naam van de winnaar of winnaars.

- 11.6.3 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de beslissingen als bedoeld in artikel 11.6.2 niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:
- met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
  - met het openbaar belang in strijd zou zijn,
  - de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
  - afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
- 11.6.4 De aanbesteder geeft aan de beslissingen als bedoeld in artikel 11.6.2 niet eerder gevolg dan 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 11.6.2. Indien de aanbesteder slechts één ontwerp heeft ontvangen, hoeft de termijn van 20 dagen niet in acht te worden genomen.
- 11.6.5 Indien binnen 20 dagen na de verzenddatum van de mededeling als bedoeld in artikel 11.6.2 een kort geding aanhangig is gemaakt tegen de beslissingen bedoeld in artikel 11.6.2, mag de aanbesteder niet overgaan tot het gevolg geven aan de beslissingen voordat in kort geding vonnis is gewezen.
- 11.7 **Bekendmakingen over de gevolgde procedure**
- 11.7.1 De aanbesteder die de procedure van de prijsvraag voor ontwerpen heeft afgerond zendt de Europese Commissie uiterlijk 48 dagen na de afronding van de procedure een aankondiging betreffende de resultaten van de procedure toe via het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor de bekendmaking van de aankondiging het formulier Resultaten van een prijsvraag voor ontwerpen.
- 11.7.2 Indien de aanbesteder beslist om de procedure van de prijsvraag voor ontwerpen niet af te ronden, maakt hij deze beslissing en de redenen daartoe bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 11.7.3 De aanbesteder deelt bepaalde gegevens betreffende de gevolgde procedure niet mee indien openbaarmaking van die gegevens:

- a. met enig wettelijk voorschrift in strijd zou zijn,
  - b. met het openbaar belang in strijd zou zijn,
  - c. de rechtmatige commerciële belangen van ondernemers zou kunnen schaden, of
  - d. afbreuk aan de eerlijke mededinging tussen ondernemers zou kunnen doen.
- 11.7.4 De aanbesteder moet de verzenddatum van het formulier Resultaten van een prijsvraag voor ontwerpen kunnen aantonen. Dit kan met behulp van de bevestiging van ontvangst van de Europese Commissie.
- 11.7.5 Indien de aanbesteder de aankondiging betreffende de resultaten van de procedure of de inhoud ervan ook op een andere wijze publiceert, dan doet hij dit niet voor de datum waarop de aankondiging betreffende de resultaten van de procedure aan de Europese Commissie is toegezonden.
- 11.7.6 De aanbesteder kan de aankondiging betreffende de resultaten van de procedure aanvullen of rectificeren en maakt dit bekend met behulp van het elektronische systeem voor aanbestedingen. De aanbesteder gebruikt voor deze bekendmaking het formulier Kennisgeving van aanvullende informatie, informatie over een onvolledige procedure of rectificatie.
- 11.8 **Geschillen**
- 11.8.1 Ieder geschil tussen de bij de procedure betrokkenen dat ontstaat naar aanleiding van de procedure waarop dit reglement van toepassing is verklaard, zal, tenzij anders nader door de betrokkenen wordt overeengekomen, worden voorgelegd aan de burgerlijke rechter.

12 Ontwerp en bouw van een complex sociale woningen

12	Europees	12	Nationaal
12.1	<p>Ontwerp en bouw van een complex sociale woningen</p> <p>De aanbesteder kan teneinde die ondernemer te kiezen die het meest geschikt is om mee samen te werken, een bijzondere procedure toepassen bij opdrachten betreffende het ontwerpen en bouwen van een complex sociale woningen, waarvoor, wegens de omvang, de complexiteit en de vermoedelijke duur van de desbetreffende werken, het plan van meet af aan wordt opgesteld op grond van een nauwe samenwerking in een team bestaande uit de afgevaardigden van de aanbesteder, deskundigen en de ondernemer of ondernemers die met de uitvoering van de opdracht wordt belast.</p>	12.1	<p>Ontwerp en bouw van een complex sociale woningen</p> <p>De aanbesteder kan teneinde die ondernemer te kiezen die het meest geschikt is om mee samen te werken, een bijzondere procedure toepassen bij opdrachten betreffende het ontwerpen en bouwen van een complex sociale woningen, waarvoor, wegens de omvang, de complexiteit en de vermoedelijke duur van de desbetreffende werken, het plan van meet af aan wordt opgesteld op grond van een nauwe samenwerking in een team bestaande uit de afgevaardigden van de aanbesteder, deskundigen en de ondernemer of ondernemers die met de uitvoering van de opdracht wordt belast.</p>
12.1.1	De aanbesteder kan teneinde die ondernemer te kiezen die het meest geschikt is om mee samen te werken, een bijzondere procedure toepassen bij opdrachten betreffende het ontwerpen en bouwen van een complex sociale woningen, waarvoor, wegens de omvang, de complexiteit en de vermoedelijke duur van de desbetreffende werken, het plan van meet af aan wordt opgesteld op grond van een nauwe samenwerking in een team bestaande uit de afgevaardigden van de aanbesteder, deskundigen en de ondernemer of ondernemers die met de uitvoering van de opdracht wordt belast.	12.1.1	De aanbesteder kan teneinde die ondernemer te kiezen die het meest geschikt is om mee samen te werken, een bijzondere procedure toepassen bij opdrachten betreffende het ontwerpen en bouwen van een complex sociale woningen, waarvoor, wegens de omvang, de complexiteit en de vermoedelijke duur van de desbetreffende werken, het plan van meet af aan wordt opgesteld op grond van een nauwe samenwerking in een team bestaande uit de afgevaardigden van de aanbesteder, deskundigen en de ondernemer of ondernemers die met de uitvoering van de opdracht wordt belast.
12.1.2	De aanbesteder geeft in de aankondiging van de opdracht een zo nauwkeurig mogelijke beschrijving van de opdracht bedoeld in artikel 12.1.1 opdat de belangstellende ondernemers zich een duidelijk beeld van het uit te voeren project kunnen vormen.	12.1.2	De aanbesteder geeft in de aankondiging van de opdracht een zo nauwkeurig mogelijke beschrijving van de opdracht bedoeld in artikel 12.1.1 opdat de belangstellende ondernemers zich een duidelijk beeld van het uit te voeren project kunnen vormen.
12.1.3	De aanbesteder vermeldt in deze aankondiging, overeenkomstig de artikelen 3.5 tot en met 3.10, aan welke persoonlijke, technische, economische en financiële	12.1.3	De aanbesteder vermeldt in deze aankondiging, overeenkomstig de artikelen 3.5 tot en met 3.10, aan welke persoonlijke, technische, economische en financiële

voorwaarden de gegadigden dienen te voldoen.

voorwaarden de gegadigden dienen te voldoen.

12.1.4 Bij de Europese aanbesteding past de aanbesteder voorts overeenkomstig toe de

EU volgende artikelen met betrekking tot:

- a. eventuele vooraankondiging: artikel 3.2;
- b. aankondiging: artikel 3.3;
- c. termijnen bij aanmelding als gegadigde: artikel 3.11;
- d. termijnen inschrijving: artikel 3.15;
- e. inschrijving: artikel 3.18;
- f. gunningsbeslissing 3.29;
- g. opdracht: de artikelen 3.30.4 tot en met 3.30.6;
- h. proces-verbaal van opdrachtverlening: artikel 3.31;
- i. bekendmakingen over de gevolgde procedure: artikel 3.32;
- j. geschillen: artikel 3.33.

12.1.5 Bij de nationale aanbesteding past de aanbesteder voorts overeenkomstig toe de volgende artikelen met betrekking tot:

NL

- a. aankondiging: artikel 3.3;
- b. termijnen bij aanmelding als gegadigde: artikel 3.11;
- c. termijnen inschrijving: artikel 3.15;
- d. inschrijving: artikel 3.18;
- e. gunningsbeslissing 3.29;
- f. opdracht: de artikelen 3.30.4 tot en met 3.30.6;
- g. bekendmakingen over de gevolgde procedure: artikel 3.32;
- h. geschillen: artikel 3.33.

Deel II

Modellen

ARW 2012 | Modellen | 214

Model G Inschrijvingsbijlet

De hierna te noemen inschrijver(s):

- a. _____ gevestigd te: _____ KVK-nummer _____
b. _____ gevestigd te: _____ KVK-nummer _____
c. _____ gevestigd te: _____ KVK-nummer _____

(Bij een natuurlijk persoon naam en voornamen voluit, bij een rechtspersoon de statutaire naam; bij een natuurlijk persoon de woonplaats, bij een rechtspersoon de vestigingsplaats)

verklaart (verklaren) zich door ondertekening dezes bereid de opdracht voor:

_____ (aanduiding van de opdracht volgens het bestek of het beschrijvend document)

_____ (aanduiding van het perceel, de samengevoegde percelen of het geheel van de percelen waar het inschrijvingsbijlet betrekking op heeft)

uit te voeren voor een bedrag, de omzetbelasting daarin niet inbegrepen, van:

_____ euro (bedrag in cijfers)

_____ euro (bedrag in letters).

Het ter zake van de omzetbelasting verschuldigde bedrag bedraagt:

_____ euro (bedrag in cijfers)

_____ euro (bedrag in letters).

De door de inschrijver(s) op te geven verrekenprijzen, waarin geen bedragen voor omzetbelasting zijn begrepen, zijn vermeld op de hierbij gaande ondertekende staat (opnemen indien van toepassing).

In geval van een inschrijving door een samenwerkingsverband van ondernemers wijzen de inschrijvers de hierboven onder a. genoemde inschrijver aan als gemachtigde om hen in alle zaken in het kader van de aanbestedingsprocedure en de uitvoering van de opdracht te vertegenwoordigen.

De inschrijver(s) verklaart (verklaren) deze inschrijving te doen overeenkomstig de bepalingen van het Aanbestedingsreglement 2012 en met inachtneming van de bepalingen en de gegevens zoals deze zijn omschreven in de voor de inschrijving relevante stukken.

Gedaan op _____ (datum), te _____ (plaats).

De inschrijver(s)

a. _____ (handtekening) _____ (naam) _____ (functie)

b. _____ (handtekening) _____ (naam) _____ (functie)

c. _____ (handtekening) _____ (naam) _____ (functie)

Model H Proces-verbaal van opening van de inschrijvingen

Op _____ (datum), te _____ (plaats)
is door mij _____, _____ (naam en functie van degene die de inschrijvingen heeft geopend)
overgegaan tot het openen van de inschrijvingen ten behoeve van de aanbesteding van:
_____ (aanduiding van de opdracht volgens het bestek of het beschrijvend document).

Bij de aanbesteding overeenkomstig de _____ procedure (de naam van de gevolgde procedure van het ARW 2012)
is van de ingekomen inschrijvingen de onderstaande staat opgemaakt (1).

Inschrijvers (met hun adressen)	Perceel, percelen of totaal	Inschrijvingsommen (excl. OB) (2)	Bijzonderheden

Opgemaakt op _____ (datum), te _____ (plaats)
_____ (handtekening van degene die de inschrijvingen heeft geopend)

Toelichting:

1. Indien daaraan behoefte bestaat, kan meer dan één staat worden opgemaakt, in welk geval het aantal staten in het proces-verbaal moet worden vermeld.
2. Bij toepassing van het gunningscriterium van de laagste prijs de inschrijvingsommen vermelden (OB=Omzetbelasting).

Model K Verklaring bestuurder omtrent rechtmatigheid inschrijving

Ondergetekende verklaart dat de onderhavige inschrijving, of – in geval van een onderhandelingsprocedure - de aanbidding, ten behoeve van _____ (aanduiding opdracht overeenkomstig bestek of beschrijvend document) niet tot stand is gekomen onder invloed van een overeenkomst, besluit of gedraging in strijd met het Nederlandse of Europese mededingingsrecht.

Aldus naar waarheid opgemaakt

op _____ (datum) te _____ (plaats)

door _____ (naam en voorletters)

als bestuurder van _____ (naam bedrijf),

die _____ (naam bedrijf)

ter zake van deze inschrijving of aanbidding rechtsgeldig vertegenwoordigt.

_____ (handtekening)

Deel III

Algemene toelichting

ARW 2012 | Algemene toelichting | 218

Algemene toelichting

1 Aanleiding

Op 31 maart 2004 seiden het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie richtlijn nr. 2004/18/EG betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten vast¹. Deze richtlijn – verder aan te duiden met RL WLD – werd gepubliceerd op 30 april 2004. In Nederland is de RL WLD in 2005 geïmplementeerd door middel van het Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (Bao). De Aanbestedingswet 2012 vervangt het Bao.

In de RL WLD zijn de procedures voor de aanbesteding van werken, van leveringen en van diensten samengevoegd. Dit biedt het voordeel van meer uniformiteit. Nadeel is echter dat procedures veel meer door elkaar staan. Door de verschillen in de wijze van aanbesteding van werken, leveringen en diensten is een complex geheel van meer dan twintig procedures ontstaan. Het nadeel van het samenvoegen van alle procedures doet zich vooral voelen in de aanbestedingspraktijk, waarbij eerst een keuze met betrekking tot de te volgen procedure en vervolgens een uittreksel van die procedure nodig is. Voor wat betreft het aanbesteden van werken voorzagt het Aanbestedingsreglement Werken 2005 (ARW 2005) in deze uittreksels. Om aan te sluiten bij de teksten van de Aanbestedingswet 2012 is een volledige herziening van het Aanbestedingsreglement Werken uitgevoerd en is het ARW 2005 vervangen door het ARW 2012.

2 Juridische context

Het Aanbestedingsreglement Werken is op grond van artikel 1.22, lid 1 van de Aanbestedingswet 2012, via het Aanbestedingsbesluit, aangewezen als richtsnoer voor nationale aanbestedingen voor Werken. Het betreft de aanbestedingsprocedures die vallen onder afdeling 1.2.3 van de Aanbestedingswet 2012 voor wat betreft nationale aanbestedingen en onder afdeling 1.2.4 voor wat betreft de meervoudig onderhandse aanbesteding. De Wet bepaalt voorts dat de aanbesteder de voorschriften van het ARW 2012 toepast. De aanbesteder is verplicht om eventuele afwijking ten opzichte van het ARW 2012 in de aanbestedingsstukken te motiveren. Van belang is in dit verband ook dat de minister bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer heeft aangegeven dat van het nieuwe ARW slechts in uitzonderlijke gevallen mag worden afgeweken. Los daarvan geldt dat afwijken op onderdelen wordt ontraden omdat de voorschriften van het ARW 2012 een nauwkeurig geformuleerd samenhangend geheel vormen.

Naast het Aanbestedingsreglement Werken 2012 wijst het Aanbestedingsbesluit ook de Gids proportionaliteit als richtsnoer aan. Zoals in de inleiding van de Gids Proportionaliteit is te lezen is deze in zijn geheel het richtsnoer dat is aangewezen in het Aanbestedingsbesluit en geeft deze handvatten voor een redelijke toepassing van het proportionaliteitsbeginsel. Op grond van de wet, geldt voor deze voorschriften dat deze door aanbestedende diensten dienen te worden nageleefd, of, dat afwijking van (onderdelen van) deze voorschriften wordt toegelicht in de aanbestedingsstukken. Elke aanbestedende dienst moet zijn keuze tot afwijking van deze voorschriften kunnen motiveren, bijvoorbeeld wanneer zwaardere eisen gekozen worden. Daarbij kan uiteraard niet geheel worden afgezien van toepassing van de voorschriften in de Gids proportionaliteit of gekozen worden voor een algemene afwijkingsgrond. In voorkomend geval zal gemotiveerd aangegeven moeten worden, waarom en in hoeverre in die specifieke situatie een afwijkend standpunt gerechtvaardigd is. Afwijking van de voorschriften kan derhalve niet zonder goede grond. Deze voorschriften staan niet op zichzelf, maar moeten steeds in de context van de volledige tekst van de Gids beoordeeld worden. Het proportionaliteitsbeginsel en de toepassing daarvan gelden ook voor de delen van de Gids waar geen voorschriften voor geformuleerd zijn.

In het ARW 2012 zijn eveneens de Europese aanbestedingsprocedures uitgewerkt. Het betreft in dit geval een aanbesteding waarvan het geraamde bedrag, exclusief BTW, gelijk of hoger is dan de drempels genoemd in de RL WLD. Voor deze opdrachten geldt een ander regime dan voor opdrachten onder de drempel. Indien een aanbesteder afwijkt van het ARW 2012 loopt hij het risico dat hij niet langer voldoet aan de voorschriften van de Wet.

Overigens zijn de Europese en de nationale procedures in het ARW 2012 geschikt gemaakt om aan Werken gerelateerde Leveringen en Diensten aan te besteden. Daarmee is gevolg gegeven aan de motie Schouten over het ARW (TK. 32440, nr. 55).

2.1 De Europese aanbesteding

Voor de Europese aanbesteding is de context als volgt.

1 Europese Richtlijn werken, leveringen en diensten (RL WLD)

De RL WLD bevat voorschriften betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten. Lidstaten van de Europese Unie moeten de richtlijn in hun nationale regelgeving implementeren. De richtlijnen hebben in beginsel geen directe werking voor burgers. Wanneer een lidstaat echter niet tijdig implementeert, kan dit in bepaalde gevallen directe werking tot gevolg hebben.

¹ Richtlijn nr. 2004/18/EG van het Europees Parlement en de Raad van 31 maart 2004 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten (PBEU 2004, L134).

2 De Aanbestedingswet 2012

De RL WLD is in Nederland geïmplementeerd in de Aanbestedingswet 2012. De teksten van de RL WLD en de Aanbestedingswet 2012 komen sterk met elkaar overeen. Maar er zijn ook verschillen. Zo biedt de RL WLD de lidstaten op een aantal plaatsen de keuze om een bepaling wel of niet in te voeren.

In § 2.1.1.1 van de Aanbestedingswet 2012 is nauwkeurig bepaald wanneer een overheidsopdracht valt onder de werking van deel 2 van de Aanbestedingswet 2012, en dientengevolge wanneer een aanbesteding met inachtneming van de voorschriften van deze wet – en dus met die van de RL WLD – verplicht is. In feite is hier vastgelegd door wie en in welke gevallen een 'Europese procedure' gevolgd moet worden c.q. er sprake is van een 'Europese aanbesteding'.

Bij het bepalen of de aanbesteding van een opdracht valt onder de werking van deel 2 van de Aanbestedingswet 2012, spelen de drempelwaarden opgenomen in artikel 2.1 van deze wet een belangrijke rol. De Europese Commissie herziert op grond van artikel 78 van de RL WLD elke twee jaar de drempelwaarden.

3 Het Aanbestedingsreglement Werken 2012 (ARW 2012)

Het ARW 2012 bevat voor Europese aanbestedingen volledige uittreksels van iedere procedure uit de Aanbestedingswet 2012. Deze uittreksels maken het ARW 2012 voor de dagelijkse praktijk tot een zeer nuttig instrument. Met het toepassen van een procedure uit het ARW 2012 voldoet de aanbesteder aan de voorschriften van de Aanbestedingswet 2012.

2.2 De nationale aanbesteding

Van een nationale aanbesteding is sprake indien het een aanbesteding voor een opdracht betreft die buiten het bereik van deel 2 van de Aanbestedingswet 2012 valt. Het gaat om aanbestedingen waarvoor een Europese aanbesteding niet verplicht is. De nationale aanbesteding ontleent toepasselijkheid aan afdeling 1.2.3 van de Aanbestedingswet 2012 voor wat betreft de nationale aanbestedingsprocedures en aan afdeling 1.2.4 voor wat betreft de meervoudig onderhandse procedure. Overigens mag een aanbesteder altijd kiezen voor het toepassen van een Europese aanbesteding in plaats van voor een nationale aanbesteding, dus ook in gevallen waarvoor een Europese aanbesteding niet verplicht is. De aanbesteder moet zijn keuze vermelden in de aankondiging.

In hoofdstuk 7 is de meervoudig onderhandse procedure uitgeschreven. Met het begrip 'meervoudig' wordt tot uitdrukking gebracht dat het een procedure betreft waarbinnen de inschrijvingen onder concurrentie tot stand komen. Deze procedure kan uitsluitend nationaal worden toegepast. De Richtlijn WLD, en daarmee de Aanbestedingswet, staan het toepassen van de meervoudig onderhandse procedure als Europese procedure immers niet toe.

Naast de meervoudig onderhandse procedure kennen we ook de enkelvoudig onderhandse procedure, ook wel bekend als gunning uit de hand. Met het begrip 'enkelvoudig' wordt tot uitdrukking gebracht dat het een procedure betreft waarbij slechts één ondernemer om een aanbesteding wordt verzocht en waarbij er dus geen sprake is van concurrentie. Net als gold voor het ARW 2005 is er ook bij het opstellen van het ARW 2012 voor gekozen om de enkelvoudig onderhandse procedure niet als procedure te beschrijven. Het toepassen van de enkelvoudig onderhandse procedure is, uitsluitend als nationale procedure, echter uitdrukkelijk wel toegestaan. Wel gelden voor ieder voornemen tot het sluiten van een schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel tot het verrichten van werken, leveringen of diensten, dus ook voor enkelvoudig onderhands, de bepalingen van afdeling 1.2.1 van de Aanbestedingswet 2012.

3 Opzet ARW 2012

3.1 Instrument en beleid

Het ARW 2012 is een praktisch hanteerbaar inkoopinstrument voor de aanbesteders, waaronder de overheden en publiekrechtelijke instellingen en de verenigingen die zij vormen. Als instrument bevat het ARW 2012 een aantal procedures die aanbesteders kunnen toepassen bij hun aanbestedingen. De keuze voor een bepaalde procedure is een kwestie van beleid, dat een aanbesteder kan vastleggen in beleidsregels. Dat beleid dient uiteraard wel te passen in de bovenliggende regelgeving, zoals aangegeven in hoofdstuk 2. De bovenliggende regelgeving bepaalt het toepassingsgebied van elke in het ARW 2012 beschreven procedure. Voor de Europese aanbestedingen voor opdrachten van werken zijn de toepassingsmogelijkheden van de procedures beschreven in deel 2 van de Wet. Voor de aanbestedingen van werken die niet vallen onder de werking van deel 2 van de Aanbestedingswet 2012 zijn aanbesteders die geen beleidsregels hebben vrij in het kiezen van de procedures voor deze aanbestedingen, daarbij rekening houdend met onder andere het transparantiebeginsel en het proportionaliteitsbeginsel. Een duidelijk beleid voeren en dat vastleggen in eigen beleidsregels heeft de voorkeur.

3.2 Uitgangspunten

Bij het opstellen van het ARW 2012 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

1 Processtappen staan centraal

Het ARW 2012 is gericht op de processtappen in aanbestedingen. Dat betekent dat het reglement fungeert als richtsnoer die de betrokkenen in een aanbestedingsprocedure stapsgewijs ondersteunt.

2 Het ARW 2012 volgt nauwkeurig de wet

Voor een Europese aanbesteding zijn aanbestedende diensten gehouden om de Aanbestedingswet 2012 te volgen. Wanneer een aanbestedende dienst voor zijn aanbesteding een procedure uit het ARW 2012 van toepassing verklaart voldoet hij daarmee aan de verplichtingen die de Aanbestedingswet 2012 hem oplegt.

De Aanbestedingswet 2012 implementeert de RL WLD. Daarbij moet de Wet voldoen aan de 'Aanwijzingen voor de regelgeving', die in Nederland gelden voor het tot stand brengen van regelgeving en zijn in een enkel geval kleine verschillen opgetreden tussen de Wet en de RL WLD. Soms wijkt ook de Nederlandse vertaling van de RL WLD, die de Europese Commissie ter beschikking stelt, af van de Engelse en de Franse versie². Voor het ARW 2012 is steeds zowel de Wet als de Nederlandse vertaling van de RL WLD geraadpleegd. Waar daartoe aanleiding was, zijn ook de Engelse en de Franse versie geraadpleegd om tot een juiste opstelling van de procedure in het ARW 2012 te komen.

3 Structuur ARW 2012 dezelfde als van het ARW 2005

De structuur van het ARW 2005 is overgenomen in het ARW 2012. Dat wil zeggen dat de procedures voor de Europese aanbestedingen en de procedures voor de nationale aanbestedingen (inclusief de meervoudig onderhandse procedure) samen in één reglement zijn ondergebracht. Bovendien is iedere procedure volledig uitgeschreven en zijn verwijzingen zoveel mogelijk vermeden. De opzet van het reglement maakt overeenkomsten en verschillen beter zichtbaar.

4 De nationale aanbesteding volgt waar mogelijk de Europese aanbesteding

Ter wille van de uniformiteit zijn de procedures voor de nationale aanbesteding zoveel mogelijk identiek aan die voor de Europese. Daarbij is ervoor gezorgd om de beleidsvrijheid voor aanbestedingen onder de drempel niet te beperken. Belangrijke verschillen tussen beide typen aanbestedingen zitten vooral in de wijze van aankondigen.

² Zie voor een treffend verschil artikel 44, lid 3, RL WLD, waarin de eis is weggelaten dat aan een concurrentiegericht dialogoog het minimumaantal gegadigden ten minste drie dient te bedragen. De Engelse en de Franse versie vermelden deze eis wel. Mede gezien de analogie tussen de concurrentiegerichte dialoog en de onderhandelingsprocedure met bekendmaking van een aankondiging is het duidelijk dat de Nederlandse vertaling hier een ommissie bevat. Overigens kiest de Aanbestedingswet 2012 op dit punt voor het volgen van de Engelse en Franse versie van de RL WLD.

Daarnaast kent de nationale aanbesteding met de meervoudig onderhandse procedure een extra aanbestedingsprocedure.

Bij de nationale aanbesteding zijn geen restricties gesteld aan het gebruik van de concurrentiegerichte dialoog.

5 Uitsluitingsgronden en Eigen Verklaring

In het ARW 2012 is voor wat betreft de uitsluitingsgronden in de nationale procedures volledig aangesloten bij hetgeen daartoe is voorgeschreven in de Europese procedures. Bijkomend voordeel is dat op deze wijze de Eigen Verklaring, die leidt tot lastenverlichting voor ondernemers, ook in de nationale aanbestedingen toegepast kan worden. Uniformering van de Europese en nationale praktijk draagt bij aan het verkleinen van de kans op administratieve fouten in een aanmelding of inschrijving van een ondernemer. Het toepassen van de Eigen Verklaring geeft de aanbestedende een voldoende mate van zekerheid dat ondernemers worden geweerd die niet voldoen aan de eisen die moeten worden gesteld aan de integriteit van een ondernemer of onderneming die zaken wil doen met een overheid.

3.3 Gebruik van het ARW 2012

Het eerste hoofdstuk, dat een algemeen karakter heeft, bevat de begripsbepalingen en geeft aan welke artikelen in het reglement betrekking hebben op de Europese aanbesteding en welke betrekking hebben op de nationale aanbesteding. In de lay-out van het ARW 2012 hebben de Europese aanbesteding en de nationale aanbesteding elk hun eigen kolom. Ter wille van de leesbaarheid zijn artikelen die identiek zijn voor zowel de Europese aanbesteding als de nationale aanbesteding in beide kolommen opgenomen, zodat elke kolom op zichzelf de volledige tekst voor de gekozen procedure bevat.

Er is geen onderscheid gemaakt tussen artikelen en leden. Dit speelt met name in het kader van verwijzingen. Om verwarring te voorkomen is nergens in het ARW 2012 verwezen naar artikellieden, maar is steeds het volledige nummer van de bepaling genoemd met daarbij de aanduiding 'artikel'. Het is ook mogelijk dat verwezen wordt naar – bijvoorbeeld – artikel 3.6. In dat geval wordt daarmee de gehele groep van artikel 3.6 bedoeld, dus de artikelen 3.6.1 tot en met 3.6.5.

Wat de artikelsgewijze toelichting bij het ARW 2012 betreft, deze is per onderwerp gegroepeerd, zodat hetzelfde onderwerp voor alle procedures bijeen is geplaatst. Ieder onderwerp is voorzien van een verwijzing, of in de elektronische uitgave van het ARW 2012 van een koppeling, naar de artikelen die onder het onderwerp toegelicht worden.

4 Onderwerpen ARW 2012

4.1 Procedures

Het ARW 2012 beschrijft na de algemene bepalingen in hoofdstuk 1 de volgende elf procedures:

- a) in hoofdstuk 2 de openbare procedure;
- b) in hoofdstuk 3 de niet-openbare procedure;
- c) in hoofdstuk 4 de concurrentiegerichte dialoog;
- d) in hoofdstuk 5 de onderhandelingsprocedure met aankondiging;
- e) in hoofdstuk 6 de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging;
- f) in hoofdstuk 7 de meervoudig onderhandse procedure;
- g) in hoofdstuk 8 de procedure voor een concessieovereenkomst;
- h) in hoofdstuk 9 de procedure voor een raamovereenkomst met een enkele ondernemer;
- i) in hoofdstuk 10 de procedure voor een raamovereenkomst met meerdere ondernemers;
- j) in hoofdstuk 11 de prijsvraag voor ontwerpen;
- k) in hoofdstuk 12 ontwerp en bouw van een complex sociale woningen (in het ARW 2005 opgenomen in artikel 1.5).

Alle procedures zijn zowel voor de Europese aanbesteding als voor de nationale aanbesteding beschikbaar met uitzondering van de meervoudig onderhandse procedure. Deze is alleen beschikbaar voor de nationale aanbesteding.

Paragraaf 2.2.3.4 van de Aanbestedingswet 2012 bevat de procedure voor een dynamisch aankoopstelsel. Deze is niet opgenomen in het ARW 2012 omdat voor werken in de huidige aanbestedingspraktijk de praktische toepasbaarheid van deze procedure beperkt is.

Hoofdstuk 2: Openbare procedure

Voor Europese aanbestedingen is de openbare procedure de meest eenvoudige procedure. Hier kan de aanbestedende volstaan met het aankondigen van de opdracht die hij wil verlenen waarna iedere geïnteresseerde ondernemer in kan schrijven. Na de beoordeling van inschrijvingen aan de hand van de uitsluitingsgronden en de geschiktheidseisen en van hun inschrijvingen aan de hand van de gunningscriteria beslist de aanbestedende aan wie hij de opdracht wil verlenen en deelt hij de gunningsbeslissing aan alle inschrijvers mee.

Tenzij een of meer inschrijvers in beroep gaan tegen de gunningsbeslissing, kan de aanbestedende vervolgens de opdracht verlenen³. Deze procedure is geschikt wanneer inschrijven weinig inspanning kost zodat de transactiekosten beperkt zijn.

Hoofdstuk 3: Niet-openbare procedure

In tegenstelling tot wat de naam zou doen vermoeden is de niet-openbare procedure net zo openbaar als de openbare procedure. Deze procedure wordt algemeen bekendgemaakt, waarna iedere ondernemer zich kan aanmelden als gegadigde. Het verschil met de openbare procedure is dat de procedure twee fasen beslaat, waarbij de aanbestedende eerst de gegadigden selecteert aan de hand van de uitsluitingsgronden, de geschiktheidseisen en de criteria voor nadere selectie. In de tweede fase wordt de aanbestedende de geselecteerde gegadigden uit om in te schrijven en verloopt het proces verder op dezelfde wijze als de openbare procedure.

Het voordeel van de niet-openbare procedure is dat de transactiekosten lager kunnen zijn dan bij de openbare procedure. De aanbestedende kan het aantal inschrijvers beperken tot het aantal dat nodig is voor voldoende concurrentie. Alleen de uitgenodigde gegadigden maken inschrijvingskosten. De aanbestedende loopt bovendien niet het risico dat hij een zeer groot aantal inschrijvingen moet beoordelen.

Hoofdstuk 4: Concurrentiegerichte dialoog

De concurrentiegerichte dialoog is bedoeld voor het aanbesteden van bijzonder complexe opdrachten waarbij de aanbestedende slechts in dialoog met ondernemers de specificaties van de opdracht kan bepalen om in zijn behoefte te voorzien. De aanbestedende last de dialoogfase in na de selectie van ondernemers die zich hebben aangemeld. De dialoog wordt gevoerd op basis van een 'beschrijvend document' dat wel het te bereiken resultaat beschrijft maar niet de mogelijke oplossingen⁴. Na de beëindiging van de dialoog volgt de uitnodiging tot inschrijving en verloopt de procedure verder op dezelfde wijze als de inschrijvingsfase van de niet-openbare procedure.

De aanbestedende kan de dialoog in fasen doen verlopen, waarbij het aantal te bespreken oplossingen aan de hand van de gunningscriteria stapsgewijs wordt gereduceerd. De dialoog is vertrouwelijk. Na beëindiging van de dialoog schrijft iedere deelnemer aan de dialoog in beginsel in met de eigen oplossing of oplossingen die hij in samenspraak met de aanbestedende heeft geformuleerd.

³ Deze tussenstap bij gunning is nodig om tegemoet te komen aan de jurisprudentie (*Alcatel Austria* - HvJ EG, zaak C-81/98, 1999, blz. I-7671) en heeft tot doel om afgewezen inschrijvers die in beroep gaan kans te geven alsnog de opdracht zelf te verwerven in plaats van slechts uitzicht te hebben op schadevergoeding.

⁴ Dit in tegenstelling tot een bestek dat in het ARW (artikel 1.1.1 onderdeel b) omschreven wordt als 'een beschrijving van de opdracht, de daarbij behorende tekeningen en de voor die opdracht geldende voorwaarden'.

De aanbestedingswet 2012 c.q. de RL WLD laat de mogelijkheid open dat de aanbestedeer alle deelnemers aan de dialoog uitnodigt om op *hetzelfde* bestek in te schrijven. Indien dat bestek echter geheel of gedeeltelijk een oplossing bevat die de aanbestedeer ter kennis gekomen is uit zijn dialoog met een of meer deelnemers, dient de aanbestedeer de instemming te hebben van de desbetreffende deelnemers. Denkbaar is dat de aanbestedeer deze instemming tegen een vergoeding verwerft.

Hoofdstuk 5: Onderhandelingsprocedure met aankondiging

De onderhandelingsprocedure met aankondiging verloopt tot en met de inschrijving met zoals de niet-openbare procedure. Na de ontvangst van de inschrijvingen onderhandelt de aanbestedeer met de inschrijvers. De onderhandelingen resulteren in *aanbiedingen* van de uitgenodigde. De aanbestedeer kiest daaruit het aanbod dat hij wenst te aanvaarden. In de onderhandelingsfase onderhandelt de aanbestedeer parallel met meerdere inschrijvers. De aanbestedeer dient daarbij vertrouwelijk om te gaan met de informatie die hij van elk van de inschrijvers verkrijgt. Met name behoort deze informatie niet gebruikt te worden om de inschrijvers tegen elkaar uit te spelen.

Een van de gronden waarop de Onderhandelingsprocedure met aankondiging mag worden toegepast is wanneer in het kader van een aanbesteding slechts 'onaanvaardbare' inschrijvingen zijn ingediend. Het ARW 2012 bepaalt met betrekking tot alle procedures dat een aanbestedeer de meeste gerede aanbieding als 'onaanvaardbaar' kan bestempelen indien de prijs van deze aanbesteding hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbestedeer. Overigens zal de aanbestedeer op verzoek van de meest gerede inschrijver passend inzicht moeten geven in zijn raming teneinde die inschrijver in staat te stellen om aan te tonen dat de raming van de aanbestedeer onzorgvuldig was.

Hoofdstuk 6: Onderhandelingsprocedure zonder aankondiging

De onderhandelingsprocedure zonder aankondiging verloopt als de onderhandelingsprocedure met aankondiging, maar dan zonder de mogelijkheid voor iedere ondernemer om zich aan te melden als gegadigde.

Hoofdstuk 7: Meervoudig onderhandse procedure

De meervoudig onderhandse procedure komt alleen voor als procedure voor nationale aanbestedingen. Het is een aanbesteding waarvoor ten minste drie en in de regel ten hoogste vijf ondernemers worden uitgenodigd om in te schrijven. De aanbestedeer bepaalt op basis van objectieve criteria de keuze voor de ondernemers die worden toegelaten tot de meervoudig onderhandse procedure.

De aanbestedeer hoeft bij nationale aanbestedingen weliswaar niet te voldoen aan de aanbestedingsrichtlijnen, maar wel aan de beginselen van het EG-Verdrag en hetgeen is vastgelegd in afdeling 1.2.3 en afdeling 1.2.4 van de Aanbestedingswet 2012. De Europese Commissie baseert zich ten aanzien van dit standpunt op een beschikking en verschillende arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Aanbesteders zijn derhalve, ook in het geval van een nationale aanbesteding, gehouden tot proportionele eisen, gelijke behandeling, objectiviteit in beoordelingen en transparantie in besluitvorming.

Hoofdstuk 8: Procedure voor een Concessieovereenkomst

Een concessieovereenkomst voor werken is een overeenkomst met dezelfde kenmerken als een overheidsopdracht voor werken, waarbij de tegenprestatie voor de uit te voeren werken in ieder geval bestaat uit het recht het werk te exploiteren, al dan niet gecombineerd met een prijs.

De Europese Commissie werkte in een interpretatieve mededeling nader uit aan welke eisen een overheidsopdracht moet voldoen om aangemerkt te kunnen worden als een concessieovereenkomst⁵. Onderscheidend element van een concessieovereenkomst is dat de concessiehouder daadwerkelijk een exploitatierisico loopt.

Bij het aanbesteden van een concessieovereenkomst voor werken is de aanbestedeer – de concessieoverlener – veel vrijer in de te volgen aanbestedingsprocedure. De Aanbestedingswet 2012 kent voor deze aanbestedingen slechts een beperkt aantal procedureregels. Bijzonder is dat de procedureregels niet alleen tot de aanbestedeer gericht zijn, maar via de aanbestedeer ook tot de opdrachtnemer – de concessiehouder – met betrekking tot de werken die deze aan derden uitbesteedt.

Met betrekking tot de vrijheid van procedure merkt de Europese Commissie in haar interpretatieve mededeling op dat de concessieoverlener – de aanbestedeer – vrij is in zijn keuze van de meest geschikte procedure voor de verlening van concessies voor openbare werken, en met name om een onderhandelingsprocedure te beginnen. Niettemin is het een vrijheid binnen grenzen. De aanbestedeer moet wel voldoen aan de beginselen van het EG-Verdrag, zoals de beginselen van non-discriminatie, gelijke behandeling, transparantie en proportionaliteit.

⁵ Interpretatieve mededeling van de Commissie over concessieovereenkomsten in het communautaire recht van 12 april 2000; P/REG 2000, C 121, pag. 2.

Ten aanzien van de concessiehouder maakt de Aanbestedingswet 2012 onderscheid tussen twee situaties.

1. De eerste situatie is dat de inschrijver die de concessie verwerft zelf een aanbestedende dienst is. Bij het uitbesteden van werken aan derden dient een dergelijke concessiehouder zich uit dien hoofde te houden aan de voorschriften voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken.
2. De tweede situatie is dat de concessiehouder zelf geen aanbestedende dienst is. In dat geval bevat de procedure voor de Concessieovereenkomst een aantal voorwaarden die de aanbesteder – dus de concessieverlener – dient op te leggen aan deze concessiehouder. Die voorwaarden betreffen het voorschrijven van een zekere vorm van transparante aanbesteding van opdrachten voor werken die de concessiehouder door derden uit wil laten voeren.

Hoofdstukken 9 en 10: Procedure voor een Raamovereenkomst met een enkele ondernemer of met meerdere ondernemers

Een raamovereenkomst is een overeenkomst tussen een of meer aanbesteders en een of meer ondernemers met het doel gedurende een bepaalde periode de voorwaarden inzake te gunnen opdrachten vast te leggen.

Voorop staat dat een raamovereenkomst eerst door de aanbesteder moet worden aanbesteed als een normale opdracht. Vervolgens zal de aanbesteder op basis van de raamovereenkomst nadere opdrachten plaatsen. Voor het plaatsen van deze nadere opdrachten geldt een regime dat afhankelijk is van het type raamovereenkomst.

De Aanbestedingswet 2012 onderscheidt de volgende typen raamovereenkomsten:

1. Een raamovereenkomst met een enkele ondernemer.
2. Een raamovereenkomst met meerdere ondernemers waarbij:
  - a. alle voorwaarden in de raamovereenkomst zijn vastgelegd;
  - b. niet alle voorwaarden in de raamovereenkomst zijn vastgelegd.

In het eerste geval kan de nadere opdracht direct worden verstrekt op basis van de in de raamovereenkomst vastgelegde voorwaarden. Enige aanvulling of aanpassing is mogelijk mits dit geen substantiële wijziging inhoudt. In het tweede geval kan de aanbesteder, wanneer alle voorwaarden voldoende in de raamovereenkomst bepaald zijn, direct nadere opdrachten plaatsen. Indien de voorwaarden verder ingevuld moeten worden kan de aanbesteder nadere opdrachten plaatsen door alle contractanten uit te nodigen die in staat zijn om de opdracht uit te voeren. Deze krijgen de gelegenheid om in concurrentie een aanbieding te doen.

De looptijd van een raamovereenkomst is niet langer dan vier jaar, behalve in uitzonderingsgevallen die deugdelijk gemotiveerd zijn.

Hoofdstuk 11: Prijsvraag voor ontwerpen

Een prijsvraag voor ontwerpen is een procedure die tot doel heeft aanbesteders, in het bijzonder op het gebied van ruimtelijke ordening, stadsplanning, architectuur en weg- en waterbouw, of op het gebied van automatische gegevensverwerking, een plan of ontwerp te verschaffen dat op basis van mededinging door een jury wordt geselecteerd, al dan niet met toekenning van prijzen en/of opdrachten aan de winnaar(s) van de prijsvraag.

De procedure van de prijsvraag eindigt met het bekendmaken van de winnaar of winnaars en het al dan niet toekennen van prijzen. Indien de aanbesteder een opdracht wil verstrekken die voortvloeit uit de procedure van de prijsvraag, kan hij de procedure van de prijsvraag vervolgen met een aanbesteding op grond van de procedure van de onderhandeling zonder aankondiging.

In het ARW 2012 zijn slechts bepalingen opgenomen voor de Europese procedure; deze volgen de Wet. Voor de nationale procedure zijn geen bepalingen opgenomen om geen onnodige belemmeringen op te werpen voor prijsvragen waarvan de omvang, op grond van de raming, gering is.

Hoofdstuk 12: Ontwerp en bouw van een complex sociale woningen

Hoofdstuk 12 beschrijft een bijzondere procedure voor opdrachten voor ontwerp en bouw van een complex sociale woningen, specifiek bedoeld om een aannemer te kiezen voor een team bestaande uit afgevaardigden van de aanbesteder, deskundigen en de aannemer die met de uitvoering van de werken wordt belast.

4.2 Toepassingsrestricties voor procedures

De aanbesteder heeft niet voor elke aanbesteding de vrije keuze uit de procedures. Zo zal de aanbesteder voor aanbestedingen die vallen onder Hoofdstuk 2 van het de Aanbestedingswet 2012 de procedures uit de Europese aanbesteding moeten gebruiken. In de meeste gevallen zal de aanbesteder daarbij aangewezen zijn op de openbare procedure of de niet-openbare procedure, omdat deze vrij gebruikt mogen worden terwijl toepassing van de beide onderhandelingsprocedures en de concurrentiegerichte dialoog slechts in specifieke gevallen is toegestaan.

Wanneer de toepassing van een procedure aan restricties onderhevig is, beschrijft het ARW 2012 deze restricties in het eerste artikel van de procedure.

4.3 Inhoudelijke aandachtspunten

1 Aanbesteder versus aanbestedende dienst

De Aanbestedingswet 2012 bevat verplichtingen voor zogenoemde aanbestedende diensten. Aanbestedende diensten zijn de staat, een provincie, een gemeente, een waterschap, een publiekrechtelijke instelling of een samenwerkingsverband van deze overheden of publiekrechtelijke instellingen. Het ARW 2012 gebruikt niet de term 'aanbestedende dienst' maar de term 'aanbesteder'. Een aanbesteder is degene die voornemens is een opdracht voor werken te verlenen. In het ARW 2012 is gekozen voor de term 'aanbesteder' zodat het ARW 2012 ook toegepast kan worden door opdrachtgevers die niet tot één van bovenvermelde aanbestedende diensten behoren.

2 Aankondiging

Voor de Europese aanbesteding zet het ARW 2012 de aankondiging in Europees verband voorop. De Europese Commissie verlangt dat de aankondigingen aan haar worden toegezonden door tussenkomst van een zogenoemde eSender. Deze verzekert toezending aan de Europese Commissie op basis van de door de Commissie voorgeschreven elektronische standaardformulieren. In Nederland dient hiervoor het elektronisch systeem voor aanbestedingen benut te worden. Aankondiging langs deze weg zorgt niet alleen voor het verzenden van de aankondiging naar de Europese Commissie, maar neemt de aankondiging tevens over op deze Nederlandse site. Voor de nationale aanbesteding volstaat publicatie in Nederland. Ook voor de nationale aanbesteding is bekendmaking via het elektronisch systeem voor aanbestedingen verplicht.

Daar waar het ARW 2012 voorschrijft dat de aanbesteder voor de aankondigingen bepaalde formulieren moet gebruiken, kan hij ervan uitgaan dat het elektronische systeem voor aanbestedingen het vereiste formulier genereert. Dit laat onverlet dat de aanbesteder verantwoordelijk blijft voor de correcte inhoud van de gegevens op het formulier.

3 Uitsluiten, geschiktheid en selectie

In het ARW 2012 is overeenkomstig de Aanbestedingswet 2012 een helder onderscheid gemaakt tussen uitsluitingsgronden, geschiktheidseisen en selectiecriteria. In elke procedure beoordeelt de aanbesteder eerst of hij een ondernemer op grond van uitsluitingsgronden van verdere deelname aan een procedure moet uitsluiten op grond van de verplichte uitsluitingsgronden dan wel wil uitsluiten op grond van de facultatieve uitsluitingsgronden. De laatste categorie geeft de aanbesteder de mogelijkheid om ondernemers die een risico vormen voor de uitvoering van de opdracht uit een procedure te weren.

Overigens kan een aanbesteder gedurende de gehele aanbestedingsprocedure besluiten dat een ondernemer is komen te verkeren in een situatie als beschreven in de uitsluitingsgronden en op grond daarvan de betreffende ondernemer uitsluiten van verdere deelname aan de aanbestedingsprocedure. Een dergelijke situatie is bijvoorbeeld aan de orde wanneer een ondernemer pas na het tijdstip waarop de aanbesteder de eerste beoordeling op uitsluitingsgronden heeft verricht, in een situatie als beschreven in de uitsluitingsgronden komt te verkeren.

Van ondernemers die niet zijn uitgesloten beoordeelt de aanbesteder vervolgens de geschiktheid op grond van de daartoe gestelde objectieve en eenduidige eisen. Ondernemers die niet voldoen of die niet aantonen dat zij voldoen aan de gestelde eisen, worden van verdere deelname aan de procedure uitgesloten.

Een selectie is aan de orde als er na beoordeling van de uitsluitingsgronden en de geschiktheidseisen meer gegadigden over zijn dan de aanbesteder heeft aangekondigd te zullen uitnodigen. Selectie dient volgens een objectieve methode te geschieden. Een mogelijkheid daartoe is loting. Indien de aanbesteder op een andere wijze wenst te selecteren moet hij vooraf objectieve en transparante selectiecriteria bekend maken.

4 Beroep op derden

Bij het bepalen van de draagkracht en de bekwaamheid van een gegadigde mag deze zich beroepen op de draagkracht en de bekwaamheid van andere personen, bijvoorbeeld door overlegging van de verbintenissen van deze personen om de gegadigde de nodige middelen ter beschikking te stellen. Indien de gegadigde een samenwerkingsverband is, kan de aanbesteder niet eisen dat het samenwerkingsverband voor de indiening van de inschrijving of voor het verzoek tot deelneming een bepaalde rechtsvorm heeft. Wel kan de aanbesteder het aannemen van een bepaalde rechtsvorm eisen van de winnende inschrijver mits dit voor de goede uitvoering van de opdracht nodig is.

5 Verklaring bestuurder

Het ARW 2004 introduceerde (conform Kabinetbesluit Kamerstukken II 2002/03, 28 244 nr. 24) een verplichte schriftelijke verklaring door het hoogste management van een inschrijver, waaruit blijkt dat op geen enkele wijze de mededingingsregels zijn overtreden. Daartoe dient een inschrijver bij de inschrijving een schriftelijke verklaring over te leggen, ondertekend door een bestuurder die de inschrijver ter zake van de inschrijving rechtsgeldig vertegenwoordigt. Bij combinaties / samenwerkingsverbanden geldt de eis voor iedere combinatie / deelnemer aan het samenwerkingsverband.

Bij het ontbreken of onjuist indienen of ondertekenen van deze verklaring is de inschrijving ongeldig. Met 'bestuurder' wordt normaliter een bestuurder bedoeld in de zin van het Burgerlijk Wetboek⁶. In veel gevallen zal die bestuurder een directeur zijn. In het ARW 2005 is dit regime gehandhaafd en in het ARW 2012, aangeduid als 'Model K', als optie opgenomen. Het ARW 2012 bepaalt dat aanbesteders bij hun aanbesteding deze verklaring kunnen vereisen; zij zijn hiertoe, in tegenstelling tot hetgeen was bepaald in het ARW 2005, echter niet meer verplicht.

De verklaring bestuurder is niet opgenomen in de Aanbestedingswet 2012.

6 Gunningscriteria

Gunningscriteria dienen steeds vroeg in de procedure bekend gemaakt te worden. In de Aanbestedingswet 2012 is de keuze gemaakt dat voor alle procedures geldt dat dit dient te geschieden bij de aankondiging. Wel is het mogelijk om de wegingsfactoren en formules bij uitnodiging (bij procedures met uitnodiging tot inschrijving) aan te geven, mits dit op niet discriminerende wijze geschiedt. Bij een al dan niet gefaseerde dialoog of onderhandelingen moet het afvallen van oplossingen tijdens de dialoog of onderhandelingen steeds gemotiveerd kunnen worden op basis van de gunningscriteria.

7 Onaanvaarbare inschrijving

Het ARW 2012 volgt ten aanzien van onaanvaarbare inschrijvingen het spoor dat in opdracht van het kabinet was ingezet in het ARW 2004. Het ARW 2004 versterkte de positie van de aanbesteder in gevallen waarin de meest gerede inschrijving bij een aanbesteding hoger was dan zijn zorgvuldige raming. In een dergelijk geval kon de aanbesteder de inschrijvingen aanmerken als 'onaanvaarbbaar'. Het ARW 2004 conformeerde zich met de aanduiding 'onaanvaarbbaar' aan de terminologie van de Richtlijn Werken, daarmee verdween de aanduiding 'niet-passend' uit het Nederlandse aanbestedingsrecht. Dit verschil in benaming, terwijl het om hetzelfde begrip ging, zorgde voor verwarring en daarom handhaaft het ARW 2012 de Europese terminologie. De aanduiding 'onaanvaarbbaar' opent in de deur naar de mogelijkheid om een onderhandelingsprocedure met aankondiging te volgen.

8 Voorschriften over de inschrijving

Voorschrift 3.7 van de Gids Proportionaliteit beveelt aan dat de aanbesteder overweegt de inschrijvers toe te staan varianten voor te stellen, indien hij het gunningscriterium van economisch meest voordelige inschrijving hanteert.

Voorschrift 3.8 van de Gids Proportionaliteit beveelt aan dat de aanbesteder een vergoeding aanbiedt wanneer een gedeelte van de te plaatsen opdracht moet worden uitgevoerd om de inschrijving in te kunnen dienen.

Voorschrift 4.2 van de Gids Proportionaliteit beveelt aan dat de aanbesteder van een inschrijver geen andere vormvereisten verlangt dan welke tot doel hebben te komen tot een objectieve vergelijking van de inschrijvingen.

⁶ Zie onder meer de artikelen 2:130 (NV) en 2:240 (BV) Burgerlijk Wetboek.

Deel IV

Artikelsgewijze toelichting

ARW 2012 | Artikelsgewijze toelichting | 227

Artikelsgewijze toelichting

Hoofdstuk 1

Algemene bepalingen

1.1 Aanduidingen, begripsbepalingen

Voor de bepaling van de geraamde waarde van de opdracht zoals bedoeld in onderdeel u van artikel 1.1.1: zie afdeling 2.1.2 'Raming van de waarde' van de Aanbestedingswet.

Onderdeel p van artikel 1.1.1 verwijst naar artikel 1.22 Aanbestedingswet dat ziet op het aanbesteden van werken onder de Europese drempelwaarde voor werken. Het ARW 2012 is echter ook geschikt voor het aanbesteden van aan werken gerelateerde leveringen en diensten (motie van het lid Schouten, nr. 55 2 februari 2012).

1.2 Termijnen

Voorschrift 3.6 van de Gids Proportionaliteit beveelt aan dat de aanbesteder overweegt langere termijnen te hanteren dan de minimumtermijnen.

1.3 Toepasselijkheid

1.4 Wijze van aanbesteding

1.5 Slotbepaling

Hoofdstuk 2 t/m 11

Omschrijving

2.1	3.1	4.1	5.1	6.1	7.1	8.1	9.1	10.1	11.1
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------

8.1.1

Het verschil tussen een concessieovereenkomst voor openbare werken en een gewone opdracht voor werken is dat de tegenprestatie voor de uitvoering van het werk niet bestaat uit een betaling van de aanbesteder aan de aannemer maar uit het verlenen van een exclusief recht aan de aannemer om het resultaat van de bouwwerkzaamheden te exploiteren of door het

betalen van een bepaald bedrag gekoppeld aan een exploitatierecht. Indien de aanbestede de concessiehouder regelmatig vergoedingen geeft voor de uitvoering van het werk of de exploitatie ervan, die voor een belangrijk deel het exploitatierisico wegnemen, dan is er geen sprake meer van een concessieovereenkomst omdat het exploitatierisico bij de concessiehouder moet liggen.

11.1.1

De procedure van een prijsvraag voor ontwerpen is een afwijkende procedure in die zin dat deze procedure in beginsel niet leidt tot een opdracht. Anders dan bij de gebruikelijke procedures, waar de opdracht pas wordt uitgevoerd nadat de opdracht is verleend, heeft de prijsvraag in zich dat in het kader van de aanbestedingsprocedure (een deel van) de opdracht wordt uitgevoerd en ingezonden.

4.1.2

Voor de Europese aanbesteding geldt dat toepassing van de concurrentiegerichte dialoog met name het geval kan zijn bij de uitvoering van omvangrijke geïntegreerde vervoersinfrastructuurprojecten, grote computernetwerken, of projecten met een complexe en gestructureerde financiering waarvan de financiële en juridische onderbouwing niet vooraf kan worden voorgeschreven.

Voor de nationale aanbesteding is het gebruik van de Concurrentiegerichte dialoog vrij gelaten om tegemoet te komen aan de behoefte van aanbesteders en ondernemers om tijdens de aanbesteding van met name geïntegreerde contracten, zoals *Design and Construct*, een dialoog te kunnen voeren. De toepasbaarheid hangt mede af van het door de aanbestede gehanteerde beleid.

5.1.2

Een van de gronden waarop de onderhandelingsprocedure met aankondiging mag worden toegepast is wanneer voor een aanbesteding slechts 'onaanvaardbare' inschrijvingen zijn binnengekomen. Dit reglement bepaalt met betrekking tot alle procedures dat een aanbestede de meeste gereede aanbieding als 'onaanvaardbaar' kan bestempelen indien de prijs van deze aanbieding hoger is dan de zorgvuldige raming van de aanbestede. Overigens zal de aanbestede op verzoek van de meest gereede inschrijver gegevens moeten kunnen overleggen die deze inschrijver in staat stellen de zorgvuldigheid van de raming van de aanbestede te toetsen.

Voor de nationale aanbesteding neemt dit reglement het regime over dat voor de Europese aanbesteding geldt.

6.1.2

Uit de jurisprudentie van het Hof over de in deze artikelen genoemde uitzonderingen blijkt dat alle uitzonderingen restrictief geïnterpreteerd moeten worden (HvJEG van 10 maart 1987, Commissie/Italië, zaak C-199/85, Jur. 1987, blz. I-01039). Daarnaast zijn de uitzonderingen limitatief opgesomd (HvJEG van 17 november 1993, Commissie/Spanje, zaak C-71/92, Jur. 1993, blz. I-05923, en recentelijk HvJEG van 8 april 2008, Commissie/Italië, zaak C-337/05-Jur. 2008, blz. I-02173). Voorts blijkt uit de jurisprudentie dat de aanbestede die een beroep doet op één van de uitzonderingssituaties het bestaan van die uitzonderingssituatie moet aantonen.

De aanbestede die zich beroept op de uitzondering genoemd in artikel 6.1.2, onderdeel b, moet bewijzen dat er technische redenen zijn in de zin van die bepaling, maar ook dat die technische redenen het volstrekt noodzakelijk maken de in geding zijnde opdracht aan de onderneming in kwestie te gunnen (HvJEG van 18 mei 1995, Commissie/Italië, zaak C-57/94, Jur. 1995, blz. I-01249). Tevens moeten alle voorwaarden worden vervuld die aan de uitzondering worden gesteld waarop de aanbestede zich beroept (HvJEG van 28 maart 1996, Commissie/Duitsland, zaak C-318/94, Jur. 1996, blz. I-01949).

Ten aanzien van de uitzondering voor exclusieve rechten, tevens genoemd in artikel 6.1.2, onderdeel b, is naar aanleiding van de uitspraak van het Hof inzake Commissie/Spanje (HvJEG van 3 mei 1994, Commissie/Spanje, zaak C-328/92, Jur. 1994, blz. I-01569) duidelijk geworden dat hiervoor niet voldoende is dat de betreffende levering of de betreffende dienst door een exclusief recht zoals een octrooi wordt beschermd, maar dat de aanbestede ook moet bewijzen dat de betreffende levering of dienst slechts door een bepaalde leverancier kunnen worden

vervaardigd of geleverd, respectievelijk slechts door een bepaalde dienstverlener kan worden verleend. Aan deze laatste voorwaarde kan volgens het Hof alleen worden voldaan met betrekking tot die producten en specialiteiten waarvoor op de markt geen concurrentie plaats vindt.

Ten aanzien van de uitzondering genoemd in artikel 6.1.2, onderdeel c, moet worden aangetoond dat die omstandigheden niet door de aanbesteder konden worden voorzien en voorts niet te wijten zijn aan de aanbesteder zelf (zie HvJ EG inzake Commissie/Spanje, zaak C-24/91, 1992, blz. I-01989 en HvJ EG inzake Commissie/Italië, zaak C-107/92, 1993, blz. I-04655). De verfraging die in het kader van een vergunningprocedure optreedt doordat in deze procedure bezwaren zijn ingediend werd door het Hof dan ook als voorzienbaar aangemerkt. Indien de aanbesteder zelf enige tijd heeft laten passeren voordat hij actie onderneemt, leidt dit er volgens het Hof eveneens toe dat de aanbesteder zich niet op de uitzondering van dwingende spoed kan beroepen.

Voor de nationale aanbesteding neemt dit reglement het regime over dat voor de Europese aanbesteding geldt.

Algemene bepalingen (Oprachten o.b.v. raamovereenkomst)

9.2 10.2

Voor meer informatie over raamovereenkomsten zij verwezen naar de *Explanatory Note on Framework Agreements* van de Europese Commissie (CC/2005/03).

Voor aankondiging

2.2 3.2 4.2 5.2

Aankondiging

2.3 3.3 4.3 5.3 8.2 11.2

4.3.6

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van het beschrijvend document dat, anders dan een bestek, geen oplossingen beschrijft maar slechts een omschrijving geeft van de behoefte van de aanbesteder. Het is derhalve niet mogelijk dat ondernemers op basis van het beschrijvend document een inschrijving kunnen doen. Een inschrijving is pas mogelijk nadat, op basis van de dialoog, de behoefte van de aanbesteder concreter is ingevuld en door de deelnemers aan de dialoog is omgezet in oplossingen die voorzien in de behoeften van de aanbesteder.

2.3.6 3.3.6 4.3.7 5.3.6 8.2.7

De aanbesteder kan de deelneming aan een procedure voor de gunning van een opdracht of de uitvoering ervan voorbehouden aan sociale werkplaatsen in het kader van programma's voor beschermde arbeid indien de meerderheid van de betrokken werknemers personen met een handicap zijn die wegens de aard of de ernst van hun handicaps geen beroepsactiviteit in normale omstandigheden kunnen uitoefenen.

3.3.8 4.3.9 5.3.8

Onder het ARW 2005 was het nog mogelijk om na aanmelding als aanbesteder een aantal te kiezen dat tussen het vooraf aangegeven minimum en maximum aantal ligt. Dat is op grond van

de Aanbestedingswet nu niet meer mogelijk.

2.3.8 3.3.10 4.3.10 5.3.9 6.2.2 7.2.1 8.2.8

Uit de uitspraken van het Hof in de zaken SIAC (HvJ EG, zaak C-19/00, 2001, biz. I07725) en *Succhi di Frutta* (HvJ EG, zaak C-496/99 P, n.n.g.) vloeit voort dat de gunningscriteria zodanig geformuleerd moeten zijn dat normaal zorgvuldige inschrijvers in staat zijn deze criteria op dezelfde wijze te interpreteren, en voorts dat de aanbesteder de gunningscriteria gedurende de gehele aanbestedingsprocedure op dezelfde wijze moet toepassen.

Het Gerecht heeft inzake *Renco Spa* (HvJ EG, zaak T4-01, 2003, biz. II-00171) geoordeeld dat niet elk criterium ter bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving noodzakelijkerwijs kwantitatief moet zijn, dan wel uitsluitend gericht moet zijn op de prijzen of de tarieven van het beschrijvend document. Wel stelt het Gerecht daarbij als voorwaarde dat de criteria op objectieve en uniforme wijze kunnen worden toegepast om aanbiedingen te vergelijken en voorts duidelijk relevant moeten zijn om de economisch meest voordelige inschrijving te selecteren. Van dit laatste is volgens het Gerecht in ieder geval sprake indien de criteria de ervaring en de technische bekwaamheid van een inschrijver en zijn team betreffen.

2.3.17 6.2.9 7.2.7

Als de stukken digitaal gratis beschikbaar zijn, kan een aanbesteder ervoor kiezen de aanbestedingsstukken ook in druk tegen een vergoeding beschikbaar te stellen. Een aanbesteder die een vergoeding van kosten vraagt voor extra exemplaren van een bestek, brengt niet meer in rekening dan hetgeen gemoed is met het reproduceren van het bestek en kaartblijlagen, kosten voor het verzendklaar maken, en eventuele andere kosten direct gerelateerd aan het beschikbaar stellen van het bestek.

Bij een aanvraag 6 dagen of minder voor de uiterste termijn van inschrijving is het mogelijk dat de ondernemer het bestek niet tijdig ontvangt, de ondernemer dient daarom het bestek tijdig aan te vragen.

Technische specificaties

2.4 3.4 4.4 5.4 6.3

Technische specificaties dienen gelijke toegang te bieden aan de inschrijvers en mogen geen onnodige belemmeringen opwerpen. Technische specificaties moeten altijd in verband staan met de opdracht. Er mogen geen eisen gesteld worden bij de opdracht die geen verband houden met de opdracht. In de technische specificaties geeft een aanbesteder alle technische eisen aan die hij aan het werk, het product of de dienst stelt. De aanbesteder kan bijvoorbeeld eisen stellen aan het niveau van duurzaamheid, kwaliteit of milieuvriendelijkheid, toegankelijkheid voor gehandicapten, gebruiksgeschiktheid, veiligheid of afmeting van een product, voorschriften inzake handelsbenaming, terminologie, symbolen, proefnemingen en proefnemingsmethoden, kwaliteitsborgingsprocedures, verpakking, markering, etikettering, gebruiksaanwijzingen, productieprocessen en -methoden en overeenstemmingbeoordelingsprocedures. Voor werken kunnen technische voorschriften voorts bestaan uit voorschriften voor het ontwerpen en het berekenen van het werk, voorwaarden voor proefnemingen, controle en oplevering van de werken, alsmede bouwtechnieken of bouwwijzen en alle andere technische voorwaarden die de aanbesteder kan voorschrijven met betrekking tot de voltooide werken en tot materialen of bestanddelen waaruit deze werken zijn samengesteld.

2.4.9 3.4.9 4.4.9 5.4.9 6.3.9

Door in dit artikel ook keurmerken en certificaten, die betrekking hebben op duurzaamheid en sociale overwegingen, te noemen, kan een aanbesteder niet volstaan met het verwijzen naar deze certificaten en keurmerken, maar moeten de achterliggende criteria opgegeven worden in de aanbestedingsstukken. Alleen als dit door het onderwerp van de opdracht gerechtvaardigd is, kan een bepaald keurmerk of certificaat verlangd worden.

2.4.10 3.4.10 4.4.10 5.4.10 6.3.10

De door de aanbestede opgestelde technische specificaties moeten de openstelling van opdrachten voor mededinging mogelijk maken; daartoe moet het mogelijk zijn inschrijvingen in te dienen waarin de diversiteit van de technische oplossingen tot uiting komt. Te dien einde moeten enerzijds de technische specificaties kunnen worden opgesteld in termen van prestaties en functionele eisen en moeten anderzijds, bij verwijzing naar de Europese - of bij ontstentenis daarvan naar de nationale - norm, op andere gelijkwaardige oplossingen gebaseerde inschrijvingen door de aanbestede in overweging worden genomen. Om de gelijkwaardigheid aan te tonen, moeten de inschrijvers elk bewijsmiddel kunnen gebruiken. De aanbestede moet iedere beslissing dat er geen sprake is van gelijkwaardigheid kunnen motiveren. Een aanbestede die in de technische specificaties milieueisen wenst op te nemen, kan de milieukennmerken, zoals een bepaalde productiemethode, en/of het milieueffect van specifieke productgroepen of -diensten voorschrijven. Hij kan, zonder dat daartoe een verplichting bestaat, de passende specificaties gebruiken die zijn omschreven in milieukeuren, zoals de Europese milieukeur, (plur) nationale milieukeuren of een andere milieukeur indien de vereisten voor de keur zijn ontwikkeld en aangenomen op grond van wetenschappelijke gegevens via een proces waaraan de betrokkenen, zoals regeringsinstanties, consumenten, fabrikanten, kleinhandel en milieuorganisaties, kunnen deelnemen en indien de keur toegankelijk en beschikbaar is voor alle betrokken partijen. De aanbestede moet, indien mogelijk, technische specificaties vaststellen die rekening houden met toegankelijkheidscriteria voor gehandicapten of een voor alle gebruikers geschikt ontwerp. De technische specificaties moeten duidelijk worden aangegeven, zodat alle inschrijvers weten waarop de door de aanbestede gestelde eisen betrekking hebben.

2.4.11 3.4.11 4.4.11 5.4.11 6.3.11

De voorwaarden waaronder de opdracht wordt uitgevoerd kunnen verband houden met sociale of milieuoverwegingen. Zij kunnen met name ten doel hebben de beroepsopleiding op de werkplek of de arbeidsparticipatie van moeilijk in het arbeidsproces te integreren personen te bevorderen, de werkloosheid te bestrijden of het milieu te beschermen. Een voorbeeld hiervan is de verplichting in een overeenkomst om voor de uitvoering van de opdracht langdurig werklozen aan te werven of in opleidingsacties voor werklozen of jongeren te voorzien, om inhoudelijk de belangrijkste verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie na te leven en om een aantal gehandicapten aan te werven.

Uitsluitingsgronden

2.5 3.5 4.5 5.5 6.4 7.3 11.3

2.5.3 3.5.3 4.5.3 5.5.3 6.4.3 7.3.3 11.3.3

De gedragsverklaring aanbesteden is een algemene verklaring die gedurende twee jaar na de afgifte voor aanbestedingsprocedures kan worden gebruikt. Indien een onderneming niet beschikt over een dergelijke verklaring doet hij, indien hij twijfelt of hij antecedenten heeft, er zeker goed aan om voorafgaand aan een mogelijke aanbesteding een gedragsverklaring aanbesteden aan te vragen. Een onderneming zonder antecedenten zal in de meeste gevallen nog gedurende de termijn voor indiening van het verzoek van deelneming of inschrijving een gedragsverklaring aanbesteden kunnen krijgen. Indien het COVOG onverhoopt langer doet over het beoordelen van een aanvraag, komt dit echter voor risico van de onderneming.

2.5.4 3.5.4 4.5.4 5.5.4 6.4.4 7.3.4 11.3.4

In het algemeen kunnen volgens de Memorie van Toelichting bij de Aanbestedingswet als ernstige beroepsfout worden aangemerkt:

- overtredingen van voorschriften betreffende de gezondheid;
- overtredingen van voorschriften betreffende arbeidsomstandigheden;
- overtredingen van voorschriften betreffende milieudelicten;
- overtredingen van de Rijtdienwet;
- overtredingen van de Mededingingswet;
- het hebben begaan van een onrechtmatige daad in het kader van de uitvoering van een opdracht waaruit ernstige schade is voortvloeit.

Aangenomen mag worden dat hiermee de meest in aanmerking komende gedragingen voor de toepassing van het criterium ernstige beroepsfout zijn opgenoemd.

2.5.5 3.5.5 4.5.5 5.5.5 6.4.5 7.3.5 11.3.5

Dit artikel spreekt over 'voldoende bewijs'. Dat brengt mee dat tegenbewijs is toegestaan. De aanbesteder kan op elk moment in het Handelsregister en het Insolventieregister op www.rechtspraak.nl nagaan of een ondernemer in staat van faillissement of surseance van betaling verkeert.

2.5.7 3.5.7 4.5.7 5.5.7 6.4.7 7.3.7 11.3.7

De beoordeling of daadwerkelijk tot uitsluiting wordt overgegaan en de periode waarvoor een ondernemer na een veroordeling wordt uitgesloten moet, geleid op de algemene uitgangspunten van de aanbestedingsrichtlijnen, steeds proportioneel en niet-discriminatoire zijn.

Volgens de jurisprudentie van het HvJEG omvat het begrip dwingende reden van algemeen belang in ieder geval de volgende gronden: openbare orde, openbare veiligheid en volksgezondheid als bedoeld in de artikelen 46 en 55 van het Verdrag; handhaving van de maatschappelijke orde; doelstellingen van het sociaal beleid; bescherming van afnemers van diensten; consumentenbescherming; bescherming van werknemers, met inbegrip van de sociale bescherming van werknemers; dierenwelzijn; handhaving van het financieel evenwicht van het sociaaleconomische systeem; voorkoming van fraude; voorkoming van oneerlijke concurrentie; bescherming van het milieu en het stedelijk milieu, met inbegrip van stedelijke en rurale ruimtelijke ordening; bescherming van schuldeisers; waarborging van een deugdelijke rechtsbedeling; verkeersveiligheid; bescherming van intellectuele eigendom; culturele beleidsdoelen, met inbegrip van het waarborgen van de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder ten aanzien van de sociale, culturele, religieuze en filosofische waarden van de maatschappij; de noodzaak om een hoog niveau van onderwijs te waarborgen, behoud van de diversiteit van de nationale taal; behoud van het nationaal historisch en artistiek erfgoed en veterinaire beleid.

Deze bepaling geeft de aanbesteder de mogelijkheid om een ondernemer die onherroepelijk veroordeeld is wegens een delict en geen gedragsverklaring aanbesteden heeft, gekregen toch de opdracht te gunnen, omdat de ondernemer voldoende "schoon schip" maatregelen heeft genomen. De ondernemer in kwestie dient in dat geval de beschikking van Justitie waarin de gronden voor de weigering tot afgifte van de gedragsverklaring aanbesteden zijn vermeld aan de aanbesteder te verstrekken.

Financiële en economische draagkracht

2.6 3.6 4.6 5.6 6.5

Bij het stellen van eisen ter onderbouwing van de financiële en economische draagkracht, moet de aanbesteder eisen stellen die in redelijke verhouding staan tot de aard en de omvang van de opdracht. Met name bij kleinere opdrachten moet terughoudend worden omgegaan met het stellen van eisen. Omzetteisen kunnen slechts gesteld worden indien de aanbesteder dit motiveert met zwaarwegende argumenten. Indien omzetteisen worden gesteld, kan slechts een onconditionele omzettegrens van maximaal 300 procent van het aanbestedingsbedrag gehanteerd worden.

2.6.1 3.6.1 4.6.1 5.6.1 6.5.1

Dit artikel bevat geen limitatieve opsomming van de bewijsmiddelen.

2.6.4 3.6.4 4.6.4 5.6.4 6.5.4

In het geval dat een ondernemer zich voor een bepaalde opdracht beroept op de financiële en economische draagkracht van anderen, moet hij aantonen dat hij daadwerkelijk kan beschikken over de voor de uitvoering van die opdracht noodzakelijke middelen van die ander, bijvoorbeeld door overlegging van een overeenkomst.

Technische bekwaamheid

2.7 3.7 4.7 5.7 6.6

Bij het stellen van eisen ter onderbouwing van de technische bekwaamheid, moet de aanbesteder eisen stellen die in redelijke verhouding staan tot de aard en de omvang van de opdracht. Met name bij kleinere opdrachten moet terughoudend worden omgegaan met het stellen van eisen.

2.7.1 3.7.1 4.7.1 5.7.1 6.6.1

Dit artikel bevat een limitatieve opsomming van de manieren waarop een ondernemer zijn technische bekwaamheid kan aantonen. De aanbesteder zal uit de in dit artikel genoemde mogelijkheden een keuze moeten maken.

2.7.4 3.7.4 4.7.4 5.7.4 6.6.4

In het geval dat een ondernemer zich voor een bepaalde opdracht beroept op de technische bekwaamheid van anderen, moet hij aantonen dat hij daadwerkelijk kan beschikken over de voor de uitvoering van die opdracht noodzakelijke middelen van die ander, bijvoorbeeld door overlegging van een overeenkomst.

Kwaliteitsbewaking

2.8 3.8 4.8 5.8 6.7

Normen inzake milieubeheer

2.9 3.9 4.9 5.9 6.8

Beroepsbevoegdheid

2.10 3.10 4.10 5.10 6.9 7.4

Voor informatie over beroeps- en handelsregisters in de lidstaten van de EU zij verwezen naar bijlage IX A van richtlijn nr. 2004/18/EG voor werken, als bedoeld in bijlage IX B van richtlijn nr. 2004/18/EG voor leveringen en als bedoeld in bijlage IX C van richtlijn nr. 2004/18/EG voor diensten.

Termijnen inschrijving

2.11 7.5 8.3

2.11.6 7.5.4

In deze bepaling is voorzien in de mogelijkheid om een aanbestedingsprocedure voort te zetten en de inschrijvingstermijn te verlengen, in het geval zich kort voor de sluitingstermijn van de inschrijvingen een storing in het gehanteerde elektronische systeem heeft voorgedaan. Wanneer voor de storing al wel een of meer inschrijvingen zijn ontvangen, is een dergelijke verlenging uit concurrentietechnisch oogpunt slechts mogelijk, indien de aanbesteder van de ontvangen inschrijvingen nog geen kennis heeft genomen. De aanbesteder moet dit kunnen aantonen en hierop anticiperen bij de keuze van het elektronische systeem door middel waarvan de inschrijvingen worden ingediend.

De aanbesteder moet niet alleen inschrijvers in de gelegenheid stellen hun inschrijving aan te vullen, maar moet ook ondernemers die nog niet hebben ingeschreven in de gelegenheid stellen een inschrijving te doen. Het kan immers zo zijn dat de storing de reden is geweest dat die ondernemers nog geen inschrijving hebben kunnen doen.

Termijnen bij aanmelding als gegadigde

3.11 4.11 5.11

3.11.3 4.11.3 5.11.3

In geval van telefonische aanmelding dient de gegadigde de eigen verklaring vóór het verstrijken van de ontvangstermijn in.

Nadere inlichtingen ten behoeve van de aanmelding

3.12 4.12 5.12

In geval van telefonische aanmelding als bedoeld in de artikelen 3.11.3, 4.11.3 en 5.11.3 dient de gegadigde de eigen verklaring vóór het verstrijken van de ontvangstermijn in.

Eigen verklaring en bewijsmiddelen

2.12 3.13 4.13 5.13 6.10 7.6

2.12.1 3.13.1 4.13.1 5.13.1 6.10.1 7.6.1

Een periode van zeven dagen voor het aanleveren van de bewijsmiddelen is in het algemeen een redelijke termijn. Afhankelijk van de aard en omvang van de te leveren bewijsmiddelen kan deze periode door de aanbesteder worden verkort of verlengd.

2.12.3 3.13.3 4.13.3 5.13.3 6.10.3

Bewijsmiddelen waaruit blijkt dat men aan de gestelde eisen voldoet, mogen niet op voorhand worden opgevraagd. Er zijn twee uitzonderingen op die regel. Met betrekking tot de geschiktheidseisen, mogen de referentieprojecten wel gevraagd worden in het geval van procedures met een nadere selectie. Dat geeft ondernemers ook de gelegenheid zich op dat moment te onderscheiden. Daarnaast kunnen aanbesteders zich een beeld vormen van de gegadigden. Uit de Memorie van Toelichting op de Aanbestedingswet blijkt dat ook bewijsmiddelen gevraagd mogen worden voor aspecten die niet opgenomen zijn in de eigen verklaring en dus geen betrekking hebben op de in het model van de eigen verklaring genoemde uitsluitingsgronden, geschiktheidseisen en selectiecriteria. Te denken valt aan certificaten die aantonen dat de producten of diensten voldoen aan specifieke vereisten, maar ook aan verklaringen met betrekking tot bijvoorbeeld het niet van toepassing zijn van belangenverstrengeling of handelen met voorkennis.

2.12.5 3.13.5 4.13.5 5.13.5 6.10.5

Alleen van de winnende inschrijver bij een openbare procedure en de geselecteerde gegadigden bij een niet-openbare procedure, concurrentiegerichte dialoog en onderhandelingsprocedure met aankondiging kunnen de inlichtingen en gegevens uit de eigen verklaring worden geverifieerd.

Uitnodiging tot inschrijving / Uitnodiging tot deelneming aan de dialoog

3.14 4.14 5.14

Selectie is aan de orde bij alle procedures die aanvangen met aanmelding van gegadigden. Selectie is nodig wanneer er meer gegadigden zijn dan de aanbestedder heeft aangekondigd te zullen uitnodigen. Aan selectie gaan drie stappen vooraf. In de eerste stap bepaalt de aanbestedder wie van de gegadigden hij moet uitsluiten, in de tweede stap wie van de gegadigden hij wil uitsluiten en in de derde stap wie van de gegadigden niet voldoen aan de geschiktheidseisen die hij voor de realisatie van de onderhavige opdracht stelt. Selectie dient volgens een objectieve methode te geschieden. Een van deze methoden is loting. Indien de aanbestedder op een andere wijze wenst te selecteren moet hij vooraf objectieve en eenduidige selectiecriteria bekend maken.

3.14.6 4.14.6 5.14.6

Bij de bewijsmiddelen die na een verzoek van de aanbestedder moeten worden ingediend kan gedacht worden aan bewijsmiddelen als een gewaarmerkte kopie van een ISO-certificaat, die na beoordeling van de inschrijvingen alleen aan de meest gereede inschrijver wordt gevraagd.

3.14.9 4.14.8 5.14.9

Als de aanbestedingsstukken digitaal gratis beschikbaar zijn, kan een aanbestedder ervoor kiezen de aanbestedingsstukken ook in druk tegen een vergoeding beschikbaar te stellen. Een aanbestedder die een vergoeding van kosten vraagt voor extra exemplaren van een bestek of een beschrijvend document, brengt niet meer in rekening dan hetgeen gemoed is met het reproduceren van het bestek of beschrijvend document en kaartbijlagen, kosten voor het verzendklaar maken, en eventuele andere kosten direct gerelateerd aan het beschikbaar stellen van het bestek of beschrijvend document.

Bij een aanvraag 6 dagen of minder voor de uiterste termijn van inschrijving is het mogelijk dat de ondernemer het bestek niet tijdig ontvangt, de ondernemer dient daarom het bestek tijdig aan te vragen.

Termijnen inschrijving (niet-openbare procedure)

3.15

3.15.6

In deze bepaling is voorzien in de mogelijkheid om een aanbestedingsprocedure voort te zetten en de inschrijvingstermijn te verlengen, in het geval zich kort voor de sluitingstermijn van de inschrijvingen een storing in het gehanteerde elektronische systeem heeft voorgedaan. Wanneer voor de storing al wel een of meer inschrijvingen zijn ontvangen, is een dergelijke verlenging uit concurrentietechnisch oogpunt slechts mogelijk, indien de aanbestedder van de ontvangen inschrijvingen nog geen kennis heeft genomen. De aanbestedder moet dit kunnen aantonen en hierop anticiperen bij de keuze van het elektronische systeem door middel waarvan de inschrijvingen worden ingediend.

De aanbestedder moet niet alleen inschrijvers in de gelegenheid stellen hun inschrijving aan te vullen, maar moet ook ondernemers die nog niet hebben ingeschreven in de gelegenheid stellen een inschrijving te doen. Het kan immers zo zijn dat de storing de reden is geweest dat die ondernemers nog geen inschrijving hebben kunnen doen.

Nadere inlichtingen ten behoeve van de inschrijving

2.13 3.16 4.15 5.15 6.11 7.7
Voorschrift 3.9 B van de Gids Proportionaliteit beveelt aan dat de aanbesteder potentiële inschrijvers de kans biedt suggesties te doen voor aanpassingen aan de conceptovereenkomst of af te wijken van de inkoopvoorwaarden.

Nadere inlichtingen in geval van een rechtmatig commercieel belang

2.14 3.17 5.16 6.12 7.8
Een rechtmatig commercieel belang kan zich onder meer voordoen bij het aanbesteden van geïntegreerde contracten, zoals *Design and Construct*, en in het geval de gegadigde van plan is om een variant in te dienen. In zulke gevallen zullen vragen om verduidelijking vaak gerelateerd zijn aan de oplossing of het ontwerp dat de gegadigde voor ogen staat en diens vragen kunnen zijn oplossing of ontwerp voortijdig onthullen. Het bekend worden van zijn vraag tijdens de aanbesteding bij zijn concurrenten zou daardoor kunnen leiden tot schade voor de gegadigde en vervalsing van de mededinging.

De mogelijkheid om vertrouwelijk nadere inlichtingen te vragen bevordert innovatie, omdat de gegadigde nadere inlichtingen kan vragen over zijn oplossing zonder het risico te lopen dat zijn concurrenten daar ten onrechte van profiteren.

Dialogoog

4.16
De dialoog wordt gevoerd aan de hand van het beschrijvend document dat geen oplossingen beschrijft maar slechts een omschrijving geeft van de behoefte van de aanbesteder.

Uit dit artikel kan worden afgeleid dat het mogelijk is dat de aanbesteder bij het sluiten van de dialoog één oplossing kiest en de resterende deelnemers verzoekt op deze oplossing in te schrijven.

Uitnodiging tot inschrijving (na dialoog)

4.17
De aanbesteder houdt bij de vaststelling van de termijn voor de ontvangst van inschrijvingen rekening met de complexiteit van de opdrachten en de voor de voorbereiding van de inschrijvingen benodigde tijd.

Opdrachten op basis van een raamovereenkomst

9.3 10.3

Inschrijving

2.15 3.18 4.18 5.17 6.13 7.9 8.4

Door het opsommen van de gegevens is het niet langer nodig een voorgeschreven formulier te gebruiken. Desgewenst kan gebruik gemaakt worden van model G in Deel II.

Een inschrijvingsbijlet kan zowel een fysieke als een elektronische vorm hebben.

Dit artikel duidt de plaats waar inschrijvingen moeten worden ingediend aan met 'inschrijvingsadres'. Dit inschrijvingsadres kan het adres van een vestiging zijn, een kamer of baile of desgewenst een bus in die vestiging. Voor elektronische inschrijvingen is het inschrijvingsadres een elektronisch ontvangsadres. Dit ontvangsadres kan eventueel zijn ondergebracht bij een TTP (*Trusted Third Party*) die de ingediende bescheiden bewaart tot het moment waarop de aanbesteding plaatsvindt. Bij een combinatie van middelen vermeldt de aanbesteder zowel een inschrijvingsadres voor inschrijvingen op papier als een inschrijvingsadres voor elektronische inschrijvingen.

Gezamenlijke inschrijving

2.16 3.19 4.19 5.18 6.14 7.10

Voor zover vooraf bekend, verdient het de voorkeur in de aankondiging op te nemen welke rechtsvorm een samenwerkingsverband bij opdrachtverlening moet aannemen.

Inlichtingen over eventuele onderaanneming

2.17 3.20 4.20 5.19 6.15 7.11

Varianten van de inschrijver

2.18 3.21 4.21 5.20 6.16 7.12

Bij minimumeisen kan worden gedacht aan het stellen van functionele eisen of aan een combinatie van functionele eisen en voorgeschreven deeloplossingen.

Aanbesteders kunnen met hun marktbenadering innovatie stimuleren door inschrijvers gelegenheid te geven om hun varianten in te dienen. Vraag is altijd of de inschrijver die een variant indient daarnaast verplicht moet worden om besteksconform in te schrijven. Uit oogpunt van innovatie is het beter om een dergelijke eis niet te stellen. Industrialisatie en specialisatie in de bouw worden gestimuleerd als een ondernemer kan inschrijven met een oplossing waarin hij gespecialiseerd is zonder dat hij tevens moet inschrijven met een besteksconforme oplossing die hij niet concurrerend kan aanbieden. Bovendien verhoogt een inschrijvingsplicht op een besteksconforme inschrijving de transactiekosten, zowel aan de zijde van de inschrijver als aan de zijde van de aanbesteder, terwijl een geforceerde en daardoor te dure besteksconforme inschrijving niet bijdraagt aan het doel van aanbesteden, het oproepen van concurrentie.

Varianten van de aanbesteder

2.19 3.22 5.21 6.17 7.13

Voor het beperken van de transactiekosten is het veelal beter om inschrijvers niet te verplichten om op alle varianten van de aanbesteder in te schrijven.

Termijn van gestanddoening

2.20 3.23 4.22 7.14 9.4 10.4

In de gestanddoeningstermijn van 50 dagen is gerekend met 30 dagen voor de beoordeling van de inschrijvingen en 20 dagen voor de opschortende termijn. Omdat in de meervoudig onderhandse procedure en bij de Raamovereenkomst met een enkele ondernemer de opschortende termijn niet is verwerkt, wordt in deze procedures een termijn van 30 dagen gesteld.

Opening van de inschrijvingen

2.21 3.24 4.23 5.22 6.18 7.15

Door het opsommen van de gegevens is het niet langer nodig een voorgeschreven formulier te gebruiken. Desgewenst kan gebruik gemaakt worden van model H in Deel II.

2.21.1 3.24.1 7.15.1

In deze bepalingen is de "opening van de inschrijvingen" geregeld. Daarvoor wordt in het ARW 2012 niet langer de term "aanbesteding" gehanteerd (zoals wel het geval was in vorige versies van het reglement). Daarmee laat het ARW 2012 het aan de aanbestede om te bepalen hoe die opening plaatsvindt. Het is een aanbestede nog steeds toegestaan om de inschrijvingsbijlatten in aanwezigheid van de inschrijvers te openen.

2.21.4 3.24.4 7.15.4

Bedrijven doen vaak in eenzelfde periode aan meerdere aanbestedingen tegelijk mee. Dit brengt uiteraard beschikbaar houden van personeel en materieel met zich mee. Het is voor een goede bedrijfsvoering dan ook van groot belang zo spoedig mogelijk te weten of er enige kans op verkrijging van een bepaalde opdracht is; dit los van de nog noodzakelijke toets door de aanbestede op eisen en criteria. Om die reden is in het ARW 2012 opgenomen, dat de aanbestede uiterlijk twee werkdagen na opening van de inschrijvingen het proces-verbaal daarvan aan de inschrijvers toestuurde.

Wanneer gunning van de opdracht plaatsvindt op basis van een ander criterium dan de laagste prijs, zijn in het proces-verbaal van de opening van de inschrijvingen vermeld inschrijvingssommen niet doorslaggevend, waar immers de inschrijvingen nog op hun kwalitatieve aspecten zullen moeten worden beoordeeld en die kwalitatieve beoordeling in samenhang met de inschrijvingssommen pas leidt tot het aanbrenge van een rangorde in de gedane inschrijvingen. In het ARW 2012 zijn geen afzonderlijke bepalingen opgenomen over de termijn waarbinnen de eindrangorde moet worden bekendgemaakt aan de inschrijvers nadat die rangorde met inachtneming van de beoordeling van de kwalitatieve aspecten door de aanbestede is vastgesteld. Wel is wenselijk dat een aanbestede ook hier, onder andere omwille van de organisatorische aspecten bij de deelnemende bedrijven, voortvarendheid betracht bij de beoordeling van de kwalitatieve aspecten en bij de bekendmaking van de rangorde aan de inschrijvers.

Indien gunning van de opdracht plaatsvindt op basis van EMVI is staande praktijk dat de kwalitatieve beoordeling plaatsvindt voordat de inschrijvingssommen bekend worden gemaakt om deze beoordeling niet door de hoogte van de inschrijvingssommen te laten beïnvloeden. Bij de opening van de inschrijvingen worden in dat geval de inschrijvingssommen niet bekend gemaakt, ook niet in het proces-verbaal.

Ongeldigheid van de inschrijving

2.22 3.25 4.24 5.23 6.19 7.16 9.5 10.5

2.22.3 3.25.3 4.24.3 7.16.3 9.5.3 10.5.3

Het vereisen van een verklaring van een bestuurder van de inschrijver strekt er toe te voorkomen dat zijn inschrijving tot stand komt onder invloed van handelingen in strijd met het Nederlands of Europese mededingingsrecht. Inschrijvingen die tot stand zijn gekomen onder een dergelijke invloed zijn in strijd met de wet. De verklaring heeft tot doel dat de betreffende bestuurder zich uitdrukkelijk op de hoogte stelt omtrent het proces van de aanbesteding. Met 'bestuurder' wordt normaliter een bestuurder bedoeld in de zin van het Burgerlijk Wetboek, zie

onder meer de artikelen 2:130 (NV) en 2:240 (BV) Burgerlijk Wetboek.

Verduidelijking van de inschrijving

2.23 3.26 4.25 7.17 10.6

Uitnodiging tot deelneming aan de onderhandelingen

5.24 6.20

Onderhandelingen

5.25 6.21

5.25.5 6.21.4

De onderhandelingen kunnen in meerdere fasen verlopen. De verklaring conform Model K wordt dan door de betreffende deelnemer bij de ondertekening van het bij de laatste fase behorende proces-verbaal overgelegd. Het vereisen van deze verklaring strekt er toe te voorkomen dat zijn inschrijving tot stand komt onder invloed van handelingen in strijd met het Nederlands of Europees mededingingsrecht. Inschrijvingen die tot stand zijn gekomen onder een dergelijke invloed zijn in strijd met de wet. De verklaring heeft tot doel dat de betreffende bestuurder zich uitdrukkelijk op de hoogte stelt omtrent het proces van de aanbesteding.

Termijn van gestanddoening (na onderhandeling)

5.26 6.22

In de gestanddoeningstermijn van 50 dagen is gerekend met 30 dagen voor de beoordeling van de inschrijvingen en 20 dagen voor de opschortende termijn.

Abnormaal lage inschrijving

2.24 3.27 4.26 5.27 6.23 7.18 10.7

Verplichtingen voor de concessiehouder

8.5

Samenstelling van de jury

11.4

Beoordeling

11.5

Een in het oog springend kenmerk van de procedure van een prijsvraag is de rol van de jury, die de winnaar van de prijsvraag bepaalt. Een aantal voor de prijsvraag specifieke bepalingen zijn dan ook van toepassing op de werkwijze van de jury. Dit zijn een aantal procedurevoorschriften en een aantal bepalingen met betrekking tot verslaggeving en anonimiteit. In het kort komen deze erop neer dat de jury de plannen en ontwerpen zonder dat de naam van de deelnemer bij de jury bekend is, beoordeelt op grond van de criteria. Dit leidt tot een rangorde met de mogelijkheid om aanvullende vragen te stellen over (een deel van) de ontwerpen of plannen. Hoewel de richtlijn nr. 2004/18/EG dat niet met zoveel woorden stelt lijkt het logisch om te veronderstellen dat deze zaken niet zullen leiden tot een definitieve vaststelling van de rangorde. Anders zou de mogelijkheid van het stellen van vragen overbodig zijn en zou belangrijke informatie voor het vormen van een eindoordeel niet kunnen worden meegenomen. De jury ziet er wel op toe dat dit niet leidt tot ongeoorloofd onderscheid tussen aanbieders. De verplichting tot registratie dient dan ook als middel voor aanbesteders om deze onpartijdigheid te kunnen aantonen.

Resultaten van de prijsvraag voor ontwerpen

11.6

Met het bepalen van de winnaar door de jury is de opdracht echter nog niet geëindigd. Het plaatsen van de opdracht bij de winnaar of de winnaars van de prijsvraag kan door middel van de onderhandelingsprocedure zonder aankondiging.

Elektronische veiling

2.25 3.28 5.28 7.19 10.8

5.28.11

Hier is het begrip 'economisch meest voordelige inschrijving' gebruikt in plaats van 'aanbieding'. Gekozen is voor consistent gebruik van het eerstgenoemde begrip.

Gunningsbeslissing

2.26 3.29 4.27 5.29 6.24 7.20 10.9

2.26.5 3.29.4 4.27.5 5.29.4 6.24.4 7.20.4 10.9.3

Indien de aanbestedder nalaat om de gronden van de gunningsbeslissing, waaronder de kenmerken en voordelen van de uitgekozen inschrijving, de naam van de begunstigde en een nauwkeurige omschrijving van de opschortende termijn mee te delen, dan begint de opschortende termijn niet te lopen. De ondernemer moet helderheid krijgen over op welke dag de opschortende termijn verloopt en hoeveel tijd hij heeft om een kort geding aanhangig te maken.

Opdracht

2.27 3.30 4.28 5.30 6.25 7.21 8.6 9.6 10.10

2.27.1 3.30.1 4.28.1 5.30.1 6.25.1 7.21.1 8.6.1 9.6.1 10.10.1

De precontractuele redelijkheid en billijkheid kan meebrengen dat er bij de keuze om de opdracht niet te verlenen een schadevergoedingsplicht ontstaat (zie onder meer: rechtbank 's-Hertogenbosch 5 november 2008, HA ZA 07-1736, Van der Horst/De Dommel).

2.27.3 3.30.3 4.28.3 5.30.3 6.25.3 8.6.3

Indien een inschrijver of deelnemer aan de onderhandelingen een kort geding aanhangig maakt tegen de gunningsbeslissing ligt het in de rede dat hij de aanbestedder hiervan terstond op de hoogte stelt, om te voorkomen dat de aanbestedder zonder het oordeel van de rechter tot opdrachtverlening overgaat.

2.27.7 3.30.7 4.28.7 5.30.7 6.25.7 7.21.5 9.6.5 10.10.5

Waarmerken is alleen vereist voor het titelblad respectievelijk de inhoudsopgave van elk van de betreffende documenten. Waarmerken is niet vereist voor alle pagina's en evenmin voor elektronische documenten.

Proces-verbaal van opdrachtverlening

2.28 3.31 4.29 5.31 6.26

Bekendmakingen over de gevolgde procedure

2.29 3.32 4.30 5.32 6.27 11.7

2.29.1 3.32.1 4.30.1 5.32.1 6.27.1 11.7.1

Hoofdreel is dat alle gegevens die in het formulier worden gevraagd, moeten worden verstrekt. Van deze verplichting kan slechts worden afgeweken als de aanbestedder een beroep kan doen op het vierde lid van dit artikel.

Gids Proportionaliteit

Januari 2013

Gids Proportionaliteit | januari 2013 | 1

---

2 | [Gids Proportionaliteit](#) | januari 2013

Leeswijzer

Voor u ligt de *Gids Proportionaliteit*. Deze Gids is het resultaat van de werkzaamheden van de Schrijfgroep Gids Proportionaliteit. De Gids is tot stand gekomen in het kader van het flankerend beleid bij de Aanbestedingswet 2012 (kamerstukken II nummer 32440).

De wet beschouwt het proportionaliteitsbeginsel als een van de dragende beginselen van aanbestedingsrecht. Het proportionaliteitsbeginsel houdt in dat de keuzes die een aanbestedende dienst maakt en de eisen en voorwaarden die zij stelt bij een aanbesteding, in redelijke verhouding dienen te staan tot de aard en omvang van de aan te besteden opdracht.

Zo kan het disproportioneel zijn een openbare procedure te volgen bij de aanbesteding van een gecompliceerde ontwerpopdracht, omdat dan een ongelimiteerd aantal marktpartijen kosten moet maken om aan de voorwaarden te voldoen; meer voor de hand ligt in dat geval een niet-openbare procedure (met voorselectie), zodat enkel partijen met een redelijke kans op de opdracht offertekosten moeten maken. Ook kan een selectie criterium disproportioneel zijn dat eisen stelt aan referentieopdrachten die vele malen zwaarder zijn dan de aan te besteden opdracht zelf.

De Schrijfgroep bestond uit vier leden en een onafhankelijk voorzitter, ambtelijk ondersteund vanuit het Ministerie van Economische Zaken (EZ). Twee leden zijn werkzaam bij marktpartijen en twee leden bij aanbestedende diensten. De Schrijfgroep heeft haar werkzaamheden uitgevoerd in de periode april 2010 tot januari 2013 en is in die periode – enkel in volledige samenstelling – 19 keer bijeengekomen op het ministerie van EZ te Den Haag.

Op de bijeenkomsten zijn eerdere versies van de *Gids Proportionaliteit* besproken. De voorliggende Gids is het resultaat van intensief overleg binnen de Schrijfgroep en vertegenwoordigt de gezamenlijke visie van de schrijfgroepleden op het onderwerp proportionaliteit. Tussentijdse versies van de Gids zijn besproken in de Klankbordgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van aanbestedende diensten en het bedrijfsleven en een aantal onafhankelijke leden.

De *Gids Proportionaliteit* geeft de visie van de leden van de Schrijfgroep op de wijze waarop met het begrip 'proportionaliteit' bij aanbestedingen moet worden omgegaan. Daartoe wordt in de Gids het gehele aanbestedingstraject doorlopen. De Schrijfgroep onderkent dat 'inkopen' een ruimer begrip is dan 'aanbesteden'. Zij heeft echter zoveel mogelijk getracht – in het licht van haar rol bij het flankerend beleid bij de Aanbestedingswet – zich in de Gids te beperken tot de onderwerpen die voor het aanbestedingsproces van belang zijn.

Voor wat betreft 'proportionaliteit' is naar het oordeel van de Schrijfgroep de *voorfase* in het aanbestedingsproces de doorslaggevende fase. In die fase neemt de aanbestedende dienst haar belangrijkste beslissingen met betrekking tot de aard en omvang van de opdracht. In die fase dienen ook de beslissingen te worden genomen over toepassing van de percelenregeling, het gebruik van een raamovereenkomst, de noodzaak van geschiktheidseisen of de voorwaarden van de overeenkomst. De hoofdstukken betreffende de voorfase en het opstellen van de aanbestedingsdocumenten beslaan dan ook het grootste deel van de Gids.

De Schrijfgroep hoopt met de *Gids Proportionaliteit* duidelijk te maken dat het begrip 'proportionaliteit' in vele gedaanten en op vele plaatsen in het aanbestedingsproces zowel boven als onder de Europese 'drempel' een rol kan spelen. Bewustheid van deze verschijningsvormen en een redelijke toepassing door aanbestedende diensten zijn essentieel voor een rechtvaardig verloop van de competitie tussen marktpartijen bij het verkrijgen van de opdracht.

De *Gids Proportionaliteit* beoogde in zijn oorspronkelijke vorm handvatten te geven voor een redelijke toepassing van het proportionaliteitsbeginsel. Gedurende het wetgevingstraject heeft de *Gids Proportionaliteit* een andere status gekregen dan in het oorspronkelijke wetsvoorstel opgenomen. Om die reden zijn in de definitieve versie 'voorschriften' opgenomen. De Schrijfgroep wenst te benadrukken dat deze 'voorschriften' dienen te worden gelezen in de context van de volledige tekst van de Gids. Het proportionaliteitsbeginsel en de toepassing daarvan gelden ook voor de delen van de Gids waar geen voorschriften voor geformuleerd zijn.

De voorschriften zijn genummerd naar de paragraaf waarin ze zijn opgenomen. Waar in deze Gids meerdere voorschriften in een paragraaf zijn opgenomen zijn deze alfabetisch geletterd. In de voorschriften is een aantal malen het woord 'of' opgenomen, dit kan gelezen worden als en/of.

In de Gids zijn blauwe kaders opgenomen met de tekst van de wet. Deze zijn geplaatst bij de relevante onderdelen van de Gids. Omdat de artikelen 1.10, 1.13 en 1.16 grotendeels gelijkkludend zijn, wordt hier en daar volstaan met de opname van artikel 1.10, die het meest omvattend is. In de tekst zijn tevens gele kaders opgenomen met een beschrijving van een voorbeeld of een concrete casus.

De Schrijfgroep *Gids Proportionaliteit* beveelt lezing en gebruik van de *Gids Proportionaliteit* bij aanbestedingen van harte aan.

Schrijfgroep Gids Proportionaliteit:

- mr. A. (Annechien) Sloots, lid Schrijfgroep
- H.J.I.M. (Hub) Keulen, lid Schrijfgroep
- mr. M.A.Th. (Meriam) de Koning-van Rutte, lid Schrijfgroep
- M.A.J. (Marcel) Stuijts MSc, lid Schrijfgroep
- prof. mr. J.M. (Jan) Hebly, voorzitter

Den Haag, 15 januari 2013

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Toelichting proportionaliteitsbeginsel	7
1.2	Doelmatigheid en rechtmatigheid	7
1.3	Verhouding inkopen en aanbesteden	8
2	Voorfase	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Behoeftes	10
2.3	Doel	11
2.4	Inkoopstrategie	11
2.5	Marktconsultatie	11
2.6	Programma van Eisen	12
2.7	Aanbesteding, beoordeling en gunning	12
3	Opstellen aanbestedingsdocumenten	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Definiëring opdracht	15
3.3	Omvang van de opdracht	15
3.3.1	Proportionaliteit in clusteren	15
3.3.2	Percelen	18
3.3.3	Raamovereenkomst	20
3.3.4	Aankoopcentrale/inkoopsamenwerking	22
3.3.4.1	Vormen van inkoopsamenwerking	22
3.3.4.2	Marktverschraling en proportionaliteit	23
3.4	Keuze aanbestedingsprocedure	23
3.4.1	Karakter van de markt	24
3.4.2	Gangbare procedures	24
3.4.3	Bijzondere procedures	27
3.4.4	Procedureregels	27
3.5	Eisen & criteria	28
3.5.1	Uitsluitingsgronden	28
3.5.1.1	Verplichte uitsluitingsgronden	29
3.5.1.2	Facultatieve uitsluitingsgronden	30
3.5.1.3	Eigen verklaring/bewijsmiddelen	31
3.5.2	De invulling van geschiktheidseisen	32
3.5.2.1	Eisen met betrekking tot financiële en economische draagkracht	33
3.5.2.2	Eisen met betrekking tot technische- en beroepsbekwaamheid	38
3.5.3	Selectiecriteria	40
3.5.4	Eisen aan combinaties	42

3-5-5	Gunningscriteria	43
3-5-6	Duurzaamheid/sociale voorwaarden	44
3-5-7	Samenhang met andere wetgeving	46
3-6	Hanteren termijnen	47
3-7	Varianten	50
3-8	Inschrijfkosten	51
3-9	Contractvoorwaarden	52
3-9.1	Individuele contractbepalingen	53
3-9.1.1	Aansprakelijkheidsbepaling	54
3-9.1.2	Intellectuele eigendom	55
3-9.1.3	Meest begunstigingsclausule	55
4	Aanbestedingsfase	56
4.1	Vragen aan en mededelingen van aanbestedende dienst	56
4.2	Vormvereisten	56
4.3	Standstill periode	57
4.4	Klachtenafhandeling (proportionaliteits-aspect hiervan)	57

1 Inleiding

1.1 Toelichting proportionaliteitsbeginsel

In de Aanbestedingswet 2012 (hierna: wet) zijn de beginselen van aanbestedingsrecht vastgelegd. Naast het non-discriminatiebeginsel, het gelijkheidsbeginsel en het transparantiebeginsel, is het beginsel van proportionaliteit opgenomen. Op basis van dit beginsel zijn aanbestedende diensten gehouden in het kader van de aanbestedingsprocedure proportionele eisen en voorwaarden te stellen. Het begrip 'proportioneel' betekent daarbij 'in redelijke verhouding staan tot'. Meer concreet betekent dit in geval van aanbesteding van een opdracht, het in redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht in termen van de aard en omvang van die opdracht. Het proportionaliteitsbeginsel heeft betrekking op alle fasen van het aanbestedingsproces, dus van de keuze van de procedure, het aantal en de inhoud van de te stellen eisen tot en met de van toepassing te verklaren contractvoorwaarden. De reikwijdte van het proportionaliteitsbeginsel wordt in §3.1 nader toegelicht. Per opdracht zal een aanbestedende dienst voor elke fase van het aanbestedingsproces dan ook een zorgvuldige afweging moeten maken over de relevante keuzes. Het gaat dan bijvoorbeeld om de keuze voor een aanbestedingsprocedure, het al dan niet clusteren of opdelen in percelen van opdrachten, en de te stellen eisen en of deze in de juiste verhouding staan tot de aard en omvang van de opdracht. Met deze Gids worden voor deze afwegingen handvatten aangereikt.

De Gids Proportionaliteit is in zijn geheel het richtsnoer dat is aangewezen in het Aanbestedingsbesluit en handvatten geeft voor een redelijke toepassing van het proportionaliteitsbeginsel. In hoofdstuk 3 en 4 van deze Gids zijn daarnaast voorschriften opgenomen. Op grond van de wet, geldt voor deze voorschriften dat deze door aanbestedende diensten dienen te worden nageleefd, of, dat afwijking van (onderdelen van) deze voorschriften wordt toegelicht in de aanbestedingsstukken. Elke aanbestedende dienst moet zijn keuze tot afwijking van deze voorschriften kunnen motiveren, bijvoorbeeld wanneer zwaardere eisen gekozen worden. Daarbij kan uiteraard niet algeheel worden afgezien van toepassing van de voorschriften in de Gids proportionaliteit of gekozen worden voor een algemene afwijkingsgrond. In voorkomend geval zal gemotiveerd aangegeven moeten worden, waarom en in hoeverre in die specifieke situatie een afwijkend standpunt gerechtvaardigd is. Afwijking van de voorschriften kan derhalve niet zonder goede grond. Deze voorschriften staan niet op zichzelf, maar moeten steeds in de context van de volledige tekst van de Gids beoordeeld worden. Het proportionaliteitsbeginsel en de toepassing daarvan gelden ook voor de delen van de Gids waar geen voorschriften voor geformuleerd zijn.

Overigens gelden bij aanbestedingen ook andere motiveringsverplichtingen. Te denken valt hierbij onder meer aan een motivering van een beslissing om niet te gunnen. Een dergelijke beslissing behoort tijdig, voor een ieder toegankelijk, inhoudelijk afdoende beargumenteerd gedaan te worden. Op deze motiveringsverplichtingen wordt in deze Gids niet nader ingegaan, nu het niet specifiek het proportionaliteitsbeginsel raakt.

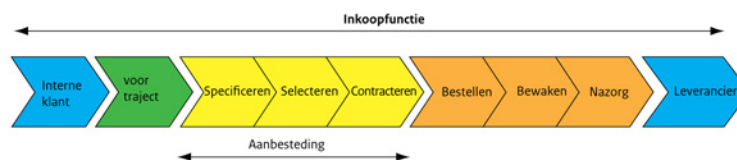
1.2 Doelmatigheid en rechtmatigheid

In het streven naar toepassing van het proportionaliteitsbeginsel dienen zowel de doelmatigheid als de rechtmatigheid van de aanbestedingsprocedure in ogenschouw te worden genomen. Doelmatigheid ziet in beginsel op de wijze waarop de overheidsmiddelen worden

besteed. Dit kan onder meer gericht zijn op een goede prijs/kwaliteitverhouding van het ingekochte (*Best value for taxpayer's money*) en/of het bevorderen van de lokale economie. Bij een aanbestedingsprocedure dienen in het kader van de rechtmatigheid daarnaast onder meer gelijke kansen van deelnemende partijen te worden gewaarborgd en integriteitsrisico's te worden tegengegaan. Rechtmatigheid ziet op het naleven van wet- en regelgeving. Voor wat betreft het proportionaliteitsbeginsel geeft deze Gids een handvat aan aanbestedende diensten hoe hier mee om te gaan.

1.3 Verhouding inkopen en aanbesteden

Inkopen en aanbesteden zijn nauw aan elkaar verbonden. Het inkopen van producten, diensten en werken is het grotere geheel, waarvan aanbesteden een specifiek onderdeel is. Aanbesteden is een van de manieren om in te kopen. Kenmerkend voor deze wijze van inkopen is het gelijktijdig, onder dezelfde condities, voorwaarden en procedureregels in concurrentie op de markt brengen van de opdracht. Deze Gids ziet met name op de fase waarin het specificeren plaatsvindt, aangezien daar de voor proportionaliteit belangrijke keuzes worden gemaakt.

Vrij naar: (Lysons & Farington, 2006)

2 Voorfase

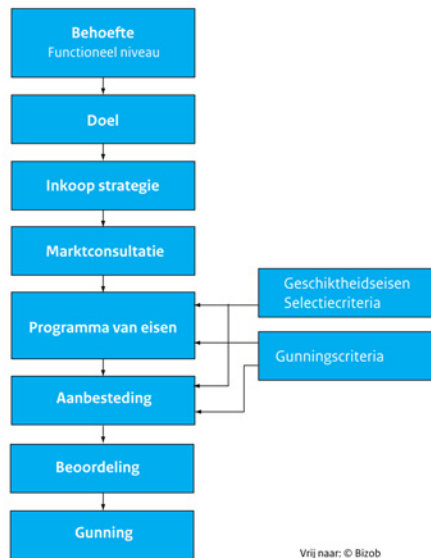
2.1 Inleiding

Aanbesteden is een deelproces van het veel uitgebreidere inkoopproces. Voordat een inkoopproces wordt opgestart, zal eerst de strategie moeten worden bepaald. Een goede inkoopstrategie is afgeleid van de doelstellingen van de organisatie. Enkele voorbeelden zijn: is prijs belangrijk, sociale doelstellingen, moet kwaliteit voorrang hebben, wil de organisatie voorop lopen bij nieuwe ontwikkelingen of liever wat behoudender en een 'volger' zijn? Dat betekent ook, dat een inkoopstrategie van de ene organisatie voor eenzelfde product of dienst sterk kan verschillen van de inkoopstrategie van een andere organisatie.

Het is belangrijk om de doelstellingen van de organisatie af te zetten tegen de situatie op de markt. Is het een markt met veel of weinig aanbieders, is sprake van een strategische dienstverlening waarbij je een jarenlange relatie met een leverancier aangaat, of is sprake van een incidentele levering van een eenvoudig product? Ga je de markt op met een tot in detail omschreven opdrachtomschrijving (technisch specificeren), of ga je de markt op met een globale functionele omschrijving van de opdracht, en daag je de leverancier uit om een technische oplossing te verzinnen voor jouw functionele probleem?

Daarnaast is de strategie van de organisatie, en daarvan afgeleid de inkoopstrategie, in de loop van de tijd aan veranderingen onderhevig. Dit is een belangrijke reden om daar bij de start van een inkoopproces eerst gedegen onderzoek naar te doen en geen 'kopieer-plak' gedrag te vertonen, noch ten opzichte van andere organisaties (die mogelijk totaal andere organisatiedoelstellingen hebben) noch met betrekking tot stukken van de eigen organisatie van enkele jaren geleden. Elk inkoopproces, of het nu een werk, levering of dienst betreft, is uniek. Dat vraagt om het maken van zorgvuldige afwegingen bij de concrete situatie die tot maatwerk moeten leiden. Het simpelweg overnemen van bijvoorbeeld eisen, voorwaarden en criteria zonder nadere afweging of deze passend zijn voor de onderhavige opdracht kan niet alleen aanleiding tot onduidelijkheden geven, maar kan ook disproportionaliteit in de hand werken.

In alle fasen van het inkoopproces, en dus niet alleen tijdens de aanbestedingsfase, is het van belang om de proportionaliteit van hetgeen gevraagd wordt te bewaken. Het inkoopproces met de inkoopstrategie wordt in het onderstaande overzicht weergegeven en in de daarop volgende paragrafen nader toegelicht.

Er bestaat geen algemene eenduidige inkoopstrategie die geschikt en goed is voor alle in te kopen goederen, diensten en werken. De best toe te passen inkoopstrategie is afhankelijk van het in te kopen product, dienst of werk en de specifiek geldende marktsituatie.

De toe te passen inkoopstrategie wordt onder meer bepaald door de combinatie van 2 factoren:

- de geschatte waarde van de opdracht;
- het inkooprisico (zijn er alternatieven of is de aanbestedende dienst, om welke reden dan ook strikt gebonden aan één of een zeer beperkt aantal leveranciers, dienstverleners of aannemers).

Elk inkoopsegment (van routinematige tot strategische aankoop) heeft haar eigen toe te passen inkoopstrategie.

2.2 Behoeft

In deze eerste verkennende fase wordt de behoefte van de organisatie in kaart gebracht. In dat kader wordt ook de huidige situatie geanalyseerd. Als het bijvoorbeeld om bestaande dienstverlening gaat, spelen de volgende vragen: welke contracten hebben we nu al, wat gaat er goed wat gaat er niet goed en in hoeverre zijn de behoeften van de organisatie eventueel veranderd? In deze fase is het verstandig om eens te informeren bij collega aanbestedende diensten hoe zij het hebben aangepakt, met het doel om los van de eigen ervaringen ook te kijken wat nieuwe mogelijkheden zouden zijn. Dit is een puur inventariserende fase, proportionaliteitsaspecten zijn hier nog niet aan de orde.

Een gemeentelijke basisschool heeft voor het verzorgen van gym onderwijs een nieuwe sportfaciliteit nodig. Het schoolbestuur heeft bij het ministerie en bij buurgemeenten geïnformeerd over mogelijk actuele en relevante ontwikkelingen.

2.3 Doel

Deze sportfaciliteit moet:

- duurzaam gebouwd worden;
- minimaal 500 m² zijn;
- uiterlijk over twee jaar opgeleverd worden.

Het inkoopproces dient een bijdrage te leveren aan het bereiken van de algemene doelstellingen van de organisatie. De inkoopdoelstellingen zijn dan ook rechtstreeks van de algemene doelstellingen afgeleid. Het is belangrijk om die doelstellingen zo concreet mogelijk te maken. Alleen dan kan er in het inkoopproces expliciet rekening mee worden gehouden. Hierbij kan bijvoorbeeld worden

gedacht aan doelstellingen ten aanzien van functionaliteit, duurzaamheid, levertijd en kosten. Ook in deze fase is nog niet direct sprake van proportionaliteitsaspecten. Indirect kan dat overigens wel, bijvoorbeeld door een doelstelling voor de doorlooptijd van een opdracht. Op het moment dat vanuit de organisatie aan de inkoper een extreem korte doorlooptijd van een opdracht wordt gevraagd, kan dat ertoe leiden dat dit vereiste wordt doorvertaald naar extreem hoge (wellicht disproportionele) vereisten aan de inschrijvers, waardoor de mededinging onnodig en ten onrechte wordt beperkt.

2.4 Inkoopstrategie

Bij het op de markt zetten van de sportfaciliteit gelden de volgende interne wensen:

- er wordt rekening gehouden met lokale en regionale ondernemers;
- het project wordt in 3 percelen op de markt gezet;
- voor de installateur is het van belang dat hij minimaal 1 vergelijkbare referentie heeft.

Het uitgangspunt van de inkoopstrategie is dat het product, dienst of werk voor de juiste prijs/kwaliteitverhouding verkregen zal worden. Een van de grondbeginselen van het EU-verdrag is dat de inkoopende dienst opdrachtnemers, ongeacht de grootte en de plaats van vestiging, gelijk zal behandelen. Het grondbeginsel geldt voor alle doelstellingen van het inkooptraject. Mede op basis van een marktanalyse bepaal je of het verstandig is opdrachten te bundelen of op te delen in percelen, of eventueel met meer aanbestedende diensten gezamenlijk in te kopen, al dan niet op basis van een bepaalde perceelindeling (zie ook §3.3.1 en

§3.3.2). Zoals hierboven aangegeven, bestaat er al met al geen algemene eenduidige inkoopstrategie die geschikt en goed is voor alle in te kopen producten, diensten en werken. De best toe te passen inkoopstrategie is, naast de organisatie-doelstellingen, afhankelijk van het in te kopen product, dienst of werk en de specifiek geldende marktsituatie.

De toe te passen inkoopstrategie wordt daarnaast bepaald door de combinatie van 2 factoren:

- de geschatte waarde van de opdracht;
- het **inkooprisico** (zijn er alternatieven of is de aanbestedende dienst, om welke reden dan ook strikt gebonden aan één of een zeer beperkt aantal leveranciers, dienstverleners of aannemers).

Elk inkoopsegment van routinematige inkoop (kleine waarde, klein risico) tot strategische inkoop (hoge waarde, hoog risico) heeft haar eigen toe te passen inkoopstrategie.

Het bepalen van de inkoopstrategie dwingt het inkoopteam van tevoren goed na te denken over de te maken keuzes. Zodra deze keuzes zijn vastgelegd en bekrachtigd door de verantwoordelijken binnen de organisatie (zo nodig op meer niveaus) liggen ze immers vast voor de rest van het inkoopproces inclusief het aanbestedingstraject. Een aantal van deze keuzes heeft een duidelijke proportionaliteitsimpact. In hoofdstuk 3 wordt nader op deze keuzes ingegaan.

2.5 Marktconsultatie

Kennis van de markt is noodzakelijk. Een marktconsultatie is een belangrijk instrument om de bevindingen over onder meer het doel, de behoefte en eventuele inkoopstrategie te toetsen,

maar ook om te kijken of de geformuleerde vraag wel aansluit bij hetgeen de betreffende markt heeft te bieden en of er niet betere oplossingen zijn, etcetera. Een consultatie kan ook een beeld schetsen van de opbouw en samenstelling van de betreffende markt. Er kan worden bekeken welke samenwerking/relatie er in de markt voor die opdracht het meest geschikt zou zijn. Bij aanbestedende diensten bestaat soms terughoudendheid om voorafgaand aan een aanbesteding met potentiële inschrijvers te praten. Dit komt onder meer voort uit angst voor mogelijke juridische procedures, discussies over voorkennis en dergelijke. Dat is echter niet nodig. Uiteraard dient men er wel voor zorg te dragen, dat de algemene beginselen, zoals transparantie, goed gewaarborgd zijn. Dit kan bijvoorbeeld door een accurate verslaglegging over de inhoud en het proces van de marktconsultatie, dat als document bij de aanbestedingsstukken wordt gevoegd. Wanneer voor enigerlei vorm van marktconsultatie wordt gekozen, mag dit er overigens niet toe leiden, dat sprake is van een verkapte selectie- of aanbestedingsprocedure. Een marktconsultatie is overigens een veel omvattend begrip en de ene marktconsultatie is de andere niet. Bij diverse aanbestedende diensten, maar ook in diverse branches zijn er goed werkbare vormen van marktconsultaties beschikbaar.

Een aanbestedende dienst wil een aanbesteding over telecomdiensten en –apparatuur op de markt zetten en wil graag van de marktpartijen vernemen of de keuzes die in het strategiedocument zijn gemaakt, realistisch en haalbaar zijn. Hiertoe laat de aanbestedende dienst een ICT-Haalbaarheids-toets uitvoeren speciaal gericht op deze vragen. Zo kan de aanbestedende dienst een goed beeld krijgen van de structuur en de (on)mogelijkheden van de markt, terwijl marktpartijen nu nog voor de aanbesteding kunnen aangeven, hoe de aanbestedende dienst de uitvraag kan verbeteren. Om te voldoen aan de beginselen van het aanbestedingsrecht wordt een uitgebreid verslag van de sessie openbaar gemaakt, zodat ook niet-aanwezige marktpartijen dezelfde informatie krijgen.

2.6 Programma van Eisen

Bij een functionele specificatie zullen bijvoorbeeld de binnen-klimaatdoelstellingen van de sportfaciliteit gedefinieerd worden (zoals temperatuur, luchtvochtigheid). De inschrijver geeft in zijn offerte aan hoe hij deze denkt te bereiken.
Bij een technische specificatie wordt exact omschreven aan welke technische eisen de installaties dienen te voldoen.

In deze fase worden de behoefte, de doelstellingen, de inkoopstrategie en de informatie die is verkregen uit de marktconsultatie vertaald in een concreet document op basis waarvan de aanbesteding uitgevoerd gaat worden. Globaal kan dat op twee manieren: functioneel of technisch specificeren. Een functionele specificatie beschrijft de functie die een product, dienst of werk moet vervullen. Daarentegen omvat een technische specificatie de exacte kenmerken waaraan een product, werk of dienst moet voldoen. Functionele specificaties bieden inschrijvers de vrijheid bepaalde oplossingen voor een vraagstuk aan te reiken, in plaats van gedetailleerd voor te

schrijven in welke oplossingen moet worden voorzien. De keuze voor functioneel of technisch specificeren heeft direct gevolgen voor de eisen die aan de inschrijver worden gesteld. In het ene geval wil je immers weten of hij iets kan maken dat tot in detail is omschreven, in het andere geval vraag je hem een oplossing te verzinnen voor jouw probleem. Bij het opstellen van het programma van eisen worden dus keuzes gemaakt die een duidelijk proportionaliteitsaspect kunnen hebben.

2.7 Aanbesteding, beoordeling en gunning

Deze onderwerpen komen in het vervolg van deze Gids aan de orde, waarbij alleen wordt ingegaan op de proportionaliteitsaspecten die aan deze onderwerpen zitten.

3 Opstellen aanbestedingsdocumenten

3.1 Inleiding

Bij het daadwerkelijk op de markt zetten van een opdracht zullen eisen en voorwaarden moeten worden geformuleerd. Bij de invulling hiervan speelt het proportionaliteitsbeginsel een belangrijke rol. De algemene regel is in de wet zelf te vinden, in de artikelen 1.10 voor Europese aanbestedingen, 1.13 voor nationale aanbestedingen met uitzondering van meervoudig onderhands aanbesteden, dat is geregeld in 1.16.

Artikel 1.10

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding van en het tot stand brengen van een overheidsopdracht of een speciale-sectoropdracht, een concessieovereenkomst voor openbare werken of voor diensten of het uitschrijven van een prijsvraag uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf, voor zover van toepassing, in ieder geval acht op:
  - a. het al of niet samenvoegen van opdrachten;
  - b. de uitsluitingsgronden;
  - c. de inhoud van de geschiktheidseisen;
  - d. het aantal te stellen geschiktheidseisen;
  - e. de te stellen termijnen;
  - f. de gunningscriteria;
  - g. een vergoeding voor hoge kosten van een inschrijving;
  - h. de voorwaarden van de overeenkomst.
3. Bij algemene maatregel van bestuur wordt een richtsnoer aangewezen waarin voorschriften zijn vervat met betrekking tot de wijze waarop door bij die algemene maatregel van bestuur aan te wijzen aanbestedende diensten uitvoering wordt gegeven aan het eerste lid.
4. De aanbestedende dienst past de in het derde lid bedoelde voorschriften toe of motiveert een afwijking van een of meer van die voorschriften in de aanbestedingsstukken.

Artikel 1.13

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding en het tot stand brengen van een overeenkomst uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf, voor zover van toepassing, in ieder geval acht op:
  - a. het al of niet samenvoegen van opdrachten;
  - b. de uitsluitingsgronden;
  - c. de inhoud van de geschiktheidseisen;
  - d. het aantal te stellen geschiktheidseisen;
  - e. de te stellen termijnen;
  - f. de gunningscriteria;
  - g. een vergoeding voor hoge kosten van een inschrijving;
  - h. de voorwaarden van de overeenkomst.
3. Bij algemene maatregel van bestuur wordt een richtsnoer aangewezen waarin voorschriften zijn vervat met betrekking tot de wijze waarop door bij die algemene maatregel van bestuur aan te wijzen aanbestedende diensten uitvoering wordt gegeven aan het eerste lid.
4. De aanbestedende dienst past de in het derde lid bedoelde voorschriften toe of motiveert een afwijking van een of meer van die voorschriften in de aanbestedingsstukken.

Artikel 1.16

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding en het tot stand brengen van een overeenkomst uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf in ieder geval acht op:
  - a. het al of niet samenvoegen van opdrachten;
  - b. de te stellen termijnen;
  - c. de met de inschrijving verbonden kosten;
  - d. de voorwaarden van de overeenkomst.
3. Bij algemene maatregel van bestuur wordt een richtsnoer aangewezen waarin voorschriften zijn vervat met betrekking tot de wijze waarop door bij die algemene maatregel van bestuur aan te wijzen aanbestedende diensten uitvoering wordt gegeven aan het eerste lid.
4. De aanbestedende dienst past de in het derde lid bedoelde voorschriften toe of motiveert een afwijking van een of meer van die voorschriften in de aanbestedingsstukken.

NB In het vervolg van deze Gids zal bij het aanhalen van bovenstaande artikelen, waar mogelijk volstaan worden met weergave van de tekst van artikel 1.10 en verwijzing naar de overige artikelen.

Het gaat in het tweede lid steeds om een beperkte aanduiding van onderwerpen die in ieder geval, zo geeft de wet aan, onder het proportionaliteitsbeginsel vallen; de reikwijdte van het proportionaliteitsbeginsel is echter ruimer. Proportionaliteit heeft immers betrekking op alle fasen van het aanbestedingsproces, van de keuze van de procedure tot en met de gunning. Naast de eisen en criteria spelen onder meer ook contractvoorwaarden daarbij een rol.

Om tot optimale proportionele invulling van bovengenoemde aspecten te komen, moet de aanbestedende dienst de inkoopbehoefte helder hebben geformuleerd. Vrij vertaald, zoals in hoofdstuk 2 beschreven:

- wat wil ik hebben;
- wie heb ik daar voor nodig;
- wat zijn de eventuele specifieke risico's die ik in het aanbestedingsproces wens af te dekken.

3.2 Definiëring opdracht

Het is van essentieel belang om als aanbestedende dienst eerst helder voor ogen te hebben, wat de aan te besteden opdracht precies omvat. Anders gezegd: de kenmerken van de opdracht, in termen van een programma van eisen, dienen in beeld te worden gebracht. De wijze waarop dit kan gebeuren, is toegelicht in §2.6.

3.3 Omvang van de opdracht

Per opdracht zal vervolgens een reële raming moeten worden gemaakt. Aan de hand van deze raming kunnen de diverse aan de opdracht dan wel inschrijver te stellen eisen nader worden ingevuld. Niet alleen de bepaling van de opdracht in financiële zin heeft invloed op de te stellen eisen. De omvang van de opdracht, in termen van al dan niet samenvoegen van opdrachten dan wel opdelen in percelen speelt eveneens een rol. Clusteren en percelen vormen de keerzijde van dezelfde medaille. In de hierna volgende paragrafen wordt ingegaan op het fenomeen 'clusteren' enerzijds en op 'opdeling in percelen' anderzijds.

Artikel 2.13

De aanbestedende dienst raamt de waarde van de voorgenomen overheidsopdracht, concessieovereenkomst voor openbare werken of prijsvraag of het voorgenomen dynamisch aankoopstelsel overeenkomstig de artikelen 2.14 tot en met 2.22.

3.3.1 Proportionaliteit in clusteren

Artikel 1.10 (1.13 en 1.16 bevatten overeenkomstige bepalingen voor nationale aanbestedingen en meervoudig onderhands)

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding van en het tot stand brengen van een overheidsopdracht of een speciale-sectoropdracht, een concessieovereenkomst voor openbare werken of voor diensten of het uitschrijven van een prijsvraag uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf, voor zover van toepassing, in ieder geval acht op:
  - a. **het al of niet samenvoegen van opdrachten;**

...

Artikel 1.5

1. Een aanbestedende dienst of speciale-sectorbedrijf voegt opdrachten niet onnodig samen. Alvorens samenvoeging plaatsvindt, wordt in ieder geval acht geslagen op:
  - a. de samenstelling van de relevante markt en de invloed van de samenvoeging op de toegang tot de opdracht voor voldoende bedrijven uit het midden- en kleinbedrijf;
  - b. de organisatorische gevolgen en risico's van de samenvoeging van de opdrachten voor de aanbestedende dienst, het speciale-sectorbedrijf en de ondernemer;
  - c. de mate van samenhang van de opdrachten.
2. Indien samenvoeging van opdrachten plaatsvindt, wordt dit door de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf gemotiveerd in de aanbestedingsstukken.
3. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf deelt een opdracht op in meerdere percelen, tenzij hij dit niet passend acht, in welk geval de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf dit motiveert in de aanbestedingsstukken.

Er zijn diverse vormen van clusteren (dat wil zeggen samenvoegen): clusteren van gelijksoortige opdrachten binnen één aanbestedende dienst, clusteren van gelijksoortige opdrachten door verschillende aanbestedende diensten samen en clusteren van ongelijksoortige opdrachten. Dit laatste kan betrekking hebben op ongelijksoortige opdrachten die gelijktijdig dan wel volgtijdelijk moeten worden uitgevoerd.

Gelijksoortige opdrachten binnen één aanbestedende dienst:

Een aanbestedende dienst met meer zelfstandige vestigingen voegt alle opdrachten voor beveiligingsdiensten voor alle locaties samen in één aanbesteding.

Gelijksoortige opdrachten door verschillende diensten:

Drie waterschappen voegen hun drukwerkopdrachten voor de komende twee jaar samen in één aanbesteding.

Ongelijksoortige opdrachten volgtijdelijk:

Een aanbestedende dienst doet één aanbesteding voor ontwerp, uitvoering en langdurig meerjarig onderhoud van een Rijksweg. Deze opdrachten, die elkaar in de tijd opvolgen, worden in één aanbesteding samengevoegd.

Ongelijksoortige opdrachten tegelijkertijd:

Een aanbestedende dienst voegt de opdrachten voor cateringdiensten, schoonmaak en technische onderhoud van haar gebouwen samen tot één aanbesteding.

De gelijksoortigheid van opdrachten vereist overigens kritische beschouwing, waarbij marktkennis een grote rol speelt. Dit mag blijken uit de volgende voorbeelden:

Een aanbestedende dienst heeft een aanbesteding uitgeschreven en verschillende tolk- en vertaaldiensten geclusterd. Deze aanbesteding was verdeeld in 2 grote percelen voor tolk- en vertaaldiensten voor diverse zelfstandige vestigingen. De 2 percelen besloegen elk alle talencombinaties en alle specialisatiegebieden. Gezien de grootte van de percelen was een minimumomzet vereist van respectievelijk € 1.900.000,- voor perceel 1 en € 1.600.000 voor perceel 2. Deze aanbesteding heeft direct effect op de tolk- en vertaalmarkt, mede omdat de specialisatiegebieden zijn geclusterd. Het maakt immers veel uit of iemand een beëdigd juridische vertaler is of een medische vertaler, en of iemand Zweeds vertaalt of Iraaks. Nu komen vaak niet de juiste vertalers op de juiste plaats.

Een andere aanbestedende dienst heeft besloten dat zij alle persoonlijke tolkdiensten (dus niet de telefonische) niet meer zal clusteren en één voor één direct zal uitzetten in de markt. Haar argumenten voor dit besluit zijn: het afbreukrisico is kleiner en er is een noodzaak tot vertrouwelijk en persoonlijk contact met de mensen die de dienstverlening verrichten. Deze aanbestedende dienst geeft aan dat deze persoonlijke diensten niet als homogene diensten geclusterd kunnen worden. Uiteraard betekent dit niet per se dat de waarde van al die losse opdrachten niet bij elkaar geteld dienen te worden voor de vraag of men überhaupt boven de aanbestedingsdrempels uit komt en dus moet aanbesteden.

Een nog wel eens voorkomend misverstand is dat zelfstandige onderdelen van één overheidsinstantie verplicht zouden zijn gelijksoortige opdrachten samen te voegen. Als het echt om een zelfstandig functionerend onderdeel gaat, dan is dat aanbestedingsrechtelijk niet nodig en kan dit zelfs in strijd zijn met artikel 1.5 of het proportionaliteitsbeginsel.

Op grond van de wet is onnodig samenvoegen (clusteren) van opdrachten niet toegestaan. Als er samenvoeging plaatsvindt dan dient dit te worden toegelicht in de aanbestedingsstukken.

Clusteren van opdrachten kan een middel zijn om gestelde doelen te bereiken. De samenvoeging van opdrachten moet dan wel gerechtvaardigd zijn en gemotiveerd worden met het oog op de in wet genoemde criteria. Elke vorm van clusteren heeft voor- en nadelen. Deze zijn afhankelijk van de specifieke omstandigheden van de opdracht en moeten inzichtelijk gemaakt worden.

Wanneer gemotiveerd met correcte afweging van de diverse belangen voor clusteren van opdrachten in één aanbesteding wordt gekozen, geldt op basis van de wet als uitgangspunt dat de opdracht in meer percelen wordt onderverdeeld. Zie ook §3.3.2.

De grootte van een opdracht is geen statisch gegeven. Er dient een evenwicht gezocht te worden tussen de voor- en nadelen van een grote opdracht (de 'economy of scale' versus de 'economy of scope'). Enerzijds kan schaalvergroting leiden tot beperking van de transactiekosten (aanbestedingskosten en apparaatkosten) en een lagere prijs. Anderzijds kan schaalvergroting leiden tot toename van de complexiteit van de opdracht hetgeen van invloed kan zijn op de beheersbaarheid en doorlooptijd (met bijbehorende kosten) en een toename van risico's en faalkosten. Bij de beoordeling of clusteren (of opdelen in percelen, zie §3.3.2) in het onderhavige geval doelmatig is dienen dan ook de totale kosten (kosten van voorbereiding, aanbesteding, realisatie, exploitatie en onderhoud) en mogelijk andere relevante aspecten van de opdracht mee te worden genomen.

Een van die andere relevante aspecten is de samenstelling van de relevante markt. Het aantal potentiële inschrijvers dient nog dusdanig te zijn, dat de mededinging gewaarborgd blijft en de concurrentie niet merkbaar wordt beperkt¹.

Met inachtneming van het bovenstaande kunnen twee of meer (al dan niet gelijksoortige) opdrachten dus worden samengevoegd:

- wanneer het gaat om logisch samenhangende onlosmakelijk met elkaar verbonden onderdelen²;
- waarbij -in het kader van de marktverhoudingen- de positie van het MKB zorgvuldig is geanalyseerd en afgewogen; en
- de aanbestedende dienst de noodzaak tot clusteren deugdelijk kan motiveren.

3.3.2 Percelen

Artikel 2.14

1. De aanbestedende dienst splitst de voorgenomen overheidsopdracht, concessieovereenkomst voor openbare werken of prijsvraag of het voorgenomen dynamisch aankoopstelsel niet met het oogmerk om zich te onttrekken aan de toepassing van deze wet.
2. De aanbestedende dienst maakt de keuze van de methode van berekening van de geraamde waarde niet met het oogmerk om zich aan de toepassing van deze wet te onttrekken.

Een aanbestedende dienst met meerdere vestigingen maakt een bewuste keuze om bij de aanbesteding van haar facilitaire dienstverlening (schoonmaak, beveiliging, catering) de aanbesteding op te splitsen in 3 (geografisch bepaalde) percelen, waarbij één inschrijver niet alle 3 de percelen gegund kan krijgen.

Bij een bundeling van het volume voor de exploitatie van milieustraten door een aantal kleinere gemeenten, blijven 3 tot 5 potentiële ondernemingen over die deze gehele opdracht kunnen uitvoeren, terwijl veel meer ondernemingen in de betreffende marktsegmenten opereren. Hierdoor wordt door clustering marktwerking beperkt, met als mogelijk gevolg marktvershraling. Dit is op te lossen door deze opdracht (bijvoorbeeld) te verdelen in 5 percelen zijnde:

1. Papierinzameling, transport en –verwerking;
2. Glasinzameling, transport en –verwerking;
3. KGA-aanname, transport en –verwerking;
4. Beheer van de milieustraten (operationele exploitatie);
5. Transport van de ingezamelde milieustraten stromen naar verwerkers.

Zo wordt de overheidsopdracht verdeeld in 5 deelopdrachten (percelen) die aansluiten bij de marktsegmenten.

Het is een aanbestedende dienst niet toegestaan bewust een opdracht op te knippen in stukken, ten einde onder de verplichting tot Europees aanbesteden uit te komen. Dit splitsingsverbod is te vinden in artikel 2.14 van de wet. In dit geval wordt soms ten onrechte het begrip 'percelen' gebruikt.

¹ Zie voor meer informatie hierover § 3.5.4.

² Onder 'onlosmakelijk met elkaar verbonden onderdelen' worden die onderdelen verstaan die los van elkaar geen zelfstandige functie hebben, bijvoorbeeld door technische en/of organisatorische noodzaak tot samenvoeging; gekunstelde samenvoeging of stapeling van kleinere gelijksoortige projecten dienen te worden tegengegaan.

Het begrip percelen betreft, in het kader van aanbestedingen, het binnen de regels van het aanbestedingsrecht onderverdelen van een opdracht in meer stukken. Uitgangspunt van de wet is dat geclusterde opdrachten in beginsel in percelen verdeeld moeten worden. Voor opdelen in percelen kan bijvoorbeeld gekozen worden omdat bij het bepalen van de inkoopstrategie gebieden is, dat de opdracht verschillende expertises vraagt die veelal niet in één onderneming verenigd zijn. Een andere reden om te kiezen voor opdelen in percelen kan zijn dat de aanbestedende dienst ook de wat kleinere ondernemingen in de gelegenheid wil stellen om mee te dingen naar een deel van de opdracht. Tenslotte kan het opdelen in percelen ook een bewuste strategie van een aanbestedende dienst zijn, om in een bepaald marktsegment niet van één onderneming afhankelijk te worden.

Het risico van disproportionaliteit schuilt met name in het op de markt zetten van een zeer omvangrijke opdracht die hetzij niet opgedeeld is in percelen, dan wel in zéér grote percelen, waardoor een belangrijk deel van de markt wordt uitgesloten. Dit is noch in het belang van het bedrijfsleven, noch in het belang van de aanbestedende dienst (marktinperking). Er dient sprake te zijn van een goed evenwicht.

Artikel 2.18

1. Indien een voorgenomen werk of een voorgenomen aankoop van diensten kan leiden tot overheidsopdrachten die gelijktijdig in afzonderlijke percelen worden geplaatst, neemt de aanbestedende dienst de geraamde totale waarde van deze percelen als grondslag.
2. Indien de samengestelde waarde van de percelen, bedoeld in het eerste lid, gelijk is aan of groter is dan het in de artikelen 2.1, 2.2 of 2.3 bedoelde bedrag, is het bij of krachtens deel 2 van deze wet bepaalde van toepassing op de plaatsing van elk perceel.
3. Het tweede lid is niet van toepassing op:
  - a. overheidsopdrachten voor werken waarvan de geraamde waarde niet meer bedraagt dan € 1 000 000, exclusief omzetbelasting,
  - b. overheidsopdrachten voor diensten waarvan de geraamde waarde niet meer bedraagt dan € 80 000, exclusief omzetbelasting, mits de totale geraamde waarde van de onder a of b bedoelde percelen gezamenlijk niet meer bedraagt dan 20% van de totale waarde van alle percelen.

Artikel 2.19

1. Indien een voorgenomen verkrijging van homogene leveringen kan leiden tot overheidsopdrachten die gelijktijdig in afzonderlijke percelen worden geplaatst, neemt de aanbestedende dienst de geraamde totale waarde van deze percelen als grondslag voor de raming.
2. Indien de samengestelde waarde van de percelen, bedoeld in het eerste lid, gelijk is aan of groter is dan het in de artikelen 2.2 of 2.3 bedoelde bedrag, is het bij of krachtens deel 2 van deze wet bepaalde van toepassing op de plaatsing van elk perceel.
3. Het tweede lid is niet van toepassing op percelen waarvan de geraamde waarde niet meer bedraagt dan € 80 000, exclusief omzetbelasting, mits de totale geraamde waarde van die percelen gezamenlijk niet meer bedraagt dan 20% van de totale waarde van alle percelen.

Het begrip perceel wordt bij aanbestedingen nog op een andere manier gebruikt, namelijk in het kader van de artikelen 2.18 en 2.19 van de wet: percelenregeling. Op basis van deze regeling mag bij een aanbesteding van een werk, dienst of levering een deel van de opdracht (een perceel) buiten de aanbesteding gehouden worden, mits dit deel in euro's of procenten bepaalde waarden niet te boven gaat. Hierdoor wordt een kans gecreëerd voor het MKB.

Het opdelen in percelen verhoogt de marktwerking nu meer ondernemingen gelegenheid tot deelname krijgen. De aanbestedende dienst beperkt nog steeds haar transactiekosten (in de voorbereiding) omdat sprake is van één aanbesteding, maar kan door betere marktwerking tegen concurrerende prijzen inkopen. Daarbij worden de mogelijkheden voor het MKB vergroot.

3.3.3 Raamovereenkomst

Artikel 1.1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

...
raamovereenkomst: een schriftelijke overeenkomst tussen een of meer aanbestedende diensten of speciale-sectorbedrijven en een of meer ondernemers met het doel gedurende een bepaalde periode de voorwaarden inzake te plaatsen overheidsopdrachten of speciale-sectoropdrachten vast te leggen;
...

Raamovereenkomsten komen in veel sectoren voor. Met raamovereenkomsten kan de snelheid en efficiency waarmee de uiteindelijke transactie kan worden afgehandeld voor alle betrokken partijen worden vergroot. Bij een raamovereenkomst zijn de contractvoorwaarden bekend en worden die periodiek door middel van een aanbesteding opnieuw getoetst aan de marktconformiteit. De raamovereenkomst wordt met name gehanteerd bij routinematige (herhalings)inkopen waarbij de totale hoeveelheid nog onzeker is.

In de praktijk blijkt een deel van deze overeenkomsten nogal eens alleen open te staan voor grotere ondernemingen en dat roept vanuit een optiek van marktwerking de nodige vragen op. Combinatievorming van (kleinere) ondernemingen is (los van de mededingingsrechtelijke beperkingen met betrekking tot combinatievorming) in de praktijk vaak lastig. Dit komt bijvoorbeeld doordat rechtstreekse concurrenten met elkaar moeten samenwerken, waardoor ze een kijkje in elkaars keuken krijgen. Daarnaast is het vinden van een passende partner ook niet altijd even makkelijk; je moet maar net iemand kennen en vertrouwen. Combinatievorming vraagt daarmee veel van bedrijven. Bovendien vraagt de afstemming van activiteiten de nodige extra inspanningen en wordt dit steeds moeilijker naarmate de combinatie groter wordt. Bij de keuze voor het aanbesteden van een raamovereenkomst zou gemotiveerd in de aanbestedingsstukken moeten worden aangegeven op welke wijze rekening is gehouden met de partijen op de relevante markt en of in plaats van een raamovereenkomst aanbesteding van een concrete opdracht ook mogelijk zou zijn. Tenslotte geldt als uitgangspunt dat raamovereenkomsten niet het effect mogen hebben dat de toegang voor het MKB wordt beperkt.

In bepaalde sectoren zoals de grond- water- en wegenbouw kan het wenselijk zijn prijzen per eenheid overeen te komen, zonder de daarbij behorende hoeveelheden vooraf vast te leggen. Deze zogenoemde open posten bestekken leiden bij aanbestedingen tot fictieve aanneemsommen. De uiteindelijk uit te voeren werkzaamheden worden op basis van deelopdrachten onder de vooraf overeengekomen voorwaarden gegund. Deze systematiek leent zich voor onderhoud- en reparatiewerkzaamheden waarvan de omvang vooraf nog niet bekend is. Naast deze raambestekken kunnen ook servicebestekken worden gebruikt voor uitvoering van werk op afroep afhankelijk van nog niet te voorziene omstandigheden, bijvoorbeeld wegslepen van voertuigen, gladheidsbestrijding etc. Hierbij is niet alleen de omvang vooraf nog onbekend, maar is zelfs onduidelijk of er überhaupt gebruik van zal moeten worden gemaakt. Het gebruik wordt immers beïnvloed door het zich al dan niet voordoen van calamiteiten. Bij laatstgenoemde bestekken kunnen prijzen worden bepaald, waarbij onderscheid gemaakt kan worden naar werkdagen/zon- en feestdagen; binnen/buiten normale werktijden.

Kleine reparatie opdrachten (per opdracht < € 25.000 euro) en onderhoudswerkzaamheden aan wegen, fietspaden, stoepen, riolering en inritten binnen een gemeente, worden door een gemeente voor meerdere jaren in een raamovereenkomst aanbesteed.

De opdracht omvat een contract voor de periode van 2011 tot 2014 voor het op afroep uitvoeren van:

- reparatiewerkzaamheden aan wegen en fietspaden;
- kleine straatwerkzaamheden;
- verwijderen van wortels;
- maken van inritten;
- trottoirverlagingen;
- rioleringswerkzaamheden;
- etcetera.

Hierboven is voor de beeldvorming een aantal specifieke voorbeelden met betrekking tot raamovereenkomsten aangeduid. Er zijn er uiteraard nog veel meer te noemen. In deze Gids is niet gekozen voor een uitgebreide uitwerking van deze voorbeelden. Ten aanzien van het laatste voorbeeld wordt echter wel een schets gegeven van een mogelijk in de praktijk te kiezen insteek:

De reparatiewerkzaamheden dienen plaats te vinden in een gemeente die bestaat uit 5 kernen, inclusief de bijbehorende buitengebieden. De kernen liggen tussen de 2,5 en 7 km ten opzichte van elkaar verwijderd. De markt voor de werkzaamheden wordt voornamelijk betreden door bedrijven met 2-5 medewerkers in dienst die regionaal georiënteerd zijn. Dit laatste gezien de lage waarde per afzonderlijke opdracht. Daarnaast hebben veel van de werkzaamheden een spoedeisend karakter (bijvoorbeeld een gat in de weg) en is snelle actie dus een vereiste. Om het toeleveringsrisico te minimaliseren is ervoor gekozen de opdracht te verdelen in 5 percelen, 1 perceel per kern. Dit sluit aan bij de wens van de gemeente en bij de marktsituatie.

Waar het in deze paragraaf met name om gaat, is kort aan te geven welke proportionaliteitsaspecten de aandacht verdienen:

Voorschrift 3.3 A:

De aanbestedende dienst verlangt bij raamovereenkomsten niet dat inschrijvers personeel, materieel of materiaal beschikbaar houden zonder dat daar een omzetgarantie of vergoeding tegenover staat.

- Raamovereenkomsten kunnen tot disproportionaliteit leiden wanneer ondernemers de verplichting hebben personeel, materieel, materiaal en/of andere zaken beschikbaar te houden voor de opdrachtgever zonder dat daar enige omzetgarantie of vergoeding voor de betreffende ondernemers tegenover staat. Het kan dan gaan om een directe verplichting wanneer die expliciet in de contractvoorwaarden is opgenomen, maar het kan ook gaan om een indirecte verplichting omdat bijvoorbeeld een leverplicht in de raamovereenkomst is opgenomen die zo kort op de gunning van de nadere opdracht(en) zit, dat men de facto het betreffende personeel, materieel, materiaal en/of andere zaken beschikbaar moet houden.

Voorschrift 3.3 B:

In de aankondiging maakt de aanbestedende dienst, wanneer binnen de raamovereenkomst een te plaatsen opdracht over meerdere inschrijvers zal worden verdeeld, op transparante wijze bekend:

1. voor welke activiteiten bij inschrijving prijzen worden verlangd;
2. binnen welk tijdsbestek de onderscheiden werkzaamheden moeten worden uitgevoerd; en
3. op welke wijze deze werkzaamheden over de ondernemers zullen worden verdeeld.

- Wanneer de opdrachten binnen een raamovereenkomst over meer ondernemers zullen worden verdeeld, behoort vooraf in de aankondiging van de raamovereenkomst duidelijk te worden gemaakt voor welke activiteiten/delen bij inschrijving prijzen worden verlangd en welke werkzaamheden na gunning zullen worden opgedragen, alsmede binnen welk tijdsbestek één en ander moet worden uitgevoerd. Anders gezegd mag het dus niet zo zijn, dat 1 of meer van de ondernemers eerst bij gunning van de opdracht moet(en) constateren een onbekend, ongunstig deel van de opdracht toegewezen te krijgen. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om activiteiten die niet aaneengesloten liggen, maar geografisch verspreid waardoor veel extra mobilisatiekosten moeten worden gemaakt die vooraf niet zijn ingecaluleerd. De (wijze van) werkverdeling over meer ondernemers moet transparant zijn.
- Bij het hanteren van zogenoemde open postenbestekken (zoals geschetst in een eerder kader bij deze paragraaf) is het noodzakelijk dat een reële inschatting wordt gemaakt van de omvang van de opdracht waarvoor een prijs wordt opgevraagd. De af te geven prijzen kunnen immers nadrukkelijk uiteenlopen afhankelijk van de uit te voeren hoeveelheid resultaatverplichting. Wanneer de omvang van een bepaalde activiteit vooraf moeilijk is in te schatten, kan het proportioneel zijn voor de betreffende werkzaamheid niet één enkele bestekspost op te nemen, maar prijzen middels een staffel prijs op te vragen voor verschillende hoeveelheden, bijvoorbeeld van 0 tot 100 m³, van 100 tot 500 m³ etcetera.

3.3.4 Aankoopcentrale/inkoop samenwerking

Artikel 1.1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

...

aankoopcentrale: een aanbestedende dienst die voor aanbestedende diensten onderscheidenlijk speciale-sectorbedrijven bestemde leveringen of diensten verwerft of opdrachten plaatst met betrekking tot voor aanbestedende diensten of speciale-sectorbedrijven bestemde werken, leveringen of diensten;

...

In kleinere organisaties kan vaak onvoldoende kwalitatieve en kwantitatieve capaciteit worden vrijgemaakt om inkoop- en aanbestedingsprocessen professioneel te kunnen sturen en uitvoeren. Veelal zijn het afdelingsmedewerkers die inkoop als klein deel van hun taakpakket toebedeeld hebben gekregen, zonder de hiervoor benodigde achtergrond of opleiding te hebben. Door dit gebrek aan professionele capaciteit worden de voordelen van de aanbestedingsprocedures niet voldoende benut en loopt de rechtmatigheid en daarmee ook de proportionaliteit gevaar. Dit ontbreken van inkoop- en materiedeskundigheid kan op meerdere manieren worden opgelost. Zeker bij wat meer bijzondere of complexere aanbestedingen kan dit goed door kennisdeling, mits de kwaliteit van de te delen kennis voldoende is en de kennisdeling goed gebeurt.

3.3.4.1 Vormen van inkoop samenwerking

Een aantal kleinere aanbestedende diensten hebben al samenwerking op inkoopgebied opgezocht. Het gaat dan om verbanden met verschillende niveaus van integratie van het inkoopbeleid en -proces. Ieder organisatieverband kiest de vorm die bij de specifieke omstandigheden van die samenwerking past. Dit varieert van het delen van kennis op ad-hoc basis tot het vormen van een zelfstandige inkoopentiteit, zoals een vereniging of stichting. De vormen van samenwerking zouden bij voorkeur niet verder moeten reiken dan dat de zwakste schakel van de groep wil.

De voordelen van samenwerking zijn direct en evident. Naarmate er professioneler wordt aanbesteed valt er meer te besparen. Niet alleen vanwege de financiële voordelen zouden aanbestedingsprocessen professioneler moeten worden ingericht, ook kwalitatieve aspecten van aanbestedingen spelen een belangrijke rol. De kwaliteit van de inkoopafdeling vertaalt zich uiteraard in de kwaliteit van de producten, diensten en werken zelf, maar ook in de beheersing van doorloop- en levertijden, het voorkomen van onverwachte budgetoverschrijdingen, de integriteit van de gemeentelijke organisatie en de verifieerbare rechtmatigheid van de uitgaven. Ten slotte is de uitstraling van goed ingerichte gemeentelijke inkoopprocessen als voorbeeldfunctie naar de eigen organisatie, het bedrijfsleven en de burgers van belang. Dit speelt een essentiële rol in het ontwikkelen en vasthouden van vertrouwen in de wijze waarop gemeenschapsgeld wordt besteed.

3.3.4.2 *Marktverschraling en proportionaliteit*

Bij het aangaan van een inkoop samenwerking is het van belang dat acht wordt geslagen op gevolgen die deze samenwerking kunnen hebben op de markt. Ondanks dat duidelijk besparingen kunnen worden geboekt bij aanbestedingen door het aangaan van een samenwerking, moet men er constant alert op zijn, dat dit niet leidt tot een verschraling van de markt en het competitieve en innovatieve aanbod op de lange termijn. Inkopen en aanbesteden is een vak en daarbij hoort een adequate analyse van de markt, des te meer bij inkoop samenwerkingen. Inkoop samenwerking mag nadrukkelijk niet worden verward met clusteren van opdrachten. Daaruit volgt dat inkoop samenwerking ook niet mag leiden tot het per definitie clusteren van opdrachten. Voor clusteren dient op basis van §3.3.1 een proportionele afweging te worden gemaakt.

3.4 Keuze aanbestedingsprocedure

Voorschrift 3.4 A:

De aanbestedende dienst beziet per opdracht welke aanbestedingsprocedure geschikt en proportioneel is, daarbij slaat hij in ieder geval acht op de volgende aspecten:

- ***omvang van de opdracht;***
- ***transactiekosten voor de aanbestedende dienst en de inschrijvers;***
- ***aantal potentiële inschrijvers;***
- ***gewenst eindresultaat;***
- ***complexiteit van de opdracht;***
- ***type van de opdracht en het karakter van de markt.***

Een aanbestedingsprocedure is een procedure met behulp waarvan een aanbestedende dienst probeert te komen tot gunning van een opdracht aan een marktpartij door concurrentie in de markt op te roepen. Aanbestedende diensten zijn verplicht om opdrachten met een waarde boven de Europese drempelbedragen³ Europees aan te besteden. Ook beneden de Europese drempelbedragen passen aanbestedende diensten vaak aanbestedingsprocedures toe. De transactiekosten die deze procedures met zich brengen, staan niet altijd in verhouding tot het doel dat met het toepassen van een dergelijke procedure wordt nagestreefd. Het is van belang per opdracht te bezien, welke procedure het meest geschikt en proportioneel is. Bij die afweging spelen onder meer de volgende zaken een rol:

- omvang van de opdracht;
- transactiekosten aanbestedende dienst en inschrijvers;

³ Deze Europese drempelwaarden voor overheidsopdrachten zijn vastgelegd in artikel 7 van de richtlijn 2004/18/EG. De Europese Commissie stelt elke twee jaar nieuwe drempelwaarden vast, deze worden gepubliceerd in het publicatieblad van de Europese Unie.

- aantal potentiële inschrijvers;
- gewenst eindresultaat;
- complexiteit van de opdracht;
- type opdracht/betrokken sector.

3.4.1 Karakter van de markt

Kennis van het karakter van de markt, in termen van het aantal potentiële aanbidders en de mate van concurrentie, is bepalend voor de te volgen strategie en toe te passen tactiek, waaronder de te kiezen aanbestedingsprocedure. In het kader van proportionaliteit is het van belang die aanbestedingsprocedure te kiezen die het best past bij het betreffende type markt. Bij een markt met veel (gelijke) concurrenten past een andere procedure dan bij een markt met slechts enkele aanbidders. Ook andere verschillen, zoals geografische, kunnen een rol spelen. Zo kan hetzelfde type markt in de ene regio een andere procedure vergen dan in een andere regio. In alle gevallen moet dus sprake zijn van maatwerk.

3.4.2 Gangbare procedures

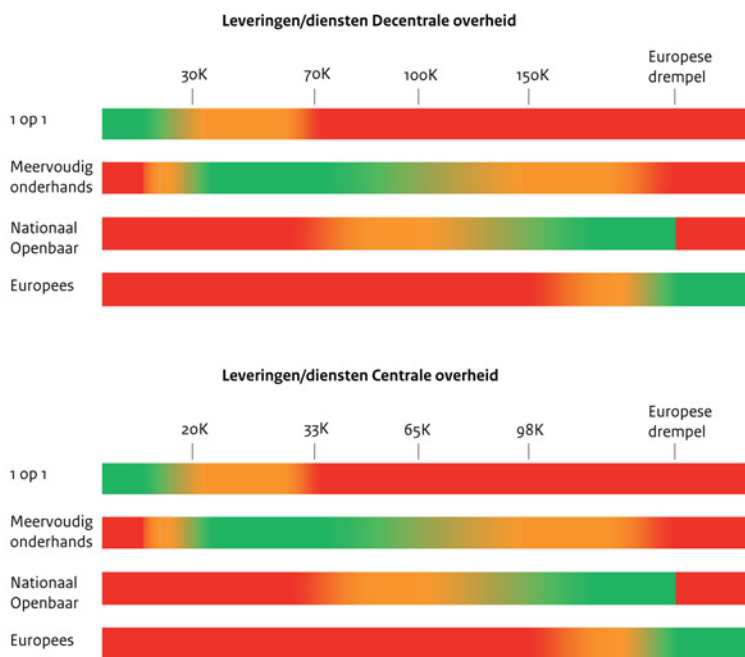
Boven de grens van Europees aanbesteden is een aantal procedures mogelijk, waarvan de openbare en niet-openbare procedure de bekendste en meest gebruikte zijn. Onder de grens voor Europees aanbesteden bestaan in principe geen wettelijk voorgeschreven procedures. Zowel boven als onder de drempel is het van belang dat een procedure wordt gekozen, die aansluit bij het onderwerp van de betreffende aanbesteding, afgezet tegen het karakter van de markt waarin potentiële inschrijvers opereren (zie §3.4.1). Dat is niet te kwantificeren in een vast bedrag: bedragen kunnen echter wel nuttig zijn om te bepalen in welke richting kan worden gedacht.

Het is goed om bij de keuze voor een procedure de (administratieve) lasten die deze keuze met zich brengt voor zowel de aanbestedende dienst als de inschrijvers in ogenschouw te nemen.⁴ Gelet op deze (administratieve) lasten lijkt de één op één gunning of gunning uit de hand voor 'kleine opdrachten' het meest geschikt. Bij repeterende kleine opdrachten kan een raamovereenkomst (zie ook §3.3.3) een effectief en efficiënt middel zijn. De drempelbedragen van leveringen en diensten enerzijds en werken anderzijds verschillen fors van elkaar. Het is daarom wenselijk bij de keuze voor de procedure dit verschil in drempelbedragen ook mee te laten wegen. Wat een 'kleine opdracht' is, moet in eerste instantie beoordeeld worden aan de hand van de afwegingen genoemd in de inleidende tekst bij §3.4. In algemene zin kan voor de waarde van een 'kleine opdracht' voor leveringen en diensten gedacht worden aan opdrachten tot € 40.000 à € 50.000, voor werken wordt een bagatel (zijnde een bedrag waaronder sowieso de één op één gunning gehanteerd mag worden) tot € 150.000 als reëel beschouwd. De waarde van een 'kleine opdracht' voor leveringen en diensten is, vanwege het verschil in de drempels, dus geringer dan die voor werken. Tot de Europese drempel voor leveringen en diensten en tot een bedrag van € 1.500.000 voor werken wordt een meervoudig onderhandse procedure proportioneel geacht.

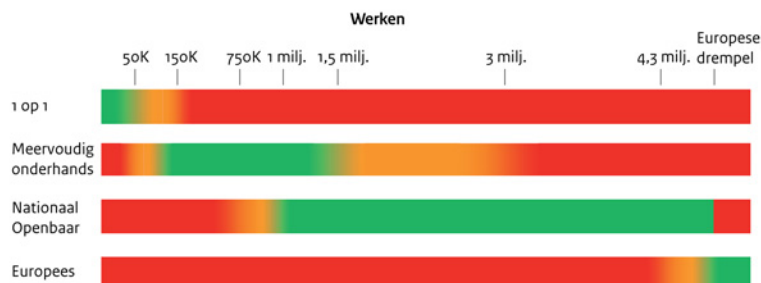
Zoals eerder aangegeven, kunnen bedragen nuttig zijn om te bepalen in welke richting kan worden gedacht. Onderstaande balkjes bieden daar een handvat voor. In deze schema's is geen rekening gehouden met opdrachten met een grensoverschrijdend belang. Bij dergelijke opdrachten kan het al bij lagere waarden noodzakelijk zijn nationaal openbaar aan te besteden. Los van de algemene kaders die worden weergegeven in deze balkjes blijft het uiteraard belangrijk om altijd te kijken naar de concrete situatie.

⁴ Zie ook artikel 1.6. Deze is ook van toepassing op de paragrafen 3.5.2 en 3.5.4

Onderstaande balkjes geven aan op welke wijze voorschrift 3.4A in beginsel wordt uitgevoerd.

De opdrachten van bouwkundige of civieltechnische aard, die onder het begrip 'werken' vallen, zijn zeer divers van aard, variërend van het plaatsen van elektrische installaties, schilder- of isolatiewerkzaamheden aan gebouwen tot aan de uitvoering van complexe infrastructurele werken. Zo kunnen als hoofdcategorieën activiteiten worden genoemd installatietechniek, burgerlijke en utiliteitsbouw (B&U) en grond-, water- wegebouw (GWW). Daarbinnen is nog de nodige nuancering mogelijk, alleen al naar nieuwbouw, reconstructie en onderhoud. Naast de andere in § 3.4 genoemde aspecten zal de omvang aan type werkzaamheden per onderliggende branche dan ook van invloed zijn op de proportionele keuze van een procedure.

Voorschrift 3.4 B:

Bij een meervoudig onderhandse procedure onder de Europese aanbestedingsdrempel nodigt de aanbestedende dienst ten minste drie en ten hoogste vijf inschrijvers uit tot het doen van een inschrijving.

Is sprake van een meervoudig onderhandse procedure onder de drempel, dan is het over het algemeen gebruikelijk en ook voldoende, om tussen 3 en 5 ondernemers hiervoor uit te nodigen.

Meer ondernemers uitnodigen betekent dat er ook meer aan het werk gezet worden om een offerte te maken, hetgeen de transactiekosten verhoogt. Los van deze algemene kaders blijft het uiteraard belangrijk om altijd te kijken naar de concrete situatie. Voor de keuze van bijvoorbeeld een leverancier van een zeer eenvoudig te definiëren product, waar vele aanbieders voor zijn, kan het goed zijn, dat je drie ondernemers uitnodigt (meervoudig onderhands) en zonder vereisten kunt op laagste prijs. Bij een aanbesteding van bijvoorbeeld een complex of een zeer gevoelig liggend product of dienst (bijvoorbeeld bedrijfsgezondheidszorg), kunnen wellicht meer ondernemers worden uitgenodigd of kan een openbare aanbesteding worden gehouden, en kunnen naast de prijs andere, misschien nog wel belangrijkere, criteria worden gehanteerd. Bij het kiezen voor een openbare procedure dient te worden gerealiseerd dat de transactiekosten over het algemeen aanmerkelijk hoger liggen, onder andere doordat meerdere inschrijvers dezelfde (inschrijf)kosten maken. Wanneer voor een openbare danwel niet-openbare procedure wordt gekozen is het belangrijk om in te schatten hoeveel inschrijvers/gedagdigden er zich ongeveer op de betreffende markt bevinden die geïnteresseerd zouden kunnen zijn in deze opdracht. Zijn dat er minder dan circa 10, dan kan het verdedigbaar zijn om een openbare aanbesteding te doen, maar andere procedures blijven uiteraard ook een optie.

De aanbesteding van een regulier asfalt-ringswerk op basis van een (traditioneel) Standaard RAW-bestek waarbij wordt gegund op de laagste prijs leent zich eerder voor een openbare procedure. Ook al zijn er relatief veel aanbieders in deze markt: door de sterk gestandaardiseerde wijze van offerte-uitvraag is de inspanning die van potentiële inschrijvers wordt gevraagd beperkt. In geval van een vraagspecificatie waarbij een reconstructie van een weg door middel van een 'design en constructcontract' innovatie in de markt wordt gezet, zal het dan weer eerder voor de hand liggen te kiezen voor een niet-openbare procedure.

De architectenbranche is een branche met een relatief groot aantal aanbieders. In deze branche is het dan ook gebruikelijk om een niet-openbare procedure toe te passen, waarbij in de eerste fase de inspanningen van gedagdigden beperkt zijn, en pas in de tweede fase van de aanbesteding een beperkt aantal (meestal 5) partijen gevraagd wordt om een nadere uitwerking te geven op basis waarvan uiteindelijk de opdracht wordt gegund.

Zijn het er (veel) meer dan 10 en/of is sprake van een bijzondere inspanning voor de potentiële inschrijvers (bijvoorbeeld de uitwerking van een ontwerp), dan kan de inspanning die een inschrijver moet leveren om een offerte uit te brengen, versus de kans dat hij de opdracht gegund krijgt uit balans raken. Hierdoor kan het zijn dat veel potentiële inschrijvers/gedagdigden afhaken en dat is ook niet in het belang van de aanbestedende dienst. In een dergelijk geval ligt een niet-openbare procedure meer in de rede. Het is daarbij overigens zonder meer toegestaan om méér dan 5 gedagdigden door te laten gaan naar de tweede fase van de niet-openbare aanbestedingsprocedure, maar ook hier dienen de baten en lasten goed tegen elkaar te worden afgewogen. Wat hierbij proportioneel is, kan per branche verschillen. Voor wat betreft de selectie: zie ook §3.5.3.

3.4.3 Bijzondere procedures

Naast de algemeen bekende procedures voorziet de regelgeving voor specifieke situaties, onder nader omschreven voorwaarden, in toepassing van bijzondere procedures, zoals de concurrentiegerichte dialoog of de prijsvraag. De keuze voor een dergelijke procedure wordt met name ingegeven door de wens van de aanbestedende dienst om inbreng over mogelijke oplossingsrichtingen uit de markt te genereren en wordt dan ook pas na een gedegen afweging ingezet. Voor wat betreft de concurrentiegerichte dialoog is in artikel 2.28 van de wet bepaald, dat het om bijzonder complexe opdrachten moet gaan, waarbij de aanbestedende dienst heeft geconcludeerd dat toepassing van de (niet)openbare procedure niet mogelijk is. Een bijzonder complexe opdracht is een opdracht waarbij de aanbestedende dienst objectief gezien niet in staat is de technische middelen te bepalen of de juridische/financiële voorwaarden van het project te specificeren (artikel 2.29 van de wet). Het kan overigens soms beter zijn om bij een (niet)openbare procedure een marktanalyse of –consultatie te doen om bepaalde informatie te verkrijgen, dan om een van deze bijzondere procedures te volgen.

De elektronische veiling is niet een proces dat lichtvaardig kan worden ingezet. Het systeem van uiteindelijke prijsvorming wijkt immers nadrukkelijk af van de inschrijving op basis van een reguliere aanbestedingsprocedure. De focus ligt bij een veiling vaak nadrukkelijk op de prijs. Daarin schuilt vervolgens een gevaar. Bij elektronische veilingen blijven in de praktijk helaas nogal eens allerlei verborgen kosten buiten beschouwing, hetgeen de uiteindelijke prijstechnische uitkomst van een veiling zowel voor de aanbestedende dienst als voor de inschrijvers zeer onvoordelig kan maken. Zo kunnen mogelijk forse besparingen door het aandragen van slimme oplossingen niet worden meegenomen. In de meeste gevallen ligt de keuze voor het hantieren van een andere dan de openbare of niet-openbare procedure dus niet voor de hand.

3.4.4 Procedureregels

Mede vanuit het oogpunt van proportionaliteit wordt het wenselijk geacht om wanneer eenmaal voor een procedure is gekozen de daarvoor vastgestelde procedureregels te volgen. In dit kader wordt onder andere verwezen naar het Aanbestedingsreglement Werken, dat bij algemene maatregel van bestuur als richtsnoer voor de aanbesteding van werken is aangewezen. Het gaat bij dit aanbestedingsreglement nadrukkelijk om een spoorboekje voor het doorlopen van een procedure, beginnend bij de aankondiging en eindigend met een algemene geschillenbepaling. De verschillende procedures, zoals de openbare en de meervoudig onderhandse procedure zijn daarbij voor alle duidelijkheid elk afzonderlijk uitgeschreven. Alle keuzes die binnen deze procedures gemaakt moeten worden, zoals concrete invulling van de eisen, moeten daarbij door de aanbestedende dienst echter nog gemaakt worden. Deze Gids biedt voor de gewenste proportionele invulling de benodigde kaders.

3.5 Eisen & criteria

In de hierna volgende paragrafen wordt nader ingegaan op uitsluitingsgronden, geschiktheidseisen, selectiecriteria en gunningscriteria. In de praktijk blijkt over deze begrippen nog wel eens verwarring te bestaan. Vooruitlopend op de bespreking van de proportionele invulling c.q. toepassing van deze eisen en criteria dient dan ook het navolgende.

1. Uitsluitingsgronden, geschiktheidseisen en selectiecriteria zien op de kwalitatieve beoordeling van inschrijvers (in een openbare procedure) dan wel gegadigden (in een niet-openbare procedure).
  - a. uitsluitingsgronden: zien op omstandigheden die de inschrijver/gegadigde zelf betreffen en in het algemeen uitsluiting van deelname aan een aanbesteding kunnen rechtvaardigen (§ 3.5.1);
  - b. geschiktheidseisen: zien op eisen waaraan een inschrijver/gegadigde bij een concrete aanbesteding minmaal dient te voldoen om voor gunning in aanmerking te komen (§ 3.5.2).
  - c. selectiecriteria: zien op eisen die een aanbestedende dienst kan stellen teneinde het aantal gegadigden dat voor uitnodiging tot inschrijving in aanmerking komt te beperken (bij de niet-openbare procedure) (§ 3.5.3).
2. Gunningcriteria zien op de beoordeling van de inschrijvingen. De gunningscriteria worden nader toegelicht in § 3.5.5

3.5.1 Uitsluitingsgronden

Uitsluitingsgronden zien op omstandigheden die de (persoon van de) inschrijver of gegadigde betreffen en diens uitsluiting van deelneming aan een aanbestedingsprocedure kunnen rechtvaardigen.

De wet kent boven de Europese aanbestedingsdrempels twee soorten uitsluitingsgronden, te weten verplichte en facultatieve uitsluitingsgronden. Onder de Europese aanbestedingsdrempels is het stellen van uitsluitingsgronden facultatief.

Artikel 1.10 (1.13 bevat een overeenkomstige bepaling voor nationale aanbestedingen)

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding van en het tot stand brengen van een overheidsopdracht of een speciale-sectoropdracht, een concessieovereenkomst voor openbare werken of voor diensten of het uitschrijven van een prijsvraag uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf in ieder geval acht op:

...

b. de uitsluitingsgronden;

...

3.5.1.1 *Verplichte uitsluitingsgronden*

De verplichte uitsluitingsgronden staan in artikel 2.86 van de wet:

Artikel 2.86

1. Een aanbestedende dienst sluit een gegadigde of inschrijver jegens wie bij een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak een veroordeling als bedoeld in het tweede lid is uitgesproken waarvan de aanbestedende dienst kennis heeft, uit van deelneming aan een overheidsopdracht of een aanbestedingsprocedure.
2. Voor de toepassing van het eerste lid worden aangewezen veroordelingen ter zake van:
  - a. deelneming aan een criminele organisatie in de zin van artikel 2, eerste lid, van Gemeenschappelijk Optreden 98/733/BZ van de Raad, (PbEG 1998, L 351);
  - b. omkoping in de zin van artikel 3 van het besluit van de Raad van 26 mei 1997 (PbEG 1997, L 195) respectievelijk artikel 3, eerste lid, van Gemeenschappelijk Optreden 98/742/BZ van de Raad (PbEG 1998, L 358);
  - c. fraude in de zin van artikel 1 van de overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Gemeenschap (PbEG 1995, C 316);
  - d. witwassen van geld in de zin van artikel 1 van richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld (PbEG L 1991, L 166) zoals gewijzigd bij richtlijn nr. 2001/97/EG van het Europees Parlement en de Raad (PbEG L 2001, 344).
3. Als veroordelingen als bedoeld in het tweede lid worden in ieder geval aangemerkt veroordelingen op grond van artikel 140, 177, 177a, 178, 225, 226, 227, 227a, 227b of 323a, 328ter, tweede lid, 420bis, 420ter of 420quater van het Wetboek van Strafrecht.
4. De aanbestedende dienst betreft bij de toepassing van het eerste lid uitsluitend rechterlijke uitspraken die in de vier jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving onherroepelijk zijn geworden.

3.5.1.2 *Facultatieve uitsluitingsgronden*
De facultatieve uitsluitingsgronden staan in artikel 2.87 van de wet:

Artikel 2.87

1. De aanbestedende dienst kan een inschrijver of gegadigde uitsluiten van deelneming aan een overheidsopdracht of een aanbestedingsprocedure op de volgende gronden:
  - a. de inschrijver of gegadigde verkeert in staat van faillissement of liquidatie, diens werkzaamheden zijn gestaakt, jegens hem geldt een surseance van betaling of een (faillissements-) akkoord, of de gegadigde of inschrijver verkeert in een andere vergelijkbare toestand ingevolge een soortgelijke procedure die voorkomt in de op hem van toepassing zijnde wet- of regelgeving;
  - b. jegens de gegadigde of inschrijver is een onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak gedaan op grond van de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving wegens overtreding van een voor hem relevante beroepsgedragsregel;
  - c. de inschrijver of gegadigde heeft in de uitoefening van zijn beroep een ernstige fout begaan die door de aanbestedende dienst aannemelijk kan worden gemaakt;
  - d. de inschrijver of gegadigde heeft niet voldaan aan verplichtingen op grond van op hem van toepassing zijnde wettelijke bepalingen met betrekking tot betaling van sociale zekerheidspremies of belastingen;
  - e. de gegadigde of inschrijver heeft zich in ernstige mate schuldig gemaakt aan valse verklaringen bij het verstrekken van inlichtingen die door een aanbestedende dienst van hem waren verlangd of hij heeft die inlichtingen niet verstrekt.
2. De aanbestedende dienst betreft bij de toepassing van het eerste lid, onderdeel b, uitsluitend onherroepelijke uitspraken die in de vier jaar voorafgaand aan het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving onherroepelijk zijn geworden en bij de toepassing van het eerste lid, onderdeel c, uitsluitend ernstige fouten die zich in de vier jaar voorafgaand aan het genoemde tijdstip hebben voorgedaan.

Artikel 2.88

De aanbestedende dienst kan afzien van toepassing van artikel 2.86 of artikel 2.87:

- a. om dwingende redenen van algemeen belang;
- b. indien de gegadigde of inschrijver naar het oordeel van de aanbestedende dienst voldoende maatregelen heeft genomen om het geschonden vertrouwen te herstellen;
- c. indien naar het oordeel van de aanbestedende dienst uitsluiting niet proportioneel is met het oog op de tijd die is verstreken sinds de veroordeling en gelet op het voorwerp van de opdracht.

De wetgeving geeft vervolgens zelf een handvat voor de te overleggen bewijsmiddelen en wel in artikel 2.89:

1. Een gegadigde of inschrijver kan door middel van een uittreksel uit het handelsregister, dat op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving niet ouder is dan zes maanden, aantonen dat de uitsluitingsgrond van artikel 2.87, onderdeel a, op hem niet van toepassing is.
2. Een gegadigde of inschrijver kan door middel van een gedragsverklaring aanbesteden, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving niet ouder is dan twee jaar, aantonen dat de uitsluitingsgronden, bedoeld in de artikelen 2.86 en 2.87, onderdelen b en c, voor zover het een onherroepelijke veroordeling of een onherroepelijke beschikking wegens overtreding van mededingingsregels betreft, op hem niet van toepassing zijn.
3. Een gegadigde of inschrijver kan door middel van een verklaring van de belastingdienst, die op het tijdstip van het indienen van het verzoek tot deelneming of de inschrijving, niet ouder is dan zes maanden, aantonen dat de uitsluitingsgrond, bedoeld in artikel 2.87, onderdeel d, niet op hem van toepassing is.
4. Een aanbestedende dienst aan welke een gegadigde of inschrijver gegevens overlegt ten bewijze dat de uitsluitingsgronden, bedoeld in artikel 2.86 of artikel 2.87, niet op hem van toepassing zijn, aanvaardt ook gegevens en bescheiden uit een andere lidstaat die een gelijkwaardig doel dienen of waaruit blijkt dat de uitsluitingsgrond niet op hem van toepassing is.

Voorschrift 3.5 A:

De aanbestedende dienst past slechts die facultatieve uitsluitingsgronden toe die relevant zijn voor de betreffende opdracht.

Het is niet altijd nodig bij elke opdracht zonder meer (alle) uitsluitingsgronden te stellen. Bij elke opdracht dient vooraf te worden bekeken welke (facultatieve) uitsluitingsgronden relevant zijn.

De facultatieve uitsluitingsgrond van het begaan van een ernstige fout in de uitoefening van het beroep (artikel 2.87, eerste lid, onder c) is een open norm die voor meerdere uitleg vatbaar is en daardoor lastig is toe te passen. Daarop gelet moet zeer restrictief worden omgegaan met het stellen van deze uitsluitingsgrond. Overigens worden veel zaken die hieronder vallen, al meegenomen in de Gedragsverklaring Aanbesteden, waarin in de wet is voorzien.

Wanneer wordt besloten uitsluitingsgronden te stellen, is het van groot belang om bij eisen aan bewijsmiddelen bij wetgeving aan te sluiten. Wanneer bijvoorbeeld in de wet een termijn voor geldigheid van een bepaalde verklaring wordt genoemd (bijvoorbeeld uittreksel Kamer van Koophandel niet ouder dan 6 maanden) behoort daar niet van te worden afgeweken. Afwijken schept verwarring in de markt, leidt tot extra administratieve belasting en geeft aanleiding tot het maken van fouten.

Voor wat betreft onderaannemers dient men onder andere de volgende twee punten in ogenschouw te nemen:

- een zwaardere toepassing van de uitsluitingsgronden op onderaannemers dan op de inschrijver zelf wordt niet proportioneel geacht, bijvoorbeeld een hoofdaannemer die kan volstaan met een verklaring van 6 maanden oud, terwijl de onderaannemer een verklaring van maximaal 3 maanden oud zou moeten overleggen;
- het toepassen van uitsluitingsgronden op onderaannemers waar een inschrijver geen beroep op doet voor het voldoen aan gestelde eisen ten aanzien van financieel/economische draagkracht, danwel technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid, wordt evenmin proportioneel geacht.

Belangrijk is dat de minimale eisen die aan een (onder-)aannemer worden gesteld, direct terug te voeren zijn op de betreffende opdracht, en inspelen op competenties die concreet nodig zijn om de betreffende opdracht goed te kunnen uitvoeren.

De proportionele toepassing van uitsluitingsgronden wordt in het navolgende nader toegelicht. Nu de wetgever voor een uniforme wijze van toetsing van deze uitsluitingsgronden heeft gekozen, wordt een en ander in het licht van de model Eigen verklaring behandeld.

3.5.1.3

Eigen verklaring/bewijsmiddelen

Ten aanzien van de opgave met betrekking tot zowel de uitsluitingsgronden als de geschiktheidseisen behoort volgens de wet verplicht gebruik gemaakt te worden van de model Eigen verklaring die is ingevoerd als lastenverlichtingsmaatregel. Gebruik van een zelf ontworpen model Eigen verklaring mag dus niet meer. In de Eigen verklaring verklaart een inschrijver te voldoen aan de gestelde uitsluitingsgronden en geschiktheidseisen. Daadwerkelijke toetsing van de bewijs-

Artikel 1.19

1. Aanbestedende diensten en speciale-sectorbedrijven die uitsluitingsgronden en geschiktheidseisen stellen, verlangen van een ondernemer dat hij bij zijn verzoek tot deelneming of zijn inschrijving met gebruikmaking van het daartoe vastgestelde model een eigen verklaring indient en geven daarbij aan welke gegevens en inlichtingen in de eigen verklaring moeten worden verstrekt.

middelen dient achteraf plaats te vinden bij diegene die naar verwachting voor de opdracht in aanmerking komt. Proportionaliteit uit zich hier met name in het slechts (op)vragen van bewijsmiddelen die daadwerkelijk terugslaan op de gestelde uitsluitingsgronden en geschiktheidseisen van de beoogde contractant.

3.5.2 De invulling van geschiktheidseisen

Artikel 1.10 (1.13 bevat een overeenkomstige bepaling voor nationale aanbestedingen)

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding van en het tot stand brengen van een overheidsopdracht of een speciale-sectoropdracht, een concessieovereenkomst voor openbare werken of voor diensten of het uitschrijven van een prijsvraag uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf, voor zover van toepassing, in ieder geval acht op:

...

- c. de inhoud van de geschiktheidseisen;
- d. het aantal te stellen geschiktheidseisen;

...

Artikel 2.90

1. Een aanbestedende dienst kan geschiktheidseisen stellen aan gegadigden en inschrijvers.

...

Voorschrift 3.5 B:

Indien de aanbestedende dienst geschiktheidseisen stelt, stelt hij alleen geschiktheidseisen die verband houden met daadwerkelijke risico's die de opdracht meebrengt, of terug te voeren zijn op de gewenste competentie(s).

Geschiktheidseisen zijn minimumeisen, wat betekent dat aan de eisen voldaan moet worden. De mate van voldoen aan de gestelde eisen, dat wil zeggen dat een onderneming beter scoort op de eis dan het gestelde minimum, is geen maatstaf. Aanbestedende diensten dienen er alert op te zijn, niet meer eisen te stellen dan strikt noodzakelijk.

Geschiktheidseisen worden gesteld om bepaalde risico's af te dekken. De aanbestedende dienst dient altijd na te gaan welke daadwerkelijke risico's er zijn en of die risico's worden afgedekt door de eisen die worden gesteld. Tenslotte speelt dan de vraag of de eis wel in redelijke verhouding staat tot het af te dekken risico en de aard en omvang van de opdracht. Belangrijk is dat de geschiktheidseisen die aan een onderneming en eventuele onderaannemer worden gesteld, direct terug te voeren zijn op de betreffende opdracht, en inspelen op competenties die concreet nodig zijn om de betreffende opdracht goed te kunnen uitvoeren.

Voorschrift 3.5 C:

Bij de toepassing van een meervoudig onderhandse procedure stelt de aanbestedende dienst uitsluitend geschiktheidseisen indien bij de aanbestedende dienst de geschiktheid van een of meer van de potentiële inschrijvers nog niet bekend is.

Het uitgangspunt van een meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedure is een vooronderstelde geschiktheid van de uit te nodigen ondernemingen. Er zal veelal gekozen worden voor bij de aanbestedende dienst bekende ondernemingen. Daarom moet zeer terughoudend worden

omgegaan met het stellen van geschiktheidseisen bij een dergelijke procedure. Indien de geschiktheid van de ondernemingen, wegens gebrek aan materiedeskundigheid die niet anderszins op te lossen is, niet bekend is bij de aanbestedende dienst ten tijde van het kiezen van de uit te nodigen ondernemingen, kan het proportioneel zijn om geschiktheidseisen te stellen. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen als een aanbestedende dienst nog nooit zaken heeft gedaan in die betreffende markt en op basis van zoeken op het internet of uit de gouden gids een aantal ondernemingen heeft geselecteerd. Het is raadzaam gelet op de administratieve lasten hier zeer terughoudend mee om te gaan. Wanneer dat gebeurt kan in de uitnodigingsbrief vooraf helder worden aangegeven welke concrete bewijzen van de toegedichte kwalificaties aan de onderneming (normen, certificaten en dergelijke) op enig moment moeten worden overlegd.

De verschillende soorten geschiktheidseisen worden in de hierna volgende paragrafen nader uitgewerkt.

3.5.2.1 *Eisen met betrekking tot financiële en economische draagkracht*

Artikel 2.90

1. Een aanbestedende dienst kan geschiktheidseisen stellen aan gegadigden en inschrijvers.
2. De geschiktheidseisen, bedoeld in het eerste lid, kunnen betreffen:
  - a. **de financiële en economische draagkracht;**
  - b. technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid;
  - c. beroepsbevoegdheid.
3. Indien de aanbestedende dienst geschiktheidseisen als bedoeld in het tweede lid, onder a, stelt, hebben deze eisen geen betrekking op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de overheidsopdracht is, tenzij de aanbestedende dienst dit met zwaarwegende argumenten motiveert in de aanbestedingsstukken.
4. Indien de geschiktheidseisen als bedoeld in het tweede lid, onder a, betrekking hebben op de hoogte van de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de overheidsopdracht is, is die eis niet hoger dan:
  - a. driemaal de geraamde waarde van de opdracht;
  - b. indien de opdracht in percelen is verdeeld, driemaal de waarde van een perceel of een cluster van percelen dat gelijktijdig moet worden uitgevoerd;
  - c. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, driemaal de waarde van de specifieke opdrachten, die gelijktijdig moeten worden uitgevoerd;
  - d. indien het een opdracht op grond van een raamovereenkomst betreft, waarvan de waarde van de specifieke opdrachten niet bekend is, driemaal de waarde van de raamovereenkomst.
5. Een aanbestedende dienst stelt bij de voorbereiding en het tot stand brengen van een overeenkomst uitsluitend eisen aan de inschrijver en de inschrijving die verband houden met en die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.

Artikel 2.91

1. Een ondernemer kan zijn financiële en economische draagkracht in ieder geval aantonen door een of meer van de volgende middelen:
  - a. passende bankverklaringen of een bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's,
  - b. overlegging van balansen of van balansuittreksels, indien de wetgeving van het land waar de ondernemer is gevestigd, de bekendmaking van balansen voorschrijft, of
  - c. een verklaring betreffende de totale omzet en de omzet van de bedrijfsactiviteit die het voorwerp van de overheidsopdracht is, over ten hoogste de laatste drie beschikbare boekjaren, afhankelijk van de oprichtingsdatum van de onderneming of van de datum waarop de ondernemer met zijn bedrijvigheid is begonnen, voor zover de betrokken omzetcijfers beschikbaar zijn.
2. Een aanbestedende dienst geeft in de aankondiging van de overheidsopdracht of in de uitnodiging tot inschrijving aan welke van de in het eerste bedoelde gegevens en welke andere bewijsstukken overgelegd dienen te worden.
3. Indien de ondernemer om gegronde redenen niet in staat is de door de aanbestedende dienst gevraagde bewijsstukken over te leggen, kan hij zijn economische en financiële draagkracht aantonen met andere bescheiden die de aanbestedende dienst geschikt acht.

Het is van belang de eisen die aan de financiële en economische draagkracht worden gesteld, dusdanig te kiezen, dat een ieder die in staat is om de opdracht naar behoren uit te voeren ook kan meedingen. Dit komt de marktwerking ten goede. Bij het bepalen welke eisen te stellen verdient de positie van het MKB aandacht, zeker wanneer uit marktanalyse blijkt dat bij de betreffende overheidsopdracht deze groep een potentiële inschrijver is. Door te hoge eisen te stellen wordt de markt onnodig beperkt, hetgeen noch in het belang is van de aanbestedende dienst noch in het belang van de ondernemingen.

De eisen die worden gesteld, moeten in redelijke verhouding staan tot aard en omvang van de opdracht. Het is daarom van belang bij elke eis na te denken waarom die eis wordt gesteld: bij meer en/of hogere eisen blijven steeds minder ondernemingen over, waardoor de keuze beperkter wordt. Uiteindelijk wil men de groep ondernemers bereiken, die geschikt zou zijn voor de opdracht.

Het verlangen van een zekere financiële en/of economische draagkracht voor de specifieke opdracht kan iets zeggen over de continuïteit van de onderneming, maar deze eis zegt nadrukkelijk niets over de vakbekwaamheid van marktpartijen.

Wanneer er na zorgvuldige overweging behoefte blijkt te zijn aan enig capaciteitsvereiste in termen van draagkracht, is het van belang dit capaciteitsvereiste vervolgens helder en eenduidig te formuleren. De wetgeving geeft daarvoor in het hierboven genoemde artikel 2.91, eerste lid, van de wet drie mogelijkheden. Dit zijn de wijzen waarop financiële draagkracht in beginsel moet worden aangetoond. Het is raadzaam om met het stellen van afwijkende eisen, bijvoorbeeld financiële ratio's, terughoudend om te gaan. Er ontstaan nogal eens problemen met onderlinge vergelijkbaarheid van die ratio's vanwege diversiteit in boekhoudmethoden, hetgeen het gebruik ervan niet wenselijk maakt. Problemen met de vergelijkbaarheid van ratio's zijn in voorkomend geval te voorkomen door de ratio's duidelijk te definiëren in de aanbestedingsdocumenten.

Uitgangspunt volgens de wet is dat in beginsel geen omzeteis wordt gesteld. Zo een aanbestedende dienst toch een omzeteis wil stellen, dient dit met zwaarwegende argumenten in de aanbestedingsstukken onderbouwd te worden.

Een aanbestedende dienst heeft voor de bouw van een complex bakstenen nodig, die zij aan de bouwondernemer ter beschikking zal stellen. Het gaat hierbij om een standaard type steen, die bij vele leveranciers zonder grote levertijd verkrijgbaar is. De bestelling van de stenen betreft een eenmalige opdracht. Het risico dat door het failliet gaan van de inschrijver het betreffende bouwproject stil te liggen, is minimaal nu er voldoende concurrenten zijn, die bij onverhoopt faillissement van de leverancier de levering kunnen overnemen. Het stellen van een omzeteis aan de leverancier heeft in dat geval geen toegevoegde waarde.

Een gemeente bouwt een sporthal. Planning is vrij ruim, complexiteit is beperkt, er is geen dwingende noodzaak dat oplevering niet een of twee maanden later zou kunnen plaatsvinden.

Tegelijkertijd bouwt de gemeente in samenwerking met de lokale hogeschool een complex van 5 sporthallen en een Sporthogeschool. Opleverdatum is keihard (begin schooljaar), omdat vertraging van zelfs enkele weken per definitie een vertraging zou betekenen van een heel schooljaar met grote praktische problemen en extra kosten.

De financiële eisen (heeft de aannemer voldoende middelen om snel over nieuwe materialen te kunnen beschikken voor de volgende bouwfase) worden voor het eerste project veel lager gesteld dan voor het tweede traject. De eisen zijn afgestemd op de concrete opdracht, en alhoewel verschillend kunnen beiden als proportioneel worden gezien.

Het stellen van een omzeteis kan aan de orde zijn wanneer er daadwerkelijke risico's zijn voor wat betreft de beschikbare capaciteit aan personeel en materieel ten behoeve van de tijdige, correcte oplevering van de opdracht door de uiteindelijk contractant. Er kan in dat geval voor een omzeteis van 0 (dus: geen), 1, 2 of 3 jaar worden gekozen. Bij veel opdrachten zullen dus helemaal geen omzeteisen gesteld hoeven/kunnen worden.

Het is ook aan te raden bij het stellen van eisen aan bijvoorbeeld vrije en intellectuele beroepen het accent op de beroepsbekwaamheid en niet op de financieel/economische draagkracht in termen van omzeteisen en dergelijke te leggen.

Indien toch een omzeteis vereist wordt, betreft dit een capaciteitsvereiste en is niet bedoeld om de specifieke competenties van een onderneming te toetsen. In beginsel gaat het dan ook over de totale omzet (en derhalve niet om een specifieke omzet), aangezien het gaat om een post op de resultatenrekening die iets zegt over onder meer de mogelijkheid tot inzet van personeel en materieel en organisatievermogen ten aanzien van opdrachten met bepaalde omvang.

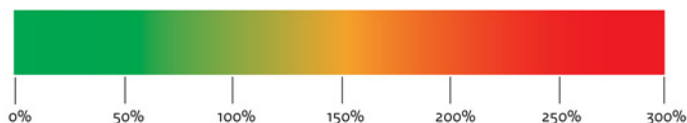
Indien een omzeteis moet worden gesteld, is het gewenst, in lijn met de wetgeving, deze te relateren aan maximaal 3 boekjaren. Een kortere periode mag wel (mits niet discriminatoir), een langere niet. Aangezien omzet fluctueert is het goed om bij de keuze voor omzet gerelateerd aan meerdere jaren, van een gemiddelde uit te gaan.

Bij het bepalen van te stellen eisen wordt hier specifieke aandacht gevraagd voor nieuwkomers en het aanbod op specialistische (nieuwe) markten. Indien om meerjarige omzet wordt gevraagd, dient te worden gerealiseerd dat nieuwkomers, in verband met het non-discriminatiebeginsel, aan dezelfde eis worden getoetst en daardoor buiten de boot kunnen vallen. Wanneer een aanbestedende dienst tot de conclusie komt dat een opdracht wordt vergeven op een relatief nieuwe markt, of hij nieuwkomers wil laten meedingen (marktanalyse), is het dan

ook verstandig om bij het formuleren van de eisen hier rekening mee te houden. Daarnaast kan een nieuwkomer, op basis van het hierboven genoemde artikel 2.91, derde lid, van de wet, in de gelegenheid worden gesteld zijn draagkracht met andere bewijsstukken aan te tonen.

Voor de aanleg van een weg in asfalt waarbij grondwerk moet worden uitgevoerd en een nieuwe riolering moet worden aangelegd, kan in het algemeen naar de omzet van het bedrijf gevraagd worden. Hierbij zal veelal worden gevraagd naar omzet verkregen in de GWW (grond-, water- en wegenbouw), maar de betreffende omzet kan evenzeer verkregen zijn uit bijvoorbeeld activiteiten in de Burgerlijke en Utiliteitsbouw. Van belang is te realiseren, dat de benodigde ervaring, met 1. grondwerk, 2. aanleg riolering, 3. asfalteren, niet naar de omzeteis moet worden vertaald, maar in specifieke ervaringseisen kan worden neergelegd. De vraag of in voorkomend geval überhaupt een omzeteis noodzakelijk is en niet volstaan zou kunnen worden met het enkel stellen van ervaringseisen wordt hier gemakshalve even buiten beschouwing gelaten.

Voor wat betreft de hoogte van de omzeteis is het goed uit te gaan van een glijdende schaal. Per opdracht gaat het erom nut en noodzaak van een omzeteis te beschouwen. Bij een eenvoudige opdracht zal het belang van een omzeteis aan de onderkant van de schaal liggen. Naarmate het werk ingewikkelder wordt, kan een omzeteis van enige omvang wenselijk zijn, bijvoorbeeld 50%, 100% of 150% van de raming. Bij zeer complexe, risicovolle projecten kan (mits deugdelijk gemotiveerd) een omzeteis worden gevraagd tot 300%. Alles boven de 300% komt niet alleen disproportioneel voor, maar is ook volgens de wet niet toegestaan. Uiteraard kan in die uitzonderingsgevallen ook naar 200 en 250%, of alles daartussenin, worden gevraagd. Deze uitgangspunten laten zich als volgt visualiseren:

Bij een opdracht met een uitvoeringsduur korter dan een jaar, is het niet altijd proportioneel de omzeteis naar een jaar om te rekenen. Ditzelfde geldt overigens voor opdrachten langer dan een jaar. Het is van belang per opdracht kritisch na te denken over de relatie tussen de omzet en de tijdsperiode die de opdracht in beslag neemt.

Voorschrift 3.5 D:

1. De aanbestedende dienst verlangt geen zekerheidsstelling die niet samenhangt met het afdekken van risico's ten aanzien van de uitvoering van de opdracht.
2. Indien zekerheidsstelling wordt verlangd bedraagt deze ten hoogste 5% van de opdrachtwaarde.
3. De aanbestedende dienst verlangt geen dubbele zekerheidsstellingen.
4. Het tweede lid is niet van toepassing indien betaling voorafgaand aan de prestatie onderdeel is van de overeenkomst.
5. De aanbestedende dienst verlangt geen cessie van verzekeringspenningen.

Zekerheidsstellingen leggen een beslag op de liquiditeit van een onderneming. Bovendien zitten voor de inschrijvers hoge kosten aan het verkrijgen van een dergelijke zekerheidsstelling. Om die reden is het dan ook raadzaam slechts een zekerheidsstelling te bedingen indien dat voor de uitvoering van de concrete opdracht strikt noodzakelijk is. Als proportioneel richtsnoer hiervoor wordt maximaal 5% van de opdrachtwaarde aangemerkt; slechts in zeer uitzonderlijke gevallen

kan (mits deugdelijk gemotiveerd) van deze richtsnoer worden afgeweken. Wanneer toch een zekerheidsstelling wordt bedongen, is het alleszins verstandig om de zekerheidsstelling niet langer dan nodig te laten lopen, zodat de inschrijver niet onnodig wordt belemmerd in zijn financiële armslag. Is een substantieel deel van de opdracht afgerond, dan kan de zekerheid naar beneden worden bijgesteld. Dubbele zekerheidsstellingen (bijvoorbeeld bankgarantie en inhouding betalingen) zijn vanzelfsprekend niet proportioneel.

Het vierde lid komt voort uit en moet in samenhang gelezen worden met hetgeen bepaald is in de 'Regeling verlening voorschotten 2007' die geldt op basis van de Comptabiliteitswet 2001. Dit ziet op de situatie dat een betaling voorafgaand aan de prestatie onderdeel is van de overeenkomst. Onder omstandigheden kan het dan nodig en proportioneel zijn om een zekerheidsstelling te verlangen. Dat moet worden getoetst aan het eerste lid.

De hoogte van de zekerheidsstelling hoeft, voor de gevallen waarop de regeling van toepassing is, dan niet beperkt te worden tot 5% van de opdrachtwaarde, maar wordt gerelateerd aan het bedrag van het verleende voorschot of de vooruitbetaling.

Het verlangen van een cessie van verzekeringspenningen mag vaak niet van de verzekeraar; dit wordt dan ook sterk afgeraden.

Voorschrift 3.5 E:

- 1. De aanbestedende dienst verlangt van een inschrijver niet eerder dan na mededeling van de gunningsbeslissing een goedkeurende accountantsverklaring betreffende de jaarrekening. Voor niet-jaarrekeningsplichtige ondernemingen volstaat een beoordelings- of samenstellingsverklaring.**
- 2. De aanbestedende dienst verlangt van een inschrijver geen door de accountant overgelegde aparte (deel)verklaring die ziet op één of meerdere onderdelen van de jaarrekening.**

Het verlangen van een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening, aan een volgens boek 2 Burgerlijk Wetboek niet jaarrekeningsplichtige onderneming zorgt voor een extra administratieve belasting en is daarmee in beginsel disproportioneel. Voor deze niet jaarrekeningsplichtige ondernemingen wordt hier gewezen op de 'samenstellingsverklaring'. Deze ondernemingen zullen niet over een goedkeurende verklaring van een accountant beschikken. Deze ondernemingen hebben geen verplichting tot goedkeuring volgens de wet. Het wordt dan ook proportioneel geacht de beoordelings- of samenstellingsverklaring voor deze ondernemingen als afdoende te beschouwen. Indien een van deze twee verklaringen wordt verlangd, is dat alleen wenselijk van degene die naar verwachting voor het werk in aanmerking komt.

Het vragen van afwijkende of aanvullende verklaringen wordt eveneens als disproportioneel gezien. Wanneer de onderneming over een verklaring met betrekking tot de omzet beschikt, kan het administratief zeer belastend zijn, wanneer vervolgens nog een aparte verklaring wordt gevraagd op omzet behaald met specifieke referentieprojecten. De opgegeven referentieprojecten behoeven niet nog eens extra met een verklaring te worden bevestigd. Bij een bedrijf dat behoort tot een concern dat slechts beschikt over geconsolideerde jaarstukken volstaat het vragen naar de geconsolideerde jaarstukken in plaats van een enkelvoudige accountantsverklaring. In een dergelijk geval is het wel redelijk te vragen, dat het concern zich garant stelt voor het betreffende bedrijf, met betrekking tot de gestelde eisen. Ook dit kan met een eenvoudige verklaring van de ondernemer.

3.5.2.2 Eisen met betrekking tot technische- en beroepsbekwaamheid

Artikel 2.90

1. Een aanbestedende dienst kan geschiktheidseisen stellen aan gegadigden en inschrijvers.
2. De geschiktheidseisen, bedoeld in het eerste lid, kunnen betreffen:
  - a. de financiële en economische draagkracht;
  - b. technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid;**
  - c. beroepsbevoegdheid.
- ...
5. Een aanbestedende dienst stelt bij de voorbereiding en het tot stand brengen van een overeenkomst uitsluitend eisen aan de inschrijver en de inschrijving die verband houden met en die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.

Omtrent de bewijsvoering is in artikel 2.93 vervolgens neergelegd:

1. Een ondernemer toont zijn technische bekwaamheid of beroepsbekwaamheid aan op een of meer van de volgende manieren, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de werken, leveringen of diensten:
  - a. door middel van een lijst van de werken die de afgelopen vijf jaar zijn verricht, welke lijst vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste werken naar behoren zijn uitgevoerd en waarin het bedrag van de werken, de plaats en het tijdstip waarop deze zijn uitgevoerd vermeld wordt, en waarin wordt aangegeven of de werken volgens de regels der kunst zijn uitgevoerd en tot een goed einde zijn gebracht en die in voorkomend geval door de bevoegde instantie rechtstreeks aan de aanbestedende dienst worden toegezonden;
  - b. door middel van een lijst van de voornaamste leveringen of diensten die gedurende de afgelopen drie jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag en de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren;
  - c. door middel van een opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en, in het geval van overheidsopdrachten voor werken, van die welke de aannemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren;
  - d. door middel van een beschrijving van de technische uitrusting van de leverancier of de dienstverlener, van de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden die hij biedt ten aanzien van ontwerpen en onderzoek;
  - e. in het geval van complexe producten of diensten of indien deze aan een bijzonder doel moeten beantwoorden, door middel van een controle door de aanbestedende dienst of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan van het land waar de leverancier of de dienstverlener gevestigd is, onder voorbehoud van instemming door dit orgaan, welke controle betrekking heeft op de productiecapaciteit van de leverancier of op de technische capaciteit van de dienstverlener en, zo nodig, op diens mogelijkheden inzake ontwerpen en onderzoek en de maatregelen die hij treft om de kwaliteit te waarborgen;
  - f. door middel van de studie- en beroepsdiploma's van de dienstverlener of de aannemer of het kaderpersoneel van de onderneming en in het bijzonder van degenen die met de dienstverlening of de leiding van de werken zijn belast;
  - g. voor overheidsopdrachten voor werken of overheidsopdrachten voor diensten, door middel van de vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen voor de uitvoering van de overheidsopdracht;
  - h. door middel van een verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de onderneming van de dienstverlener of de aannemer en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste drie jaar;

- i. door middel van een verklaring omtrent de outillage, het materieel en de technische uitrusting waarover de dienstverlener of de aannemer voor de uitvoering van de overheidsopdracht beschikt;
  - j. door middel van de omschrijving van het gedeelte van de overheidsopdracht dat de dienstverlener eventueel in onderaanneming wil geven;
  - k. wat de te leveren producten betreft door middel van monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestedende dienst de echtheid kan worden aangetoond of door middel van certificaten die door een erkende organisatie zijn afgegeven, waarin wordt verklaard dat duidelijk door referenties geïdentificeerde producten aan bepaalde specificaties of normen beantwoorden.
2. De leveringen en diensten, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, worden aangetoond in het geval van leveringen of diensten voor een aanbestedende dienst, door certificaten die de bevoegde autoriteit heeft afgegeven of medeondertekend of in het geval van leveringen of diensten voor een particuliere afnemer, door certificaten van de afnemer of, bij ontstentenis daarvan, door een verklaring van de ondernemer.
  3. Een aanbestedende dienst die als geschiktheidseis stelt dat de gegadigde eerdere opdrachten heeft verricht als bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b, vraagt op onderdelen van de opdracht naar eerder verrichte vergelijkbare opdrachten en niet naar eerder verrichte opdrachten die gelet op de aard, de hoeveelheid of omvang en het doel van de opdracht gelijk zijn.

Voorschrift 3.5 F:

De aanbestedende dienst stelt voor het toetsen van technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid kerncompetenties vast die overeenkomen met de gewenste ervaring op essentiële punten van de opdracht.

Bekwaamheidseisen zeggen iets over de mate waarin inschrijvers in staat geacht mogen worden de feitelijke activiteiten naar behoren te verrichten. Bij het stellen van die eisen is het van belang te zoeken naar een formulering die aansluit bij de kerncompetenties die voor een specifieke

Een gemeente wil een zogenaamde 'brede school' laten ontwerpen en zet daartoe een aanbesteding in de markt. In plaats van de referentie-eis te stellen dat een inschrijver eerder 3 keer een brede school moet hebben ontworpen, vraagt de gemeente om door de inschrijver te selecteren referenties die inzicht bieden in de gevraagde competentie, zoals bijvoorbeeld een eerder ontworpen school, kinderopvang of multifunctioneel gebouw.

opdracht relevant zijn. Daarbij is het kritisch formuleren van kerncompetenties essentieel; er moet worden gezocht naar ervaring op punten die van essentieel belang zijn (kerncompetenties). Het beperken tot het benoemen van de meest essentiële kerncompetenties is soms lastig, maar is wel nodig om een zo goed mogelijke marktwerking te krijgen. Een veel gebruikte methode om kerncompetenties zichtbaar en meetbaar te maken vormen referenties. Teveel en te specifieke kerncompetenties definiëren én daarbij vragen naar referenties per kerncompetentie zou wel eens zoeken naar een schaap met vijf poten kunnen worden. Daardoor wordt de markt sterk verengd, hetgeen noch in het

belang van aanbestedende diensten noch in het belang van potentiële inschrijvers is. Om diezelfde reden is het verstandig om op nieuwe markten (producten en diensten die nog vrij nieuw zijn, en waar nog geen of slechts een zeer beperkt aantal aanbieders ervaring mee heeft opgedaan) terughoudend te zijn met het stellen van te veel eisen en/of referenties. Op een dergelijke markt ligt het meer voor de hand een sterk functioneel omschreven aanbesteding te doen, waarbij de markt wordt gestimuleerd om mee te denken in vernieuwende oplossingen.

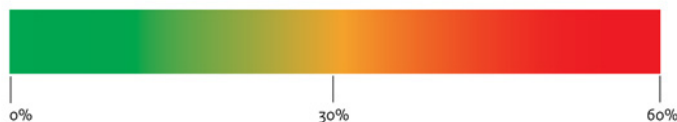
Er dient een vertaling van de kerncompetenties naar benodigde eisen van (technische) bekwaamheid plaats te vinden. Daarbij is het van belang dat niet meer van hetzelfde wordt gevraagd, omdat daarmee de kring van potentiële inschrijvers wel heel erg wordt verkleind. Waar het om gaat, is te zoeken naar al die ondernemingen die, al dan niet in meerdere verschillende projecten, de benodigde ervaring hebben opgedaan.

Voorschrift 3.5 G:

1. De aanbestedende dienst vraagt maximaal één referentie per benoemde kerncompetentie.
2. De aanbestedende dienst vraagt niet dat referentieprojecten een waarde hebben van meer dan 60% van de raming van de onderhavige opdracht.

Een gemeente bestelt voor haar openbare bibliotheek tweewekelijks boeken. Na levering doorlopen die een proces van bewerking om enkele weken tot een maand later in het rek van de bibliotheek terecht te komen. Een ROC wenst voor al haar studierichtingen digitaal losse exemplaren van boeken te kunnen bestellen voor haar docenten, met een gegarandeerde levertijd. Docenten kunnen op het laatste moment ontdekken dat een boek ontbreekt, managementassistenten van de verschillende afdelingen kunnen zelf digitaal hun bestellingen plaatsen, levering moet binnen 48 uur of 5 dagen (buitenlandse literatuur) plaatsvinden. Alhoewel het hier gaat om in principe hetzelfde product, is het onderliggende proces totaal verschillend, en zal men in het tweede voorbeeld heel andere eisen stellen dan in het eerste voorbeeld.

Eén referentieopdracht per relevante competentie wordt als voldoende aangemerkt. De te stellen eisen dienen zowel proportioneel te zijn naar aard als naar omvang van de opdracht. Als richtsnoer wordt gesteld dat de waarde die de eventueel gevraagde referentie moet hebben dient te liggen tussen 0-60% van de raming van de onderhavige opdracht. Hierbij betekent 0% dat er geen referentie-eis gesteld wordt (zie plaatje hieronder). Ook hier gaat het weer om een glijdende schaal waarbij serieus per opdracht moet worden bezien of eisen aan het begin, danwel aan het eind van de schaal reëel zijn. Afwijking van deze algemene richtsnoer behoeft uiteraard motivering. De wet gaat uit van een referentietermijn van maximaal 5 jaar voor werken en 3 jaar voor leveringen en diensten; korter mag, langer niet. Om de concurrentie te optimaliseren, is het wenselijk die maximumtermijnen aan te houden. Bedenk daarbij dat het voor sporadisch voorkomende opdrachten, in ieder geval onverstandig is een kortere termijn te kiezen.

3.5.3 Selectiecriteria

Artikel 2.99

1. De aanbestedende dienst kan bij toepassing van de niet-openbare procedure, de concurrentiegerichte dialoog en de onderhandelingsprocedure met aankondiging het aantal gegadigden dat hij zal uitnodigen tot inschrijving beperken mits er een voldoende aantal geschikte kandidaten is.
2. De aanbestedende dienst vermeldt in de aankondiging het aantal gegadigden dat hij voornemens is uit te nodigen.
3. Het aantal gegadigden dat de aanbestedende dienst voornemens is uit te nodigen bedraagt bij de niet-openbare procedure ten minste vijf en bij de concurrentiegerichte dialoog en de onderhandelingsprocedure met aankondiging ten minste drie.
4. Het aantal uitgenodigde gegadigden waarborgt een daadwerkelijke mededinging.

5. Indien het aantal gegadigden dat niet wordt uitgesloten en dat aan de geschiktheidseisen en selectiecriteria voldoet lager is dan het door de aanbestedende dienst vastgestelde aantal voor een uitnodiging tot inschrijving, kan de aanbestedende dienst de procedure voortzetten door de gegadigde of gegadigden uit te nodigen die aan de geschiktheidseisen voldoen.
6. Bij toepassing van het vijfde lid nodigt de aanbestedende dienst geen ondernemers uit die niet om deelneming hebben verzocht, en evenmin ondernemers waarop een uitsluitingsgrond van toepassing is of die niet aan de geschiktheidseisen voldoen.

Selectiecriteria zijn criteria op basis waarvan een aanbestedende dienst de omvang van het aantal tot inschrijving uit te nodigen gegadigden kan beperken. Deze mogelijkheid bestaat in de niet-openbare procedure, de concurrentiegerichte dialoog en de procedure van gunning via onderhandelingen, en zal met name gebruikt worden bij opdrachten in markten met grote aantallen te verwachten gegadigden. Deze procedures bestaan daarmee uit 2 fasen, de selectiefase en de gunningsfase. Aan de eerste fase kunnen in beginsel alle belangstellenden meedoen in die zin, dat men zich kan aanmelden als gegadigde. Daarbij behoeft nog geen inschrijving te worden gedaan. Deze belangstellenden worden getoetst aan de hand van gestelde uitsluitingsgronden en geschiktheidseisen. Het totaal aantal geschikt gebleken gegadigden dat tot inschrijving in de tweede fase zal worden uitgenodigd, kan met behulp van selectiecriteria nader worden beperkt. Deze pre-selectieronde is dus niet aan de orde bij een openbare procedure.

De selectiecriteria kunnen inhoudelijk in beginsel vergelijkbaar zijn met de geschiktheidseisen zoals deze bij een openbare procedure worden gesteld. Op de diverse mogelijkheden voor het stellen van geschiktheidseisen is ingegaan in §3.5.2.

Evenals bij het stellen van geschiktheidseisen is het niet verplicht om selectiecriteria toe te passen. Een aanbestedende dienst zal vooraf moeten bepalen of er een reden is om het aantal inschrijvingen tot een bepaald maximum te beperken. Bedacht dient te worden, dat alle ondernemingen die in de eerste fase aan de geschiktheidseisen hebben voldaan, in principe geschikt zijn om de opdracht uit te voeren. Het is dan ook van groot belang, om het stellen van selectiecriteria goed en zorgvuldig te overwegen. Indien selectiecriteria worden gesteld, dan kunnen deze in elk geval niet in de vorm van een 'knock-out' criterium geformuleerd worden.

De wet noemt een minimum aantal uit te nodigen inschrijvers, waarbij de daadwerkelijke mededinging behoort te worden gewaarborgd. Bij het bepalen van het aantal uit te nodigen inschrijvers is het belangrijk, dat wordt bezien of met het gekozen aantal de mededinging hoe dan ook gewaarborgd blijft. Wanneer daadwerkelijk wordt besloten tot beperking van het aantal deelnemers aan de aanbesteding, is het uit-

Een aanbestedende dienst wil een betonnen fietstunnel onder het spoor gerealiseerd zien met een raming in de orde van grootte van € 3.000.000. Om de aanleg van de fietstunnel tot een goed einde te brengen, stelt de aanbestedende dienst als kerncompetentie dat gegadigden beschikken over voldoende ervaring met de uitvoering van betonconstructies, in plaats van te vragen naar ervaring met gelijke werken (lees: fietstunnels). Daarbij is de aanbestedende dienst van mening, dat een bedrijf met 6 referentiewerken niet geschikt is dan een bedrijf met 3 referentiewerken. Hier wordt dan ook niet op gerankt.

Daarnaast is als omzeteis gesteld, dat een bedrijf gemiddeld 4,5 miljoen omzet per jaar moet hebben gerealiseerd over de afgelopen 3 jaar. Ook hierin waarderen ze een inschrijver niet hoger als deze een omzet heeft van 10 miljoen. Dit biedt voor de correcte uitvoering van het werk immers niet meer zekerheid.

gangspunt dat de te stellen selectiecriteria objectief en niet discriminerend zijn. Ranking op basis van financieel-economische draagkracht, omvang of aantal van referenties of aantal medewerkers is daarbij niet aan te bevelen, immers meer is niet altijd beter.

3.5.4 Eisen aan combinaties

Voorschrift 3.5 H:

De aanbestedende dienst stelt geen hogere eisen aan combinaties van inschrijvers (samenwerkingsverbanden) dan hij stelt aan een enkelvoudige inschrijver.

In de wet zijn geen specifieke eisen aan inschrijven in combinaties gesteld. Het gaat dan zowel over eisen in het kader van de financiële en economische draagkracht, als over de eisen van technische en beroepsbekwaamheid. Combinatievorming vindt in de praktijk slechts plaats wanneer partijen duidelijke redenen hebben niet enkelvoudig maar gezamenlijk in te schrijven. Het gaat hierbij altijd om een noodzaak tot samenwerking, niet alleen vanwege noodzakelijke spreiding van risico's en allocatie van middelen, maar ook om gezamenlijke competenties te bundelen en om restcapaciteit te benutten. Wanneer een onderneming zelfstandig in staat is op een opdracht in te schrijven, ligt combinatievorming in de praktijk niet in de rede, omdat ondernemingen er over het algemeen liever geen andere onderneming (concurrent) bij willen halen als ze de

opdracht zelf kunnen doen. Bovendien geldt dat slechts onder bepaalde omstandigheden samengewerkt mag worden⁵. Dit vastgesteld hebbende, is er vervolgens geen enkele reden een dergelijke combinatie bij toetsing aan de eisen op een andere wijze te behandelen dan een zelfstandig inschrijver. Het stellen van verhoogde eisen aan combinaties kan dan ook snel als disproportioneel worden aangemerkt. Op grond van artikel 2.52, vierde lid, van de wet is het niet toegestaan al in de aanbestedingsfase een rechtsvormvereiste te stellen. Dit zou overigens ook al uit oogpunt van administratieve lasten

Artikel 2.52

...

4. Een aanbestedende dienst verlangt voor het indienen van een inschrijving of een verzoek tot deelneming van een samenwerkingsverband van ondernemers niet dat het samenwerkingsverband van ondernemers een bepaalde rechtsvorm heeft.

onwenselijk zijn. Dat verplicht ondernemingen namelijk om al met elkaar uitonderhandeld te zijn voordat ze überhaupt weten of ze de opdracht krijgen.

3.5.5 Gunningscriteria

Artikel 1.10 (1.13 en 1.16 bevatten overeenkomstige bepalingen voor nationale aanbestedingen en meervoudig onderhands)

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding van en het tot stand brengen van een overheidsopdracht of een speciale-sectoropdracht, een concessieovereenkomst voor openbare werken of voor diensten of het uitschrijven van een prijsvraag uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf, voor zover van toepassing, in ieder geval acht op:

...

f. de gunningscriteria;

...

⁵ Beleidsregels combinatieovereenkomsten 2009, Staatsblad 2009, 1408z

Artikel 2.113

De aanbestedende dienst toetst de inschrijvingen aan de door hem in de aankondiging of de aanbestedingsstukken gestelde normen, functionele eisen en eisen aan de prestatie.

Artikel 2.114

1. De aanbestedende dienst gunt een overheidsopdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbestedende dienst economisch meest voordelige inschrijving.
2. Een aanbestedende dienst kan, in afwijking van het eerste lid, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbestedende dienst de toepassing van dat criterium in de aanbestedingsstukken.

Artikel 2.115

1. De aanbestedende dienst die het criterium 'economisch meest voordelige inschrijving' toepast, maakt in de aankondiging van de overheidsopdracht bekend welke nadere criteria hij stelt met het oog op de toepassing van dit criterium.
2. De in het eerste lid bedoelde nadere criteria kunnen onder meer betreffen:
  - a. kwaliteit;
  - b. prijs;
  - c. technische waarde;
  - d. esthetische en functionele kenmerken;
  - e. milieukeurmerken;
  - f. gebruikskosten;
  - g. rentabiliteit;
  - h. klantenservice en technische bijstand;
  - i. datum van levering;
  - j. termijn voor de levering of uitvoering.
3. De aanbestedende dienst specificiert in de aankondiging van de overheidsopdracht of in de aanbestedingsstukken het relatieve gewicht van elk van de door hem gekozen criteria voor de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijving. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum.
4. Indien naar het oordeel van de aanbestedende dienst om aantoonbare redenen geen weging mogelijk is, vermeldt de aanbestedende dienst in de aankondiging van de overheidsopdracht of in de aanbestedingsstukken dan wel, bij de concurrentiegerichte dialoog, in het beschrijvend document, de criteria in afnemende volgorde van belang.

De wetgeving laat de keuze tussen de gunningscriteria laagste prijs en economisch meest voordelige inschrijving (EMVI), maar neemt bij de keuze EMVI als uitgangspunt. Teneinde de innovatie vanuit de markt te kunnen benutten, is het ook wenselijk op basis van EMVI te gunnen. Het criterium EMVI biedt de mogelijkheid om onderscheidende (kwalitatieve) aanbiedingen vanuit de markt te verkrijgen. Bij toepassing van het gunningscriterium EMVI moet in de aankondiging of de aanbestedingsstukken het relatieve gewicht van de gekozen nadere (sub-)criteria worden bepaald. Dit gewicht kan worden uitgedrukt door middel van een marge met een passend verschil tussen minimum en maximum. Is een weging om aantoonbare redenen niet te geven, dan zullen de criteria in afnemende volgorde van belang moeten worden gezet. De te stellen criteria moeten objectief en eenduidig zijn. Gunningscriteria zien op de opdracht. Afstemming op de opdracht is dan ook logisch. Zo dient bijvoorbeeld objectief en tegen voorafgaande heldere criteria de gewenste mate van uitwerking van een plan van aanpak te worden gevraagd. Hierbij dient de inspanning die dit vraagt van elke inschrijver in acht te worden genomen; bij extreme eisen in het kader van een ontwerp kan een ontwerpvergoeding beschikbaar worden gesteld. Wanneer de aanbestedende dienst in afwijking van de hoofdregel wil gunnen op basis van de laagste prijs dient hij dit gemotiveerd in de aanbestedingsstukken aan te geven.

In beide gevallen (gunning op de laagste prijs en EMVI) wordt niet alleen gekeken naar de laagste aankoop prijs, maar naar de *total cost of ownership*, oftewel de totale kosten over de gebruiksduur.

3.5.6 Duurzaamheid/sociale voorwaarden

Het gaat bij duurzaamheidscriteria waaronder sociale voorwaarden om een complexe materie die nog aan de nodige discussie onderhevig is. Deze Gids leent zich niet voor uitputtende behandeling van dit onderwerp. Hier wordt dan ook slechts beoogd enkele zaken aan te stippen, die in het kader van een aanbestedingsprocedure uit een oogpunt van proportionaliteit nadere aandacht behoeven. Duurzaamheidscriteria kunnen voorkomen in de vorm van (technische en functionele) specificaties, geschiktheidseisen, selectiecriteria, gunningscriteria of contractvoorwaarden. Voor de behandeling van dit onderwerp zijn de betreffende paragrafen dan ook van belang.

In willekeurige volgorde wordt gewezen op het volgende:

- Bij het stellen van duurzaamheidscriteria is het proportioneel de omvang van de opdracht mee te laten wegen bij de keuze om eisen op dit terrein te stellen. Dit betekent niet dat voor kleine opdrachten geen duurzaamheidscriteria gesteld mogen worden.
- De criteria met betrekking tot duurzaamheid waaronder sociale voorwaarden dienen enerzijds in redelijke verhouding te staan tot de aard en omvang van de opdracht, maar dienen anderzijds te worden afgestemd op hetgeen de relevante markt kan bieden. Indien uit marktonderzoek blijkt dat een brede range van bedrijven voldoet aan bepaalde criteria, dan kunnen deze generiek toegepast als eis opgenomen worden. Gaat het om vernieuwingen op de markt waar slechts een beperkt aantal ondernemingen aan kan voldoen, dan kunnen ze beter als een van de subcriteria binnen het gunningscriterium EMVI opgenomen worden. Opnemen van technische specificaties en eisen waaraan slechts een zeer beperkt deel van de markt voldoet en daardoor daadwerkelijke mededinging niet langer gewaarborgd is, is niet alleen disproportioneel, maar ook onverstandig.
- Als uitgangspunt geldt dat de duurzaamheidscriteria in het kader van de beoordeling op EMVI reële waardering krijgt en objectief meetbaar is.
- Proportionaliteit van duurzaamheidscriteria wordt bevorderd, wanneer aanbestedende diensten met (potentiële) inschrijvers te allen tijde het gesprek aangaan over de ideeën en mogelijkheden die er ten aanzien van duurzaamheid bestaan. Enige vorm van marktconsultatie als bedoeld in § 2.5 zou daartoe een middel kunnen zijn.
- Bij de definitieve keuze voor het stellen van duurzaamheidscriteria is het navolgende van belang.
  1. Eenduidigheid: Bij de keuze dient in eerste instantie aangesloten te worden bij algemeen geldende criteria toegesneden op de relevante branches (opgesteld door AgentschapNL)⁶.
  2. Formulering van eigen afwijkende criteria kan in geval van functioneel specificeren en/of een aanbesteding op basis van EMVI een optie zijn, mits via een marktverkenning is getoetst dat voldoende marktpartijen hieraan kunnen voldoen.
  3. Over het algemeen is het sowieso verstandig om op dit gebied niet te veel met geschiktheidseisen te werken; wil je als organisatie een stimulans geven aan duurzaamheid en verder gaan dan de criteria van AgentschapNL, verdient het sterke aanbeveling dat in de vorm van gunningscriteria te doen: dit bevordert de verdere ontwikkeling van duurzaamheid, zonder a priori bedrijven uit te sluiten die hier (nog) niet aan voldoen.

Een aanbestedende dienst vraagt bij een openbare aanbesteding een certificaat. Het eisen van sec het certificaat is niet toelaatbaar

⁶ De criteriadocumenten van AgentschapNL ondergaan met zekere regelmaat een actualiseringslag

- Reële overgangstermijn: Indien eisen op het gebied van duurzaamheid worden gesteld, wordt opgemerkt dat de markt dan ook wel de gelegenheid moet krijgen, de bedrijfsvoering op eenmaal binnen de organisatie van de aanbestedende dienst vastgestelde eisen af te stemmen; voortdurend wijzigen van voorwaarden wordt in dat kader evenmin passend geacht.
- Bij het vragen naar referenties met betrekking tot duurzaamheid geldt hetzelfde als voor referenties in het algemeen. Uit de referenties dient duidelijk te blijken, dat de inschrijver beschikt over de competenties om de gevraagde duurzaamheid in de praktijk te brengen, het is niet nodig te vragen naar een identiek vergelijkbaar project; duurzaamheid hangt immers nauw samen met innovatie en het kunnen aanbieden van varianten. De doelen die worden gesteld moeten wel afgeleid zijn van de nationale duurzaamheidsthema's. Als laatste dient bewijslast op het punt van duurzaamheid in de laatste fase plaats te vinden, net als bij andere geschiktheidseisen en gunningscriteria.
- Het opnemen in aanbestedingsstukken van een verplichting voor de opdrachtnemer tot het laten rapporteren over duurzaamheidsaspecten dient plaats te vinden conform het advies van de SER⁷ en de Raad voor de Jaarverslaggeving⁸. Rapportage anderszins wordt daarmee dus disproportioneel geacht.

Een gemeente gaat een school bouwen, en vraagt bij de aanbesteding naar ervaring met bodemwarmte. Hiervoor dient een referentie overlegd te worden, waaruit duidelijk blijkt dat deze techniek in de praktijk is gebracht, ongeacht voor welk soort gebouw dat dit was (een gemeentehuis, een brandweerkerne of een kantoorgebouw). Door te vragen naar algemene ervaring en niet naar ervaring in exact vergelijkbare omstandigheden is deze eis proportioneel.

Een gemeente wil voor het gemeentehuis een natuurstenen bestrating gerealiseerd zien en schrijft daarvoor een aanbesteding uit. De hiervoor te leveren materialen zijn kostbaar en maken een groot gedeelte van de aanneemsom uit, terwijl de aanleg zelf specifieke deskundigheid vereist. De gemeente heeft daarbij de volgende eis gesteld: Op deze aanbesteding is van toepassing de door de gemeente vastgestelde regeling tot inzet van werklozen (de zogenaamde 5%regeling). De aannemer aan wie het werk zal worden opgedragen, is op basis daarvan verplicht minimaal 5% van de aanneemsom te verlonen door middel van inzet van werklozen. Door het verhoudingsgewijs geringe deel aan loonsom binnen deze aanneemsom en de specialistische activiteit, is deze social returnbepaling disproportioneel.

- Bij sociale voorwaarden voor duurzaam inkopen gaat het om de sociale situatie in de (internationale) productieketen. Hierbij valt te denken aan naleving van universele rechten van de mens waaronder vakbondsvrijheid, verbod op kinderarbeid, gedwongen arbeid en discriminatie. Het gaat hier slechts om een redelijke inspanningsverplichting, afhankelijk van een redelijke inschatting van de risico's.⁹
- Verwijzing naar bepaalde keurmerken mag aanbestedingsrechtelijk niet. Het verdient aanbeveling te kijken naar de doelstellingen die ten gronde liggen aan keurmerken en deze op te nemen, zodat ook bedrijven die aan deze criteria voldoen zonder over het keurmerk te beschikken een eerlijke kans maken.

⁷ <http://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2010/b286q6.aspx>

⁸ <http://www.rjnet.nl/RJ/Richtlijnen/Handreiking+MVO/default.aspx>

⁹ Sociale voorwaarden zullen nog in een handleiding worden omgezet. Daarbij zal behoefte bestaan aan voorwaarden rond hetgeen als redelijk moet worden beschouwd. Vanuit het oogpunt van proportionaliteit dient ervoor gewaakt te worden dat de risico's te eenzijdig bij ondernemingen gelegd gaan worden.

Duurzaam inkopen binnen Multi Functionale Accommodatie

Binnen het inkoopproject van een Multi Functionele Accommodatie (MFA) is de markt uitgedaagd om binnen hun aanbieding een goede afweging tussen duurzaamheid en kosten te maken. Door functioneel aan te besteden geef je als opdrachtgever aan welke doelen (prestatie-eisen) je wilt bereiken in plaats van te omschrijven hoe deze prestatie-eisen bereikt moeten worden (voorbeeld energieneutraal in plaats van specifieke energie-eisen). Binnen deze aanbesteding is er een systematiek gehanteerd waarbij er een ambitieuze maar realistische ondergrens (minimumeis) op het gebied van duurzaamheid is gesteld die herkenbaar is voor de marktontwikkelingen, en daarnaast duurzamere oplossingen werden gewaardeerd met een hogere score. Het prijsaanbod is aangeboden op basis van gebruikerskosten voor 15 jaar (TCO gedurende 15 jaar), dus niet alleen de aanschafprijs, maar de levensduur is in ogenschouw genomen, omdat daar ook vaak de meeste winst ligt qua duurzaamheid. De inschrijvers hebben middels de GPR-gebouw systematiek (www.gprgebouw.nl/website/gebouw.aspx) op een objectieve en eenduidige wijze hun duurzame oplossingen kunnen aanbieden. De ondergrens was bepaald op een gemiddelde GPR-score van 8 (Agentschap.NL hantereert minimaal 7). Een hogere score leverde een extra waardering op die voor 15% heeft meegewogen in de totaal beoordeling. Alle inschrijvers hebben deze kans ter hand genomen en een hogere GPR-score aangeboden dan minimaal was vereist. Een functionele aanpak stimuleert dus innovatie en concurrentie en haalt het beste uit de markt. 3 Van de 5 inschrijvers hebben zelfs de maximale waardering ontvangen, waaronder de partij die de opdracht uiteindelijk gegund heeft gekregen. De MFA zal worden gerealiseerd met een GPR-score van 8,7 wat onder andere zal leiden tot een lagere milieubelasting en lagere kosten gedurende de gehele levensduur. Door middel van de gehanteerde systematiek hebben de inschrijvers de vrijheid gekregen om duurzame oplossingen te implementeren met de beste 'prijs/kwaliteit' verhouding.

3.5.7 Samenhang met andere wetgeving

In zijn algemeenheid is het goed om te beseffen dat er wet- en regelgeving is die effect kan hebben op een aanbesteding of op een inschrijver. Zo hebben beursgenoteerde bedrijven nu eenmaal te maken met beursregels. Deze zeggen bijvoorbeeld iets over het wel of niet mogen verstrekken van bepaalde informatie. De eis bijvoorbeeld dat een inschrijver direct bij de aanbestedende dienst moet melden wanneer hij een schade meldt onder zijn verzekering, is strijdig met deze beursregels. Deze stellen namelijk dat als het gaat om koersgevoelige informatie (en schadeclaims kunnen zo opgevat worden), dat iedereen hier tegelijkertijd kennis van moet kunnen nemen. Andere regels waar bedrijven nog wel eens tegen aan lopen als het gaat om (on)mogelijkheid om in te schrijven op een aanbesteding zijn de boekhoudregels. Zo hebben veel bedrijven te maken met Europese of Amerikaanse boekhoudregels (ook wel bekend als IFRS of US GAAP). Deze regels stellen onder meer, dat een bedrijf geen omzet mag boeken als er een mogelijkheid bestaat dat ze een deel of het geheel terug moeten betalen aan de klant (in dit geval: de aanbestedende dienst). Bepalingen waarin staat dat er eventueel later alsnog kortingen verleend moeten worden (zoals de meestbegunstigingsclausule in sommige contracten) hebben dan ook meer effect dan veel aanbestedende diensten beseffen. Zo ook langdurige (onderhouds)garanties met daaraan gekoppeld de mogelijkheid voor een aanbestedende dienst om het contract als nog te ontbinden (zonder dat een bedrijf daar invloed op heeft) na X jaar. Voor wat contractvoorwaarden in z'n algemeenheid betreft, wordt verwezen naar §3.9. Uiteraard kunnen er redenen zijn voor aanbestedende diensten om toch deze eisen te stellen. In dat geval zal de aanbestedende dienst een gemotiveerde afweging moeten maken tussen deze reden(en) en de mogelijkheid dat zij bedrijven uitsluit van inschrijven op de betreffende aanbesteding.

3.6 Hanteren termijnen

De wet kent meerdere bepalingen waarin termijnen worden aangehaald. Deze bepalingen worden hieronder kort benoemd.

Artikel 1.10 (1.13 en 1.16 bevatten overeenkomstige bepalingen voor nationale aanbestedingen en meervoudig onderhands)

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding van en het tot stand brengen van een overheidsopdracht of een speciale-sectoropdracht, een concessieovereenkomst voor openbare werken of voor diensten of het uitschrijven van een prijsvraag uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf, voor zover van toepassing, in ieder geval acht op:

...

e. de te stellen termijnen;

...

Termijnen worden vervolgens genoemd in:

Artikel 2.54

1. Een aanbestedende dienst verstrekt nadere inlichtingen over de aanbestedingsstukken uiterlijk zes dagen voor de uiterste datum voor het indienen van de inschrijvingen, mits het verzoek om inlichtingen tijdig voor de uiterste datum voor het indienen van de inschrijvingen is gedaan.
2. In afwijking van het eerste lid bedraagt de in dat lid bedoelde termijn in geval van toepassing van de niet-openbare procedure of onderhandelingsprocedure, waarbij toepassing wordt gegeven aan artikel 2.74, vier dagen.

§ 2.3.2.3 *Termijnen*

Artikel 2.70

De aanbestedende dienst stelt de termijn voor het indienen van verzoeken tot deelneming of inschrijvingen vast met inachtneming van het voorwerp van de opdracht, de voor de voorbereiding van het verzoek of de inschrijving benodigde tijd en de in deze paragraaf gestelde regels omtrent termijnen.

Artikel 2.71

1. Voor openbare procedures bedraagt de termijn voor het indienen van de inschrijvingen ten minste 45 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging.
2. Voor niet-openbare procedures, onderhandelingsprocedures met aankondiging en de concurrentiegerichte dialoog bedraagt de termijn voor het indienen van de verzoeken tot deelneming ten minste 30 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de overheidsopdracht.
3. Voor niet-openbare procedures bedraagt de termijn voor het indienen van de inschrijvingen ten minste 40 dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de uitnodiging tot inschrijving.
4. Indien de aanbestedende dienst een vooraankondiging als bedoeld in paragraaf 2.3.2.1 heeft gedaan, kan hij de termijn voor het indienen van de inschrijvingen, bedoeld in het eerste en derde lid, inkorten tot 29 dagen, maar in geen geval tot minder dan 22 dagen.
5. Het inkorten van de termijn, bedoeld in het vierde lid, is uitsluitend toegestaan, indien de vooraankondiging alle informatie bevat die in de aankondiging van de overheidsopdracht, bedoeld in bijlage IV, onderdeel A, van richtlijn nr. 2004/18/EG, wordt verlangd, voor zover deze informatie beschikbaar is op het tijdstip dat de vooraankondiging wordt bekendgemaakt en mits deze vooraankondiging ten minste 52 dagen en ten hoogste 12 maanden voor de verzenddatum van de aankondiging van de overheidsopdracht ter bekendmaking is verzonden.

Artikel 2.72

Een aanbestedende dienst kan de termijnen voor de het indienen van inschrijvingen, bedoeld in artikel 2.71, eerste en derde lid, met vijf dagen inkorten indien hij met elektronische middelen en vanaf het doen van de aankondiging vrije, rechtstreekse en volledige toegang biedt tot de aanbestedingsstukken, met inachtneming van paragraaf 2.3.2.2, en in de aankondiging het internetadres vermeldt dat toegang biedt tot deze documenten.

Artikel 2.73

Indien de tijdig aangevraagde aanbestedingsstukken en de aanvullende stukken of nadere inlichtingen niet binnen de in de artikelen 2.54 en 2.68 gestelde termijnen zijn verstrekt, of indien de inschrijvingen slechts na een bezichtiging ter plaatse, of na inzage ter plaatse van de bij de aanbestedingsstukken behorende stukken kunnen worden gedaan, verlengt de aanbestedende dienst de termijn voor de het indienen van de inschrijvingen zodanig dat alle betrokken ondernemers van alle nodige informatie voor de opstelling van de inschrijvingen kennis kunnen nemen.

Artikel 2.74

Indien om dringende redenen de in de artikelen 2.71 tot en met 2.73 bepaalde termijnen niet in acht kunnen worden genomen, kan een aanbestedende dienst bij een niet-openbare procedure, de procedure van de concurrentiegerichte dialoog of een onderhandelingsprocedure met aankondiging de volgende termijnen vaststellen: a. een termijn voor het indienen van de verzoeken tot deelneming van ten minste vijftien dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de aankondiging van de overheidsopdracht, of tien dagen indien de aankondiging elektronisch is verzonden overeenkomstig het model in het derde punt van bijlage VIII van richtlijn nr. 2004/18/EG; b. in het geval van de niet-openbare procedure en de procedure van de concurrentie gerichte dialoog, een termijn voor de het indienen van de inschrijvingen van ten minste tien dagen, te rekenen vanaf de verzenddatum van de uitnodiging tot het indienen van een inschrijving.

Artikel 2.103

1. Een aanbestedende dienst deelt de afwijzing of uitsluiting van betrokken gegadigden en betrokken inschrijvers zo spoedig mogelijk schriftelijk mede.
2. Op verzoek van een betrokken partij stelt een aanbestedende dienst een afgewezen gegadigde zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vijftien dagen na ontvangst van zijn schriftelijk verzoek, in kennis van de redenen voor de afwijzing.
3. Op verzoek van een betrokken partij stelt de aanbestedende dienst iedere afgewezen inschrijver zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vijftien dagen na ontvangst van zijn schriftelijk verzoek, in kennis van de redenen voor de afwijzing, inclusief voor de gevallen, bedoeld in de artikelen 2.77 en 2.78, de redenen voor zijn beslissing dat er geen gelijkwaardigheid voorhanden is of dat de werken, leveringen of diensten niet aan de functionele en prestatie-eisen voldoen.

Voorschrift 3.6:

De aanbestedende dienst overweegt een langere termijn te hanteren dan de minimumtermijnen.

Indien de wet minimumtermijnen stelt dient per opdracht kritisch te worden overwogen of de gestelde termijnen reëel en proportioneel zijn en in relatie staan tot de te ondernemen actie. Zo is het bij een gecompliceerd project zinvol de termijnen ruimer te stellen, zodat partijen voldoende gelegenheid hebben om in te schrijven. Aanbestedende diensten hebben maanden, soms een half jaar of een jaar nagedacht over de aanbesteding alvorens tot publicatie over te gaan: het is ook in het belang van de aanbestedende dienst om inschrijvers vervolgens voldoende tijd te geven om een goede offerte te maken.

De wettelijke termijnen zijn overigens uitgedrukt in kalenderdagen en houden geen rekening met vakantieperiodes en andere perioden waarin redelijkerwijs geen aanmelding of inschrijving

kan worden voorbereid, dan wel enige andere noodzakelijke actie in het aanbestedingsproces worden ondernomen. Helaas komt het in de praktijk nogal eens voor, dat termijngebonden correspondentie juist kort voor zo'n (branche)gebruikelijke (vakantie) periode wordt verstuurd. Denk hierbij aan een voornemen tot gunnen, waarbij de mogelijkheid tot het instellen van een procedure tot 20 kalenderdagen is beperkt. Strikt formeel mogen de wettelijke termijnen worden gehanteerd en is het niet verboden om een aanbesteding vóór de vakantie te publiceren, en meteen na de vakantie tot selectie of gunning over te gaan. Dat zal echter de kwaliteit van de offertes niet ten goede komen en schakelt mogelijk ook een belangrijk deel van de potentiële inschrijvers uit. In dergelijke situaties is het proportioneel de vaste termijn op te rekken met de vakantieperiode opdat sprake kan zijn van optimale marktwerking en de rechtsbescherming niet wordt ingeperkt.

Wanneer bij inlichtingen vragen zijn gesteld die verregaande consequenties voor de in te dienen offertes kunnen hebben, bijvoorbeeld doordat wijzigingen in de opdracht worden doorgevoerd, verdient het aanbeveling daar in de uitwerking extra ruimte voor te laten (dus langer dan 6 dagen). Wanneer beantwoording van vragen in eerste aanleg tot nieuwe vragen leidt, kan het zelfs proportioneel zijn ook voor de beantwoording daarvan extra tijd in te ruimen. Het bewust zonder goede reden op het allerlaatste moment stellen van vragen teneinde het proces te frustreren, wordt overigens jegens aanbestedende diensten onprofessioneel geacht.

In de procedure-omschrijving van een aanbestedende dienst is de volgende passage opgenomen:

In de periode 24 juli tot 15 augustus is de afdeling inkoop niet bereikbaar in verband met vakanties. Eventuele vragen gedurende deze periode worden ná 15 augustus beantwoord. In verband met deze vakantie is de termijn voor het indienen van de inschrijvingen met 3 weken verlengd ten opzichte van de wettelijke termijnen.

Artikel 2.109

1. In geval van een storing van het elektronische systeem door middel waarvan de inschrijving ingediend moet worden, waardoor het indienen van de inschrijving kort voor het verstrijken van de uiterste termijn niet mogelijk is, kan de aanbestedende dienst deze termijn na afloop van de uiterste termijn verlengen, mits hij nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van enige inschrijving.
2. Alle niet-afgewezen gegadigden en inschrijvers worden door de aanbestedende dienst in kennis gesteld van de verlenging, bedoeld in het eerste lid, en krijgen de gelegenheid om hun inschrijving binnen de verlenging te wijzigen of aan te vullen.

Artikel 2.127

1. Een aanbestedende dienst neemt een opschortende termijn in acht voordat hij de met de gunningsbeslissing beoogde overeenkomst sluit.
2. De opschortende termijn, bedoeld in het eerste lid, vangt aan op de dag na de datum waarop de mededeling van de gunningsbeslissing is verzonden aan de betrokken inschrijvers en betrokken gegadigden.
3. De opschortende termijn, bedoeld in het eerste lid, bedraagt ten minste 20 kalenderdagen.
4. Een aanbestedende dienst behoeft geen toepassing te geven aan het eerste lid indien:
  - a. deze wet geen bekendmaking van de aankondiging van de overheidsopdracht door middel van het elektronische systeem voor aanbestedingen vereist;
  - b. de enige betrokken inschrijver degene is aan wie de overheidsopdracht wordt gegund en er geen betrokken gegadigden zijn;
  - c. het gaat om opdrachten op grond van een raamovereenkomst of specifieke opdrachten op grond van een dynamisch aankoopstelsel als bedoeld in afdeling 2.4.2.

3.7 Varianten

Artikel 2.83

1. Een aanbestedende dienst kan de inschrijvers toestaan varianten voor te stellen, indien hij voor de gunning het criterium van de economisch meest voordelige inschrijving hanteert.
2. Een aanbestedende dienst vermeldt in de aankondiging van de overheidsopdracht of hij varianten toestaat. Een aanbestedende dienst staat alleen varianten toe indien hij in de aankondiging heeft vermeld dat deze zijn toegestaan.
3. Een aanbestedende dienst die varianten toestaat, vermeldt in de aanbestedingsstukken aan welke eisen deze varianten ten minste voldoen, en hoe zij worden ingediend.
4. Een aanbestedende dienst neemt uitsluitend de varianten in overweging die aan de gestelde eisen voldoen.
5. Bij procedures voor het gunnen van overheidsopdrachten voor leveringen of overheidsopdrachten voor diensten wijst een aanbestedende dienst die varianten heeft toegestaan, een variant niet af uitsluitend omdat deze variant, indien deze werd gekozen, veeleer tot een overheidsopdracht voor diensten dan tot een overheidsopdracht voor leveringen, dan wel veeleer tot een overheidsopdracht voor leveringen dan tot een overheidsopdracht voor diensten zou leiden.

Voorschrift 3.7:

De aanbestedende dienst overweegt de inschrijvers toe te staan varianten voor te stellen, indien hij het gunningscriterium van economische meest voordelige inschrijving hanteert.

De wetgeving biedt de mogelijkheid varianten toe te staan. Hierin is slechts voorzien bij het gunningscriterium EMVI. Als bij de aanbesteding het indienen van varianten op het in het bestek gevraagde mogelijk is, moet de aanbestedende dienst aangeven aan welke eisen deze moeten voldoen.

De praktijk leert dat deze optie zelden wordt toegepast. Het blijkt in de praktijk soms lastig om beoordelingscriteria zodanig te formuleren, dat ook varianten op een transparante en eerlijke manier in de beoordeling kunnen worden meegenomen. Desalniettemin is het toelaten van varianten zeer de moeite waard, en dient in die zin serieus overwogen te worden. Aanbieders kunnen dan met ideeën komen waar een aanbestedende dienst wellicht niet aan gedacht had, die bijvoorbeeld goedkoper, efficiënter en zuiniger kunnen zijn.

In de praktijk wordt het volledig of deels functioneel specificeren van een opdracht als alternatief gezien voor het toestaan van varianten. Het gaat er in beide gevallen om, dat maximaal gebruik wordt gemaakt van de kennis bij de inschrijvende partijen om de meest passende oplossing voor de aanbestedende dienst te realiseren.

Daarnaast biedt het toestaan van varianten dan wel het functioneel specificeren ook in het kader van het bevorderen van innovatie zonder meer belangrijke voordelen.

3.8 Inschrijfkosten

Artikel 1.10 (1.13 en 1.16 bevatten overeenkomstige bepalingen voor nationale aanbestedingen en meervoudig onderhands)

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding van en het tot stand brengen van een overheidsopdracht of een speciale-sectoropdracht, een concessieovereenkomst voor openbare werken of voor diensten of het uitschrijven van een prijsvraag uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf, voor zover van toepassing, in ieder geval acht op:

...

g. een vergoeding voor hoge kosten van een inschrijving;

...

Voorschrift 3.8:

De aanbestedende dienst biedt een vergoeding aan wanneer een gedeelte van de te plaatsen opdracht moet worden uitgevoerd om de inschrijving in te kunnen dienen.

Zoals een aanbestedende dienst kosten moet maken voor het in de markt zetten van een opdracht, moeten de inschrijvers/gedagidgen kosten maken voor de daadwerkelijke inschrijving. Het is van belang deze kosten niet onnodig te laten oplopen en ook niet door heel veel inschrijvers tegelijk te laten maken.

Wanneer het onvermijdelijk is dat er verhoudingsgewijs aanzienlijke kosten (denk aan visiepresentaties, maquettes en modellen, schetsen of (constructie-)doorberekening) per inschrijving gemaakt moeten worden, is het proportioneel aan een inschrijver daarvoor een vergoeding te geven.

Een gemeente en een hogeschool die samen een vijftal sporthallen en een onderwijsgebouw realiseren, besluiten op basis van de marktkennis van architecten een niet-openbare aanbesteding te organiseren. 113 gedagidgen downloaden de selectieleidraad, 36 architectenbureaus besluiten een aanmelding te doen. Na beoordeling van de 36 aanmeldingen worden 5 architecten uitgenodigd een inschrijving te doen, waarbij een visiepresentatie (geen ontwerp!) deel uitmaakt van de gunning. Na gunning ontvangen de 4 bureaus die de opdracht niet gegund hebben gekregen een redelijke vergoeding voor hun inspanning met betrekking tot de visie-presentatie.

3.9 Contractvoorwaarden

Artikel 1.10 (1.13 en 1.16 bevatten overeenkomstige bepalingen voor nationale aanbestedingen en meervoudig onderhands)

1. Een aanbestedende dienst of een speciale-sectorbedrijf stelt bij de voorbereiding van en het tot stand brengen van een overheidsopdracht of een speciale-sectoropdracht, een concessieovereenkomst voor openbare werken of voor diensten of het uitschrijven van een prijsvraag uitsluitend eisen, voorwaarden en criteria aan de inschrijvers en de inschrijvingen die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.
2. Bij de toepassing van het eerste lid slaat de aanbestedende dienst of het speciale-sectorbedrijf, voor zover van toepassing, in ieder geval acht op:

...

h. de voorwaarden van de overeenkomst.

Proportionaliteit strekt zich uit tot alle fasen van de aanbestedingsprocedure en daarmee dus ook tot de contracten en de contractvoorwaarden. Aangezien inschrijven onder voorwaarden niet is toegestaan, gaat het hier specifiek om voorwaarden die door de aanbestedende dienst zelf op de aan te besteden opdracht van toepassing worden verklaard. Hierbij valt zowel te denken aan bestekvoorwaarden als aan eventuele inkoopvoorwaarden van een aanbestedende dienst.

Aanbestedende diensten en bedrijven maken afwegingen of contract-, inkoop- en leveringsvoorwaarden acceptabel zijn. Het gebruik van proportionele voorwaarden is dan ook in het belang van zowel de aanbestedende dienst als de inschrijvende partijen. Het geheel van clausules in een contract inclusief inkoopvoorwaarden worden het best gezien in hun onderlinge samenhang. Immers, de individuele bepalingen kunnen elk voor zich proportioneel zijn, maar in hun onderlinge samenhang kunnen zij, vanwege cumulatieve effecten, disproportioneel worden. De volgende punten verdienen in het kader van contractvoorwaarden in ieder geval de aandacht:

- of individuele contractsbepalingen gebruikelijk zijn in de desbetreffende markt. Hierbij dient eveneens bekeken te worden of de bepalingen gebruikelijk zijn in contracten tussen bedrijven onderling;
- of het wenselijk is dat bij bepalingen in een contract waarin een last, verplichting, verbintenis of beperking op de inschrijver wordt gelegd ten nadele van de inschrijver wordt afgeweken van het wettelijke stelsel van het verbintenisrecht.

Voorschrift 3.9 A:

De aanbestedende dienst alloceert het risico bij de partij die het risico het best kan beheersen of beïnvloeden.

- Waar horen de verschillende risico's die in een opdracht besloten zitten, te liggen? Alloceer het risico bij de partij die het risico het best kan beheersen en/of beïnvloeden, hetzij de aanbestedende dienst hetzij de inschrijver. Bij de risico-afweging moeten de volgende aspecten worden betrokken:
  - de kans dat een risico zich verwezenlijkt en
  - de gevolgen van de omstandigheid dat een risico zich verwezenlijkt.Het bij een inschrijver neerleggen van een niet of nauwelijks voorzienbaar risico dat zich slechts in uitzonderlijke gevallen voordoet alsmede van een risico met in potentie effecten die de continuïteit van de leverancier kunnen of zullen ondermijnen is eerder disproportioneel dan een redelijkerwijs voorzienbaar risico met geringe of overzienbare effecten.

- Is het risico voor een van beide partijen in redelijkheid/onder reële voorwaarden verzekeraar (let op: Een veel gehoorde misvatting is dat alles verzekeraar is. Dit is niet het geval. Daarbij moet worden bedacht dat indien er een verzekering op de markt beschikbaar is, niet altijd betekent dat ook alle risico's onder die verzekering gedekt zijn. Met name garantieverplichtingen, boetes of vrijwaringen zijn in de regel onverzekerbaar.)

Voorschrift 3.9 B:

De aanbestedende dienst biedt tijdens de aanbestedingsprocedure potentiële inschrijvers de kans suggesties te doen voor aanpassingen aan de conceptovereenkomst of af te wijken van de inkoopvoorwaarden.

Tijdens de aanbestedingsprocedure dienen potentiële inschrijvers altijd de kans te krijgen suggesties te doen voor aanpassingen aan de conceptovereenkomst of af te wijken van de inkoopvoorwaarden. Daarmee geef je als aanbestedende dienst de mogelijkheid onderbouwde voorstellen op te nemen. Het opleggen van een contract zonder enige mogelijkheid voor de inschrijver suggesties in te dienen is in beginsel disproportioneel.

Voorschrift 3.9 C:

In gevallen waarin voor een bepaalde soort overeenkomst contractmodellen of algemene voorwaarden bestaan die paritair zijn opgesteld, past de aanbestedende dienst deze integraal toe.

In gevallen waarin voor een bepaalde soort overeenkomst contractmodellen of algemene voorwaarden bestaan, die paritair zijn opgesteld, dienen deze in beginsel integraal te worden toegepast nu het daarbij gaat om een evenwichtig pakket van voorwaarden. Denk hierbij aan de UAV 1989 en de UAV-GC 2005. Projectspecifieke situaties kunnen het noodzakelijk maken om van die modellen of voorwaarden af te wijken, maar die afwijkingen dienen dan wel te kunnen worden gemotiveerd.

Wanneer in een aanbesteding het indienen van varianten wordt toegestaan, dient de inschrijver de ruimte te krijgen suggesties te doen ten aanzien van het standaardcontract of van de standaardvoorwaarden van de aanbestedende dienst af te wijken. Een variant is immers in dat geval slechts haalbaar als er bij die aanbieder passende voorwaarden worden overeengekomen.

Naast het bieden van de mogelijkheid om suggesties in te dienen is het ook een mogelijkheid om vooraf geen contract op te leggen, maar na gunning een contract op te stellen uitgaande van bestek en offerte. Hierbij kan ervoor worden gekozen om in de aanbestedingsstukken een voorstel voor contract of een modelcontract op te nemen dat als uitgangspunt dient om bestek en offerte in te verwerken.

3.9.1 [Individuele contractbepalingen](#)

Naast hetgeen hierboven al in algemene zin is gesteld over contracten en algemene voorwaarden, worden hieronder niet-limitatief een aantal specifieke contractbepalingen nader behandeld. Uiteraard dienen andere contractvoorwaarden ook proportioneel te zijn.

3.9.1.1 Aansprakelijkheidsbepaling

Voorschrift 3.9 D:

1. De aanbestedende dienst verlangt geen aansprakelijkheid die op geen enkele manier gelimiteerd is.
2. Bij de beoordeling welke limitering van de aansprakelijkheid proportioneel is slaat de aanbestedende dienst in ieder geval acht op:
  - de risico's die de aanbestedende dienst daadwerkelijk loopt;
  - de gebruikelijke aansprakelijkheidseis in de betreffende branche of voor de betreffende opdracht naar aard en omvang.

De aansprakelijkheidsparagraaf is voor beide partijen vaak voer voor discussie. Voor beide partijen speelt mee wat de risico's van de betreffende opdracht zijn. Aansprakelijkheid die op geen enkele wijze gelimiteerd is, wordt vermoed niet proportioneel te zijn. Aansprakelijkheid kan worden beperkt in soort, hoogte en duur.

Ten aanzien van de soort kan onderscheid worden gemaakt tussen directe en indirecte schade. Per opdracht dient bekeken te worden aan de hand van de overwegingen aan het begin van deze paragraaf alsmede de specifieke overwegingen hierna welke beperking in het betreffende geval proportioneel is.

Soms zijn er niet of nauwelijks risico's verbonden aan de opdracht; in een ander geval kunnen deze risico's zeer omvangrijk zijn (denk aan situaties waar mogelijk sprake is van letselschade, maar ook situaties waarbij fouten in een relatief kleine adviesopdracht grote financiële consequenties voor de aanbestedende dienst kunnen hebben). Welke beperking proportioneel is, is derhalve niet eenduidig te kwantificeren in percentages van de opdracht en kan per branche en/of opdracht verschillen. Om te beoordelen welke aansprakelijkheidslimiet nog proportioneel is, kan gekeken worden naar de volgende aspecten:

- welke risico's loopt een aanbestedende dienst daadwerkelijk: een aansprakelijkheidseis dient hieraan gekoppeld te worden;
- wat is een gebruikelijke aansprakelijkheidseis in de betreffende branche en/of voor de betreffende opdracht naar aard en omvang. Hierbij kan gekeken worden naar de bepalingen in de in die branche gebruikelijke contracten alsmede naar hetgeen gebruikelijk verzekeraar¹⁰ is in die branche en/of voor die opdracht. Zo is in sommige branches en/of voor sommige opdrachten gevolgschade niet verzekeraar en zijn garanties zelden verzekeraar.

In sommige branches zijn percentages vastgelegd in paritair tot stand gekomen algemene voorwaarden. Indien die voorwaarden gehanteerd worden, kan bij de daarin opgenomen percentages worden aangesloten.

Voor wat betreft de aansprakelijkheid voor letsel, dood en zaakschade dient bij voorkeur te worden aangesloten bij de standaarden uit de verzekeringsbranche in die branche en/of voor de betreffende opdracht.

Ten aanzien van de duur geldt als algemeen uitgangspunt dat de aansprakelijkheid gekoppeld wordt aan een percentage van de opdrachtwaarde van een jaar. Zo is het bij een uitvoeringsduur korter of langer dan een jaar niet altijd proportioneel de aansprakelijkheid naar een jaar om te rekenen. Een aansprakelijkheidseis voor onbepaalde duur wordt geacht disproportioneel te zijn.

¹⁰ Met 'gebruikelijk verzekeraar' wordt bedoeld verzekeraar tegen redelijke tarieven en voorwaarden.

3.9.1.2 *Intellectuele eigendom*

Conform de Auteurswet ligt het intellectuele eigendom bij de maker ervan. In veel sectoren is het intellectueel eigendom op een product het enige dat echt waarde heeft en/of cruciaal is voor de reguliere bedrijfsvoering van inschrijvers. Het is voor aanbestedende diensten vaak van belang te voorkomen dat ze bij voor hen gemaakte producten afhankelijk worden van een onderneming. Om die reden willen ze graag het intellectuele eigendom verkrijgen. Om dit probleem te voorkomen is niet per se het intellectueel eigendom nodig, maar volstaat veelal een uitgebreid gebruiksrecht. Als men uitgaat van dat laatste, wordt recht gedaan aan de positie van zowel de inschrijver als de aanbestedende dienst.

3.9.1.3 *Meest begunstigingsclausule*

Voorschrift 3.9 E:

Een aanbestedende dienst verlangt niet dat een inschrijver vooraf moet garanderen dat in geval een andere wederpartij dan de betreffende aanbestedende dienst een betere prijs krijgt voor hetzelfde product of dienst, de aanbestedende dienst deze dan met terugwerkende kracht ook moet krijgen.

Deze bepaling komt er kort gezegd op neer, dat een inschrijver vooraf moet garanderen dat in geval een andere wederpartij dan de betreffende aanbestedende dienst een betere prijs krijgt voor hetzelfde product of dienst, de aanbestedende dienst deze dan met terugwerkende kracht ook moet krijgen. Deze bepaling zal in het algemeen als disproportioneel kunnen worden aangemerkt. In sommige landen in Europa is deze bepaling ook wettelijk verboden.

4 Aanbestedingsfase

4.1 Vragen aan en mededelingen van aanbestedende dienst

In de procedure-omschrijving van een aanbestedende dienst is 'nota van inlichtingen' als volgt opgenomen:

- Vragen kunnen, uitsluitend via e-mail en gesteld in de Nederlands taal, worden gericht aan info@publieke.instelling.nl, o.v.v. '<<onderwerp aanbesteding>>';
- De vragen en antwoorden daarop, alsmede verduidelijkingen van de aanbestedende dienst uit eigen beweging, zullen geanonimiseerd gepubliceerd worden op onze website www.publieke.instelling.nl/inkoop; alle inschrijvers zijn zelf verantwoordelijk voor het regelmatig raadplegen van deze site;

Daarbij kan nog melding worden gedaan van wijzigingen naar eerdere vragenstellers.

Vanaf de publicatie van de aanbesteding mogen potentiële inschrijvers vragen stellen naar aanleiding van het aanbestedingsdocument of de selectieleidraad. Wettelijk gezien moeten vragen door de aanbestedende dienst minimaal 6 dagen voordat de aanmelding of offerte binnen moet zijn, beantwoord zijn. Beide partijen zijn er bij gebaat dat vragen zo snel mogelijk worden gesteld en ook zo snel mogelijk worden beantwoord. Afhankelijk van het onderwerp van de aanbesteding is het soms ook handig een 'prebid meeting' of een schouwing van de gebouwen (bv. bij schoonmaak, catering of technisch onderhoud/renovatie van gebouwen) te organiseren. Vragen worden normaliter beantwoord in één of meer nota's van inlichtingen die aan alle potentiële inschrijvers ter beschikking worden gesteld (bij voorkeur digitaal). Een dynamische Nota van Inlichtingen is een on-line real time nota van inlichtingen, waarvan voorbeelden soms al jaren in gebruik zijn. Vragen die binnenkomen worden meteen gepubliceerd en zodra het antwoord beschikbaar is, wordt dit eraan toegevoegd. Deze

manier van het verstrekken van inlichtingen heeft als voordelen een snelle respons van de aanbestedende dienst op vragen van inschrijvers en het voorkomen van doublures in de vragen. Dit laat onverlet, dat voor de eenduidigheid de definitieve Nota van Inlichtingen met alle gebundelde vragen en antwoorden uiterlijk 6 dagen voor aanmelding/inschrijving wordt gepubliceerd. Bij het verstrekken van veel inlichtingen kan het ook raadzaam zijn de inschrijvingstermijn op te schuiven.

4.2 Vormvereisten

Voorschrift 4.2:

De aanbestedende dienst verlangt van een inschrijver geen andere vormvereisten dan welke tot doel hebben te komen tot een objectieve vergelijking van de inschrijvingen.

In ieder aanbestedingsdocument wordt aangegeven welke vormvereisten aan een aanmelding of inschrijving worden gesteld. Het doel van deze vormvereisten is te kunnen komen tot een objectieve vergelijking van inschrijvingen. Zo kan gevraagd worden dat een inschrijfformulier/antwoordentabel dient te worden ingevuld, en kan worden gevraagd naar een bepaalde nummering van bijlagen. Hier kunnen meer eisen bijkomen, al naar gelang het onderwerp van de aanbesteding (denk aan proefafdrukken bij een aanbesteding drukwerk). Toch zit hier ook een duidelijke proportionaliteitscomponent aan. Iedere eis die wordt gesteld, betekent meer werk voor een (mogelijk) inschrijvende partij. Men dient zich dan ook goed af te vragen: zijn echt wel vijf exemplaren nodig? Of kan de beoordeling ook zo worden georganiseerd, dat geen vijf exemplaren van

de inschrijvingsdocumenten nodig zijn (al was het maar in het kader van duurzaamheid). Een aanbestedende dienst loopt bovendien het risico, dat als de vormvereisten te hoog worden opgeschroefd, het aantal inschrijvende partijen sterk afneemt (beperking van de concurrentie), de kans op fouten toeneemt of dat de vorm belangrijker gaat worden dan de inhoud. Ook het verlangen, dat elke pagina origineel is ondertekend dan wel geparafeerd, lijkt niet noodzakelijk. Daarnaast zou terughoudend om moeten worden gegaan met het stellen van vormvereisten aan bijvoorbeeld referenties. Dat zou immers in de praktijk kunnen betekenen dat een inschrijver voor elke opdracht terug moet naar zijn referent om voor dezelfde (mogelijk jaren geleden verkregen) referentie opnieuw een handtekening te krijgen, steeds onder een ander referentie-opgave model. Los van mogelijke obstakels, als dat de bij die concrete opdracht betrokken personen bij de betreffende organisatie niet meer werkzaam zijn of het nieuwe formulier niet past bij de oorspronkelijke opdracht, leidt dit tot ongewenste administratieve belasting.

4.3 Standstill periode

De *standstill* periode van 20 kalenderdagen is nadrukkelijk een minimum termijn. Verlenging van die periode kan in omstandigheden mogelijk en/of verstandig zijn, zowel in het belang van de aanbestedende dienst als in het belang van inschrijvende partijen. Als de voorlopige gunning net voor een vakantie valt, is het niet realistisch om te verwachten dat marktpartijen in staat zijn binnen de 20 kalenderdagen de voorlopige gunning te bestuderen en te besluiten om al dan niet stappen te ondernemen. Dat lijkt handig voor een aanbestedende dienst, maar houdt ook in dat het een reden kan zijn voor een inschrijvende partij om dan maar meteen naar de rechter te stappen, gezien de niet reële periode. Een onderbouwde uitleg van het resultaat van de aanbesteding (in de gunning, maar indien uitgebreider gewenst ook op verzoek van de inschrijvende partijen) is belangrijk voor alle partijen. Mocht het agendatechnisch niet mogelijk zijn om binnen de 20 dagen het gevraagde overleg te plannen, is het mogelijk om die termijn bijvoorbeeld met een week te verlengen om daarmee het 'onweer uit de lucht te halen', mits dat de uitvoering van de opdracht niet frustrereert.

4.4 Klachtenafhandeling (proportionaliteits-aspect hiervan)

Naast wettelijk vastgelegde vormen van rechtsbescherming bestaat grote behoefte aan laagdrempelige vormen van klachtenafhandeling. Het is proportioneel eventuele klachten en onduidelijkheden in een zo vroegtijdig mogelijk stadium van het aanbestedingsproces te voorkomen en/of op te lossen en daarmee tussentijds effect op de procedure uit te oefenen. Dit kan niet alleen tijd- en kostenbesparend werken, maar kan er bovendien voor zorgen dat de ((pre) contractuele) verhoudingen tussen partijen niet onnodig onder druk worden gezet. Ondernemers zijn nog wel eens terughoudend in het aan de kaak stellen van onduidelijkheden/ onjuistheden uit angst als klager te boek te staan (bij niet de hand van degene die voedt). Als proportioneel wordt aangemerkt:

- het als aanbestedende dienst in een vroegtijdig stadium in behandeling nemen van klachten en vragen, aangedragen door individuele ondernemers, hun brancheorganisaties, danwel reeds bestaande, al dan niet branchegerelateerde aanbestedingsadviescentra, die waar nodig/mogelijk tot aanpassingen in de procedure kunnen leiden;
- de naleving van het motiverings- en transparantiebeginsel ter voorkoming van klachten/ onduidelijkheden.

In het kader van professioneel aanbesteden zou elke aanbestedende dienst een bepaalde vorm van klachtenafhandeling dienen te hebben met in achtneming van het voorgaande. Deze Gids beperkt zich tot het aanstippen van bovengenoemde proportionaliteitsaspecten in klachtenafhandeling.

Daarnaast wordt gewezen op de activiteiten van de schrijfgroep klachtenafhandeling die in het kader van het flankerend beleid door het ministerie van EZ is ingesteld.